Dumitru Ivănuș
Ion Popa

ÎNDRUMĂTOR DE LIMBA ROMÂNĂ

Editura EUROBIT
TIMIȘOARA, 1994

Scanned with OKEN Scanner

conf. univ. dr. Dumitru Ivănuș
prof. Ion Popa

ÎNDRUMĂTOR DE LIMBA ROMÂNĂ

Scanned with OKEN Scanner

Referenţi: Prof. univ. dr. Radu Sp. Popescu
Conf. univ. dr. Ion Toma

Editor: Dorina Pruncu

EDITURA EUROBIT
C.P. 639 O.P. 5
TeL. 096/11 66 29, 096/11 57 02

Editare computerizată - AUTOCOM S.R.L.
Timişoara 1900
Str. Brediceanu nr. 8, et. V
TeL. 096/13 32 50, fax: 096/14 41 38

Tiparul executat la S.C. „HELICON" BANAT S.A.
1900 TIMIŞOARA, Calea Aradului nr. 1
Comanda nr. 10

Scanned with OKEN Scanner

Cîteva precizări

Deşi concepută ca o culegere de teste, prezenta lucrare se deosebeşte de cele similare şi îşi justifică titlul de **"Îndrumător de limba română"**, deoarece soluţiile propuse sînt însoţite de observaţii, precizări şi explicaţii, acolo unde am considerat că acestea sînt necesare. De asemenea, ne-am străduit să cuprindem noţiunile de bază din fonetică, lexic, morfologie, din sintaxa propoziţiei şi a frazei.

Prin conceperea acestor teste, intenţionăm, în primul rînd, să acordăm un sprijin substanţial viitorilor candidaţi, să le îndrumăm munca de pregătire în vederea susţinerii probelor de examen la licee, şcoli profesionale, la unele şcoli postliceale şi facultăţi, ceea ce justifică, de asemenea, titlul culegerii. Testele vizează cunoştinţele prevăzute de programele şi manualele şcolare în vigoare ale ciclului gimnazial şi liceal incluse în bibliografia recomandată candidaţilor la examenele de admitere. De aceea, soluţiile propuse au în vedere noţiunile şi modul lor de prezentare la acest nivel, împărtăşind, în situaţiile controversate, punctul de vedere al manualelor respective.

Această lucrare are menirea de a completa şi îmbogăţi prin conţinutul ei volumul nostru "Limba română" - subiecte date la examenul de admitere în licee şi şcoli profesionale - 1972 -1993.; rezolvări integrale şi îndrumări, Editura Didactică şi Pedagogică, Bucureşti, 1993.

Douăzeci şi opt dintre texte sînt noi, neincluse în alte culegeri. Celelalte zece (1, 3, 4, 7, 10, 11, 12, 25, 26, 38) figurează în alte lucrări, însă autorii respectivi s-au rezumat, uneori, la analiza frazelor, fără a marca nici măcar relaţiile sintactice dintre propoziţii, pe cînd, în culegerea de faţă, analiza frazei este completă şi apoi testul este îmbogăţit cu alte cerinţe.

Totodată, am considerat necesară includerea unui studiu referitor la tehnica analizei gramaticale şi a unei liste bibliografice, deoarece în discutarea soluţiilor propuse se fac trimiteri la anumite lucrări de specialitate. Prin aceste trimiteri şi prin studiul introductiv cu un pronunţat caracter aplicativ am înlăturat pericolul unei teoretizări excesive, la începutul lucrării, mai ales că unele dintre cerinţele testelor vizează diferite noţiuni teoretice.

Intenţionăm, în al doilea rînd, ca aceste teste să constituie un instrument util de lucru şi pentru cadrele didactice în desfăşurarea unor lecţii de recapitulare, sistematizare şi consolidare a cunoştinţelor de limba română.

Evident că atît soluţiile date, cît şi metoda de lucru sînt susceptibile de îmbunătăţiri şi de aceea mulţumim anticipat specialiştilor care vor găsi răbdarea şi timpul necesare pentru a face unele observaţii şi propuneri asupra modului de rezolvare a subiectelor incluse în aceste teste.

Autorii

Scanned with OKEN Scanner

Unele aspecte ale analizei gramaticale

I. Analiza sintactică a frazei

Fraza este definită ca o îmbinare de două sau mai multe propoziţii legate prin înţeles. Dacă propoziţia este considerată comunicarea făcută cu ajutorul unui singur predicat, rezultă că numărul propoziţiilor dintr-o frază este egal cu numărul predicatelor exprimate şi neexprimate (subînţelese).

Propoziţiile din frază, în funcţie de cum depind sau nu de înţelesul altei propoziţii, sînt ***principale*** şi/ori ***secundare***. Nu întotdeauna propoziţiile principale au înţeles de sine stătător, întrucît unele dintre ele impun prezenţa unei subordonate, cum este, de pildă, cazul propoziţiilor insuficiente (incomplete) al căror predicat este exprimat prin verb copulativ căruia îi urmează în mod obligatoriu o propoziţie subordonată predicativă:

El este[1] / (cum) îl ştiai.[2] /

Dintr-o frază nu poate lipsi propoziţia principală. De aceea există fraze alcătuite numai din propoziţii principale, fapt imposibil în situaţia propoziţiilor secundare.

Propoziţiile din cadrul unei fraze pot stabili mai multe raporturi între ele: ***de coordonare***, ***de subordonare*** şi ***de incidenţă***.

Coordonarea este raportul ce se stabileşte între două propoziţii de acelaşi fel (principale sau secundare (subordonate) de acelaşi fel).

Două propoziţii secundare sînt de acelaşi fel atunci cînd depind de înţelesul aceleiaşi propoziţii, răspund la aceeaşi întrebare, determină acelaşi cuvînt şi sînt introduse, în general, prin acelaşi element subordonator:

El mi-a spus[1] / *(că) va învăţa*[2] / *(şi) (că) va lua examenul.*[3] /

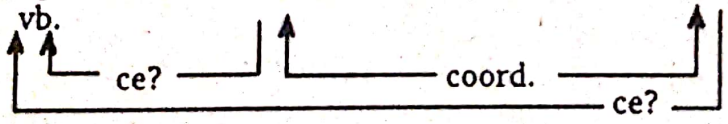

Propoziţiile coordonate pot fi:

- ***copulative***, atunci cînd acţiunile exprimate de verbele cu funcţie sintactică de predicat se asociază. În această situaţie raportul de coordonare copulativă se realizează prin conjuncţii (*şi, nici, iar*) şi locuţiuni conjuncţionale (*precum şi, nu numai (că)... dar (ci) şi, atît... cît şi*):

El citeşte,[1] / *învaţă*[2] / *(şi) scrie.*[3] /

- ***adversative***, atunci cînd conţinutul propoziţiilor se opune, fără însă să se excludă. Coordonarea adversativă se realizează prin conjuncţiile *dar, însă, ci, iar, şi*, locuţiunea conjuncţională *numai că* şi prin juxtapunere (alăturare, parataxă):

Nu citeşte,[1] / *scrie.*[2] /

Scanned with OKEN Scanner

A fost la el,[2] / *(dar) nu l-a găsit.*[2] /

Observăm că două conjuncții - *și, iar* - sînt atît copulative, cît și adversative:

Citește și scrie. (conjuncție copulativă)

A fost, și nu l-a găsit. (conjuncție adversativă)

Citesc, iar apoi scriu. (conjuncție copulativă)

Tu ai învățat, iar el nu. (conjuncție adversativă)

- ***disjunctive***, atunci cînd conținutul lor se opune și se elimină reciproc. Coordonarea disjunctivă în frază se realizează prin conjuncțiile **ori, sau, fie** singure ori repetate și, mai rar, prin juxtapunere (parataxă):

(Ori) pleci,[1] / *(ori) rămîi.*[2] /

Vrei,[1] / *nu vrei,*[2] / *bea Grigore agheasmă.*[3] /

- ***conclusive***, atunci cînd cea de-a doua propoziție este concluzia celei dintîi:

Ai întîrziat,[1] / *(deci) nu mai poți intra.*[2] /

Acest tip de coordonare se realizează prin conjuncții și locuțiuni conjuncționale: *deci, dar, așadar, prin urmare, de aceea, în concluzie, în consecință, (care) va să zică,* precum și prin juxtapunere.

Coordonarea se poate realiza uneori între propoziții secundare (subordonate) diferite:

PP CL CT

Pleacă[1] / *(unde) vrea*[2] / *(și) (cînd) vrea.*[3] /

Alteori subordonata se poate coordona cu o parte de propoziție de același fel:

Vine el[1] / *(și) (cine) mai vrea.*[2] /

subiect subiectivă

Subordonarea, cel de-al doilea raport sintactic din cadrul frazei, se stabilește între o propoziție subordonată și regenta ei.

Regenta este propoziția de care depinde subordonata. Ea poate fi propoziție principală sau secundară:

Mi-a spus[1] / *(că) pleacă în excursie.*[2] /

PP ← P. sec.
Reg. Subord.

Mi-a spus[1] / *(că) vine*[2] / *(să)-i dau caietul.*[2] /

PP ← P. sec. ← P. sec.
Reg. Subord. Subord.
Reg.

O propoziție regentă poate avea două sau mai multe subordonate coordonate sau necoordonate între ele:

(Cînd) l-am întîlnit,[1] / *mi-a spus*[2] / *(că) m-a căutat.*[3] /

Subord. → PP/Reg. ← Subord.

Mi-a spus[1] / *(că) m-a căutat,*[2] / *(dar) nu m-a găsit.*[3] /

PP/Reg. ← Subord. Subord.
Coord.

Scanned with OKEN Scanner

Propoziția subordonată este propoziția care depinde de regentă și este întotdeauna o propoziție secundară (vezi exemplele de mai sus).

Uneori o propoziție subordonată poate avea două regente:

A văzut[1] / *(și) a spus*[2] / *(ce) s-a întîmplat.*[3] /

Raportul de subordonare se realizează prin: [1]

a) conjuncții subordonatoare: *să, că, dacă, deși, de, ca... să, încît, întrucît, deoarece, căci, fiindcă* etc.:

M-a sfătuit[1] / *(să) învăț.*[2] /

b) locuțiuni conjuncționale subordonatoare care au în alcătuire, de obicei ca ultim element, o conjuncție subordonatoare, pronume (adjectiv) relativ sau un adverb relativ: *cu toate că, pînă să, chiar dacă, din cauză că, pentru ca să, de vreme ce, pînă ce, din moment ce, îndată ce, ori de cîte ori, cît timp, ca și cînd, ca și cum, după cît, pe cît* etc.:

N-a venit,[1] / *(cu toate că) l-am anunțat.*[2] /

c) pronume (adjective) relative interogative sau nehotărîte: *cine, ce, care, cît, cîtă, cîți, cîte, cel ce, cei ce, ceea ce, cele ce*[2], *oricine, orice, oricare, oricît, oricîtă, oricîți, oricîte, orișicare, orișicine*:

(Cine) învață[1] / *știe.*[2] /

(Oricine) îl vedea[1] / *se mira.*[2] /

d) adverbe relative interogative sau nehotărîte: *unde, cînd, cum, cît, încotro, parcă, oriunde, oricînd, oricum, precum, oriîncotro*:

Nu se știe[1] / *(cînd) a plecat*[2] / .

e) juxtapunere (mai rar):

Ai carte[1] /, *ai parte.*[2] /

Dintre elementele subordonatoare, au funcție sintactică în propoziția pe care o introduc cele de sub c, d, dar atunci cînd se substituie cu o conjuncție sau o locuțiune conjuncțională, adverbele relative nu mai au funcție sintactică:

A procedat[1] / *(cum) l-ai sfătuit.*[2] /

c.c.m.

(Cum) îl văzu[1], / *îl și cunoscu.*[2] / (fără funcție sintactică)

"îndată ce"

Unele dintre conjuncții (locuțiuni conjuncționale) sînt specifice (monovalorice) anumitor subordonate, iar altele nespecifice (plurivalorice)[3], numite și monofuncționale și plurifuncționale.

---

[1] În legătură cu elementele relaționale din cadrul frazei, vezi discutarea lor amănunțită de către D. D. Drașoveanu în Analize gramaticale și stilistice, ediția a II-a, Editura Științifică, București, 1966, p. 11-20.

[2] Nu toți cercetătorii consideră ca elemente relaționale unele dintre formele compuse ale pronumelor relative, acceptate însă de manualele școlare.

[3] Iancu Coleașă, Alexandrina Novac, Culegere de fraze analizate sintactic, Editura Didactică și Pedagogică, 1973, p. 13

Scanned with OKEN Scanner

Felul propoziţiilor subordonate corespunde părţii de propoziţie al cărei rol subordonata îl îndeplineşte în frază. Astfel, propoziţia subordonată subiectivă corespunde în frază subiectului, predicativa - numelui predicativ, atributiva - atributului, iar completivele corespund fiecărui fel de complement.

Raportul de incidenţă din frază se stabileşte numai la nivelul conţinutului, nu şi din punct de vedere gramatical. Din punct de vedere sintactic construcţiile incidente alcătuiesc propoziţii sau fraze.[4] (Pentru exemplificare vezi frazele din testele nr. 2, 5, 6, 9, 12, 13, 14)

În analiza unei fraze, în stabilirea felului propoziţiilor şi a raporturilor dintre ele, un rol hotărîtor au nu numai însuşirea temeinică a acestor noţiuni teoretice, ci şi tehnica analizei, **respectarea unor anumite etape ale demersului analitic**.

După ce textul a fost citit cu deosebită atenţie, pînă la asigurarea înţelegerii depline a conţinutului său, urmează:

a) sublinierea predicatelor şi a subiectelor; în ceea ce ne priveşte, considerăm suficientă numai sublinierea predicatelor (vezi manualul de clasa a VIII-a, p. 115), cu condiţia de a stabili concomitent felul şi natura lor morfologică, deoarece existenţa unui subiect neexprimat poate deruta;

b) încercuirea elementelor relaţionale de la nivelul frazei, cu o atenţie deosebită la cele coordonatoare care stabilesc raportul respectiv şi în cadrul unei propoziţii, precum şi la unele dintre cele subordonatoare, cum ar fi conjuncţia **ca... să** ai cărei termeni pot fi dislocaţi, conjuncţia **să** - numai marcă a conjunctivului, adverbul **cînd... cînd** - cu rol coordonator etc.[5]; unele conjuncţii ca **şi, iar, dar, nici** pot avea şi alte valori morfologice.

c) delimitarea frazei în propoziţii şi numerotarea lor ţinînd cont ca:

- într-o propoziţie să existe un singur predicat;
- înaintea unui cuvînt încercuit să delimităm, deoarece, de obicei, cu el începe o nouă propoziţie;
- să observăm eventualele intercalări sau cazurile de împletire a regentei cu subordonata; eventualele intercalări au ca urmare o propoziţie discontinuă (întreruptă), marcată în frazele din teste cu un indice literal adăugat numărului (1a... 1 b)[6].

Am delimitat şi numerotat frazele din teste fără a ţine cont de ordinea predicatelor, întrucît la această modalitate apelează şi autorul manualului de clasa a VIII-a.

În delimitarea frazei în propoziţii trebuie să mai ţinem cont şi de următoarele reguli:[7]

- cînd la începutul frazei există un element relaţional coordonator urmat de unul subordonator, se despart în mod obligatoriu:

---

[4] X X X Gramatica limbii române, vol. II, Editura Academiei, Bucureşti, 1977, p.423

[5] D.D. Draşoveanu, P. Dumitraşcu, M. Zdrenghea, Analize gramaticale şi stilistice, ediţia a II-a, Editura Ştiinţifică, Bucureşti, 1966, p. 11 ş.u.

[6] Unii cercetători propun delimitarea frazei în funcţie de ordinea predicatelor din frază (N. Anghelescu Temelie, Adrian Gh. Popescu, Dificultăţi ale analizei gramaticale, Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică, Bucureşti, 1976; D. D. Draşoveanu, op. cit.), dar alţii optează pentru numerotarea propoziţiilor făcînd abstracţie de ordinea predicatelor (vezi Aurel Nicolescu, Analize gramaticale, I. Coleaşă, A. Novac, op. cit.).

[7] I. Coleaşă. Al.Novac, op cit., p. 6-8

Scanned with OKEN Scanner

(Şi)[1a] */ (fiindcă) n-a venit la timp,*[2] */ nu l-am mai aşteptat.*[1b] */*

- cînd există două elemente relaţionale subordonatoare alăturate se despart şi ele în mod obligatoriu:

Mi-a spus[1] */ (că),*[2a] */ (dacă) se va hotărî,*[3] */ va merge şi el.*[2b] */*

- cînd un element relaţional coordonator urmat de unul subordonator se află în interiorul frazei, se despart numai dacă înaintea celui coordonator nu există o subordonată de acelaşi fel cu cea introdusă prin conectivul subordonator alăturat; în caz contrar nu se face delimitarea:

M-am întîlnit cu el[1] */ (şi),*[2a] */ (cînd) m-a văzut,*[3] */ mi-a spus*[2b] */ (că) m-a căutat.*[4] */*

A recunoscut[1] */ (cînd) m-am întîlnit cu el*[2] */ (şi) (cînd) l-am rugat*[3] */ (să)-mi mărturisească totul.*[4] */*

- există şi situaţii[8] cînd o parte a propoziţiei subordonate este aşezată înaintea elementului relaţional, delimitarea făcîndu-se, în acest caz, înaintea părţii de propoziţie respective, nu a conectivului:

"... credea[1] */ (că),*[2a] */ moartă (să) fie,*[3] */ ar scoate-o şi din pămînt.*[2b] */ "*

În unele culegeri de texte analizate, lipsa predicatului sau a elementului subordonator este marcată printr-un radical (√), simbol la care noi nu am apelat, deoarece am făcut precizarea necesară la stabilirea felului propoziţiilor şi a raporturilor dintre ele.

d) stabilirea felurilor propoziţiilor şi a raporturile existente între ele;

În această etapă considerăm necesar ca fiecare propoziţie să fie scrisă în întregime, iar la precizarea felului ei să nu se opereze prin simboluri, pentru a evita eventualele confuzii.

Acum trebuie să se precizeze:

- felul propoziţiei;
- regenta fiecărei subordonate;
- întrebarea la care răspunde subordonata;
- pe cine din regentă determină subordonata (termenul ei regent);
- prin ce se introduce subordonata;
- raportul de coordonare, felul lui şi prin ce se realizează acesta;
- felul propoziţiei, socotită ca propoziţie independentă.

e) analiza unei fraze trebuie să se încheie cu întocmirea schemei relaţionale, deoarece astfel se pun în evidenţă, mai clar, raporturile sintactice dintre propoziţiile frazei.

În stabilirea felului propoziţiilor subordonate se poate apela, pe lîngă natura morfologică a elementului regent şi întrebare, şi la elementele subordonatoare specifice (monofuncţionale) şi la cele corelative. În cazul în care elementul subordonator este nespecific, se procedează la substituirea lui printr-unul specific. De asemenea, contragerea propoziţiei subordonate în partea de propoziţie corespunzătoare prin depredicativizare[9] este un procedeu eficient de stabilire a felului subordonatei:

[8] D.D. Draşoveanu, P. Dumitraşcu, M. Zdrenghea, op. cit., p. 20

[9] Ion Diaconescu, Probleme de sintaxă a limbii române actuale. Construcţie şi analiză, Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică, Bucureşti, 1989, p. 32.

Scanned with OKEN Scanner

A muncit așa de mult,[1] */ (că) s-a îmbolnăvit.*[1] */*

elem. corel. încît

Nu se știe[1] */ (că) e bolnav.*[2] */*

boala (lui)

Deși este o problemă în afara raporturilor sintactice dintre propozițiile unei fraze, considerăm necesar, așa cum am arătat mai înainte, să se precizeze și felul fiecărei propoziții, socotită ca independentă, pe baza următoarelor criterii de clasificare:

I. După scopul comunicării:

1. *Propoziții enunțiative* (vorbitorul oferă o informație, transmite o știre, o observație, face o constatare):

a) propriu-zise (predicatul acestor propoziții este exprimat prin verb la modurile indicativ și conjunctiv):

Am fost la școală.

b) optative (predicatul acestor propoziții este exprimat prin verb la modul condițional-optativ sau conjunctiv cu valoare optativă):

Aș merge în excursie. Să am eu vîrsta voastră, ...

c) imperative (predicatul acestor propoziții este exprimat prin verb la modul imperativ, conjunctiv cu valoare imperativă sau printr-o interjecție cu aceeași valoare):

Veniți cu noi!
Să mergeți acolo!
Hai acasă!

2. *Propoziții interogative* (vorbitorul cere o informație prin adresarea unei întrebări):

a) propriu-zise (predicatul acestor propoziții este exprimat prin verb la modul indicativ sau conjunctiv):

Unde ai fost?

b) optative (predicatul acestor propoziții este exprimat prin verb la modul condițional-optativ sau conjunctiv cu valoare optativă):

Ai merge la film?

II. După gradul de participare afectivă a vorbitorului la cele comunicate:

1. *exclamative sau afective* (vorbitorul transmite și o stare sufletească, un sentiment);
2. *neexclamative sau nonafective* (vorbitorul transmite sau cere o informație fără a exprima și o stare sufletească).

Atît propozițiile enunțiative, cît și cele interogative pot fi exclamative sau neexclamative. Valoarea lor exclamativă se manifestă prin intonație, concretizată în punctuația corespunzătoare.

III. După aspectul predicatului (după formă):

1. *afirmative* (acțiunea exprimată de verbul cu funcție sintactică de predicat se îndeplinește):

Mergem la școală.

Scanned with OKEN Scanner

2. *negativă* (acțiunea exprimată de verbul cu funcție sintactică de predicat nu se îndeplinește; predicatul este însoțit de adverbul de negație **nu**):
Nu mergem la școală.
Dacă se neagă o altă parte de propoziție și nu predicatul, propoziția este afirmativă:

Nu el a spart geamul.

IV. După structură sau alcătuire:

1. simple (au în alcătuire numai părți principale);
2. dezvoltate (conțin în alcătuirea lor părți secundare).

Felul propozițiilor după structură se stabilește așadar în funcție de felul părților de propoziție, nu după numărul cuvintelor (al părților de vorbire):

Mihai, Ioana, Viorica și Gigel sînt harnici, silitori și disciplinați.

(Propoziție simplă cu structura subiect multiplu + predicat nominal cu nume predicativ multiplu; conține zece părți de vorbire)

- *Cînd pleci?* [1]/
- *Mîine.* [2]/

(Propoziția nr. 1 este dezvoltată avînd structura C.c.t. + PV și conține două părți de vorbire; propoziția nr. 2 este tot dezvoltată conținînd numai un complement circumstanțial de timp care are ca determinat verbul subînțeles ***plec***; este dezvoltată, deși este alcătuită dintr-o singură parte de vorbire).

II. Analiza sintactico-morfologică și morfo-sintactică

Cele două modalități de analiză se abordează concomitent, deoarece între cele două părți ale gramaticii - morfologia și sintaxa - există o strînsă legătură. Părțile de vorbire devin părți de propoziție numai atunci cînd sînt incluse într-o propoziție, iar părțile de propoziție se exprimă prin părți de vorbire, în unele situații fiind însoțite de instrumente gramaticale - prepoziții, locuțiuni prepoziționale, adverbe cu valoare de prepoziție.

Trebuie, de asemenea, avut în vedere faptul că nu toate părțile de vorbire au funcție sintactică: articolele, părțile de vorbire nominale în vocativ (cu unele excepții), unele adverbe și interjecții, prepozițiile (locuțiunile prepoziționale) și conjuncțiile (locuțiunile conjuncționale). Unele dintre aceste părți de vorbire (articolele, prepozițiile, locuțiunile prepoziționale), adverbele de întărire sau cu rol de prepoziție, la analiza sintactico-morfologică, se iau împreună cu partea de propoziție pe care o însoțesc.

Indiferent care dintre cele două feluri de analiză este abordată, nu poate să lipsească precizarea funcției sintactice care se stabilește, la părțile de vorbire cu flexiune nominală, prin caz, acesta fiind forma pe care o ia o parte de vorbire nominală pentru a pune în evidență funcția sintactică. În mod obișnuit funcția sintactică, și deci și cazul, se află cu ajutorul întrebării adresate unui termen regent. Nu trebuie să neglijăm însă nici faptul că forma cazuală se manifestă uneori prin forma cuvîntului respectiv, fără ca întrebarea să mai fie operantă.

De pildă, în enunțurile:

Curtea școlii este plină de copii.

Scanned with OKEN Scanner

Ş-a oprit înaintea şcolii.

recunoaştem că substantivul *"şcolii"* este în ambele situaţii în cazul genitiv după forma sa şi după prepoziţia *"înaintea"* din cel de-al doilea enunţ, întrebarea cazului fiind însă operantă numai pentru primul exemplu, deoarece în cea de-a doua situaţie întrebarea la care răspunde substantivul este **unde**, specifică acuzativului. Şi apoziţia răspunde la întrebarea **care**, dar stă, de obicei, în cazul nominativ.

De asemenea, cazul adjectivului propriu-zis cu funcţie sintactică de atribut adjectival şi al adjectivelor pronominale nu se află cu ajutorul întrebării, ci prin acord cu substantivul determinat, căci altfel am considera - evident greşit - toate aceste părţi de vorbire în cazul acuzativ, ca urmare a întrebărilor *"care", "ce fel de".*

Dificultăţi ridică, în stabilirea funcţiei sintactice, omonimia cazurilor nominativ, acuzativ, vocativ şi a cazurilor genitiv, dativ, situaţie în care trebuie să ţinem cont atît de natura termenului regent, cît şi de întrebarea pe care trebuie s-o adresăm întotdeauna determinantului.[10]

În stabilirea funcţiilor sintactice ale unor cuvinte disparate dintr-un text mai mare (o frază), trebuie să avem în vedere includerea părţilor de vorbire respective în structura propoziţiei din care fac parte. În situaţia în care se cere analiza sintacti-co-morfologică a unei întregi propoziţii se pleacă de la analiza predicatului care se poate afla şi fără întrebare datorită formei sale la un mod predicativ (personal) şi se continuă cu subiectul pe care îl aflăm adresînd întrebarea predicatului cu care realizează o relaţie de interdependenţă. Putem, astfel, afla dacă subiectul este exprimat sau neexprimat, inexprimabil sau propoziţional. Restul părţilor de propoziţie poate fi analizat în ordinea din text, analiza fiind uşurată de faptul că, aflînd subiectul, toate cuvintele care vor răspunde la întrebarea *"ce"* nu vor mai fi subiecte. De fapt, pentru a afla subiectul este indicat să adresăm, în exclusivitate, întrebarea **cine**.

Atributele vor fi recunoscute după întrebări *(care?, ce fel de?, al(a, ai, ale) cui?, cîţi? cîte?*) şi după termenul regent (substantiv, pronume, numeral), iar felul lor, după partea de vorbire prin care se exprimă:

- *adjectival* (prin adjectiv propriu-zis, adjectiv pronominal, numeral cu valoare adjectivală, verb la participiu sau la gerunziu acordat);
- *substantival* (prin substantiv, numeral cu valoare substantivală, adjectiv substantivat);
- *pronominal* (prin pronume);
- *verbal* (prin verb la modurile infinitiv, supin şi gerunziu neacordat);
- *adverbial* (prin adverb sau locuţiune adverbială);
- *interjecţional* (prin interjecţie).

La rîndul lor, atributele substantivale şi pronominale sînt genitivale, prepoziţionale, apoziţionale şi în dativ.

Complementele se recunosc după cuvîntul determinat - verb, locuţiune verbală, interjecţie, adjectiv (locuţiune adjectivală), adverb, iar felul lor se stabileşte în funcţie de întrebările la care răspund:

---

[10]Pentru înlăturarea unor asemenea dificultăţi vezi G.G.Neamţu, "Elemente de analiză gramaticală. 99 de confuzii/distincţii", Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică, Bucureşti, 1989

Scanned with OKEN Scanner

- **complementul direct:** *pe cine? ce?*
- **complementul indirect:** *cui?, despre cine?, despre ce?, la cine?, la ce?, de ce?, pentru cine?, pentru ce?, cu cine?, cu ce?, împotriva cui?, contra cui?, asupra cui?*
- **complementul de agent:** *de cine?, de către cine?*
- **complementul circumstantial de loc:** *unde?, dė unde?, pînă unde?, încotro?*
- **complementul circumstanţial de timp:** *cînd?, de cînd?, pînă cînd?, cît timp?*
- **complementul circumstanţial de mod:** *cum?, în ce fel?, în ce mod?, în ce chip?, cît?, cît de?*
- **complementul circumstanţial de scop:** *cu ce scop?, în ce scop?*
- **complementul circumstanţial de cauză:** *din ce cauză?, din ce pricină?*

Analiza sintactico-morfologică se poate face şi în ordinea determinanţilor predicatului şi apoi ai subiectului, după analiza acestora. Acest tip de analiză se poate realiza şi direct în schemă unde vor apărea cele două grupuri structurale: grupul verbal (G.V.) şi grupul nominal (G.N.). În structură, primul loc îl va ocúpa grupul nominal.

Indiferent de felul analizei (sintactico-morfologică ori morfo-sintactică) şi de modul de realizare a ei, nu trebuie să uităm a preciza categoriile gramaticale ale părţilor de vorbire flexibile. Analiza sintactico-morfologică poate fi finalizată cu schema relaţională realizată prin simboluri. Manualul de clasa a VIII-a (p. 107, 120) propune şi alte procedee de analiză sintactică şi morfologică a cuvintelor unei propoziţii, însă considerăm că analiza făcută direct pe text prin simboluri sau prin schemă lineară nu este suficient de clară şi nu pune în evidenţă relaţiile sintactice din cadrul propoziţiei.

La analiza morfo-sintactică, părţile de vorbire se analizează în ordinea din text, inclusiv prepoziţiile (locuţiunile prepoziţionale) şi conjuncţiile (locuţiunile conjuncţionale).

Pentru analiza sintactică a propoziţiei şi analiza morfo-sintactică se pot consulta şi titlurile de la numerele 12, 22, 27, 31, din **Bibliografie**.

Scanned with OKEN Scanner

Testul nr. 1

I. Se dă textul:

"La urmă, Agripina ştia că mai erau pe acasă şi ***alte*** *gospodine* ***care*** *trebuie să fi fugit* ***cum*** *fugise şi ea, prin pădure, şi (...) turcii negreşit că se luaseră după ele."*

(Gala Galaction - "La Vulturi!")

Cerinţe:

a) Analizaţi fraza, precizînd felul propoziţiilor şi raporturile dintre ele.

b) Analizaţi sintactic şi morfologic cuvintele subliniate în text.

c) Precizaţi valorile morfologice ale lui ***şi*** în text şi ce alte valori mai poate avea.

d) Formulaţi fraze în care pronumele relativ ***care*** să introducă, pe rînd, cîte o subordonată subiectivă, predicativă, atributivă, completivă directă şi indirectă.

II. Precizaţi funcţiile sintactice ale cuvintelor subliniate din exemplele de mai jos şi transformaţi-le, apoi, în propoziţii subordonate, arătînd felul lor:

Harnicului *i se cuvin laude.*

I s-a hotărît ***plecarea.***

El s-a hotărît ***a pleca*** *încotro va vedea cu ochii.*

A hotărît a ***se jertfi****, dacă va fi cazul.*

Toţi au luat hotărîrea ***de a se pregăti.***

A învăţa *înseamnă* ***a munci.***

III. Formulaţi propoziţii în care substantivul propriu **Agripina** să aibă următoarele funcţii sintactice: subiect, nume predicativ, atribut, complement direct şi complement indirect.

Testul nr. 2

I. Se dă textul:

"Nu m-am născut în Dobrogea şi nici în Bucovina, dar în respiraţia mea primă şi ultimă al lor sînt, iar dacă ar fi să-mi aleg mormîntul la fel aş pendula, între arcuirea de culmi acoperite de păduri - spre care gîndul nu mi se duce niciodată neînsoţit de dulcele vers: Pe cînd cu zgomot cad Izvoarele-ntruna, Alunece luna, Prin vîrfuri lungi de brad - acele culmi ce leagănă lungul somn al atîtor voievozi români, şi tumulii străjuiţi de mărăcini, sub al căror pămînt enorm s-au făcut pulbere oasele regilor sciţi."

(Geo Bogza - "Dobrogea! Dobrogea!")

Cerinţe:

a) Analizaţi fraza, precizînd felul propoziţiilor şi raporturile dintre ele.

b) Analizaţi pronumele şi adjectivele pronominale din textul dat.

c) Precizaţi ce valori are verbul ***"a fi"*** în textul dat şi ce alte valori mai poate avea. Daţi exemple pentru fiecare situaţie.

II. Arătaţi în ce cazuri poate sta numele predicativ exprimat printr-o parte de vorbire nominală şi daţi exemple pentru fiecare situaţie.

III. Folosiţi în propoziţii pronumele ***tu, el, ai noştri*** cu funcţii sintactice de:

Scanned with OKEN Scanner

subiect, nume predicativ, atribut (în Ac. și G), complement direct, complement indirect (în Ac. și D).

Testul nr. 3

I. Se dă textul:

"N-am mai trecut de mult prin sat și-mi spune
Un om ce de pe-acasă a venit
Cum c-a-nflorit la noi mălinul
*Și c-ai albit, **mămucă**, ai albit.*

Alt om mi-a spus c-ai stat la pat, bolnavă.
Eu nu știu cum să cred atîtea vești,
Cînd din scrisori eu văd precum matale
***Din si în si** mereu întinerești."*

(Nicolae Labiș - "Mama")

Cerințe:

a) Analizați frazele din textul dat precizînd felul prepozițiilor și raporturile dintre ele.

b) Analizați pronumele și adjectivele pronominale din textul dat, precum și cuvintele subliniate.

c) Precizați ce valori morfologice pot avea **"un"** și **"o"** și dați exemple pentru fiecare situație.

d) Transformați (contrageți) prima subordonată a textului în partea de propoziție corespunzătoare și precizați felul ei.

II. Subliniați cu o linie diftongii și cu două linii triftongii din cuvintele de mai jos, notînd cu semnul ◠ semivocalele: *venea, iarna, două, suiau, lăcrămioară, leoaică, soseau, trecea, treceau, veghea, vegheau, poezie, ceas.*

Testul nr. 4

I. Se dă textul:

"Știu c-ai depășit adesea dreptul dat de o solie;
C-ai cătat, aci, să zdruncini scaunul din temelie;
Că te-ai dus chiar pîn-acolo să dai mînă de-ajutor
Ucigașilor ce-asupră-mi încercat-au un omor;
Știu că crime sînt acestea, și c-ar fi dreptate dreaptă
Să te dau ca pe-un nemernic, pradă gîdelui ce-așteaptă."

(Al. Davila - "Vlaicu-Vodă")

Cerințe:

a) Analizați fraza din textul dat, precizînd felul propozițiilor și raporturile dintre ele.

b) Analizați morfo-sintactic substantivele din text.

Scanned with OKEN Scanner

c) Precizați ce fel de propoziții subordonate poate introduce conjuncția *"să"* și dați exemple pentru fiecare situație.

II. Transcrieți fonetic cuvintele de mai jos și precizați numărul literelor și al sunetelor lor: *ceas, cerc, cheamă, chem, geană, gingie, gherghef, ceară.*

Testul nr. 5

I. Se dă textul:

"Doamne Vlade,
*Mi se pare că la Curtea-**ți** nu se știe **ce** se cade*
Unui sol trimis de craiul, unui sol imperial,
*Către tine, **Basarabe** - domn, **ce**-i drept, dar domn vasal."*

(Al. Davila - "Vlaicu-Vodă").

Cerințe:

a) Analizați fraza și precizați felul propozițiilor și raporturile dintre ele.
b) Analizați sintactico-morfologic cuvintele subliniate în text.
c) Explicați semnele de punctuație și ortografice din text.

II. Precizați alte trei situații în care se folosește virgula, în afara celor din text, și dați exemple pentru fiecare situație.

III. Precizați de cîte feluri este atributul și dați cîte un exemplu pentru fiecare fel de atribut.

Testul nr. 6

I. Se dă textul:

***"De ce să-l fi omorît?** Asta nu e important, a răspuns colonelul german, urmează să declarați **la cercetări** de ce, fapt e că l-ați omorît și că trebuie **să fiți judecați toți, toată** bateria. Se va stabili atunci **cine** a fost vinovat."*

(M. Preda - "O oră din august")

Cerințe:

a) Analizați fraza, precizînd felul propozițiilor și raporturile dintre ele.
b) Analizați sintactico-morfologic cuvintele subliniate în text.

II. Formulați fraze în care să introduceți subordonata *"că este bolnav"*, cu toate valorile posibile.

III. Formulați propoziții în care pronumele interogativ *"cine"* să se afle în următoarele situații:

- în N. cu funcții sintactice de subiect și nume predicativ;
- în G. cu funcții sintactice de atribut, nume predicativ și complement indirect;
- în Ac. cu funcții sintactice de complement direct, complement indirect și complement circumstanțial de loc;
- în D. cu funcție sintactică de complement indirect.

Scanned with OKEN Scanner

Testul nr. 7

I. Se dă textul:

*"Sublocotenentul **Roşu nu fu plîns de nimeni,** pentru că nu avea de cine. Dar orfelinatul **care** îl crescuse primi din partea unităţii militare din care făcuse parte **o decoraţie** însoţită de o adresă în care se spunea că **fostul lor copil** murise **eroic** la datorie."*

(M. Preda - "O oră din august")

Cerinţe:

a) Analizaţi fraza, precizînd felul propoziţiilor şi raporturile dintre ele.

b) Analizaţi sintactico-morfologic cuvintele subliniate în text.

II. Despărţiţi în silabe cuvintele de mai jos şi precizaţi regulile: *tractor, agronomie, funcţionar, rouă, inegal, dreptunghi, vechime, pentru, axă, oare, ambiguu, anormal, anorganic.*

III. Precizaţi de cîte feluri este subiectul şi daţi cîte un exemplu pentru fiecare fel.

Testul nr. 8

I. Se dă textul:

*"Să curgă val **de lacrimi** şi sîngele **ca rîul,***
***Ce** roadă vor aduce cînd munca nu le-ajută?*
*De n-ar pica sudoarea pe **glii,** n-ar creşte grîul,*
*Căci stropii rodnici **rana pămîntului** sărută."*

(V. Voiculescu - "Imn muncii")

Cerinţe:

a) Analizaţi frazele din textul dat şi precizaţi felul propoziţiilor şi raporturile dintre ele.

b) Analizaţi sintactic şi morfologic cuvintele subliniate din text.

c) Explicaţi scrierea cu **ii** a substantivelor din text.

d) Explicaţi folosirea semnelor de punctuaţie şi ortografice din text.

II. Formulaţi propoziţii sau fraze în care să folosiţi toate felurile de pronume şi adjective pronominale în cazul genitiv, precizînd şi funcţia lor sintactică.

III. Precizaţi ce valori morfologice pot avea cuvintele: *toamnă, frumos, bine, care,* şi folosiţi-le, cu fiecare valoare, în propoziţii sau fraze.

Testul nr. 9

I. Se dă textul:

*"Pe loc ostaşii încungiurară pre plăieşi, carii, depunînd jos răniţii, se uitau cu nepăsare la **pregătirile** ce se făceau **pentru moartea lor.** Ofiţerii priveau cu înduioşare această scenă.*

*- Fie-mi iertat, sire, zice atunci Iablanovski, apropiindu-se cu respect de regele care şedea posomorît şi mînios, **a arăta** Măriei tale că aceşti viteji n-au făcut decît datoria*

Scanned with OKEN Scanner

lor, datorie patriotică și vrednică de toată lauda, și c-au avut norocirea ***a cîștiga făgăduința marelui Sobieski*** *că vor fi slobozi și nesupărați."*

(C. Negruzzi - "Sobieski și românii")

Cerințe:

a) Analizați frazele din text, precizînd propozițiile și raporturile dintre ele.

b) Analizați sintactico-morfologic cuvintele subliniate din text.

c) Precizați care sînt arhaismele din text. Arătați ce alte trăsături arhaice are textul.

II. Formulați fraze în care pronumele relativ ***care*** să introducă cinci subordonate diferite în care să aibă funcții sintactice de subiect, nume predicativ, atribut, complement direct și complement indirect.

Testul nr. 10

I. Se dă textul:

"Nu știu alții cum sînt, dar eu, cînd mă gîndesc la locul nașterii ***mele****, la casa părintească* ***din Humulești****, la stîlpul hornului unde lega mama o șfară cu motocei la capăt, de crăpau mîțele jucîndu-se cu ei, la prichiciul vetrei* ***cel humuit*** *de care mă țineam cînd începusem* ***a merge*** *copăcel, la cuptiorul pe care mă ascundeam, cînd ne jucam noi,* ***băieții****, de-a mijoarca, și la alte jocuri și jucării pline de hazul și farmecul copilăresc, parcă-mi saltă și acum inima* ***de bucurie****!"*

(I. Creangă, "Amintiri din copilărie")

Cerințe:

a) Analizați fraza, precizînd felul propozițiilor și raporturile dintre ele.

b) Analizați sintactico-morfologic cuvintele subliniate în text.

c) Precizați care sînt regionalismele din text. Arătați ce alte trăsături regionale are textul.

II. a) Puneți în locul punctelor formele corespunzătoare ale pronumelui relativ *"care"* în genitiv și arătați cum s-a făcut acordul:

Am un coleg..... mamă este profesoară.

Acesta este colegul..... merit este deosebit.

Aceasta este profesoara mea..... opinii le împărtășesc.

Fata..... părinți au trecut pe la noi este o elevă eminentă.

Ți-am adus o carte..... subiect te va atrage.

Ți-am adus niște cărți..... subiecte te vor atrage.

b) Formulați fraze în care să aveți următoarele forme ale pronumelui relativ ***care****: ai cărui, ale cărui, a cărei, a căror, ai căror.*

Testul nr. 11

I. Se dă textul:

"E ușor ***a scrie*** *versuri*
Cînd nimic nu ai ***a spune****,*

Scanned with OKEN Scanner

Potrivind cuvinte ***goale***
Ce din coadă au să sune."

(M. Eminescu - "Criticilor mei")

Cerinţe:

a) Analizaţi fraza precizînd felul propoziţiilor şi raporturile dintre ele.

b) Analizaţi sintactico-morfologic întregul text.

c) Transformaţi cuvintele subliniate în propoziţii subordonate şi precizaţi felul lor.

II. a) Puneţi în locul punctelor formele corespunzătoare ale adjectivului pronominal interogativ ***"care"*** în genitiv şi precizaţi cum s-a făcut acordul:

..... *eleve este cartea aceasta?*
..... *eleve sînt cărţile acestea?*
..... *elev este creionul acesta?*
..... *copil sînt jucăriile acestea?*
..... *copii sînt jucăriile acestea?*
..... *băiat este rigla aceasta?*

b) Formulaţi propoziţii în care să folosiţi şi următoarele forme ale adjectivului pronominal interogativ ***"care"***: *al cărei, ai cărui, ai cărei, al căror, ai căror, a căror.*

III. Precizaţi ce funcţii sintactice poate avea un verb la modul infinitiv şi daţi exemple pentru fiecare situaţie.

Testul nr. 12

I. Se dă textul:

"Îi plăcea să bată şi nu ştia să mai adauge nimic la asta, care să facă cu putinţă convieţuirea ***cu soldaţii.*** *Îi bătea şi nu-i ieşea din gură* ***nici un cuvînt*** *care să-l justifice faţă de trupă şi faţă de el însuşi, cum ar de pildă ideea că armata e o şcoală a asprimii şi a încercării grele, menită să facă din tinerii cruzi* ***care*** *îi erau încredinţaţi soldaţi cu inima de piatră şi* ***cu voinţa*** *călită, cum spuneau* ***ceilalţi*** *ofiţeri."*

(M. Preda - "O oră din august")

Cerinţe:

a) Analizaţi frazele din text precizînd felul propoziţiilor şi raporturile dintre ele.

b) Scoateţi locuţiunile din text şi precizaţi felul lor.

c) Analizaţi sintactico-morfologic cuvintele subliniate în text.

II. a) Puneţi în locul punctelor formele corespunzătoare ale adjectivelor pronominale de întărire.

Tu..... eşti prietenul meu cel mai bun.
Maria, tu..... ai luat o notă foarte bună.
Ileana, ţie..... ţi s-a acordat premiu.
Eu..... sînt apreciată de colegi.
Eu....., colegul tău, am fost acolo.
Ea..... are rezultate deosebite.
Voi..... sînteţi cei mai harnici băieţi.

Scanned with OKEN Scanner

b) Formulaţi propoziţii (fraze) în care să folosiţi următoarele adjective pronominale de întărire: ***însine, însene, înşişi, înseşi(le), însevă.***

Testul nr. 13

I. Se dă textul:

"Dacă printre rufele acelea se găseşte şi una ce-mi aparţine, îmi ziceam în gînd, înseamnă că am dreptate, că asta e şansa atît de mult aşteptată."

(Augustin Buzura - "Drumul cenuşii")

Cerinţe:

a) Analizaţi fraza, precizînd felul propoziţiilor şi raporturile dintre ele.

b) Transformaţi propoziţiile subordonate în părţile de propoziţie corespunzătoare şi precizaţi felul lor.

c) Alcătuiţi o frază din cinci propoziţii în care să aveţi şi o **SB** şi o **PR** care să aibă aceeaşi regentă din care să determine un verb copulativ.

II. Analizaţi subiectele din textul dat.

Testul nr. 14

I. Se dă textul:

"În următoarele seri am înregistrat discuţiile cu Victoria, mărturisirile ei, însă casetele ei mi s-au furat ori, mai puţin probabil, le-am pierdut, norocul meu a fost că m-am îngrijit să le transcriu imediat în nişte caiete anonime, de şcoală, pe care le păstrasem printre cărţile bibliotecii, iar cînd începusem să cred în puterea de convingere a domnului Jean Bălănescu, Victoria m-a căutat acasă să-şi ia rămas bun."

(A. Buzura - "Drumul cenuşii")

Cerinţe:

a) Analizaţi fraza precizînd felul propoziţiilor şi raporturile dintre ele.

b) Daţi sinonimele cuvintelor: ***discuţie, mărturisire, imediat, anonim, convingere, putere.***

c) Formaţi familia lexicală pornind de la cuvîntul de bază ***şcoală*** şi precizaţi elementele componente ale fiecărui cuvînt derivat.

II. Analizaţi predicatele din textul dat.

Testul nr. 15

I. Se dă textul:

*"**Silindu-se** să nu le fie **teamă**, oamenii ajung să le inspire **celorlalţi** teamă, iar **agresiunea** de care se feresc cît pot ei o exercită **asupra semenilor** lor, ca şi cum în mod **cu totul şi cu totul** necesar noi trebuie ori să ofensăm, ori să fim ofensaţi."*

(Constantin Ţoiu - "Obligado")

Cerinţe:

a) Analizaţi fraza precizînd felul propoziţiilor şi raporturile dintre ele.

Scanned with OKEN Scanner

b) Analizați sintactic și morfologic cuvintele subliniate în text.

II. Precizați felul subordonatelor din frazele de mai jos:

Părerea mea este că citești prea puțin.
Este bine că înveți.
Toți aveau convingerea că vor reuși.
Nu știam că veniți astăzi.
Adevărul este că era vinovat.
Adevărat este că vom face o excursie în Bucegi.
Se pare că va ploua.
El pare că e obosit.
Îmi pare bine că a venit.
E așa de slab că-l suflă vîntul.
A ajuns unde a dorit.
A ajuns ce-a dorit.
I-a ajuns cît a învățat.
El a rămas cum îl știam.
El a rămas unde l-ai lăst.
Nu i-a rămas decît să învețe.
Și-a însemnat ce i-ai spus.
Să reușești înseamnă să muncești mult.
Să-l fi întîlnit, m-aș fi bucurat.
Să-l obligi, și tot nu recunoște greșeala.

Testul nr. 16

I. Se dă textul:

*"Aștept pe **cineva** care **mi-a** promis să vină cu niște bani... Cînd ți-a promis **banii**? **Ieri**, dar probabil că n-a putut să vină și cum n-am telefon, aștept să vină **din clipă în clipă**."*

(Constantin Țoiu - "Obligado")

Cerințe:

a) Analizați frazele din text precizînd felul propozițiilor și raporturile dintre ele.

b) Analizați sintactic și morfologic cuvintele subliniate.

c) Folosiți în propoziții sau fraze verbul **a veni** cu cît mai multe sensuri, dovedind, astfel, polisemantismul său.

II. Folosiți ca omonime cuvintele: ***vin, ban, leu***.

Testul nr. 17

I. Se dă textul:

*"Tu nici nu-ntrebi **ce voi** și **mi-l** și dai.*
Ce mi-a lipsit, întotdeauna ai,
Și-ai și uitat
De cîte ori și ce și cît mi-ai dat.

Scanned with OKEN Scanner

Hambarul ți-este plin împărătește.
Pe cît îl scazi, mai mult se împlinește,
Și ***de la sine*** *sacul* ***ce se scoate***
Se însutește cu bucate."

(T. Arghezi - "Psalm")

Cerințe:

a) Analizați textul precizînd felul propozițiilor și raporturile dintre ele.

b) Analizați sintactico-morfologic cuvintele subliniate în text.

II. Precizați la ce moduri pot sta verbele cu funcții sintactice de subiect, nume predicativ și atribut. Dați cîte un exemplu pentru fiecare situație.

Testul nr. 18

I. Se dă textul:

"În generația ***aceasta*** *nu este* ***nici un*** *singur* ***scriitor care*** *să plece într-adevăr numai de la sat, și, chiar dacă* ***unii*** *erau originari de acolo, nu mai este contactul* ***direct*** *cu satul, contact* ***care*** *durează în Ardeal, dar dincoace nu."*

(N. Iorga - "Isoria literaturii românești. Introducere sintetică")

Cerințe:

a) Analizați fraza precizînd felul propozițiilor și raporturile dintre ele.

b) Analizați sintactic și morfologic cuvintele subliniate în text.

II. Dați exemple de propoziții sau fraze în care să folosiți cuvintele și grupurile de cuvinte: ***cel, cea, cei, ai, ați, al, ce-l, ce-a, ce-i, a-i, a-ți, a-l,*** și motivați scrierea lor.

Testul nr. 19

I. Se dă textul următor:

"Dar dacă Biblia cuprindea așa de mult teren în viața morală a oamenilor de ***atunci****, dacă era capabilă chiar să acopere* ***acest*** *teren, a fost totuși o concurență literară* ***venită*** *de aiurea și* ***aceasta*** *era necesară* ***în căutarea de subiecte pentru literatură."***

(N. Iorga - "Istoria literaturii românești. Introducere sintetică")

Cerințe:

a) Analizați fraza precizînd felul propozițiilor și raporturile dintre ele.

b) Analizați sintactic și morfologic cuvintele subliniate în text.

c) Formulați propoziții sau fraze în care să folosiți adverbe cu următoarele funcții sintactice: predicat verbal, nume predicativ, atribut, complement circumstanțial de mod, complement circumstanțial de timp, complement circumstanțial de loc.

II. Dați paronimele cuvintelor: **originar**, **solitar**, **familiar**, **eminent** și folosiți-le în propoziții sau fraze precizînd sensul lor.

Scanned with OKEN Scanner

Testul nr. 20

I. Se dă textul:

*"Era mirosul cinstit, **tonic**, sănătos al **mahalagiului** român, **al lui Ilie, vardistul, care** mirosea la fel ca Milică; **Ilie a cărui** sarcină era să fluiere marcînd trecerea timpului, și **iată** că ce părea atunci o biată slujbă, trecuse, timpul adică, anunțat la răspîntii și intervale egale; Ilie, care, pe lîngă "țignal", mai avea și un "livorver" cu butoi; Ilie, pe care J. T., **copil**, îl răsfăța vîrîndu-i în buzunarele uniformei pămîntii ca de șiac călugăresc, maioneză, cremă de ciocolată și țigări Pelișor cu mușțiuc auriu, că protestaseră spălătoresele și se alesese cu buzunarele cusute."*

(C. Țoiu - "Obligado")

Cerințe:

a) Analizați textul dat precizînd felul propozițiilor și raporturile dintre ele.

b) Analizați sintactic și morfologic cuvintele subliniate în text.

c) Dați exemple de propoziții sau fraze în care să folosiți interjecții cu funcții sintactice de subiect, predicat verbal, nume predicativ, atribut, complement direct, complement circumstanțial de mod.

II. Precizați ce părți de propoziție leagă prepoziția **de**. Dați exemple pentru fiecare dintre situații.

Testul nr. 21

I. Se dă textul:

*"Că Dora era înțelegătoare - era foarte adevărat, dar că ea s-ar fi priceput să închidă **nouă** ochi din zece, **cîți** îi atribuia Leonte, era cel puțin exagerat, oricum **s-ar privi lucrurile**. Căci Dora nu s-a lăsat niciodată stăpînită de-o curiozitate **atît de iscoditoare**, încît să-și multiplice în așa măsură ochii, cum pretinde Leonte."*

(L. Blaga - "Luntrea lui Caron")

Cerințe:

a) Analizați fraza și precizați felul propozițiilor și raporturile dintre ele.

b) Analizați sintactico-morfologic cuvintele subliniate în text.

II. Formați G. - D. singular ale substantivelor de mai jos și precizați apoi regulile. La substantivele comune formele să fie articulate cu articol hotărît și nehotărît și nearticulate:

Dora, Florica, Olga, Maria, Jana, Jeni, Carmen, Ion, Leonte, Mihai, vodă, nenea, masă, casă, carte, bancă, femeie, scînteie, cheie, cîmpie, copilărie, pălărie.

III. Formulați propoziții în care să folosiți substantivul **"cîmpie"** în cazul genitiv, singular sau plural, însoțit și neînsoțit de articol posesiv (genitival).

Precizați funcția lui sintactică și în ce situații poate fi însoțit de articol posesiv (genitival).

Scanned with OKEN Scanner

Testul nr. 22

I. Se dă textul:

"S-au făcut ca ceara albă faţa roşă ***ca un măr,***
Şi atîta de subţire, să o tai c-un fir de păr.
Şi cosiţa ta bălaie o aduni la ochi plîngînd,
Inimă făr' de nădejde, suflete bătut de gînd.
Toată ziua la fereastră, suspinînd, nu spui nimică,
Ridicînd ***a tale gene, al tău suflet*** *se ridică;*
Urmărind pe ceruri limpezi ***cum*** *pluteşte-o ciocîrlie,*
Tu ai vrea să spui să ducă către dînsul o solie,
Dar ea zboară..."

(M. Eminescu - "Călin (file din poveste)")

Cerinţe:

a) Analizaţi fraza precizînd felul propoziţiilor şi raporturile dintre ele.

b) Analizaţi sintactico-morfologic cuvintele subliniate.

II. Precizaţi funcţia sintactică a cuvintelor subliniate în exemplele de mai jos. Transformaţi-le, apoi, în propoziţii subordonate corespunzătoare.

1. *El e* ***ca varul.***
2. *El e alb* ***ca varul.***
3. *"Ceru-i* ***ca oglinda".***
4. *Cerul străluceşte* ***ca oglinda.***
5. *Vara, Bărăganul părea o tipsie* ***ca de aur.***
6. *Învăţaţi* ***ca ei!***
7. *Oameni* ***ca ei*** *nu mai găseşti.*

III. Formulaţi fraze care să conţină toate speciile de subordonate posibile al căror element regent să fie verbul ***a citi.***

Testul nr. 23

I. Se dă textul:

"De treci codri de aramă, de departe vezi albind
Ş-auzi mîndra glăsuire a pădurii de argint.
Acolo, lîngă izvoare, iarba ***pare de omăt,***
Flori albastre tremur ude în văzduhul tămîiet;
Pare *că şi trunchii vecinici poartă suflete sub coajă,*
Ce *suspină printre ramuri cu* ***a glasului lor*** *vrajă.*
Iar prin mîndrul întuneric al pădurii de argint
Vezi izvoare zdrumicate peste pietre ***licurind;***
Ele trec cu harnici unde şi suspină-n flori ***molatic,***
Cînd *coboară-n ropot dulce din tăpşanul prăvălatic,*
Ele sar în bulgări fluizi peste prundul din răstoace,
În cuibar ***rotind*** *de ape,* ***peste care*** *luna zace."*

(M. Eminescu - "Călin (file din poveste)")

Scanned with OKEN Scanner

Cerințe:

a) Analizați fraza, precizînd felul propozițiilor și raporturile dintre ele.

b) Analizați sintactic și morfologic cuvintele subliniate în text.

II. Explicați scrierea cu ***"ii"*** a cuvintelor din text și dați exemple de alte categorii de substantive care se scriu cu ***"ii"*** la forma nearticulată.

III. Găsiți în text cel puțin trei categorii de figuri de stil diferite și comentați înțelesul, la cîte două dintre ele.

IV. Folosiți în propoziții sau fraze cuvintele ***poartă*** și ***unde*** ca omonime. Formulați apoi propoziții în care aceleași cuvinte să fie polisematice.

Testul nr. 24

I. Se dă textul:

*"Sufletul **meu** își mai aduce-aminte,*
*Și-acum și nencetat, **de ce**-a trecut,*
*De un trecut **ce** mi-e necunoscut,*
*Dar **ale cărui sfinte oseminte***
S-au așezat în mine făr' să știu,
*Cum nici pămîntul știe **pe-ale lui**,*
***În care** dorm statui lîngă statui*
Și-i zăvorît sicriu lîngă sicriu."

(T. Arghezi - "Arheologie")

Cerințe:

a) Analizați fraza și precizați felul propozițiilor și raporturile dintre ele.

b) Analizați sintactico-morfologic cuvintele subliniate în text.

II. Precizați ce valori morfologice are în text cuvîntul ***trecut***. Folosiți, apoi, în propoziții sau fraze, cuvintele de mai jos, cu valori morfologice diferite: ***iar, dar, nici, de***.

III. Formulați două fraze în care locuțiunea conjuncțională ***"fără să"*** să introducă o propoziție subordonată circumstanțială de mod și, respectiv, o propoziție subordonată circumstanțială concesivă.

IV. Precizați care dintre grupurile de cuvinte scrise cu liniuță se pot scrie și împreunat. Dați exemple și motivați scrierea.

Testul nr. 25

I. Se dă textul:

"Noi n-am lunecat peste nimeni
În tulbure-al gloriei ceas,
Stă frunza în codri ciulită,
Să dea, de-i primejdie, glas."

(Ana Blandiana - "Doină")

Scanned with OKEN Scanner

Cerințe:

a) Analizați fraza precizînd felul propozițiilor și raporturile dintre ele.

b) Analizați sintactic și morfologic cuvintele subliniate în text.

II. Precizați care sînt sensurile proprii și sensurile figurate ale cuvintelor: ***am lunecat, tulbure, ciulită, să dea glas***. Folosiți în propoziții sau fraze cuvintele ***suliță, pădure, a ofta*** atît cu sens propriu, cît și cu sens figurat.

III. Dați cel puțin cinci exemple de locuțiuni verbale în care să se afle verbul ***"a da"***, precizați-le sensul și folosiți-le în propoziții sau fraze.

IV. Precizați ce fel de propoziții subordonate poate introduce conjuncția ***"de"*** și dați cîte un exemplu pentru fiecare situație.

Testul nr. 26

I. Se dă textul:

*"**Ceea ce** caracterizează mai întîi de toate personalitatea **lui** Eminescu este o așa de covîrșitoare inteligență, ajutată de o memorie **căreia nimic** din cele ce-și întipărise vreodată nu-i scăpa (nici chiar în epoca alienației declarate), încît lumea **în care** trăia el după firea **lui** și fără nici o silă era aproape exclusiv lumea ideilor generale **ce** și le însușise și le avea pururea la îndemînă."*

(Titu Maiorescu - "Eminescu și poeziile lui")

Cerințe:

a) Analizați fraza precizînd felul propozițiilor și raporturile dintre ele.

b) Analizați sintactico-morfologic cuvintele subliniate în text.

c) Contrageți prima propoziție subordonată în partea de propoziție corespunzătoare.

II. Alcătuiți o frază care să cuprindă o judecată de valoare (o apreciere critică) referitoare la creația eminesciană și în care să aveți și următoarele feluri de subordonate: predicativă, completivă directă, condițională, concesivă, consecutivă și completivă indirectă.

III. Folosiți pronumele negativ ***"nimic"*** cu valoare substantivală cu funcție sintactică de complement indirect.

Testul nr. 27

I. Se dă textul:

*"Impresia că judecata publicului cult **asupra oratorilor noștri** politici a făcut în anii din urmă un nou progres și a intrat în a treia fază a ei se poate dobîndi din mai multe simptome ale vieții publice.*

*Și mai întîi din faptul caracteristic că, precum **unii din oratorii** renumiți ai primei epoci au ajuns mai tîrziu să fie considerați numai ca niște retori și să vadă genul lor de elocvență înlăturat și înlocuit **cu altul**, tot așa unii din cei considerați ca oratori în epoca a doua încep **a scădea** în judecata oamenilor și devin oarecum declasați."*

(T. Maiorescu - "Oratori, retori și limbuți")

Scanned with OKEN Scanner

Cerințe:

a) Analizați fraza, precizînd felul propozițiilor și raporturile dintre ele.

b) Analizați sintactic și morfologic cuvintele subliniate.

II. Folosiți în propoziții substantivele ***băiat***, ***codru***, ***fiu*** la N. și Ac. plural, articulate cu articol hotărît și nearticulate, cu cîte o singură funcție sintactică pentru fiecare caz. Precizați-le cazul și funcția sintactică și explicați ortografierea lor.

III. Formulați propoziții în care cuvîntul **"unii"** să fie folosit ca atribut adjectival în Ac. și G. și ca atribut pronominal în aceleași cazuri.

Testul nr. 28

I. Se dă textul:

"La această cauză generală se mai adaugă, îndeosebi pentru novelele lui Slavici, Gane și Negruzzi, ***întîmplarea*** *favorabilă că ele se găsesc în armonie în privința obiectelor,* ***ce ni le*** *înfățișează și* ***care*** *sunt mai ales figuri tipice din popor, ca un întreg curent al gustului estetic* ***din Europa****, curent* ***pe care*** *noi îl credem foarte sănătos și* ***în urma căruia*** *romanele țărănești și* ***descrierile*** *tipice au ajuns să fie cele mai prețuite produceri ale literaturii de novelişti."*

(T. Maiorescu - "Literatura română și străinătatea")

Cerințe:

a) Analizați fraza, precizînd felul propozițiilor și raporturile dintre ele.

b) Analizați sintactic și morfologic cuvintele subliniate în text.

II. Unele prepoziții și locuțiuni prepoziționale provin din adverbe și, respectiv, din locuțiuni adverbiale. Dați cîte trei exemple de astfel de cazuri și precizați prin ce procedeu s-a realizat transformarea.

III. Folosiți în propoziții sau fraze cuvintele **deasupra** și **de-a lungul** ca adverb și prepoziție și, respectiv, locuțiune adverbială și prepozițională.

Testul nr. 29

I. Se dă textul:

"Cînd însă Bucureștii, în cari-am suferit,
*Rămase-**n urma noastră** în ceață învelit*
Cu turnuri de biserici, cu teatre și palate,
Cu-ntreaga lui satiră de lux și de păcate,
Cu oameni ce declamă strigînd: Patriotism,
Împinși de-aceleași patimi și-același egoism,
***Cu corpuri fără inimi** și țeste fără creieri,*
*Sub care cîntă-atîția stigleți, și-**atîția** greieri;*
***Oraș** în care zilnic, Dreptatea, în genunchi,*
***De corbii** sugrumării e roasă la rărunchi;*
Prăpastie în care virtutea este-o crimă,
Și crima cea mai neagră, virtute mai sublimă,

Scanned with OKEN Scanner

Gomoră renăscută, ce poartă-n al ei sîn
Pe lîngă-a ei pieire pe-a neamului român;
Cînd el rămase-n urmă, zăcînd în jos pe vale
Cu falsa-i bucurie mai tristă ca o jale,
Şi cînd, încet, urmarăm costişul înverzit -
Lăsînd pe mîna dreaptă clădirea afumată
Din care-n lumea largă pornisem ***altădată,***
Atît de tînăr încă şi-atît de fericit, -
Pe marginea şoselei doi oameni s-arătară..."

(Al. Macedonski - "Noapte de noiemvrie")

Cerinţe:

a) Analizaţi fraza, precizînd felul propoziţiilor şi raporturile dintre ele.

b) Analizaţi sintactic şi morfologic cuvintele subliniate în text.

II. Folosiţi în propoziţii sau fraze cuvintele şi grupurile de cuvinte: ***altădată, altă dată, odată, o dată, devreme, de vreme, oricînd, ori cînd, numai, nu mai*** şi precizaţi ce sînt ca părţi de vorbire.

III. Puneţi în locul punctelor formele corespunzătoare ale cuvintelor: ***aceia, aceea, aceeaşi, aceiaşi,*** motivaţi scrierea lor şi precizaţi-le valoarea morfologică:

Oamenii..... au plecat. Fata..... este prietena mea. ..... sînt oameni harnici. A rămas .... prietenă adevărată. Sînt şi acum ... oameni de nădejde.

A rămas....., ca odinioară.

Şi noi rămînem....., cum am fost. ...este o elevă harnică.

Testul nr. 30

I. Se dă textul:

"Un popă ce uitase pe piept a-mi pune cruce,
Se uită ***împrejuru-i****, o cere, şi s-aduce...*
Aş vrea să pot ***a-i spune*** *că nu voiesc s-o port,*
*Că-n viaţă am purtat-o pe umerii-****mi*** *legată*
Ducîndu-mi tinereţea sub dînsa-ncovoiată -
Dar crucea te urmează oriunde - viu sau mort."

(Al. Macedonski - "Noapte de noiemvrie")

Cerinţe:

a) Analizaţi fraza, precizînd felul propoziţiilor şi raporturile dintre ele.

b) Analizaţi sintactic şi morfologic cuvintele subliniate în text.

II. Precizaţi ce valori morfologice are ***"ai"*** şi daţi exemple pentru fiecare situaţie. Motivaţi scrierea grupului de cuvinte ***"a-i"*** din text.

III. Precizaţi ce părţi de propoziţie poate lega prepoziţia **împotriva** şi daţi exemple pentru fiecare situaţie.

Scanned with OKEN Scanner

Testul nr. 31

I. Se dă textul:

*"Anticăria **aceasta** a lui rotundă, solidă, gheboasă, avea **șase** intrări. Număr apocaliptic **anunțînd** monștri neterminați, neajunși pe culmea impară a cifrei a șaptea, din **a cărei** divină asimetrie creaturile primesc impulsul viu, trebuincios **mișcării** lor spre desăvîrșire. La intrare, scrisă pe ciment cu litere negre, o inscripție anume făcută, la comandă, cînd anticăria fusese preluată, îți atrage atenția (...)"*

(Constantin Țoiu - "Galeria cu viță sălbatică")

Cerințe:

a) Analizați fraza, precizînd felul propozițiilor și raporturile dintre ele.

b) Analizați sintactic și morfologic cuvintele subliniate în textul dat.

II. Precizați care dintre cuvintele date sînt derivate cu prefixe și care nu: ***anticar, antiinfecțios, apocaliptic, apolitic, asimetric, anapoda, neterminați, negre, impară, imnuri, impuls, neajunși, negură.***

III. Precizați care dintre cuvintele de mai jos sînt derivate și care sînt compuse: **debloca, despre, dinspre, înnoda, înspre, înălbi, doisprezece, îndoi.**

Testul nr. 32

I. Se dă textul:

*"El recunoscuse **după aceea** cu toată sinceritatea că, dacă ar fi fost singur, ar fi trecut cu vederea acest eveniment, însă reacția anticarului, isteria ce-l cuprinsese, **comentariile** și tot ce mai urmase **seara** și noaptea pînă tîrziu, umflaseră întîmplarea, grăbind idei, dînd naștere unor sentimente **a căror** înțelegere cere de obicei un anume răgaz ca să le faci față cum se cuvine și cu întreaga putere a minții de a le primi senină și într-o ordine **cît de cît** logică..."*

(Constantin Țoiu - "Galeria cu viță sălbatică")

Cerințe:

a) Analizați fraza, precizînd felul propozițiilor și raporturile dintre ele.

b) Analizați sintactic și morfologic cuvintele subliniate în text.

c) Explicați folosirea virgulelor din text.

II. Alcătuiți o compunere cu temă la alegere al cărei text să fie format numai din zece propoziții și în care să folosiți și următoarele semne de punctuație: *virgula* (trei situații diferite), *două puncte*, *linia de dialog*, *semnul întrebării* și *semnul exclamării*. Explicați apoi folosirea semnelor de punctuație întrebuințate.

Testul nr. 33

I. Se dă textul:

*"Cine n-a avut sentimentul **acelei** teribile **agonii** cînd moartea se înalță în tine și te cuprinde ca un aflux de sînge, ca o forță interioară imposibil de stăpînit și care te domină pînă la sufocare sau cînd te strînge ca un șarpe provocîndu-ți halucinații de*

Scanned with OKEN Scanner

groază, acela nu cunoaște caracterul demonic al vieții și efervescențele interioare ***din care răsar*** *marile* ***transfigurări.***"

(Emil Cioran - "Pe culmile disperării")

Cerințe:

a) Analizați fraza, precizînd felul propozițiilor și raporturile dintre ele.

b) Analizați sintactic și morfologic cuvintele subliniate în text.

c) Analizați adjectivele din text.

II. a) Precizați ce funcții sintactice poate îndeplini adjectivul și dați cîte un exemplu pentru fiecare situație.

b) Dați exemple de propoziții în care să folosiți locuțiuni adjectivale cu funcție sintactică de atribut și nume predicativ.

Testul nr. 34

I. Se dă textul:

"Desigur că ea este mult prea misterioasă pentru ca să o putem sesiza. Dar din momeht ce eu părăsesc seducțiile vieții naive sau sînt silit să le părăsesc, ***pentru a mă arunca*** *în lume fără nici un sens - căci eroismul meu este grotesc, n-are nici viziunea triumfului -, trebuie să existe această* ***atracție*** *misterioasă."*

(Emil Cioran - "Pe culmile disperării")

Cerințe:

a) Analizați fraza, precizînd felul propozițiilor și raporturile dintre ele.

b) Analizați sintactic și morfologic cuvintele subliniate în text.

c) Analizați atributele din textul dat.

II. Folosiți în propoziții sau în fraze cuvîntul ***"acela"*** cu funcții sintactice de atribut pronominal (toate felurile) și atribut adjectival.

III. Precizați din ce este alcătuit predicatul nominal și arătați prin ce poate fi exprimat numele predicativ, dînd și exemplele necesare.

Testul nr. 35

I. Se dă textul:

"Aceia care au trăit și trăiesc asimilați naivi în existență, nu ***din prostie*** *sau imbecilitate - căci naivitatea exclude astfel de deficiențe, ea fiind o stare mult mai pură - ci dintr-o iubire instinctivă și organică* ***pentru un farmec*** *natural al lumii, pe care naivitatea îl descoperă întotdeauna, aceia ating o armonie și realizează o integrare în viață, care merită* ***a fi invidiată*** *sau cel puțin* ***apreciată de cei*** *care rătăcesc pe culmile disperării."*

(Emil Cioran - "Pe culmile disperării")

Cerințe:

a) Analizați fraza, precizînd felul propozițiilor și raporturile dintre ele.

b) Analizați sintactico-morfologic cuvintele subliniate în text.

II. Precizați de cîte feluri sînt complementele și dați cîte un exemplu pentru fiecare situație.

Scanned with OKEN Scanner

Testul nr. 36

I. Se dă textul:

*"A simți că poți totul, că **absolutul** e în mîna ta, că exuberanța ta este exuberanța acestei lumi, că ritmul universal palpită în tine frenetic și intens, că tu ești **lumea**, că existența nu este conceptibilă decît în măsura în care trece prin tine, a găsi sensul lumii actualizat în fiecare moment în expresia cea mai deplină este desigur a realiza **o formă de bucurie** greu de bănuit și **care** este **un monopol** al celor dotați cu sensibilitate maximă."*

(Emil Cioran - "Pe culmile disperării")

Cerințe:

a) Analizați fraza, precizînd felul propozițiilor și raporturile dintre ele.

b) Analizați sintactic și morfologic cuvintele subliniate în text.

c) Explicați folosirea virgulelor în text.

d) Precizați funcția sintactică a verbelor la infinitiv și transformați-le apoi în propoziții subordonate corespunzătoare, precizînd felul lor.

II. Precizați ce funcții sintactice pot avea verbele la modurile nepredicative (nepersonale) și dați cîte un exemplu pentru fiecare funcție sintactică.

III. Precizați felul predicatelor din textul dat.

IV. Arătați de cîte feluri este predicatul și precizați prin ce se poate exprima predicatul verbal, dînd și exemple potrivite.

Testul nr. 37

I. Se dă textul:

"Acei care susțin că frica de moarte nu-și are o justificare mai adîncă deoarece atît cît este un eu moartea nu există, iar cînd ești mort, eul a dispărut, uită de fenomenul atît de ciudat al agoniei treptate."

(Emil Cioran - "Pe culmile disperării")

Cerințe:

a) Analizați fraza, precizînd felul propozițiilor și raporturile dintre ele.

b) Analizați complementele din textul dat.

II. Găsiți neologismele din textul dat, precizînd și sinonimele lor.

Testul nr. 38

I. Se dă textul:

*"Eram cinci **inși** la precupeața Lenca Liuchici și aveam două paturi și **o** masă, iar Huțu se culca pe jos, fiindcă taică-său îi adusese o saltea cu paie, două perini, o velință, trei rînduri de albituri, două pîni mari, **un** săculeț de fasole, **altul cu făină** de mămăligă și o bucată de slănină, ca să-i fie **pe două săptămîni.** Seca Lenca avea două fete și **un** copil..."*

(Ioan Slavici - "Budulea Taichii")

Scanned with OKEN Scanner

Cerințe:
a) Analizați fraza, precizînd felul propozițiilor și raporturile dintre ele.
b) Analizați sintactico-morfologic cuvintele subliniate în text.
c) Precizați felul predicatelor.

II. Analizați sintactico-morfologic numeralele din exemplele de mai jos:

Elevii intră în școală cîte doi.
Citea cîte o pagină pe minut.
Muncește înzecit.
Efortul înzecit a dat roade.
Amîndoi au plecat. Tustrei elevii sînt premianți.
Am citit lecția numai o dată.
Calea-ntoarsă pare de trei ori mai lungă.
Cărțile a doi dintre elevi sînt noi. Cărțile a doi elevi sînt îngrijite.
Meritele celui de-al treilea sînt deosebite. Contribuția celui de-al doilea elev la reușita concursului este însemnată. Le-am oferit cadouri la trei dintre ei. Le-am dat cărți la trei elevi. A înlăturat o doime din întreg.

III. Dați exemple de propoziții în care **o dată** și **odată** să aibă următoarele valori: numeral adverbial, substantiv precedat de articol nehotărît și adverb.

IV. Folosiți în propoziții cîte un numeral cardinal și unul ordinal cu funcții sintactice de subiect, nume predicativ, atribut substantival, atribut adjectival și complement direct.

Scanned with OKEN Scanner

Soluțiile testului nr. 1

I. a) *"La urmă, Agripina stia[1] / (că) mai erau pe acasă și alte gospodine[2] / (care) trebuie[3] / (să) fi fugit[4a] / (cum) fugise și ea,[5] / prin pădure,[4b] / (și)...[6a] / turcii[7a] / negreșit[6b] / (că) se luaseră după ele[7b.] /"*

(Gala Galaction - La Vulturi!)

1. La urmă, Agripina știa - propoziție principală, regentă; propoziție enunțiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

2. că mai erau pe acasă și alte gospodine - propoziție subordonată completivă directă, are ca regentă propoziția nr. 1, răspunde la întrebarea ***"ce"***, determină verbul personal și tranzitiv ***"știa"***; introdusă prin conjuncția subordonatoare simplă **că**; propoziție enunțiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

3. care trebuie - propoziție subordonată atributivă, are ca regentă propoziția nr. 2, răspunde la întrebarea ***"care"***, determină substantivul ***"gospodine"***, introdusă prin pronumele relativ ***"care"***; propoziție enunțiativă propriu-zisă, neeclamativă, afirmativă, simplă;

4. să fi fugit... prin pădure - propoziție subordonată subiectivă, are ca regentă propoziția nr. 3, răspunde la întrebarea ***"ce"***, determină verbul impersonal ***"trebuie"***, introdusă prin conjuncția subordonatoare ***"să"***; propoziție enunțiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

5. cum fugise și ea - propoziție subordonată circumstanțială de mod (modală), are ca regentă propoziția nr. 4, răspunde la întrebarea ***"cum"***, determină verbul ***"să fi fugit"***, introdusă prin adverbul relativ ***"cum"***; propoziție enunțiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

6. și (că)... negreșit - propoziție subordonată completivă directă, are ca regentă propoziția nr. 1, răspunde la întrebarea ***"ce"***, determină verbul personal și tranzitiv ***"știa"***, se subînțelege conjuncția subordonatoare ***"că"***, coordonată copulativ cu propoziția nr. 2 prin conjuncția simplă ***"și"***; propoziție enunțiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, simplă;

7. turcii... că se luaseră după ele - propoziție subordonată subiectivă, are ca regentă propoziția nr. 6, răspunde la întrebarea ***"ce"***, determină adverbul predicativ ***"negreșit"***, introdusă prin conjuncția subordonatoare simplă ***"că"***; propoziție enunțiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată.

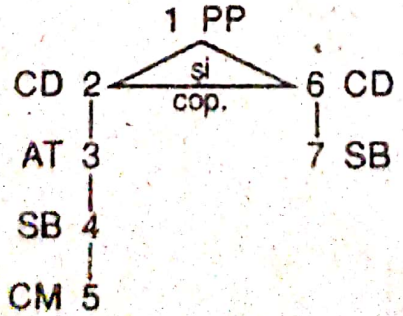

Observație:
În situația propoziției nr. 7, deoarece subiectul ***"turcii"*** stă înaintea elementului subordonator **că**, este vorba de o anomalie sintactică datorită

Scanned with OKEN Scanner

intercalării propoziției nr. 6. Adverbul predicativ ***"negreșit"*** nu poate avea subiect, ci este urmat de subiectivă.

b) altele - atribut adjectival exprimat prin adjectiv pronominal nehotărît simplu, acordat în gen, număr și caz cu substantivul determinat ***"gospodine"*** - feminin, plural, nominativ;

care - subiect simplu exprimat prin pronume relativ simplu, (gospodinele) genul feminin, numărul plural, cazul nominativ;

Observație:

Pronumele relativ ***"care"*** este subiect în propoziția nr. 4, nu în P3 pe care doar o introduce, deoarece verbul ***"a trebui"*** este impersonal și îi urmează o subiectivă; un verb impersonal nu acceptă, în același timp, subiect și subiectivă.

cum - complement circumstanțial de mod propriu-zis exprimat prin adverb de mod simplu, relativ, fără grad de comparație;

turcii - subiect simplu exprimat prin substantiv comun simplu, genul masculin, numărul plural, cazul nominativ, articulat cu articolul hotărît enclitic ***"-i."***.

c) "și" are, în text, următoarele valori morfologice:

și (altele) - *adverb de mod;*

și (ea) - *adverb de mod;*

și (turcii) - *conjuncție coordonatoare copulativă;*

"Și" mai poate avea și următoarele valori morfologice:

pronume reflexiv: ***Și****-a adus aminte de cele întîmplate.*

interjecție: ***Și, și, și!*** *își liniștea mama copilul.*

substantiv: ***Și*** *este o parte de vorbire.*

d) SB: *Nu se știe <u>care este vinovatul</u>.*

PR: *Întrebarea este <u>care dintre noi a greșit</u>.*

AT: *Omul <u>care muncește</u> este apreciat.*

CD: *Nimeni nu știe <u>care este cauza accidentului</u>.*

CI: *Se gîndește <u>care va fi reacția colegului său</u>.*

II. ***Harnicului*** *i se cuvin laude.* (complement indirect)

Cui este harnic *i se cuvin laude.* (propoziție subordonată completivă indirectă)

I s-a hotărît ***plecarea.*** (subiect)

I s-a hotărît ***să plece.*** (propoziție subordonată subiectivă)

El s-a hotărît ***a pleca*** *încotro va vedea cu ochii.* (complement indirect)

El s-a hotărît ***să plece*** *încotro va vedea cu ochii.* (propoziție subordonată completivă indirectă)

A hotărît ***a se jertfi*** *dacă va fi cazul.* (complement direct)

A hotărît ***să se jertfească*** *dacă va fi cazul.* (propoziție subordonată completivă directă)

Toți au luat hotărîrea ***de a se pregăti.*** (atribut verbal)

Toți au luat hotărîrea ***să se pregătească.*** (propoziție subordonată atributivă)

A învăța *înseamnă* ***a munci.*** (subiect și nume predicativ)

Să înveți *înseamnă* ***să muncești.*** (propoziție subordonată subiectivă și propoziție subordonată predicativă)

Scanned with OKEN Scanner

Observații:

1. În situația primei completive indirecte, elementul subordonator poate fi *"cui"* sau ***"celui ce"***. Soluția **"celui care"** este greșită, deoarece *"celui"* este pronume demonstrativ, iar ***"care"*** pronume relativ ce ar introduce, în această situație, o atributivă. Soluția ***"celui ce"*** este valabilă dacă acceptăm forma respectivă ca pronume relativ compus: ***"cel ce"*** în D. Nu toți specialiștii acceptă formele compuse ale pronumelui relativ.
2. Propozițiile subiectivă, completivă indirectă și completivă directă care urmează sînt impuse de natura verbului determinat:
(i) s-a hotărît - verb reflexiv impersonal cu înțeles pasiv;
(el) s-a hotărît - verb reflexiv personal, intranzitiv;
(el) a hotărît - verb activ personal, tranzitiv.
3. Propoziția subordonată din exemplul următor este atributivă, întrucît substantivul (din locuțiunea verbală) pe care îl determină este articulat definit (hotărît).
4. În situația ultimului exemplu, enunțul are o structură fixă: subiect + verb copulativ + nume predicativ / subiectivă + verb copulativ + predicativă.

III. ***Agripina*** *își iubea nespus de mult copiii.* (subiect)
Eroina acestei nuvele este ***Agripina.*** (nume predicativ)
Eforturile ***Agripinei*** *au fost zadarnice.* (atribut)
Dănilă a întîmpinat-o pe ***Agripina.*** (complement direct)
Agripinei *îi venise o sete cumplită.* (complement indirect)

Soluțiile testului nr. 2

I. a) *"Nu m-am născut în Dobrogea și nici în Bucovina,[1] / (dar) în respirația mea primă și ultimă al lor sînt,[2] / (iar)[3a] / (dacă) ar fi[4] / (să)-mi aleg mormîntul[5] / la fel aș pendula, între arcuirea de culmi acoperite de păduri[3b] / - (spre care) gîndul nu mi se duce niciodată neînsoțit de dulcele vers[6] /: (Pe cînd) cu zgomot cad Izvoarele-ntruna,[7] / Alunece luna, Prin vîrfuri lungi de brad -[8] / acele culmi[3c] / (ce) leagănă lungul somn al atîtor voievozi români,[9] / și tumulii străjuiți de mărăcini,[3d] / sub (al căror) pămînt enorm s-au făcut pulbere oasele regilor sciți."[10] /*

(Geo Bogza - "Dobrogea! Dobrogea!")

1. Nu m-am născut în Dobrogea și nici în Bucovina - propoziție principală; propoziție enunțiativă propriu-zisă, neexclamativă, negativă, dezvoltată;

2. dar în respirația mea primă și ultimă al lor sînt - propoziție principală, coordonată adversativ cu propoziția nr. 1 prin conjuncția simplă ***"dar"***; propoziție enunțiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

3. iar... la fel aș pendula între arcuirea de culmi acoperite de păduri... acele culmi... și tumulii străjuiți de mărăcini - propoziție principală, regentă, coordonată copulativ cu propoziția nr. 2 prin conjuncția ***"iar=și"***; propoziție enunțiativă optativă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

Scanned with OKEN Scanner

4. dacă ar fi - propoziție subordonată condițională, are ca regentă propoziția nr. 3, răspunde la întrebarea ***"cu ce condiție"***, determină verbul ***"aș pendula"***, introdusă prin conjuncția subordonatoare ***"dacă"***; propoziție enunțiativă optativă, neexclamativă, afirmativă, simplă;

5. să-mi aleg mormîntul - propoziție subordonată subiectivă, are ca regentă propoziția nr. 4, răspunde la întrebarea ***"ce"***, determină verbul impersonal ***"ar fi"*** (substituibil cu ***"ar trebui"***, ***"s-ar întîmpla"*** - verbe impersonale), introdusă prin conjuncția subordonatoare ***"să"***; propoziție enunțiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

6. spre care gîndul nu mi se duce niciodată neînsoțit de dulcele vers - propoziție subordonată atributivă, are ca regentă propoziția nr. 3, răspunde la întrebarea ***"care"***, determină substantivul ***"culmi"***, introdusă prin pronumele relativ ***"care"*** precedat de prepoziția ***"spre"***; propoziție enunțiativă propriu-zisă, neexclamativă, negativă, dezvoltată;

7. Pe cînd cu zgomot cad Izvoarele-ntruna - propoziție subordonată circumstanțială de timp, are ca regentă propoziția nr. 8, răspunde la întrebarea ***"cînd"***, determină verbul ***"alunece"***, introdusă prin adverbul relativ **"cînd"** precedat de prepoziție; propoziție enunțiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

8. Alunece luna, Prin vîrfuri lungi de brad - propoziție principală, regentă; propoziție enunțiativă imperativă, exclamativă, afirmativă, dezvoltată;

Observație:

Propozițiile 7 și 8 formează o frază incidentă deoarece textul nu aparține autorului, fiind în raport de incidență cu restul frazei.

9. ce leagănă lungul somn al atîtor voievozi români - propoziție subordonată atributivă, are ca regentă propoziția nr. 3, răspunde la întrebarea ***"care"***, determină substantivul ***"culmi"***, introdusă prin pronumele relativ ***"ce"***; propoziție enunțiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

10. sub al căror pămînt enorm s-au făcut pulbere oasele regilor sciți - propoziție subordonată atributivă, are ca regentă propoziția nr. 3, răspunde la întrebarea ***"care"***, determină substantivul ***"tumulii"***, introdusă prin pronumele relativ ***"al căror"*** (în cazul G.); propoziție enunțiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată.

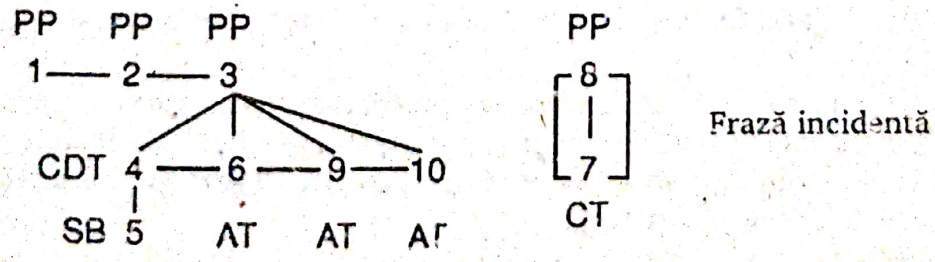

b) m - prenume reflexiv, persoana I, nr. singular, cazul acuzativ, fără funcție sintactică (marcă a diatezei reflexive);

mea - adjectiv pronominal posesiv, persoana I, un singur posesor, acordat în gen, număr și caz cu substantivul determinat ***"respirația"*** - genul feminin,

Scanned with OKEN Scanner

numărul singular, cazul acuzativ -, funcție sintactică de atribut adjectival;

al lor - pronume personal, persoana a III-a, numărul plural, genul feminin, cazul genitiv, precedat de articolul posesiv (genitival) ***"al"***, funcție sintactică de nume predicativ;

mi - pronume reflexiv, persoana I, numărul singular, cazul dativ posesiv, funcție sintactică de atribut pronominal în dativ (determină substantivul *"mormînt"*);

(spre) care (spre culmi) - pronume relativ simplu, genul feminin, numărul plural, cazul acuzativ, funcție sintactică de complement circumstanțial de loc precedat de prepoziția **spre**;

mi - pronume personal, formă neaccentuată, persoana I, numărul singular, cazul dativ posesiv, funcție sintactică de atribut pronominal;

Observație:

La persoanele I și a II-a, singular și plural, pronumele reflexiv împrumută formele neaccentuate de dativ și acuzativ ale pronumelor personale. Se deosebesc prin aceea că pronumele reflexiv este identic în persoană și număr cu subiectul (cu persoana verbului):

El *mă cheamă.* (pronume personal)

IIIs Is

Eu *mă duc. (pronume reflexiv)*

Is Is

se - pronume reflexiv, formă neaccentuată , persoana a III-a, numărul singular, cazul acuzativ, fără funcție sintactică (marcă a diatezei reflexive);

acele - adjectiv pronominal demonstrativ de depărtare, acordat în gen, număr și caz cu substantivul determinat ***"culmi"*** - genul feminin, numărul plural, cazul nominativ, -, funcție sintactică de atribut adjectival;

ce (culmile) - pronume relativ simplu, genul feminin, numărul plural, cazul nominativ, funcție sintactică de subiect simplu;

atîtor - adjectiv pronominal nehotărît simplu, acordat în gen, număr și caz cu substantivul determinat ***"voievozi"*** - genul masculin, numărul plural, cazul genitiv, funcție sintactică de atribut adjectival;

al căror (al tumulilor) - pronume relativ simplu, genul masculin, numărul plural, cazul genitiv, funcție sintactică de atribut pronominal genitival;

s - pronume reflexiv, formă neaccentuată de persoana a III-a, numărul plural, cazul acuzativ, fără funcție sintactică (marcă a diatezei reflexive).

Observație:

Pronumele reflexive au funcție sintactică dacă însoțesc verbe active pronominale obiective, reciproce și posesive și/sau verbe cu dublă tranzitivitate. În aceste situații verbele însoțite sînt tranzitive. (Vezi "Gramatica Academiei", vol. I, 1966, p. 210-211).

c) Verbul ***a fi*** are următoarele valori:

1. *predicativ*:

a) personal (cînd are înțelesul *de a exista, a se afla, a se găsi, a trăi, a trece* etc.)

Cartea **este** pe masă.

b) impersonal (cînd are înțelesul *de a trebui, a se întîmpla, a fi necesar*):

*"Și de-**o fi** să mor..."*

Scanned with OKEN Scanner

2. *copulativ* (nu are înțeles de sine stătător, ci face legătura dintre numele predicativ și subiect);

Acesta ***este*** *colegul meu.*

subiect vb. cop. n. pred.

N.P.

Observație:

Cînd intră în alcătuirea unor expresii verbale impersonale, verbul copulativ **a fi** este impersonal.

3. *auxiliar* (ajută la formarea unor moduri și timpuri compuse și a diatezei pasive):

a) indicativ, viitor anterior: *vei fi scris*;
b) conjunctiv, perfect: *să fi învățat*;
c) condițional optativ, perfect: *aș fi scris*;
d) infinitiv, perfect: *a fi mers*;
e) toate formele diatezei pasive: *este chemat*.

În text, verbul ***"a fi"*** are următoarele valori:

(al lor) sînt - verb copulativ;
(dacă) ar fi (să-mi aleg) - verb predicativ impersonal.

II. Numele predicativ exprimat printr-o parte de vorbire nominală poate sta în cazurile:

N. *El este* ***elev.***
G. *Caietele sînt* ***ale Mariei.***
Ac. *Florile sînt* ***pentru mama.***

III. Tu: subiect: ***Tu*** *ești silitor.*
nume predicativ: *Tu* ***ești tu.***
atribut în acuzativ: *Am citit cu plăcere cartea* ***de la tine.***
atribut în genitiv: .....
complement direct: ***Pe tine te*** *laudă toți.*
complement indirect în acuzativ: *Am vorbit cu colegul tău* ***despre tine.***
complement indirect în dativ: ***Ție ți se*** *cuvin toate laudele.*

El: subiect: ***El*** *învață bine.*
nume predicativ: *Cartea este* ***a lui.***
atribut în genitiv: *Apreciem eforturile* ***lui.***
atribut în acuzativ: *Cartea* ***de la el*** *se află pe catedră.*
complement direct: ***Pe el*** *l-am întîlnit în parc.*
complement indirect în acuzativ: *Ieri m-am întîlnit* ***cu el.***
complement indirect în dativ: ***Lui i*** *s-a dat un premiu.*

Ai noștri: subiect: ***Ai noștri*** *au cîștigat concursul.*
nume predicativ: *Cadourile sînt* ***pentru ai noștri.***
atribut în genitiv: *Părerea* ***alor noștri*** *a fost apreciată.*
atribut în acuzativ: *Manualele* ***de la ai noștri*** *sînt noi.*
complement direct: *Toți îi apreciază* ***pe ai noștri.***
complement indirect în acuzativ: *Nu le teme* ***de ai noștri.***

Scanned with OKEN Scanner

complement indirect în dativ: *Le-am dat **alor noştri** caietele.*

Observaţii:

1. Pronumele personale de persoana I şi a II-a nu au cazul genitiv.
2. Pronumele posesive în genitiv şi dativ sînt însoţite de articolul posesiv (genitival) cu forma ***alor***.

Soluţiile testului nr. 3

I. a) *"N-am mai trecut de mult prin sat[1] / (şi)-mi spune*
Un om[2] / (ce) de pe-acasă a venit[3] /
(Cum c)-a-nflorit la noi mălinul[4] /
(Şi) (c)-ai albit, mămucă,[5] / ai albit.[6] /

Alt om mi-a spus[1] / (c)-ai stat la pat, bolnavă[2]. /
Eu nu ştiu[1] / (cum) să cred atîtea veşti,[2] /
(Cînd) din scrisori eu văd[3] / (precum) matale
Din zi în zi mereu întineresti."4 /

(Nicolae Labiş - "Mama")

Fraza I

1. N-am mai trecut de mult prin sat - propoziţie principală; propoziţie enunţiativă propriu-zisă, neexclamativă, negativă, dezvoltată;

2. şi-mi spune un om - propoziţie principală regentă, coordonată cu P1 prin conjuncţia copulativă ***"şi"***; propoziţie enunţiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

3. ce de pe-acasă a venit - propoziţie subordonată atributivă, are ca regentă propoziţia nr. 2, determină substantivul ***"om"***, răspunde la întrebarea ***"care"***, introdusă prin pronumele relativ ***"ce"***; propoziţie enunţiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

4. cum c-a-nflorit la noi mălinul - propoziţie subordonată completivă directă, are ca regentă propoziţia nr. 2, răspunde la întrebarea ***"ce"***, determină verbul personal şi tranzitiv ***"spune"***, introdusă prin locuţiunea conjuncţională ***"cum că"***; propoziţie enunţiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

5. şi c-ai albit, mămucă - propoziţie subordonată completivă directă, are ca regentă propoziţia nr. 2, răspunde la întrebarea ***"ce"***, determină verbul personal şi tranzitiv ***"spune"***, introdusă prin conjuncţia subordonatoare ***"că"***, coordonată copulativ cu propoziţia 4 prin conjuncţia ***"şi"***; propoziţie enunţiativă propriu-zisă, exclamativă, afirmativă, simplă (conjuncţiile ***şi, că*** şi substantivul în vocativ ***mămucă*** nu au funcţie sintactică);

6. ai albit - propoziţie subordonată completivă directă, are ca regentă propoziţia nr. 2, răspunde la întrebarea ***"ce"***, determină verbul personal şi tranzitiv ***"spune"***, se subînţelege conjuncţia subordonatoare ***"că"***, coordonată cu propoziţia 5 prin juxtapunere; propoziţie enunţiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, simplă.

Scanned with OKEN Scanner

Fraza II

1. Alt om mi-a spus - propoziție principală, regentă; propoziție enunțiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

2. c-ai stat la pat, bolnavă - propoziție subordonată completivă directă, are ca regentă propoziția nr. 1, răspunde la întrebarea ***"ce"***, determină verbul personal și tranzitiv ***"a spus"***, introdusă prin conjuncția subordonatoare ***"că"***; propoziție enunțiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată.

Fraza III

1. Eu nu știu - propoziție principală, regentă; propoziție enunțiativă propriu-zisă, neexclamativă, negativă, simplă;

2. cum să cred atîtea vești - propoziție subordonată completivă directă, are ca regentă propoziția nr. 1, răspunde la întrebarea ***"ce"***, determină verbul personal și tranzitiv ***"(nu) știu"***, introdusă prin adverbul relativ ***"cum"***; propoziție enunțiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

3. cînd din scrisori eu văd - propoziție subordonată circumstanțială de cauză cu nuanță temporală, are ca regentă propoziția nr. 1, răspunde la întrebarea ***"din ce cauză"***, determină verbul ***"nu știu"***, introdusă prin adverbul relativ ***"cînd"***; propoziție enunțiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

4. precum matale din zi în zi mereu întinerești - propoziție subordonată completivă directă, are ca regentă propoziția nr. 3, răspunde la întrebarea ***"ce"***, determină verbul personal și tranzitiv ***"văd"***, introdusă prin adverbul relativ compus *"precum"*; propoziție enunțiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

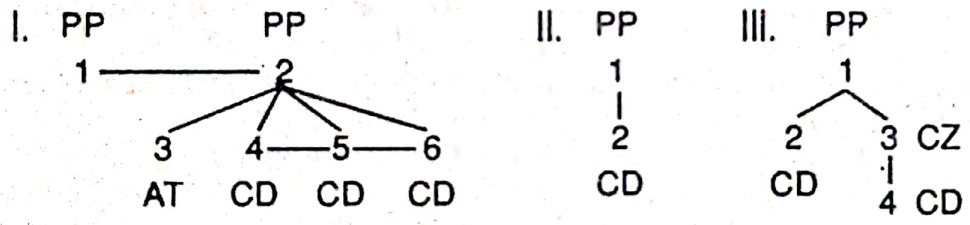

b) mi - pronume personal, formă neaccentuată, persoana I, numărul singular, cazul dativ, funcție sintactică de complement indirect;

un - adjectiv pronominal nehotărît simplu, acordat în gen, număr și caz cu substantivul determinat ***"om"*** - genul masculin, numărul singular, cazul nominativ -, funcție sintactică de atribut adjectival;

ce (omul) - pronume relativ simplu, genul masculin, numărul singular, cazul nominativ, funcție sintactică de subiect simplu;

noi - pronume personal, formă accentuată, persoana I, numărul plural, cazul acuzativ, funcție sintactică de complement circumstanțial de loc;

mămucă - substantiv comun simplu, genul feminin, număr singular, cazul vocativ, nearticulat, fără funcție sintactică;

alt - adjectiv pronominal nehotărît simplu, acordat în gen, număr și caz cu substantivul determinat ***"om"*** - genul masculin, numărul singular, cazul nominativ,

Scanned with OKEN Scanner

funcție sintactică de atribut adjectival;

mi - pronume personal, formă neaccentuată, persoana I, numărul singular, cazul dativ, funcție sintactică de complement indirect;

eu - pronume personal, persoana I, numărul singular, cazul nominativ, funcție sintactică de subiect simplu;

atîtea - adjectiv pronominal nehotărît simplu, acordat în gen, număr și caz cu substantivul determinat ***"vești"*** - feminin, plural, acuzativ -, funcție sintactică de atribut adjectival;

eu - pronume personal, persoana I, numărul singular, cazul nominativ, funcție sintactică de subiect simplu;

matale - pronume personal de politețe, formă populară, persoana a II-a, numărul singular, cazul nominativ, funcție sintactică de subiect simplu;

din zi în zi - locuțiune adverbială de timp, funcție sintactică de complement circumstanțial de timp.

Observații:

1. Pronumele personale de persoana I și a II-a nu-și schimbă forma după gen.
2. Adjectivele pronominale au o singură funcție sintactică: atribut adjectival.
3. Pentru a putea preciza genul și numărul pronumelor relative trebuie să le substituim cu substantivele pe care ele le înlocuiesc. În situația în care pronumele relativ introduce o propoziție atributivă, substantivul substituit este termenul (elementul) regent al subordonatei.

c) Un - art. nehotărît: ***Un*** *copil trecea pe stradă.*

- adjectiv pronominal nehotărît: ***Un*** *elev scrie, altul citește.* (în corelație cu un pronume sau adjectiv pronominal nehotărît)
- numeral cardinal: ***Un*** băiat citește, doi îl ascultă. (în corelație cu alt numeral cardinal).
- substantiv: *"**Un**" este o parte de vorbire flexibilă.*

Observații:

Cu valoare de adjectiv pronominal nehotărît intră și în alcătuirea adjectivului pronominal negativ ***"nici un"*** împreună cu adverbul ***"nici"***.

O - articol nehotărît: ***O*** *elevă se îndreaptă spre școală.*

- adjectiv pronominal nehotărît: ***O*** *fată sare coarda, alta o admiră.*
- numeral cardinal: ***O*** *colegă a mers în tabără la mare, iar două la munte.*
- pronume personal: *Am văzut-**o** pe Ileana la spectacol.*
- pronume personal cu valoare neutră (nu poate înlocui un substantiv): *A luat-**o** la sănătoasa.*
- verb auxiliar în alcătuirea viitorului popular: ***O*** *veni și el. (va veni).*
- interjecție: ***O,*** *ce minunat este afară!*
- substantiv: *"**O**" este o vocală.*

Observație:

Cu valoare de adjectiv pronominal nehotărît intră și în alcătuirea adjectivului pronominal negativ ***"nici o"*** împreună cu adverbul ***"nici"***.

d) *"Și-mi spune un om **venit** de pe acasă..."* (atribut adjectival).

Scanned with OKEN Scanner

II. venea, jamă, două, suiau, lăcrămioară, leoaică, soseau, trecea (nu conține diftong sau triftong), treceau, veghea (nu conține diftong sau triftong), vegheau, *poezie* (nu conține diftong sau triftong, deoarece vocalele se află în hiat), *ceas* (nu conține diftong sau triftong).

Observații:

1. Pentru a stabili diftongii și triftongii trebuie să despărțim cuvintele în silabe, deoarece una dintre condițiile existenței lor este ca vocalele și semivocalele alăturate să facă parte din aceeași silabă. Chiar dacă vocalele și semivocalele aparțin unor cuvinte diferite, ele pot forma diftong sau triftong dacă sînt alăturate și se pronunță într-o singură silabă: *mi-a zis; i-au dat*. În această situație se folosește cratima.

2. **A, ă, î(â)** sînt întotdeauna vocale.

3. În cuvintele care conțin consoanele **č, ğ, ķ, ģ** nu există diftongi sau triftongi care să înceapă cu semivocale **e, i**. (Manualul clasei a V-a, p. 43).

Soluțiile testului nr. 4

I. a) *"Știu[1] / (c)-ai depășit adesea dreptul dat de o solie,[2] / (C)-ai căutat, aci,[3] / (să) zdruncini scaunul din temelie;[4] / (Că) te-ai dus chiar pînă acolo[5] / (să) dai mînă de-ajutor Ucigașilor[6] / (ce) asupră-mi încercat-au un omor;[7] / Știu[8] / (că) crime sînt acestea,[9] / (și) (c)-ar fi dreptate dreaptă[10] / (Să) te dau ca pe-un nemernic, pradă gîdelui[11] / (ce)-așteaptă."[12] /*

(Al. Davila - "Vlaicu-Vodă")

Observații:

să dai mînă de-ajutor - predicat verbal exprimat prin locuțiune verbală *(să ajuți)*;

crime sînt - predicat nominal;

ar fi dreptate - predicat nominal, deoarece verbul ***"a fi"*** nu arată existența, substantivul este nearticulat, iar sintagma are sensul unei expresii verbale impersonale ***(ar fi drept)***; substantivul ***"dreptate"*** ar putea fi considerat "determinat" (ca și cînd ar fi articulat cu articol hotărît), dacă ar fi precedat de adjectiv pronominal sau propriu-zis la superlativ (vezi G.G. Neamțu - "Elemente de analiză gramaticală", 1989, p. 213).

1. Știu - propoziție principală, regentă; propoziție enunțiativă propriu-zisă neexclamativă, afirmativă, simplă;

2. c-ai depășit adesea dreptul dat de o solie - propoziție subordonată completivă directă, are ca regentă propoziția nr. 1, răspunde la întrebarea ***"ce"***, determină verbul personal și tranzitiv ***"știu"***, introdusă prin conjuncția subordonatoare ***"că"***; propoziție enunțiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

3. c-ai căutat, aci - propoziție subordonată completivă directă, are ca regentă propoziția nr. 1, răspunde la întrebarea **"ce"**, determină verbul personal și tranzitiv ***"știu"***, introdusă prin conjuncția subordonatoare ***"că"***, coordonată cu propoziția 2 prin juxtapunere; propoziție enunțiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă,

Scanned with OKEN Scanner

dezvoltată; (Punctuația și intonația impun distribuirea adverbului *"aci"* în această propoziție);

4. să zdruncini scaunul din temelie - propoziție subordonată completivă directă, are ca regentă propoziția nr. 3, răspunde la întrebarea ***"ce"***, determină verbul personal și tranzitiv ***"ai cătat"***, introdusă prin conjuncția subordonatoare ***"să"***; propoziție enunțiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

5. că te-ai dus, chiar pîn-acolo - propoziție subordonată completivă directă, are ca regentă propoziția nr. 1, răspunde la întrebarea ***"ce"***, determină verbul personal și tranzitiv ***"știu"***, introdusă prin conjuncția subordonatoare ***"că"***, coordonată cu propoziția nr. 3 prin juxtapunere; propoziție enunțiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă dezvoltată;

6. să dai mînă de-ajutor ucigașilor - propoziție subordonată circumstanțială consecutivă, are ca regentă propoziția nr. 5, răspunde la întrebarea ***"care e urmarea faptului că"***, determină verbul ***"te-ai dus"***, depinzînd de înțelesul întregii propoziții regente, introdusă prin conjuncția subordonatoare ***"să"***; propoziție enunțiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

7. ce-asupră-mi încercat-au un omor - propoziție subordonată atributivă, are ca regentă propoziția nr. 6, răspunde la întrebarea ***"care"***, determină substantivul ***"ucigași"***, introdusă prin pronumele relativ ***"ce"***; propoziție enunțiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

8. știu - propoziție principală, regentă, coordonată prin juxtapunere cu propoziția nr. 1; propoziție enunțiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, simplă;

9. că crime sînt acestea - propoziție subordonată completivă directă, are ca regentă propoziția nr. 8, răspunde la întrebarea ***"ce"***, determină verbul personal și tranzitiv ***"știu"***, introdusă prin conjuncția subordonatoare ***"că"***; propoziție enunțiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, simplă;

10. și c-ar fi dreptate dreaptă - propoziție subordonată completivă directă, are ca regentă propoziția nr. 8, răspunde la întrebarea ***"ce"***, determină verbul personal și tranzitiv ***"știu"***, introdusă prin conjuncția subordonatoare ***"că"***, coordonată copulativ cu propoziția 9 prin conjuncția ***"și"***; propoziție enunțiativă optativă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

11. să te dau ca pe-un nemernic, pradă gîdelui - propoziție subordonată subiectivă, are ca regentă propoziția nr. 10, răspunde la întrebarea ***"ce"***, determină predicatul nominal ***"ar fi dreptate"*** cu valoare impersonală, introdusă prin conjuncția subordonatoare ***"să"***; propoziție enunțiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

Observație:

Cînd substantivul din regentă este nearticulat definit și are funcție de nume predicativ, subordonata nu poate fi predicativă, ci subiectivă. (Vezi G.G. Neamțu, op. cit., p. 220).

12. ce-așteaptă - propoziție subordonată atributivă, are ca regentă propoziția nr. 11, răspunde la întrebarea ***"care"***, determină substantivul ***"gîde"***, introdusă prin pronumele relativ ***"ce"***; propoziție enunțiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, simplă.

b) dreptul - substantiv comun simplu, neutru, singular, acuzativ, articulat cu

Scanned with OKEN Scanner

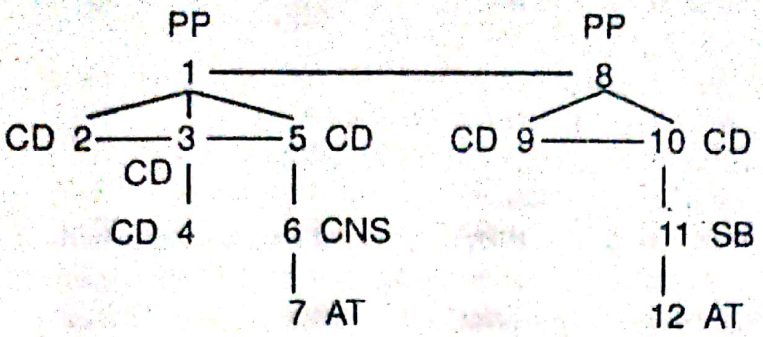

articolul hotărît enclitic - **l**, complement direct;

(de) o solie - substantiv comun simplu, feminin, singular, acuzativ, articulat cu articolul nehotărît proclitic **o**, complement de agent, precedat de propoziția simplă **de**;

scaunul - substantiv comun simplu, neutru, singular, acuzativ, articulat cu aticolul hotărît enclitic **-l**, complement direct;

(din) temelie - substantiv comun simplu, feminin, singular, acuzativ, nearticulat, complement circumstanțial de mod propriu-zis;

ucigașilor - substantiv comun simplu, masculin, plural, dativ, articulat cu articolul hotărît enclitic **-lor**, complement indirect;

un omor - substantiv comun simplu, neutru, singular, acuzativ, articulat cu articolul nehotărît proclitic **un,** complement direct;

crime - substantiv comun simplu, feminin, singular, nominativ, nearticulat, nume predicativ;

dreptate - substantiv comun simplu, feminin, singular, nominativ, nearticulat, nume predicativ;

(ca pe-)un nemernic - substantiv comun simplu, masculin, singular, acuzativ, articulat cu articolul nehotărît proclitic **un**, complement circumstanțial de mod comparativ, precedat de adverbul ***"ca"*** și de prepoziția ***"pe"***;

pradă - substantiv comun simplu, feminin, singular, nominativ, nearticulat, complement circumstanțial de mod propriu-zis, considerat de G.A. element predicativ suplimentar;

Observații:

1. Deoarece în clasele V-VIII nu se studiază elementul predicativ suplimentar, se poate accepta și soluția de complement circumstanțial de mod.

2. Ultimul substantiv are funcție sintactică de element predicativ suplimentar, deoarece are dublă subordonare (față de verbul predicat și față de pronumele personal complement direct);

gîdelui - substantiv comun simplu, masculin, singular, dativ, articulat cu articolul hotărît enclitic **-lui**, complement indirect;

c) Conjuncția **să** poate introduce următoarele feluri de subordonate:

SB: *Ar fi bine* ***să mergi și tu acolo.***

PR; *Părerea lui este* ***să te străduiești mai mult.***

AT: A venit vremea **să te pregătești pentru examen.**

CD: *El nu mi-a spus* ***să vin la școală.***

Scanned with OKEN Scanner

CI: *Se teme* ***să meargă acolo.***
CS: *A venit la mine* ***să-i dau caietul.***
CŢ: ***Să mă fi ascultat****, reuşea.*
CV: ***Să-l pici cu luminarea****, şi tot nu recunoaşte.*
CNS: *E atît de subţire,* ***să o tai c-un fir de păr.***

Observaţii:

1. Exerciţiile de acest tip au în vedere subordonatele studiate în clasele V-VIII.
2. La unele feluri de subordonate (SB, PR, AT, CD, CI, CS) trebuie să avem în vedere natura morfologică a elementului regent, întrebarea şi contragerea lor în părţile de propoziţie corespunzătoare, iar la alte tipuri de subordonate (CV, CNS) întrebarea, elementul corelativ şi posibilitatea substituirii conectivului prin elemente relaţionale specifice.

II. Ceas - 4 litere

cas - 3 sunete
cerc - 4 litere

cerc - 4 sunete
cheamă - 6 litere

k'amă - 4 sunete

chem - 4 litere

k'em - 3 sunete
geană - 5 litere

gană - 4 sunete
gingie - 6 litere

gingie - 6 sunete
gherghef - 8 litere
g'erg'ef - 6 sunete
ceară - 5 litere

çară - 4 sunete

Observaţii:

În stabilirea numărului de sunete trebuie să avem, în primul rînd, în vedere faptul că fiecare silabă trebuie să aibă în alcătuirea ei numai o vocală, iar, în al doilea rînd, că **h**, **e**, **i** sînt litere ajutătoare în pronunţarea lui **c** şi **g**

ce, ci (ç) ge, gi (g); che, chi (k'); ghe, ghi (g').

Dacă în silabele în care se află aceste grupuri de litere nu există o altă vocală, **e** şi **i** sînt şi litere ajutătoare, şi vocale ale silabelor respective.

Soluţiile testului nr. 5

I. a. *"Doamne Vlade,*
Mi se pare[1] / (că) la Curtea-ţi nu se ştie[2] / (ce) se cade
Unui sol trimis de craiul, unui sol imperial,
Către tine, Basarabe -[3] / domn,[4] / (ce)-i drept[5] /, (dar) domn vasal."[6] /
(Al. Davila - "Vlaicu-Vodă)"

1. Doamne Vlade, mi se pare - propoziţie principală, regentă; propoziţie enunţiativă propriu-zisă, exclamativă, afirmativă, dezvoltată;

2. că la Curtea-ţi nu se ştie - propoziţie subordonată subiectivă, are ca

Scanned with OKEN Scanner

regentă propoziția nr. 1, răspunde la întrebarea *"ce"*, determină verbul reflexiv impersonal ***"se pare"***, introdusă prin conjuncția subordonatoare ***"că"***; propoziție enunțiativă propriu-zisă, neexclamativă, negativă, dezvoltată;

3. ce se cade unui sol trimis de craiul, unui sol imperial, către tine, Basarabe - propoziție subordonată subiectivă, are ca regentă propoziția nr. 2, răspunde la întrebarea **"ce"**, determină verbul reflexiv impersonal ***"nu se știe"***, introdusă prin pronumele relativ ***"ce"***; propoziție enunțiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

4. (care ești) domn - propoziție subordonată atributivă, are ca regentă propoziția nr. 3, răspunde la întrebarea ***"care"***, determină substantivul ***"Basarab"***, se subînțelege pronumele relativ ***"care"*** și verbul copulativ ***"ești"***; propoziție enunțiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, simplă;

5. ce-i drept - propoziție incidentă; propoziție enunțiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, simplă;

6. dar (care ești) domn vasal - propoziție subordonată atributivă, are ca regentă propoziția nr. 3, răspunde la întrebarea ***"care"***, determină substantivul ***"Basarab"***, se subînțeleg pronumele relativ ***"care"*** și verbul copulativ ***"ești"***, coordonată adversativ cu propoziția nr. 4 prin conjuncția ***"dar"***; propoziție enunțiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată.

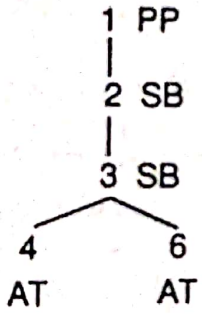

5 PP inc.

b) ți - atribut pronominal în dativ, exprimat prin pronume personal, formă neaccentuată, persoana a II-a, singular, dativ posesiv;

ce - subiect simplu exprimat prin pronume relativ simplu, invariabil, valoare neutră, singular, nominativ (prin acord cu predicatul);

unui sol - complement indirect exprimat prin substantiv comun simplu, masculin, singular, dativ, articulat cu articolul nehotărît proclitic ***"unui"***;

trimis - atribut adjectival exprimat prin verb, conjug. a III-a, participiu cu formă adjectivală acordat în gen, număr și caz cu substantivul determinat ***"sol"*** - masculin, singular, dativ;

de craiul - complement de agent exprimat prin substantiv comun simplu, masculin, singular, acuzativ, articulat cu articolul hotărît enclitic -***"l"***, precedat de prepoziția ***"de"***;

unui sol imperial - apoziție dezvoltată analizabilă:

unui sol- atribut substantival apozițional exprimat prin substantiv comun

Scanned with OKEN Scanner

simplu, masculin, singular, dativ, articulat cu articol nehotărît proclitic ***"unui"***;

imperial - atribut adjectival exprimat prin adjectiv propriu-zis simplu, variabil cu două terminații, acordat în gen, număr și caz cu substantivul determinat ***"sol"*** - masculin, singular, dativ - fără grad de comparație;

Observație:

Apoziția poate sta și în alt caz decît nominativ, cu condiția să se acorde în caz cu substantivul (cuvîntul) cu care intră în relație. (vezi *Mioara Avram, "Gramatica pentru toți"*, 1986, p. 46).

Basarabe - nu are funcție sintactică, substantiv propriu simplu, masculin singular, vocativ, nearticulat;

ce - subiect simplu, exprimat prin pronume relativ simplu, invariabil, valoare neutră, singular, nominativ (prin acord cu predicatul)

c) *Ghilimelele (semnele citării)* - s-au folosit înainte și după un text extras și reprodus dintr-o operă literară (delimitează un text citat);

Prima virgulă s-a folosit după un grup de două substantive în cazul vocativ așezate la începutul propoziției.

Cratima (liniuța de unire) marchează rostirea într-o silabă a unei părți dintr-un cuvînt și a unui cuvînt (**tea-ți**) fără omitere de vocale: *curtea* - substantiv; *ți* - pronume personal, forma neaccentuată.

Observație:

Ținînd cont de segmentele silabice ale cuvintelor, explicația de mai sus poate fi formulată și astfel:

Cratima marchează rostirea într-o singură silabă a sfîrșitului unui cuvînt și a unui cuvînt întreg, fără omiterea unei vocale: *curtea* - substantiv; *ți* - pronume personal, formă neaccentuată.

Următoarele două virgule izolează, de restul propoziției, o apoziție dezvoltată.

Virgula a IV-a s-a folosit înaintea unui substantiv în cazul vocativ așezat la sfîrșitul propoziției.

Linia de pauză delimitează o propoziție subordonată atributivă (apozitivă) de regenta ei. (vezi Sergiu Drincu, *"Semnele ortografice și de punctuație în limba română"*, 1983, p. 76).

Virgulele a V-a și a VI-a izolează o propoziție incidentă de restul frazei.

Observație:

Virgula a VI-a are încă o explicație: desparte două propoziții subordonate de același fel (două atributive) coordonate adversativ prin conjuncția **dar**.

Cratima marchează rostirea într-o singură silabă a două părți de vorbire diferite (a două cuvinte întregi) cu omiterea vocalei **î**: **ce** - pronume relativ; **(î)i** - verb copulativ, formă scurtă.

Punctul marchează sfîrșitul unei fraze care are în alcătuire propoziții enunțiative neexclamative.

II. Virgula se mai folosește:

1. *în propoziție:*

a) între părți de propoziție de același fel cînd nu sînt legate prin **și** copulativ

Scanned with OKEN Scanner

ori prin **sau** (între părţile subiectului multiplu, ale numelui predicativ multiplu, între două atribute sau complemente de acelaşi fel):

Ioana [,] *Maria şi Ileana sînt eleve harnice* [,] *conştiincioase şi disciplinate.*

Observaţie:

Pentru unele situaţii speciale sau excepţii de folosire a virgulei vezi *"Îndreptarul ortografic, ortoepic şi de punctuaţie"*, 1983, p. 54-64. De pildă, virgula se foloseşte şi înainte de **şi** atunci cînd acesta este adversativ sau repetat între termenii unei enumeraţii ori cînd **sau** este repetat.

b) după un substantiv în vocativ aşezat la începutul propoziţiei, înainte şi după aceasta, dacă se află în interiorul propoziţiei, şi înaintea lui, dacă se află la sfîrşitul enunţului;

Copile [,] *ce faci acolo?*

Ce faci [,] *copile* [,] *acolo?*

Ce faci acolo [,] *copile?*

c) după o interjecţie:

O [,] *ce minunată zi!*

2. *În frază:*

a) între propoziţii coordonate prin juxtapunere sau prin conjuncţiile ***dar, iar, însă, ci, nici***:

Elevul învaţă [,] *scrie şi citeşte.*

Ionel a plecat [,] *iar Maria a rămas.*

b) înaintea unei propoziţii atributive explicative (izolate) pentru a o despărţi de regenta ei:

Au intrat într-o încăpere mică [,] *unde se înghesuiseră mai mulţi oameni.*

c) înaintea unei subordonate concesive pentru a o despărţi de regenta ei:

Nu s-a ţinut de cuvînt [,] *cu toate că a promis.*

III. Atributul poate fi:

1. Adjectival: *O privelişte minunată se deschidea înaintea ochilor.*

2. Substantival:

a) prepoziţional: A cumpărat o carte ***de poveşti***: (Ac.)

b) genitival: Poarta ***grădinii*** *scrîşnea din încheieturi.*

c) apoziţional: Elevul ***Popescu*** *învaţă bine.* (N.)

d) în dativ: Mă bucură trimiterea de ajutoare ***sinistraţilor.***

3. Pronominal:

a) prepoziţional: *Nu face el una* ***ca asta.*** (Ac.)

b) genitival: *Meritele* ***lui*** *sînt deosebite.*

c) apoziţional: *Pe Ionescu,* ***pe celălalt,*** *l-am văzut şi eu în parc.* (Ac.)

d) în dativ: *La Curtea-****ţi*** *nu se ştie...*

4. Verbal: *Noi avem datoria* ***de a învăţa.*** (infinitiv)

5. Adverbial: *Lecţia* ***de astăzi*** *a fost interesantă.* (adverb cu prepoziţie)

6. Atribut interjecţional: *Strigătul* ***hăis!*** *se auzea în depărtare.*

Observaţii:

1. Atributele substantivale şi pronominale prepoziţionale stau în toate

Scanned with OKEN Scanner

cazurile cu prepoziții (Ac., G., D.).

2. Atributele apoziționale pot sta în toate cele cinci cazuri. (vezi Mioara Avram, **op. cit.**).

3. Atributele verbale se exprimă și prin verbe la alte moduri nepredicative (nepersonale): supin, gerunziu.

4. Atributele adverbiale se pot exprima și prin adverbe fără prepoziție și prin locuțiuni adverbiale.

5. Atributele adjectivale nu se exprimă numai prin adjective propriu-zise, ci și prin toate felurile de adjective pronominale, numerale cu valoare adjectivală, verbe la participiu și gerunziu acordat cu valoare adjectivală.

Soluțiile testului nr. 6

I. a) *"De ce să-l fi omorît?[1] / Asta nu e important,[1] / a răspuns colonelul german,[2] / urmează[3] / (să) declarați la cercetări[4] / (de ce),[5] / fapt e[6] / (că) l-ați omorît[7] / (și) (că) trebuie[8] / (să) fiți judecați toți, toată bateria.[9] / Se va stabili atunci[1] / (cine) a fost vinovat."[2] /*

(Marin Preda - "O oră din august")

1. De ce să-l fi omorît - propoziție principală independentă; propoziție interogativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată.

Fraza I

1. Asta nu e important - propoziție principală; propoziție enunțiativă propriu-zisă, neexclamativă, negativă, simplă;

2. a răspuns colonelul german - propoziție principală incidentă; propoziție enunțiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

3. urmează - propoziție principală, regentă, coordonată prin juxtapunere cu propoziția 1; propoziție enunțiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, simplă;

4. să declarați la cercetări - propoziție subordonată subiectivă, are ca regentă propoziția nr. 3, răspunde la întrebarea ***"ce"***, determină verbul impersonal ***"urmează"***, introdusă prin conjuncția subordonatoare ***"să"***; propoziție enunțiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

5. de ce (l-ați omorît) - propoziție subordonată completivă directă, are ca regentă propoziția nr. 4, răspunde la întrebarea ***"ce"***, determină verbul personal și tranzitiv ***"să declarați"***, introdusă prin pronumele relativ ***"ce"*** însoțit de prepoziția ***"de"***; se subînțelege restul propoziției: **l-ați omorît**; propoziție enunțiativă propriu-zisă; neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

6. fapt e - propoziție principală, regentă, coordonată cu propoziția 3 prin juxtapunere; propoziție enunțiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, simplă.

Observație:

Această propoziție poate fi interpretată și ca subordonată cauzală cu regenta 4, dacă subînțelegem elementul subordonator ***"deoarece"***.

7. că l-ați omorît - propoziție subordonată subiectivă, are ca regentă propoziția nr. 6, răspunde la întrebarea ***"ce"***, determină expresia verbală impersonală

Scanned with OKEN Scanner

"fapt e" (expresie sinonimă cu ***sigur e, cert e, important e***), introdusă prin conjuncţia subordonatoare ***"că"***; propoziţie enunţiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

8. şi că trebuie - propoziţie subordonată subiectivă, are ca regentă propoziţia nr. 6, răspunde la întrebarea ***"ce"***, determină expresia verbală impersonală ***"fapt e"***, introdusă prin conjuncţia ***"că"***, coordonată copulativ cu propoziţia 7 prin conjuncţia ***"şi"***; propoziţie enunţiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, simplă;

9. să fiţi judecaţi toţi, toată bateria - propoziţie subordonată subiectivă, are ca regentă propoziţia nr. 8, răspunde la întrebarea ***"ce"***, determină verbul impersonal ***"trebuie"***, introdusă prin conjuncţia subordonatoare ***"să"***; propoziţie enunţiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată.

Fraza II

1. Se va stabili atunci - propoziţie principală, regentă; propoziţie enunţiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

2. cine a fost vinovat - propoziţie subordonată subiectivă, are ca regentă propoziţia nr. 1, răspunde la întrebarea ***"ce"***; determină verbul reflexiv cu înţeles pasiv ***"se va stabili"***, introdusă prin pronumele relativ ***"cine"***; propoziţie enunţiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, simplă.

I. PP independentă;

II. PP PP PP **PP inc.**

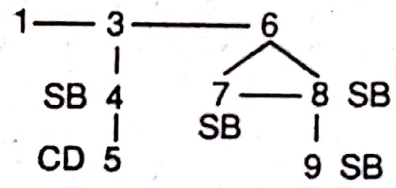

III. PP

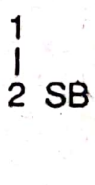

b) de ce - complement circumstanţial de cauză exprimat prin pronume interogativ simplu, invariabil, valoare neutră, cazul acuzativ precedat de prepoziţia simplă ***"de"***;

să fi omorît - predicat verbal exprimat prin verb predicativ personal, tranzitiv, regulat, conjugarea a IV-a, diateza activă, modul conjunctiv, timpul perfect, persoana I, numărul plural;

l - complement direct exprimat prin pronume personal, formă neaccentuată, persoana a III-a, singular, masculin, acuzativ;

asta - subiect simplu exprimat prin pronume demonstrativ de apropiere, formă populară, genul feminin (valoare neutră), numărul singular, cazul nominativ;

la cercetări - complement circumstanţial de timp exprimat prin substantiv comun simplu, feminin, plural, acuzativ, nearticulat, precedat de prepoziţia ***la***;

să fiţi judecaţi - predicat verbal exprimat prin verb predicativ, intranzitiv (în acea situaţie), dar tranzitiv la diateza activă, conjugarea I, diateza pasivă, conjunctiv, prezent, persoana a II-a, numărul plural;

toţi - subiect exprimat prin pronume nehotărît simplu, genul masculin, numărul plural, cazul nominativ;

Scanned with OKEN Scanner

toată - atribut adjectival exprimat prin adjectiv pronominal nehotărît simplu, acordat în gen număr și caz cu substantivul determinat ***baterie*** - feminin, singular, nominativ;

cine - subiect simplu exprimat prin pronume relativ simplu, masculin, singular, nominativ (prin acord cu verbul copulativ și numele predicativ).

II. SB: *Se zice* ***că este bolnav.***
PR: *Părerea medicului a fost* ***că este bolnav.***
AT: *Ei împărtășesc părerea* ***că este bolnav.***
CD: *El nu mi-a spus* ***că este bolnav.***
CI: *Se teme* ***că este bolnav.***
CZ: *N-a venit la școală* ***că este bolnav.***
CV: *Bolnavul,* ***că este bolnav,*** *și tot mai speră.*
CNS: *A alergat așa de mult,* ***că este bolnav.***

III. N. - subiect: Cine șterge tabla?
- nume predicativ: Cine este acesta?

G. - atribut: Al cui prieten este Dan?
- nume predicativ: Al cui este creionul?
- complement indirect: Împotriva cui ai votat?

Ac. - complement direct: Pe cine aștepți?
- complement indirect: Despre cine vorbeați?
- complement circumstanțial de loc: Lîngă cine te-ai oprit?

D. - complement indirect: Cui i-ai dat cartea?

Observații:

1. Pentru a verifica funcția sintactică a pronumelui ***"cine"***, răspundem propoziției interogative printr-o propoziție enunțiativă:
Cine șterge tabla?
Ionescu șterge tabla.
Cînd are funcții sintactice de complement direct în acuzativ sau complement indirect în dativ poate fi reluat printr-o formă neaccentuată a pronumelui personal cu aceeași funcție sintactică: *Cui i-ai dat cartea?*
2. Folosiți fără reținere acest pronume interogativ pe lîngă un substantiv, deoarece el nu devine adjectiv pronominal și nu se acordă cu acesta:
Al cui prieten este Dan?
Dan este prietenul lui Ionescu. (Al cui)
N. G.
3. Complementul indirect în genitiv se contruiește cu prepozițiile: ***împotriva, asupra, contra.***

Soluțiile testului nr. 7

I. a) *"Sublocotenetul Roșu nu fu plîns de nimeni,[1] / (pentru că) nu avea[2] / (de cine)[3] / Dar orfelinatul[4a] / (care) îl crescuse[5] / a primit din partea unității militare[4b] / (din*

Scanned with OKEN Scanner

care) făcuse parte[6] / o decorație însoțită de o adresă[4c] / (în care) se spunea[7] / (că) fostul lor copil murise eroic la datorie."[8] /

(M. Preda - "O oră din august")

1. Sublocotenentul Roșu nu fu plîns de nimeni - propoziție principală, regentă; propoziție enunțiativă propriu-zisă, neexclamativă, negativă, dezvoltată;

2. pentru că nu avea - propoziție subordonată circumstanțială de cauză, are ca regentă propoziția nr. 1, răspunde la întrebarea ***"din ce cauză"***, determină verbul ***"nu fu plîns"***, introdusă prin locuțiunea conjuncțională ***"pentru că"***; propoziție enunțiativă propriu-zisă, neexclamativă, negativă, simplă;

3. de cine (să fie plîns) - propoziție subordonată completivă directă, are ca regentă propoziția nr. 2, răspunde la întrebarea ***"ce"***, determină verbul personal și tranzitiv ***"nu avea"***, (se subînțelege predicatul verbal *"să fie plîns"*), introdusă prin pronumele relativ ***"cine"*** precedat de prepoziția ***"de"***; propoziție enunțiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

4. Dar orfelinatul... primi din partea unității militare... o decorație însoțită de o adresă - propoziție principală, regentă, coordonată adversativ cu propoziția 1 prin conjuncția ***"dar"***, izolată prin punct; propoziție enunțiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

5. care îl crescuse - propoziție subordonată atributivă, are ca regentă propoziția nr. 4, determină substantivul ***"orfelinat"***, răspunde la întrebarea ***"care"***, introdusă prin pronumele relativ ***"care"***; propoziție enunțiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

6. din care făcuse parte - propoziție subordonată atributivă, are ca regentă propoziția nr. 4, răspunde la întrebarea ***"care"***, determină substantivul ***"unitate"***, introdusă prin pronume relativ ***"care"*** precedat de prepoziția ***"din"***; propoziție enunțiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

7. în care se spunea - propoziție subordonată atributivă, are ca regentă propoziția nr. 4, răspunde la întrebarea ***"care"***, determină substantivul ***"adresă"***, introdusă prin pronumele relativ ***"care"*** precedat de prepoziția ***"în"***; propoziție enunțiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

8. că fostul lor copil murise eroic la datorie - propoziție subordonată subiectivă, are ca regentă propoziția nr. 7, răspunde la întrebarea ***"ce"***, determină verbul reflexiv impersonal cu înțeles pasiv ***"se spunea"*** , introdusă prin conjuncția subordonatoare ***"că"***; propoziție enunțiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată.

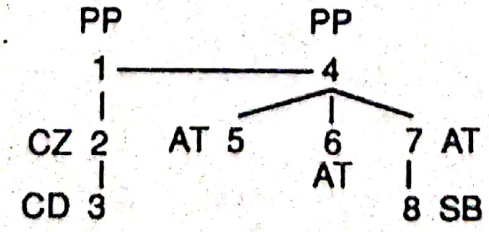

Scanned with OKEN Scanner

b) Roşu - atribut substantival apoziţional exprimat prin substantiv propriu simplu, provenit din adjectiv, masculin, singular, nominativ, nearticulat.

nu fu plîns - predicat verbal exprimat prin verb predicativ, personal, intranzitiv (la această diateză, dar tranzitiv la diateza activă), regulat, conjugarea a III-a, diateza pasivă, indicativ, perfect simplu, persoana a III, singular, formă negativă;

de nimeni - complement de agent exprimat prin pronume negativ simplu, singular, acuzativ, precedat de prepoziţia simplă ***de***;

care (*orfelinatul*) - subiect simplu exprimat prin pronume relativ simplu, neutru, singular, nominativ;

o decoraţie - complement direct exprimat prin substantiv comun simplu, feminin, singular, acuzativ, articulat cu articolul nehotărît proclitic ***o***;

fostul - atribut adjectival exprimat prin verb, conjugarea a IV-a, participiu cu formă adjectivală acordat în gen, număr şi caz cu substantivul determinat ***copil*** - masculin, singular, nominativ -, articulat cu articolul hotărît enclitic ***"-l"***, preluat de la substantivul ***"copil"*** pe care îl precedă, nominativ;

Observaţie:

(Al, a, ai, ale) ei, lui, lor sînt întotdeauna pronume personale, iar ***a sa, al său, ai săi, ale sale*** sînt pronume (adjective) posesive.

copil - subiect simplu exprimat prin substantiv comun simplu, masculin, singular, nominativ, articulat cu articolul ***"-l"*** preluat de participiul precedent ***"fostul"***;

eroic - complement circumstanţial de mod propriu-zis, exprimat prin adverb de mod simplu, provenit din adjectiv prin schimbarea valorii gramaticale.

II. Pentru a stabili şi enunţa cu uşurinţă regulile despărţirii cuvintelor în silabe sînt necesare sistematizarea şi numerotarea lor într-o ordine convenţională.

Mai întîi, regulile care ţin seama de numărul consoanelor aşezate între două vocale sînt:

1. Cînd între două vocale există o consoană, despărţirea se face înaintea consoanei. Aceeaşi regulă se aplică şi atunci cînd consoana este încadrată de diftongi sau triftongi, deoarece aceştia conţin în mod necesar şi obligatoriu o vocală. Cînd între cele două vocale se află litera **x** se aplică tot această regulă.

Atenţie la grupurile de litere ***ch***, ***gh***, care urmate de **i** sau **e** reprezintă un singur sunet! Se aplică tot această regulă: *ve-che - ve-k'e.*

2. Cînd între două vocale există două consoane, despărţirea se face între cele două consoane. Această regulă are şi o excepţie: dacă a doua dintre cele două consoane este ***l*** sau ***r***, iar prima este una dintre ***b***, ***c***, ***d***, ***f***, ***g***, ***h***, ***p***, ***t***, ***v***, despărţirea se face înaintea întregului grup.

3. Cînd între două vocale există 3 sau mai multe consoane, despărţirea se face între prima şi a doua consoană. Excepţia de la această regulă prevede ca, atunci cînd între două vocale se află unul dintre grupurile de consoane: ***lpt***, ***mpt***, ***nct***, ***ncţ***, ***ncş***, ***ndv***, ***rct***, ***rtf***, ***stm***, despărţirea să se facă între a doua şi a treia consoană.

Urmează regula vocalelor în hiat şi regula semivocalei sau a diftongilor şi triftongilor:

Scanned with OKEN Scanner

4. Cînd există două vocale alăturate, despărţirea se face între ele.

5. Cînd o vocală este urmată de un diftong sau un triftong, despărţirea se face înaintea diftongului sau a triftongului.

Această regulă se poate enunţa şi astfel:

Cînd există o semivocală aşezată între două vocale, despărţirea se face înaintea semivocalei.

Ultima regulă este cea referitoare la cuvintele compuse şi derivate (mai ales cu prefixe).

6. Cuvintele compuse şi derivate (cu prefixe) se despart în silabe ţinînd cont de părţile componente şi elementele de derivare.

După ce am stabilit această ierarhie a regulilor despărţirii cuvintelor în silabe, marcăm vocala fiecărei silabe şi notăm consoanele dintre vocale (acolo unde este cazul). Vom putea apoi enunţa cu uşurinţă regula fiecărei despărţiri în silabe, după ce am notat numărul convenţional al regulii:

trac-tor;	a-gro-no-mi-e;	pen-tru;
vc - cv	v-ccv-cv-cv-v	vc-ccv
2	e2 1 1 4	3
func-ţi-o-nar;	ro-uă - diftong	
vcc-cv-v-cv	v - v	
e3 4 1	5	
in-e-gal;	drept-unghi;	ve-chi-me;
prefix- v-cv	compus	v-cv-cv
6 1	6	1 1

a-xă;	ca-re;	am-bi-gu-u;	a-nor-mal;	an-or-ga-nic;
v-cv	v-cv	vc-cv-cv-v	pref. - vc-cv	pref.-vc-cv-cv
1	1	2 1 4	6 2	6 2 1

III. Subiect exprimat:

1. simplu: ***Elevul*** *învaţă.*

2. intern: (***Ploaia***) *Plouă.* (vezi *"Gramatica Academiei"*, II, 1966, p. 95).

3. multiplu: - propriu-zis: ***Elevii şi elevele*** *merg la şcoală.*

- grupat: ***Ion şi Maria, Ileana şi Vasile*** *sînt elevi.*

-disjunctiv: ***Ori tata, ori mama*** *a plecat.*

4. *dezvoltat: N-are* ***cine mă spăla.***

5. *propoziţional: Nu se ştie* ***dacă vine.***

Subiect neexprimat:

1. *inclus: Veniţi la noi! (voi)* desinenţa -ţi - persoana a II-a pl.

Scanned with OKEN Scanner

2. subînțeles: ***Elevul*** *scrie[1]/ și învață.[2]/* (el, elevul)
3. nedeterminat: *Scria în ziare.*
4. inexprimabil: (propoziția fără subiect): *Se înserează.*

Soluțiile testului nr. 8

I. a) *"(Să) curgă val de lacrimi[1] / (și) sîngele ca rîul,[2] /*
Ce roadă vor aduce[3] / (cînd) munca nu le-ajută?[4] /
(De) n-ar pica sudoarea pe glii,[1] / n-ar crește grîul,[2] /
(Căci) stropii rodnici rana pămîntului sărută."[3] /
(V. Voiculescu - "Imn muncii")

Fraza I

1. Să curgă val de lacrimi - propoziția subordonată concesivă, are ca regentă propoziția nr. 3, răspunde la întrebarea ***"în ciuda cărui fapt"***, determină verbul ***"vor aduce"***, introdusă prin conjuncția subordonatoare ***"să"***; propoziție enunțiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată.

2. și sîngele (să curgă) ca rîul - propoziție subordonată concesivă, are ca regentă propoziția nr. 3, răspunde la întrebarea ***"în ciuda cărui fapt"***, determină verbul ***"vor aduce"***, se subînțelege conjuncția ***"să"*** și, implicit, verbul predicat la modul conjunctiv ***"să curgă"***, coordonată copulativ cu propoziția 1 prin conjuncția ***"și"***; propoziție enunțiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată.

3. ce roadă vor aduce - propoziție principală, regentă, (***ce*** este adjectiv pronominal interogativ); propoziție interogativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

4. cînd munca nu le-ajută - propoziție subordonată circumstanțială de cauză, cu nuanță temporală, are ca regentă propoziția nr. 3, răspunde la întrebarea ***"din ce cauză"***, determină verbul ***"vor aduce"***, introdusă prin adverbul relativ ***"cînd"*** (substituibil cu locuțiunea conjuncțională *"din moment ce"*); propoziție enunțiativă propriu-zisă, neexclamativă, negativă, dezvoltată.

Fraza II

1. De n-ar pica sudoarea pe glii - propoziție subordonată circumstanțială condițională, are ca regentă propoziția nr. 2, răspunde la întrebarea ***"cu ce condiție"***, determină verbul ***"n-ar crește"***, introdusă prin conjuncția *"de=dacă"*; propoziție enunțiativă optativă, neexclamativă, negativă, dezvoltată;

2. n-ar crește grîul - propoziție principală, regentă; propoziție enunțiativă optativă, neexclamativă, negativă, simplă;

3. căci stropii rodnici rana pămîntului sărută - propoziție subordonată circumstanțială de cauză, are ca regentă propoziția nr. 2, răspunde la întrebarea ***"din***

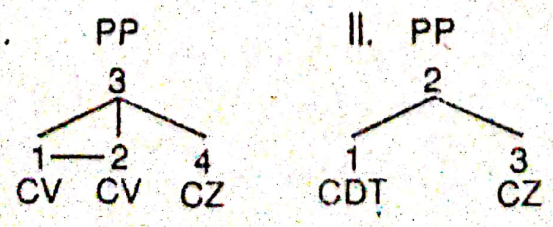

Scanned with OKEN Scanner

ce cauză", determină verbul ***"n-ar creşte"***, introdusă prin conjuncţia subordonatoare ***"căci"***; propoziţie enunţiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată.

b) de lacrimi - atribut substantival prepoziţional exprimat prin substantiv comun simplu, feminin, plural, acuzativ, nearticulat, precedat de prepoziţia simplă ***de***;

ca rîul - complement circumstanţial de mod comparativ exprimat prin substantiv comun simplu, neutru, singular, acuzativ, articulat cu articolul hotărît enclitic ***"-l"***, precedat de adverbul comparativ ***"ca"*** (valoare de prepoziţie);

ce - atribut adjectival exprimat prin adjectiv pronominal interogativ acordat în gen, număr şi caz cu substantivul determinat ***"roadă"*** - feminin, singular, acuzativ;

le - complement indirect exprimat prin pronume personal, formă neaccentuată, persoana a III-a, plural, dativ;

(pe) glii - complement circumstanţial de loc exprimat prin substantiv comun simplu, feminin, plural, acuzativ, nearticulat;

rana - complement direct exprimat prin substantiv comun simplu, feminin, singular, acuzativ, articulat cu articolul hotărît enclitic ***"a"***;

pămîntului - atribut substantival genitival exprimat prin substantiv comun simplu, neutru, singular, genitiv, articulat cu articolul hotărît enclitic **-lui**.

c) glii - primul **i** aparţine radicalului;
- al doilea **i** este desinenţa pentru plural, feminin, Ac.;

stropii - primul **i** este desinenţa pentru plural, masculin, N.;
- al doilea **i** este articolul hotărît enclitic pentru nominativ, masculin, plural.

d) Ghilimelele - delimitează un text extras şi reprodus dintr-o operă literară.

Prima virgulă - desparte două propoziţii subordonate concesive coordonate între ele de regenta lor, fiind aşezate înaintea acesteia.

Cratima - marchează rostirea într-o singură silabă (împreună) a unui cuvînt întreg şi a începutului altui cuvînt fără omiterea unei vocale: ***"le"*** - pronume personal formă neaccentuată; ***"ajută"*** - verb.

Semnul întrebării - s-a folosit la sfîrşitul unei fraze care are în alcătuirea ei şi o propoziţie interogativă, neexclamativă (propoziţia nr. 3).

A doua şi a treia cratimă - *(n-ar)* marchează rostirea într-o silabă (împreună) a două cuvinte întregi (a două părţi de vorbire diferite) cu omiterea vocalei **u**: *n(u)* - adverb, *ar* - verbul auxiliar *a avea*, care intră în alcătuirea modului condiţional optativ.

A doua virgulă - desparte o propoziţie condiţională de regenta ei, fiind aşezată înaintea acesteia.

A treia virgulă - desparte o propoziţie cauzală de regenta ei.

Punctul s-a folosit la sfîrşitul unei fraze care are în alcătuirea ei propoziţii enunţiative neexclamative.

II. Dintre pronume, devin adjective pronominale: pronumele de întărire, pronumele posesive, pronumele demonstrative, pronumele nehotărîte, pronumele interogative, pronumele relative şi pronumele negative. Pronumele de întărire se foloseşte,

Scanned with OKEN Scanner

în limba română actuală, ca adjectiv pronominal. În limba română mai veche era folosit şi ca pronume, dar mai ales în cazul nominativ cu funcţia sintactică de subiect.

Pronumele de întărire - Nu se foloseşte.

Adjectiv pronominal de întărire: *Meritele Mariei* ***înseşi*** *sînt deosebite.* (atr. adj.).

Pronumele posesiv: *Cărţile* ***alor mei*** *se află pe masă.* (atr. pronominal genitival).

Adjectiv pronominal posesiv: *Părinţii prietenilor* ***mei*** *au plecat la mare.* (atr. adjectival).

Pronume demonstrativ: *M-am întîlnit cu sora* ***acestuia.*** (atr. pronominal genitival).

Adjectiv pronominal demonstrativ: *Colegele* ***acestei*** *fete sînt prietenele mele.* (atr. adjectival).

Pronume nehotărît: *Apreciază corect răspunsurile* ***fiecăruia*** *dintre ei.* (atr. pronominal genitival).

Adjectiv pronominal nehotărît: *Răspunsul* ***fiecărui*** *elev este apreciat de profesor.* (atr. adjectival).

Pronume interogativ: ***Al cui*** *este acest creion?* (nume predicativ).

Adjectiv pronominal interogativ: ***A cărui*** *scriitor este această operă?* (atr. adjectival).

Observaţii:

1. La ultimul exemplu verificăm acordul dînd răspunsul:

Opera aceasta este a scriitorului acestuia.

a cărui

G. = G.

2. Pentru pronumele şi adjectivul pronominal relativ putem introduce propoziţiile interogative de mai sus în fraze, ca subordonate ale unor regente:

Pronume relativ: *Nu ştiu*[1] */al cui este acest creion.*[2]*/* (nume predicativ)

Adjectiv pronominal relativ:

Ni mi-a răspuns[1]*/ a cărui scriitor este această operă.*[2]*/* (atr. adjectival)

Pronume negativ: *Creionul nici unuia dintre voi nu este bine ascuţit.*

(atr. pronominal genitival).

Adjectiv pronominal negativ: *Drumul nici unui elev nu trece prin faţa şcolii.*

(atr. adjectival).

Observaţii:

1. La formularea exemplelor cu pronume în genitiv trebuie să avem în vedere ca acestea să nu se acorde în caz cu substantivul determinat:

Cartea acestuia este nouă.

N. G.

2. La formularea exemplelor cu adjective pronominale în genitiv trebuie să folosim mai întîi un substantiv în genitiv căruia să-i adăugăm apoi un adjectiv pronominal:

Colegele fetei sînt prietenele mele.
Colegele fetei aceleia sînt prietenele mele.
Colegele acelei fete sînt prietenele mele.

Scanned with OKEN Scanner

III.

Toamna - substantiv: ***Toamna*** *a sosit şi pe meleagurile noastre.*
- adverb: ***Toamna*** *se numără bobocii.*

Frumos: - adjectiv: *A cumpărat un tablou* ***frumos.***
- adverb: *El recită* ***frumos.*** *E* ***frumos*** *să nu minţi.*
- substantiv: *El admiră adeseori* ***frumosul*** *din natură.*

Observaţie:

Cuvintele care pot avea valori de adjectiv şi de adverb nu-şi schimbă valoarea morfologică pe lîngă verbul copulativ personal, rămînînd în această situaţie tot adjective, dovadă fiind acordul lor cu subiectul:

Timpul este ***frumos.***

Vremea este ***frumoasă.***

Bine: - adverb: *Tu înveţi* ***bine.*** *E* ***bine*** *să taci.*
- substantiv: ***Binele*** *cu* ***bine*** *se plăteşte.*
- adjectiv invariabil: *Ea este o femeie* ***bine.***

Care: - substantiv: *Pe drum trec multe* ***care.***
- verb: *Să* ***care*** *şi el finul.*
- pronume interogativ: ***Care*** *lipseşte?*
- adjectiv pronominal interogativ: ***Care*** *elev a spart geamul?*
- pronume relativ: *El este prietenul despre* ***care*** *ţi-am vorbit?*
- adjectiv pronominal relativ: *Nu ştiu* ***care*** *carte este mai interesantă.*
- pronume nehotărît: (=unii, alţii):

În clasă erau mulţi elevi: ***care*** *scriau,* ***care*** *citeau,* ***care*** *desenau.*

Unii specialişti consideră că, în această situaţie, ***care*** are valoarea unei conjuncţii coordonatoare.

Soluţiile testului nr. 9

I. a) *"Pe loc ostaşii încungiurară pre plăieşi,*[1] */ (carii), depunînd jos răniţii, se uitau cu nepăsare la pregătirile*[2] */ (ce) se făceau pentru moartea lor.*[3] */ Ofiţerii priveau cu înduioşare această scenă.*[1] */*

- Fie-mi iertat, sire,[1a] */ zice atunci Iablanovski, apropiindu-se cu respect de regele*[2] */ (care) şedea posomorît şi mînios,*[3] */ a arăta Măriei tale*[1b] */ (că) aceşti viteji n-au făcut decît datoria lor, datorie patriotică şi vrednică de toată lauda*[4] */, (şi) (c-)au avut norocirea a cîştiga făgăduinţa marelui Sobieski*[5] */ (că) vor fi slobozi şi nesupăraţi."*[6] */*

(C. Negruzzi - "Sobieski şi românii")

Fraza I

1. Pe loc ostaşii încungiurară pre plăieşi - propoziţie principală, regentă; enunţiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

2. carii, depunînd jos răniţii, se uitau cu nepăsare la pregătirile - propoziţie subordonată atributivă, are ca regentă propoziţia nr. 1, răspunde la întrebarea ***"care"***, determină substantivul ***"plăieşii"***, introdusă prin pronumele relativ ***"carii"***; enunţiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

Scanned with OKEN Scanner

3. ce se făceau pentru moartea lor - propoziție subordonată atributivă, are ca regentă propoziția nr. 2, răspunde la întrebarea ***"care"***, determină substantivul ***"pregătirile"***, introdusă prin pronumele relativ ***"ce"***; enunțiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată.

1. Ofițerii priveau cu înduioșare această scenă - propoziție independentă; enunțiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată.

Fraza II

1. Fie-mi iertat, sire,... a arăta Măriei tale - propoziție principală, regentă; enunțiativă propriu-zisă, exclamativă, afirmativă, dezvoltată;

2. zice atunci Iablanovski apropiindu-se cu respect de regele - propoziție principală incidentă; enunțiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

3. care ședea posomorît și mînios - propoziție subordonată atributivă, are ca regentă propoziția nr. 2, răspunde la întrebarea ***"care"***, determină substantivul ***"regele"***, introdusă prin pronumele relativ ***"care"***; enunțiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

4. că acești viteji n-au făcut decît datoria lor, datorie patriotică și vrednică de toată lauda - propoziție subordonată completivă directă, are ca regentă propoziția nr. 1, răspunde la întrebarea ***"ce"***, determină verbul personal și tranzitiv ***"a arăta"***, introdusă prin conjuncția subordonatoare ***"că"***; enunțiativă propriu-zisă, neexclamativă, negativă, dezvoltată.

5. și c-au avut norocirea a cîștiga făgăduința marelui Sobieski - propoziție subordonată completivă directă, are ca regentă propoziția nr. 1, răspunde la întrebarea ***"ce"***, determină verbul personal și tranzitiv ***"a arăta"***, introdusă prin conjuncția subordonatoare ***"că"***, coordonată copulativ cu propoziția nr. 4 prin conjuncția coordonatoare ***"și"***; enunțiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

6. că vor fi slobozi și nesupărați - propoziție subordonată atributivă, are ca regentă propoziția nr. 5, răspunde la întrebarea ***"care"***, determină substantivul ***"făgăduința"***, introdusă prin conjuncția subordonatoare ***"că"***; propoziție enunțiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, simplă;

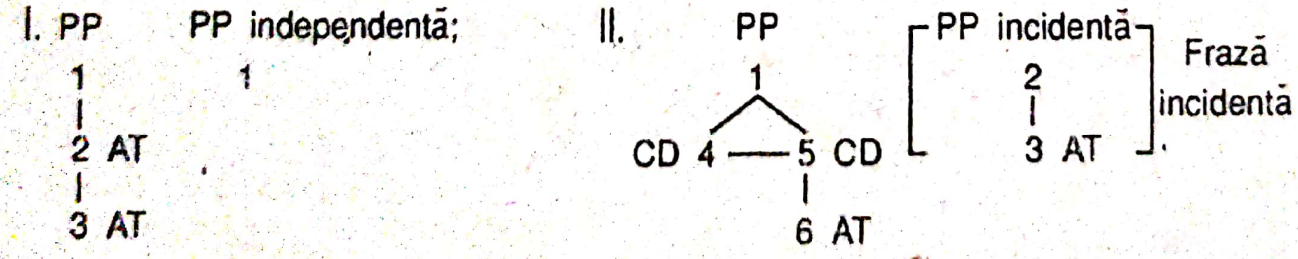

b) la pregătirile - complement indirect exprimat prin substantiv comun simplu, feminin, plural, acuzativ, articulat cu articolul hotărît enclitic ***"-le"***, precedat de prepoziția simplă ***"la"***;

pentru moartea - complement circumstanțial de scop exprimat prin substantiv comun simplu, feminin, singular, acuzativ, articulat cu articolul hotărît enclitic ***"-a"***, precedat de prepoziția simplă ***"pentru"***;

Scanned with OKEN Scanner

a arăta - subiect simplu exprimat prin verb tranzitiv, regulat, conjugarea I, diateza activă, mod infinitiv, timp prezent;

a cîştiga - atribut verbal exprimat prin verb, tranzitiv, regulat, conjugarea I, diateza activă, modul infinitiv, timpul prezent;

făgăduinţa - complement direct exprimat prin substantiv comun simplu, feminin, singular, acuzativ, articulat cu articolul hotărît enclitic ***"-a"***;

marelui - atribut adjectival exprimat prin adjectiv propriu-zis simplu, variabil cu o terminaţie, acordat în gen, număr şi caz cu substantivul determinat **Sobieski** - masculin, singular, genitiv, articulat cu articolul hotărît enclitic ***"-lui"***, preluat de la substantivul pe care îl precedă, grad pozitiv;

Sobieski - atribut substantival genitival exprimat prin substantiv propriu simplu, masculin, singular, genitiv, nearticulat.

c) pre - *arhaism fonetic* (formă sau variantă fonetică arhaică);
plăieşi - *arhaism lexical*;
carii - *arhaism gramatical* (formă sau variantă gramaticală arhaică).

Tot arhaisme sînt şi *"sire"*, care nu se mai foloseşte astăzi în limba română, şi *"slobozi"* (cu sensul de ***liberi***, din aceeaşi familie lexicală cu arhaicul ***slobozenie*** sinonim cu ***libertate***). Acesta a intrat apoi în vorbirea populară.

Derivatul *"norocirea"*, sinonim cu ***"şansă"***, este şi el un arhaism, ca şi *"făgăduinţa"*, derivat în mod obişnuit cu sufixul *"-ială"*. Caracter arhaic mai oferă textului şi locuţiunea verbală cu formă activă în loc de activă pronominală *"n-au făcut decît datoria lor"*, în care dativul posesiv al reflexivului ***"şi"*** (***nu şi-au făcut datoria***) este substituit cu pronumele personal în genitiv ***"lor"***.

Vrednică, cunoscut astăzi cu sensul de *harnică*, este folosit în text cu înţelesul de *demnă*. Prezenţa infinitivelor *a arăta*, *a cîştiga*, ultimul folosit cu funcţie de atribut fără prepoziţia ***"de"*** sporesc arhaicitatea textului. La acestea se adaugă forma negativă a participiului ***nesupăraţi*** şi formula de politeţe *Măria ta*.

III. *Nu se ştie*[1] */* ***(care)*** *va lipsi*[2] */.* - subiectivă
subiect
Nu mi-a spus[1] */* ***(care)*** *este aceasta.*[2] */* - completivă directă
n. pred.
Acesta este colegul meu[1] */* ***(ale cărui)*** *merite sînt de necontestat.2/* AT
atribut
Întrebarea este[1] */* ***(pe care)*** *dintre ei îl vom întîlni.*[2] */* - predicativă
c.dir.
Nu se dumirea[1] */* ***(despre care)*** *dintre ei îi vorbisem.*[2] */* - c. indirectă
c. indirect

Indicaţii: Pentru rezolvarea acestui subiect procedaţi astfel:
- formulaţi mai întîi o propoziţie interogativă: *Care va lipsi?*
- răspundeţi printr-o propoziţie enunţiativă pentru a verifica funcţia sintactică a pronumelui interogativ:

Ionescu va lipsi.
subiect

Scanned with OKEN Scanner

- introduceți propoziția interogativă în frază pe lîngă o propoziție regentă, transformînd-o în subordonată, iar pronumele interogativ va deveni relativ:

Nu se știe[1] / *(care)* *va lipsi*[2] / - subiectivă
subiect

- subordonata creată să determine un element regent specific uneia dintre subordonatele cerute și să răspundă la întrebarea corespunzătoare.

Soluțiile testului nr. 10

I. a) *"Nu știu*[1] / *alții (cum) sînt*[2]/, *(dar) eu,*[3a]/ *(cînd) mă gîndesc la locul nașterii mele, la casa părintească din Humulești, la stîlpul hornului*[4a]/ *(unde) lega mama o șfară cu motocei la capăt*[5] / *(de) crăpau mîțele jucîndu-se cu ei,*[6] / *la prichiciul vetrei cel humulit*[4b]/ *(de care) mă țineam*[7]/ *(cînd) începusem a merge copăcel,*[8] / *la cuptiorul* [4c]/ *(pe care) mă ascundeam,*[9]/ *(cînd) ne jucam noi, băieții, de-a mijoarca,*[10]/ *și la alte jocuri și jucării pline de hazul și farmecul copilăresc,*4[d] / *parcă-mi saltă și acum inima de bucurie!"*[3b] /

(I. Creangă - "Amintiri din copilălrie")

1. Nu știu - propoziție principală, regentă; enunțiativă propriu-zisă, neexclamativă, negativă, simplă;

2. alții cum sînt - propoziție subordonată completivă directă, are ca regentă propoziția nr. 1, răspunde la întrebarea ***"ce"***, determină verbul personal și tranzitiv ***"nu știu"***, introdusă prin adverbul relativ ***"cum"***; enunțiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, simplă;

3. dar eu... parcă-mi saltă și acum inima de bucurie - propoziție principală, coordonată adversativ cu propoziția nr. 1 prin conjuncția ***"dar"***; enunțiativă propriu-zisă, exclamativă, afirmativă, dezvoltată.

Observație:

Propoziția nr. 2 nu începe cu adverbul relativ ***"cum"***, deoarece pronumele nehotărît ***"alții"*** este subiect al acestei propoziții care are predicatul nominal ***"cum sînt"***.

Nu sîntem de acord cu distribuirea pronumelui personal ***"eu"*** în propoziția nr. 4, ca subiect al predicatului ***"mă gîndesc"*** (vezi N. Anghelescu Temelie, Adrian Gh. Popescu, *"Dificultăți ale analizei gramaticale"*, 1976, pag. 193), deoarece pronumele personal ***"eu"*** este subiect independent (izolat) în propoziția nr. 3, favorizat de anacolut, fenomen specific vorbirii regionale. Prezența virgulei după pronumele personal ***"eu"*** îndreptățește această interpretare, subiectul propoziției nr. 3 fiind inclus. Oricum am delimita textul, nu se schimbă felul propozițiilor nr. 3 și 4.

4. cînd mă gîndesc la locul nașterii mele, la casa părintească din Humulești, la stîlpul hornului... la prichiciul vetrei cel humulit... la cuptiorul... și la alte jocuri și jucării pline de hazul și farmecul copilăresc - propoziție subordonată circumstanțială de timp, are ca regentă propoziția nr. 2, răspunde la întrebarea ***"cînd"***, determină verbul ***"saltă"***, introdusă prin adverbul relativ ***"cînd"***; enunțiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

Scanned with OKEN Scanner

5. unde lega mama o şfară cu motocei la capăt - propoziţie subordonată atributivă, are ca regentă propoziţia nr. 4, determină substantivul ***"stîlpul"***, introdusă prin adverbul relativ ***"unde"***; enunţiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

6. de crăpau mîţele jucîndu-se cu ei - propoziţie subordonată consecutivă, are ca regentă propoziţia nr. 5, răspunde la întrebarea ***"care este urmarea faptului că"***, determină verbul ***"lega"***, introdusă prin conjuncţia subordonatoare ***"de=încît"***; enunţiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

7. de care mă ţineam - propoziţie subordonată atributivă, are ca regentă propoziţia nr. 4, răspunde la întrebarea ***"care"***, determină substantivul ***"prichiciul"***, introdusă prin pronumele relativ ***"care"*** precedat de prepoziţia simplă ***"de"***; enunţiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

8. cînd începusem a merge copăcel - propoziţie subordonată circumstanţială de timp, are ca regentă propoziţia nr. 7, răspunde la întrebarea ***"cînd"***, determină verbul ***"ţineam"***, introdusă prin adverbul relativ ***"cînd"***; enunţiativă propriu-zisă neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

9. pe care mă ascundeam - propoziţie subordonată atributivă, are ca regentă propoziţia nr. 4, răspunde la întrebarea ***"care"***, determină substantivul ***"cuptiorul"***, introdusă prin pronumele relativ ***"care"*** însoţit de prepoziţia simplă ***"pe"***; enunţiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

10. cînd ne jucam noi, băieţii, de-a mijoarca - propoziţie subordonată circumstanţială de timp, are ca regentă propoziţia nr. 9, răspunde la întrebarea ***"cînd"***, determină verbul ***"ascundeam"***, introdusă prin adverbul relativ ***"cînd"***; enunţiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată.

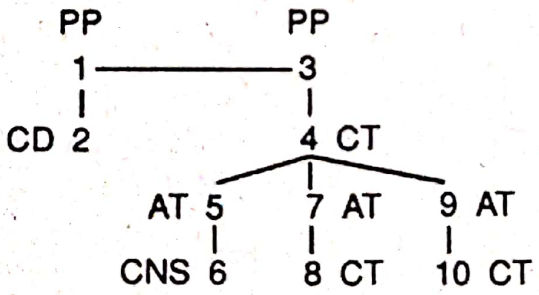

b) mele - atribut adjectival exprimat prin adjectiv pronominal posesiv, persoana I, un singur posesor, acordat în gen, număr şi caz cu substantivul determinat ***"naşterii"*** - feminin, singular, genitiv;

din Humuleşti - atribut substantival prepoziţional exprimat prin substantiv propriu simplu, cu formă de masculin, plural, caz acuzativ, precedat de prepoziţia simplă ***"din"***;

cel humuit - atribut adjectival exprimat prin verb la participiu cu formă adjectivală, acordat în gen număr şi caz cu substantivul determinat ***"prichiciul"*** - neutru, singular, acuzativ, precedat de articolul demonstrativ (adjectival) ***"cel"***:

a merge - complement direct exprimat prin verb, intranzitiv, regulat, conjugarea a III-a, diateza activă, mod infinitiv, timp prezent;

Scanned with OKEN Scanner

băieții - atribut substantival apozițional (apoziție simplă) exprimat prin substantiv comun simplu, masculin, plural, nominativ, articulat cu articolul enclitic **"-i"**;

de bucurie - complement circumstanțial de cauză, exprimat prin substantiv comun simplu, feminin, singular, acuzativ, nearticulat, precedat de prepoziția simplă ***"de"***.

c) horn - regionalism lexical;
șfară - regionalism fonetic (formă sau variantă fonetică regională);
motocei - regionalism lexical;
prichici - regionalism lexical;
humuit - regionalism lexical;
cuptiorul - regionalism fonetic (formă sau variantă fonetică regională);
de-a mijoarca - regionalism lexical;
vatra - regionalism lexical;
dar eu... parcă-mi saltă... - regionalism gramatical (anacolut).

În acest text se remarcă, de asemenea, așezarea subiectului ***"alții"*** înaintea elementului relațional, fenomen caracteristic stilului liber specific vorbirii regionale, precum și argumentările realizate prin apoziție sau propoziții atributive.

La aceasta se adaugă unele intercalări, dislocarea propoziției regente, accentuarea acțiunii prin postpunerea subiectului față de predicat și prezența unor expresii exclamative. Toate acestea sînt și modalități de realizare a oralității specifice stilului lui Ion Creangă.

II. a) Pentru a rezolva acest subiect trebuie să știm:

1. - Formele articolului posesiv (genitival) și cu cine se acordă acesta:

al,	*a,*	*ai,*	*ale*
m.sg.	f.sg.	m.pl.	f.pl.
└──────── neutru ────────┘			

Acordul se face cu obiectul posedat (cuvîntul determinat):

carte	*a*	***elevului;***
obiect posedat	|	posesor
(cuv. determin.)	|	(cuv. în G.)
f.sg.=	f.sg.	m.sg.

2. - Formele pronumelui relativ ***"care"*** pentru cazul genitiv și cu cine se acordă acesta:

cărui	*cărei*	*căror*	*căror*
m.sg.	f.sg.	m.pl.	f.pl.
└──────── neutru ────────┘			

Acordul se face cu posesorul.

Ținînd cont de aceste elemente, vom observa că se realizează un acord încrucișat. (vezi Ștefania Popescu, *"Gramatica practică a limbii române"*, EDP, Buc. 1971, p. 183).

Scanned with OKEN Scanner

Am un coleg **a** *cărui* ***mamă*** *este profesoară.*
posesor **ob.pos.**
m.sg. **f. sg.** m. sg. **f.sg.**

Acesta este colegul al cărui merit este deosebit.

Aceasta este profesoara mea ale cărei opinii le împărtășesc.

Fata ai cărei părinți au trecut pe la noi este o elevă eminentă.

Ți-am adus o carte al cărei subiect te va atrage.

Ți-am adus niște cărți ale căror subiecte te vor atrage.

b) Pentru rezolvarea acestui subiect se vor avea în vedere structurile de mai jos, care vor fi apoi introduse în fraze:

1. **subst., masc., sg.**	ai cărui	**subst., masc., pl.**
2. **subst., masc., sg.**	ale cărui	**subst., f. (n), pl.**
3. **subst., f., sg.**	a cărei	**subst., f., sg.**
4. **subst., m., (f., n.), pl.**	a căror	**subst., f., sg.**
5. **subst., m., (f., n.), pl.**	ai căror	**subst., m., pl.**

Soluțiile testului nr. 11

I. a) *"E ușor a scrie versuri*[1a] */*
(Cînd) nimic nu ai a spune,[2] */*
Potrivind cuvinte goale [1b] */*
(Ce) din coadă au să sune."[3] */*
(M. Eminescu - Criticilor mei)

1. E ușor a scrie versuri... potrivind cuvinte goale - propoziție principală, regentă; enunțiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

2. cînd nimic nu ai a spune - propoziție subordonată circumstanțială de timp (cu nuanță condițională), are ca regentă propoziția nr. 1, răspunde la întrebarea ***"cînd"***, determină expresia verbală impersonală ***"e ușor"***, introdusă prin adverbul relativ ***"cînd"***; enunțiativă propriu-zisă, neexclamativă, negativă, dezvoltată;

3. ce din coadă au să sune - propoziție subordonată atributivă, are ca regentă propoziția nr. 1, răspunde la întrebarea ***"ce fel de"***, determină substantivul ***"cuvinte"***, introdusă prin pronumele relativ ***"ce"***, enunțiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată.

b) e ușor - predicat nominal exprimat prin expresie verbală impersonală

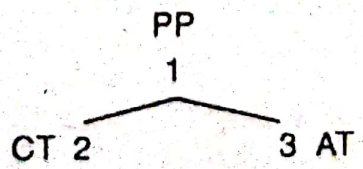

Scanned with OKEN Scanner

alcătuită din:

e - verb copulativ, impersonal, intranzitiv, neregulat, conjugarea a IV-a, diateza activă, indicativ, prezent, are formă de persoana a III-a, singular;

ușor - adverb de mod simplu provenit din adjectiv, grad pozitiv, nume predicativ;

a scrie - subiect simplu exprimat prin verb, tranzitiv, regulat, conjugarea a III-a, diateza activă, infinitiv, prezent.

versuri - complement direct exprimat prin substantiv comun simplu, neutru, plural, acuzativ, nearticulat;

potrivind - complement circumstanțial de mod propriu-zis (determină verbul ***"a scrie"***), exprimat prin verb, tranzitiv, regulat, conjugarea a IV-a, diateza activă, mod gerunziu;

cuvinte - complement direct exprimat prin substantiv comun simplu, neutru, plural, acuzativ, nearticulat;

goale - atribut adjectival exprimat prin adjectiv propriu-zis, simplu, variabil cu două terminații, acordat în gen, număr și caz cu substantivul determinat ***"cuvinte"*** - neutru, plural, acuzativ, fără grad de comparație (în această situație);

cînd - complement circumstanțial de timp exprimat prin adverb relativ de timp, simplu;

nimic - complement direct (determină verbul ***"a spune"***) exprimat printr-un pronume negativ simplu, invariabil, acuzativ;

nu ai - predicat verbal exprimat prin verb predicativ, personal, tranzitiv, neregulat, conjugarea a II-a, diateza activă, indicativ, prezent, persoana a II-a, singular, formă negativă;

(tu) - subiect inclus;

Observații:

Datorită valorii generale a subiectului inclus ***"tu"***, acest subiect poate fi socotit subiect nedeterminat general. (vezi Dumitru Irimia, *"Structura gramaticală a limbii române. Sintaxa"*, 1983, p. 88).

a spune - complement direct (determină verbul ***"nu ai"***) exprimat prin verb tranzitiv, conjugarea a III-a, diateza activă, infinitiv, prezent.

ce (cuvintele) - subiect simplu exprimat prin pronume relativ simplu, neutru, plural, nominativ;

au să sune - predicat verbal exprimat prin verb predicativ, personal, intranzitiv, regulat, conjugarea I, diateza activă, indicativ, viitor perifrastic, persoana a III-a, plural;

din coadă - complement indirect, (complement circumstanțial instrumental) exprimat prin substantiv comun simplu, feminin, singular, acuzativ, nearticulat, precedat de prepoziția ***"din"***.

b) - *E ușor*[1] */ (să) scrii versuri...*[2] */* - subiectivă

...Cînd[1a] */ nimic*[2a] */ nu ai*[1b] */ (să) spui*[2b] */* - completivă directă

... potrivind cuvinte[1] */ (care) sînt goale*[2] */* - atributivă.

Observație:

Se apelează la predicativizare care constă în esență în apariția unui predicat și a unui conectiv subordonator. (vezi I. Diaconescu - *"Probleme de sintaxă...,"* p. 22).

Scanned with OKEN Scanner

II. a) Pentru rezolvarea acestui subiect trebuie să ştim:

1. Formele articolului posesiv (genitival) şi cu cine se face acordul lui (vezi Testul 10, IIa).

2. Formele adjectivului pronominal interogativ ***"care"*** în genitiv şi cu cine se face acordul. Formele sînt aceleaşi ca atunci cînd este pronume relativ (vezi **Testul 10**, II-a). El se acordă în gen, număr şi caz cu posesorul (cuvîntul determinat).

Ţinînd cont de aceste elemente observăm că se realizează un acord îmbrăţişat (vezi Ştefania Popescu, ***op. cit.***, p. 191).

A	***cărei***	*eleve*	*este*	*cartea*	*aceasta?*
f., sg	f., sg.	f.,sg		f., sg.	
		posesor		ob. posed.	

Valoarea de adjectiv pronominal interogativ a lui **care** în G. se poate verifica dînd răspunsul şi se observă astfel mai uşor cazul genitiv al posesorului:

Cartea aceasta este a elevei..

G.

Ale cărei eleve sînt cărţile acestea?

În această situaţie sînt posibile şi corecte două forme ale adjectivului pronominal interogativ ***"care"*** (*cărei* şi *căror*), deoarece substantivul nearticulat de genul feminin ***"eleve"*** are formă identică la genitiv singular şi plural:

ale (acestei) eleve

ale (acestor) eleve

Soluţia are în vedere sensul pe care îl are enunţul. În primul exemplu este mai greu de acceptat forma de plural a femininului, deoarece mai multe eleve nu pot fi posesoarele unei singure cărţi.

Al cărui elev este creionul acesta?

Ale cărui copil sînt jucăriile acestea?

Ale căror copii sînt jucăriile acestea?

A cărui băiat este rigla aceasta?

b) Pentru rezolvarea acestui subiect se vor avea în vedere structurile:

al cărei	**subst., f., sg.**	este	**subst., m (n), sg.**	?
ai cărui	**subst., m., sg.**	sînt	**subst., m., pl.**	?
ai cărei	**subst., f., sg.**	sînt	**subst., m., pl.**	?
al căror	**subst., m. (n., f.), pl.**	este	**subst., m., (n), sg.**	?
ai căror	**subst., m. (n., f.), pl.**	sînt	**subst., m., pl.**	?
a căror	**subst., m. (n., f.), pl.**	este	**subst., f., sg.**	?

Forma de singular sau plural a verbului copulativ ***"a fi"*** se stabileşte în funcţie de numărul substantivelor care desemnează obiectul posedat, deoarece acestea au funcţia sintactică de subiect, iar posesorul (substantivul în genitiv nearticulat) are funcţia sintactică de nume predicativ.

Ale cărui elev sînt caietele acestea?

n. pr. subiect

Scanned with OKEN Scanner

Caietele acestea sînt ale elevului ....
subiect nume predicativ

III.

Subiect: *Îi place* ***a citi.***
Nume predicativ: *Plăcerea lui este* ***de a scrie*** *poezii.*
Atribut: El are pasiunea ***de a memora*** *versuri.*
Complement direct: Nu poate ***veni.***
Complement indirect: *S-a săturat* ***a aştepta.***
Complement circumstanţial de timp: ***Înainte de a pleca****, a dat pe la mine.*
Complement circumstanţial de mod: *Celălalt a plecat* ***fără a spune.***
Complement circumstanţial de scop: *Învaţă* ***pentru a se prezenta*** *la concurs.*

Soluţiile testului nr. 12

I. a) *"Îi plăcea[1] / (să) bată[2] / (şi) nu ştia[3] / (să) mai adauge nimic la asta,[4] / (care) să facă cu putinţă convieţuirea cu soldaţii.[5] / Îi bătea[1] / (şi) nu-i ieşea din gură nici un cuvînt[2] / (care) să-l justifice faţă de trupă şi faţă de el însuşi,[3] / (cum) ar fi de pildă ideea[4] / (că) armata e o şcoală a asprimii şi a încercărilor grele, menită[5] / (să) facă din tinerii cruzi[6a] / (care) îi erau încredinţaţi[7] / soldaţi cu inima de piatră şi cu voinţa călită[6b] /, (cum) spuneau ceilalţi ofiţeri."[8] /*

(M. Preda - O oră din august)

Observaţii:
cum ar fi - predicat nominal;
e o şcoală - predicat nominal;
erau încredinţaţi - predicat verbal exprimat prin verb la diateza pasivă.

Fraza I

1. Îi plăcea - propoziţie principală, regentă; enunţiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

2. să bată - propoziţie subordonată subiectivă, are ca regentă propoziţia nr. 1, răspunde la întrebarea ***"ce"***, determină verbul impersonal ***"plăcea"***, introdusă prin conjuncţia ***"să"***; enunţiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, simplă;

3. şi nu ştia - propoziţie principală, regentă, coordonată copulativ cu propoziţia nr. 1 prin conjuncţia ***"şi"***; enunţiativă propriu-zisă, neexclamativă, negativă, simplă;

4. să mai adauge nimic la asta - propoziţie subordonată completivă directă, are ca regentă propoziţia nr. 3, răspunde la întrebarea ***"ce"***, determină verbul tranzitiv şi personal ***"nu ştia"***, introdusă prin conjuncţia ***"să"***, enunţiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

5. care să facă cu putinţă convieţuirea cu soldaţii - propoziţie subordonată atributivă, are ca regentă propoziţia nr. 4, răspunde la întrebarea ***"care"***, determină pronumele negativ ***"nimic"***, introdusă prin pronumele relativ ***"care"***; enunţiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată.

Scanned with OKEN Scanner

Fraza a II-a

1. Îi bătea - propoziție principală; enunțiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

2. și nu-i ieșea din gură nici un cuvînt - propoziție principală, regentă, coordonată copulativ cu propoziția nr. 1 prin conjuncția ***"și"***; enunțiativă propriu-zisă, neexclamativă, negativă, dezvoltată;

3. care să-l justifice față de trupă și față de el însuși - propoziție subordonată atributivă, are ca regentă propoziția nr. 3, răspunde la întrebarea ***"care"***, determină substantivul ***"cuvînt"***, introdusă prin pronumele relativ ***"care"***; enunțiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

4. cum ar fi de pildă ideea - propoziție subordonată atributivă, explicativă (izolată), are ca regentă propoziția nr. 3, răspunde la întrebarea ***"care"***, determină substantivul ***"cuvînt"***, introdusă prin adverbul relativ ***"cum"***; propoziție enunțiativă optativă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

5. că armata e o școală a asprimii și a încercărilor grele, menită - propoziție subordonată atributivă, are ca regentă propoziția nr. 4, răspunde la întrebarea ***"care"***, determină substantivul ***"ideea"***, introdusă prin conjuncția subordonatoare ***"că"***; enunțiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

6. să facă din tinerii cruzi... soldați cu inima de piatră și cu voința călită - propoziție subordonată completivă indirectă, are ca regentă propoziția nr. 5, răspunde la întrebarea ***"la ce"***, determină verbul la participiu cu valoare adjectivală ***"menită"***, introdusă prin conjuncția subordonatoare ***"să"***; enunțiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

7. care îi erau încredințați - propoziție subordonată atributivă, are ca regentă propoziția nr. 6, răspunde la întrebarea ***"care"***, determină substantivul ***"tinerii"***, introdusă prin pronumele relativ ***"care"***; enunțiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

8. cum spuneau ceilalți ofițeri - propoziție subordonată circumstanțială de mod incidentă, introdusă prin adverbul relativ ***"cum"***; enunțiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată.

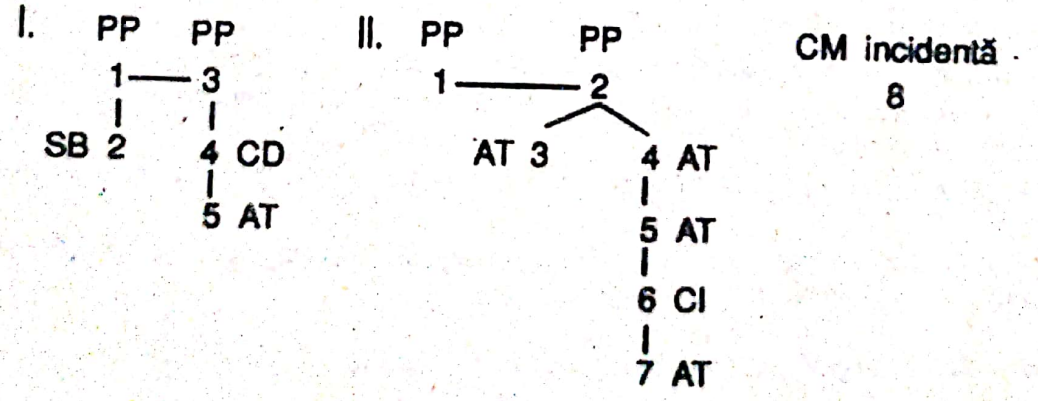

b) cu putință - locuțiune adjectivală *(posibilă)*, funcție sintactică de complement circumstanțial de mod (element predicativ suplimentar);

Scanned with OKEN Scanner

nu... ieşea din gură - locuţiune verbală, funcţie sintactică de predicat verbal; *(nu scotea, nu spunea)*;

faţă de - locuţiune prepoziţională, fără funcţie sintactică;

de pildă - locuţiune adverbială *(bunăoară)*, funcţie sintactică de complement circumstanţial de mod;

de piatră - locuţiune adjectivală, funcţie sintactică de atribut adjectival.

c) cu soldaţii - atribut substantival prepoziţional exprimat prin substantiv comun simplu, masculin, plural, acuzativ, articulat cu articolul hotărît enclitic ***"-i"***, precedat de prepoziţia simplă ***"cu"***;

nici un - atribut adjectival exprimat prin adjectiv pronominal negativ compus, acordat în gen, număr şi caz cu substantivul determinat ***"cuvînt"***, neutru, singular, nominativ;

cuvînt - subiect simplu exprimat prin substantiv comun simplu, neutru, singular, nominativ, nearticulat;

care (tinerii) - subiect simplu exprimat prin pronume relativ simplu, masculin, plural, nominativ;

cu voinţa - atribut substantival prepoziţional exprimat prin substantiv comun simplu, feminin, singular, defectiv de plural, acuzativ, articulat cu articolul hotărît enclitic ***"a"***, precedat de prepoziţia simplă ***"cu"***;

ceilalţi - atribut adjectival exprimat prin adjectiv pronominal demonstrativ de depărtare, acordat în gen, număr şi caz cu substantivul determinat ***"ofiţeri"*** - masculin, plural, nominativ.

II. a) Pronumele (adjectivele) de întărire sînt formate din două părţi;

-însu - pentru masculin, singular, toate cazurile;
-însă - pentru feminin, singular, nominativ-acuzativ;
-înşi - pentru masculin, plural, toate cazurile;
-înse - pentru feminin, plural, toate cazurile;
- pentru feminin, singular, dativ şi genitiv;

şi formele neaccentuate de dativ ale pronumelor reflexive:
-mi - pentru persoana I, singular, masculin şi feminin;
-ţi - pentru persoana a II-a, singular, masculin şi feminin;
-şi - pentru persoana a III-a, singular şi plural, masculin şi feminin;
-ne - persoana I, plural, masculin şi feminin;
-vă - persoana a II-a, plural, masculin şi feminin.

La persoana a III-a plural, feminin se poate folosi şi forma neaccentuată de dativ a pronumelui personal: ***"-le"***.

Neutrul are, la singular, formele de la masculin, iar la plural, formele de la feminin.

Cu alte cuvinte, schematic, formele pronumelor (adjectivelor) de întărire sînt următoarele:

masculin, singular, toate cazurile

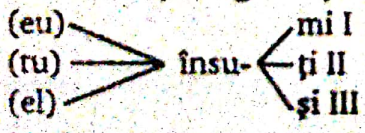

feminin, singular, N., Ac.

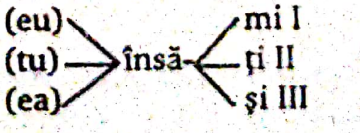

Scanned with OKEN Scanner

masculin, plural, toate cazurile

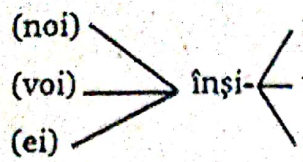

feminin, plural toate cazurile

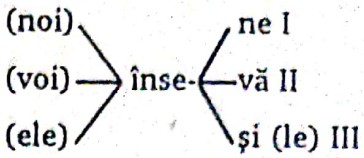

feminin, singular, G. - D.

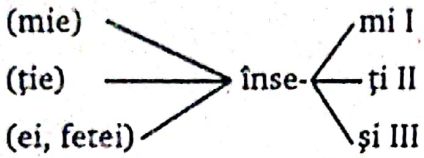

Prima parte componentă se acordă cu cuvîntul determinat în gen, număr și caz, iar pronumele reflexiv în persoană și număr.

Deoarece pronumele personale de persoana I și a II-a nu au forme diferite după gen, contextul este cel care impune genul adjectivului pronominal de întărire.

Tu <u>însuți</u> ești prietenul meu. (genul masculin este impus de substantivul *"prietenul"*, din context).

Maria, tu <u>însăți</u> ai luat o notă foarte bună.

Ileana, ție <u>înseți</u> ți s-a acordat premiu.

Eu <u>însămi</u> sînt apreciată de colegi.

Eu <u>însumi</u>, colegul tău, am fost acolo.

Ea <u>însăși</u> are rezultate deosebite.

Voi <u>înșivă</u> sînteți cei mai harnici băieți.

b) înșine - I, plural, masculin, nominativ, acuzativ, dativ.
însene - I, plural, feminin, nominativ, acuzativ, dativ.
înșiși - III, plural, masculin, nominativ, acuzativ, dativ, genitiv.
înseși(le) - III, plural, feminin, nominativ, acuzativ, dativ, genitiv.
înseși - III, singular, feminin, dativ, genitiv.
însevă - II, plural, feminin, nominativ, acuzativ, dativ.

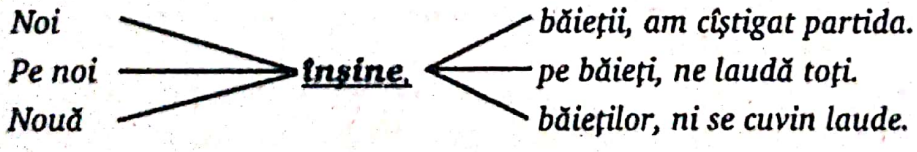

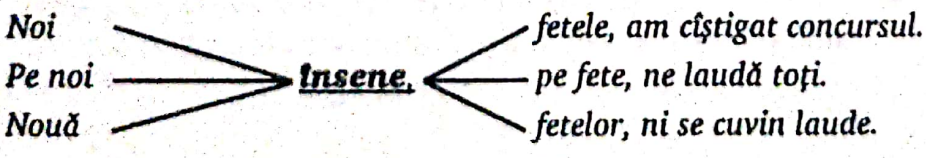

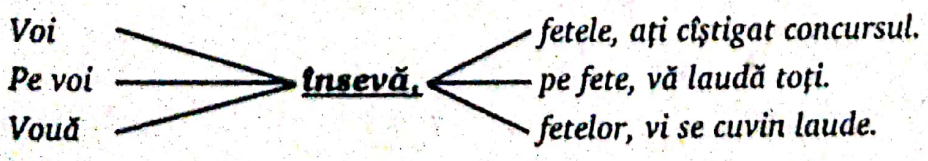

Scanned with OKEN Scanner

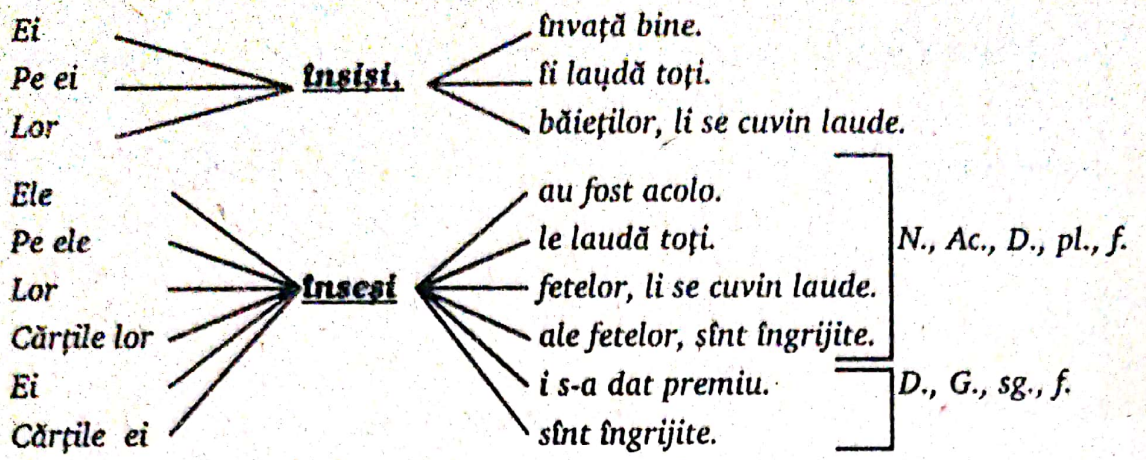

Soluțiile testului nr. 13

I. a) *"(Dacă) prin rufele acelea se găsește și una[1]/ (ce)-mi aparține,[2]/ îmi ziceam în gînd,[3]/ înseamnă[4]/ (că) am dreptate,[5]/ (că) asta e șansa de mult așteptată."[6]/*

(A. Buzura - "Drumul cenușii")

1. Dacă prin rufele acelea se găsește și una - propoziție subordonată subiectivă, are ca regentă propoziția nr. 4, răspunde la întrebarea ***ce***, determină verbul copulativ ***înseamnă***, introdusă prin conjuncția subordonatoare ***dacă***; enunțiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

2. ce-mi aparține - propoziție subordonată atributivă, are ca regentă propoziția nr. 1, răspunde la întrebarea ***care***, determină numeralul cardinal ***una***, introdusă prin pronumele relativ ***ce***; enunțiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

3. îmi ziceam în gînd - propoziție principală incidentă; enunțiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

4. înseamnă - propoziție principală, regentă; enunțiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, simplă;

5. că am dreptate - propoziție subordonată predicativă, are ca regentă propoziția nr. 4, răspunde la întrebarea ***ce***, determină verbul copulativ ***înseamnă***, introdusă prin conjuncția subordonatoare ***că***; enunțiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

6. că asta e șansa de mult așteptată - propoziție subordonată predicativă, are ca regentă propoziția nr. 4, răspunde la întrebarea ***ce***, determină verbul copulativ ***înseamnă***, introdusă prin conjuncția subordonată ***că***, coordonată prin juxtapunere cu propoziția 5; enunțiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

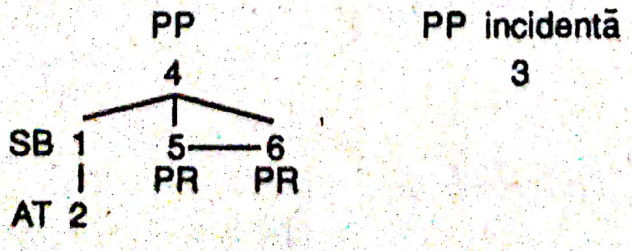

Scanned with OKEN Scanner

b) (Dacă) printre rufele acelea se găsește și una/ ... înseamnă...

Găsirea unei rufe - *a găsi* printre rufele acelea și una

Subiect

Una / **(ce)-mi aparține**
aparținătoare (personală)
atribut

Înseamnă / **(că) am dreptate**
dreptate
nume predicativ

Înseamnă / **(că) asta e șansa atît de mult așteptată**
șansă...
nume predicativ

Observație:

În rezolvarea unui astfel de subiect se folosește procedeul depredicativizării care constă, în esență, în înlăturarea elementului subordonator și a predicatului propoziției subordonate. (vezi. I. Diaconescu, *"Probleme de sintaxă"*..., p. 32).

c) *(Ceea ce) mă uimește*[1] */ este*[2] */ (că) nu se gîndește*[3] */ (să)-mi înapoieze cartea*[4] */ (pe care) i-am împrumutat-o.*[5] */*

1 = SB (2)

2 = PP

3 = PR (2)

4 = CI (3)

5 = AT (4)

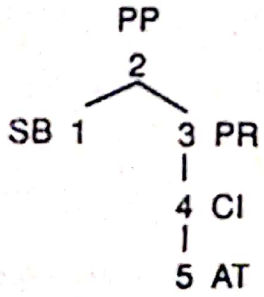

Observație:

Se va avea în vedere structura fixă SB + verb copulativ + PR. Regenta subordonatelor subiectivă și predicativă este alcătuită numai din verb copulativ cu funcția sintactică de predicat nominal incomplet.

II. una - subiect simplu exprimat prin numeral cardinal propriu-zis simplu cu valoare substantivală, feminin, singular, nominativ;

ce (una) - subiect simplu exprimat prin pronume relativ simplu, feminin, singular, nominativ;

(eu) subiect inclus;

dacă prin rufele acelea se găsește și una - subiect propozițional al predicatului nominal incomplet ***înseamnă***;

(eu) subiect inclus;

asta - subiect simplu exprimat prin pronume demonstrativ de apropiere, formă populară, feminin, singular, nominativ.

Scanned with OKEN Scanner

Soluțiile testului nr. 14

I. a) *"În următoarele seri am înregistrat discuțiile cu Victoria, mărturisirile ei,[1] / (însă) casetele mi s-au furat[2] / (ori),[3a] / mai puțin probabil,[4] / le-am pierdut,[3b] / norocul meu a fost[5] / (că) m-am îngrijit[6] / (să) le transcriu imediat în niște caiete anonime, de școală,[7] / (pe care) le păstrasem printre cărțile bibliotecii,[8] / (iar)[9a] / (cînd) începusem[10] / (să) cred în puterea de convingere a domnului Jean Bălănescu,[11] / Victoria m-a căutat acasă[9b] / (să)-și ia rămas bun."[12] /*

(Augustin Buzura - "Drumul cenușii")

1. În următoarele seri am înregistrat discuțiile cu Victoria, mărturisirile ei - propoziție principală; enunțiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

2. însă casetele mi s-au furat - propoziție principală, coordonată adversativă cu propoziția nr. 1 prin conjuncția ***însă***; enunțiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

3. ori... le-am pierdut - propoziție principală coordonată disjunctiv cu propoziția nr. 2 prin conjuncția ***ori***; enunțiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

4. mai puțin probabil - propoziție principală incidentă; enunțiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, simplă;

5. (dar) norocul meu a fost - propoziție principală, coordonată adversativ cu propoziția nr. 3 prin juxtapunere (se subînțelege conjuncția ***dar***); enunțiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

6. *că m-am îngrijit* - propoziție subordonată predicativă, are ca regentă propoziția nr. 5, răspunde la întrebarea ***ce***, determină verbul copulativ ***a fost***, introdus prin conjuncția subordonatoare ***că***; enunțiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, simplă;

7. să le transcriu imediat în niște caiete anonime, de școală propoziție subordonată completivă indirectă, are ca regentă propoziția nr. 6, răspunde la întrebarea ***de ce***, determină verbul reflexiv, personal și intranzitiv ***m-am îngrijit***, introdusă prin conjuncția subordonatoare ***să***; enunțiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

8. pe care le păstrasem printre cărțile bibliotecii - propoziție subordonată atributivă, are ca regentă propoziția nr. 7, răspunde la întrebarea ***care***, determină substantivul ***caiete***, introdusă prin pronumele relativ ***care*** precedat de prepoziția ***pe***; enunțiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

9. iar... Victoria m-a căutat acasă - propoziție subordonată predicativă, are ca regentă propoziția nr. 5, răspunde la întrebarea ***ce***, determină verbul copulativ ***a fost***, se subînțelege conjuncția subordonatoare ***că***, coordonată copulativ cu propoziția nr. 6 prin conjuncția ***iar=și***; enunțiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

10. cînd începusem - propoziție subordonată circumstanțială de timp, are ca regentă propoziția nr. 9, răspunde la întrebarea ***cînd***, determină verbul ***a căutat***,

Scanned with OKEN Scanner

introdusă prin adverbul relativ **cînd**; enunțiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

11. să cred în puterea de convingere a domnului Jean Bălănescu - propoziție subordonată completivă directă, are ca regentă propoziția nr. 10, răspunde la întrebarea **ce**, determină verbul personal și tranzitiv ***începusem***, introdusă prin conjuncția subordonatoare ***să***; enunțiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

12. să-și ia rămas bun - propoziție subordonată circumstanțială de scop, determină verbul ***a căutat***, introdusă prin conjuncția subordonatoare ***să***; enunțiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, simplă.

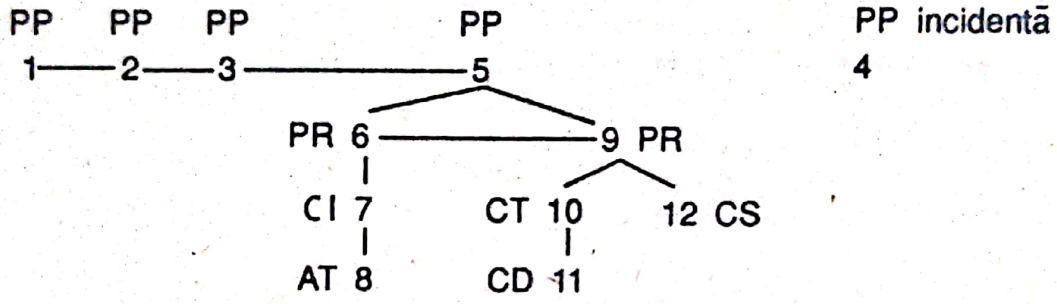

b) Pentru rezolvarea acestui subiect consultați *"Dicționarul explicativ al limbii române"* și *"Dicționarul de sinonime"*, unde veți găsi și sensurile următoare:

discuție - conversație, convorbire, dialog, colocviu, sfat, vorbă, parolă, șuetă;
- dezbatere, controversă, ceartă, neînțelegere, cercetare, analiză, examinare.

mărturisire - afirmație, depoziție, recunoaștere, declarație, destăinuire,confidență;

imediat - acum, îndată, grabnic, iute, repede, urgent, curînd, prompt, nemijlocit;

anonim - necunoscut, neidentificat, neștiut, nesemnat, fără importanță, fără personalitate;

convingere - fermitate, hotărîre, părere fermă, certitudine, credință, siguranță, concepție;

putere - capacitate, energie, bărbăție, tărie, împuternicire, autoritate, stăpînire, stat, exponent.

c) Cuvîntul de bază **școală** este constituit din:
Școal = radical
-ă = desinență
În familia lui lexicală se constituie 3 grupe:
1. Grupa cu radicalul **școal-**:

școlar - școl = radical;
-ar = sufix;

(a) **școli** - școl- radical;
-i = sufix;

școliță - școl = radical;
-iță = sufix;

școlit(ă) - școl = radical;
-it(ă) = sufix.

Scanned with OKEN Scanner

Observație:
În radical are loc alternanța fonetică vocalică **oa - o**.

2. Grupa cu tema lexicală **școlar** alcătuită din radicalul **școl** și sufixul **-ar** și în cadrul căreia are loc alternanța fonetică vocalică **a - ă**. Tema lexicală este formată din radical și un sufix sau prefix lexical.

preșcolar	- școlar = temă; -pre = prefix;
școlăresc	- școlăr = temă; -esc = sufix;
școlărește	- școlăr = tema; -ește = sufix;
școlărime	- școlăr = tema; -ime = sufix;
școlăriță	- școlăr = temă; -iță = sufix;
școlărel	- școlăr = temă; -el = sufix;
școlariza	- școlar = temă; -iza = sufix.

3. Grupa cu tema lexicală **școlariza** - alcătuită din radicalul **școl** și sufixele - **ar** și **-iz(a)**:

școlarizat	-școlariz= temă; -at = sufix;
neșcolarizat	- școlariz = temă; -at = sufix; ne- = prefix;
școlarizare	- școlariz = temă; -are = sufix;
neșcolarizare	- școlariz = temă; -are = sufix; ne- = prefix;
școlarizabil	- școlariz = temă; -abil = sufix;
neșcolarizabil	- școlariz = temă; -abil = sufix; ne- = prefix.

II. am înregistrat - predicat verbal exprimat prin verb predicativ, personal, tranzitiv, regulat, conjugarea I, diateza activă, indicativ, perfect compus, persoana I, singular;

s-au furat - predicat verbal exprimat prin verb predicativ, personal, intranzitiv, regulat, conjugarea I, diateza reflexivă (cu înțeles pasiv), indicativ, perfect compus, persoana a III-a, plural.

mai puțin probabil - predicat nominal, eliptic de verbul copulativ ***este***; numele predicativ ***mai puțin probabil*** este exprimat prin adverb de mod simplu, grad comparativ de inferioritate;

Scanned with OKEN Scanner

am pierdut - predicat verbal exprimat prin verb predicativ personal, tranzitiv, regulat, conjugarea a III-a, diateza activă, indicativ, perfect compus, persoana I, numărul singular;

a fost - predicat nominal incomplet (insuficient sau gol) căruia îi urmează propoziția subordonată predicativă care înlocuiește numele predicativ; ***a fost*** este verb copulativ, personal, intranzitiv, neregulat, conjugarea a IV-a, diateza activă, indicativ, perfect compus, persoana a III-a, numărul singular;

m-am îngrijit - predicat verbal exprimat prin verb predicativ, personal, intranzitiv, regulat, conjugarea a IV-a, diateza reflexivă, indicativ, perfect compus, persoana I, numărul singular;

să transcriu - predicat verbal exprimat prin verb predicativ, personal, tranzitiv, regulat, conjugarea a III-a, diateza activă, conjunctiv, prezent, persoana I, numărul singular;

începusem - predicat verbal exprimat prin verb predicativ, personal, tranzitiv,regulat, conjugarea a III-a, diateza activă, indicativ, mai mult ca perfect, persoana I, numărul singular;

să cred - predicat verbal exprimat prin verb predicativ, personal, tranzitiv, regulat, conjugarea a III-a, diateza activă, conjunctiv, prezent, persoana I, numărul singular;

a căutat - predicat verbal exprimat prin verb predicativ, personal, tranzitiv, regulat, conjugarea I, diateza activă, indicativ, perfect compus, persoana a III-a, numărul singular;

să-și ia rămas bun - predicat verbal exprimat prin locuțiune verbală predicativă, personală, intranzitivă, alcătuită din:

să-și ia - verb predicativ personal, tranzitiv, neregulat, conjugarea I, diateza reflexivă, conjunctiv, prezent, persoana a III-a, numărul singular;
rămas - substantiv provenit din participiu, neutru, singular, acuzativ;
bun - adjectiv propriu-zis simplu, variabil cu două terminații, acordat cu substantivul ***rămas*** (neutru, singular, acuzativ).

Soluțiile testului nr. 15

I. a) *"Silindu-se[1a] / (să) nu le fie teamă[2] / oamenii ajung[1b] / (să) le inspire celorlalți teamă,[3] / (iar) agresiunea[4a] / (de care) se feresc[5] / (cît) pot[6] / ei o exercită asupra semenilor lor,[4b] / (ca și cum) în mod cu totul și cu totul necesar[7a] / noi[8a] / trebuie[7b] / (ori) (să) ofensăm,[8b] / (ori) (să) fim ofensați."[9] /*

(C. Țoiu - "Obligado")

Observații:

1. În expresia: ***să nu le fie teamă***, predicatul este ***să nu fie***, predicat verbal, iar substantivul ***teamă*** are funcție sintactică de subiect. Verbul ***a fi*** este predicativ, deoarece arată existența. (vezi ***"Gramatica Academiei"***, II, p. 100).

2. La delimitarea propozițiilor 7 și 8, pronumele personal ***noi*** trebuie să facă parte din propoziția nr. 8, deoarece verbul ***a trebui*** este impersonal, iar pronumele ***noi*** are funcție sintactică de subiect al predicatului ***să ofensăm***.

Scanned with OKEN Scanner

3. ***Să fim ofensaţi*** - este predicat verbal exprimat prin verb la diateza pasivă.

1. Silindu-se... oamenii ajung - propoziţie principală, regentă; enunţiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

2. să nu le fie teamă - propoziţie completivă indirectă, are ca regentă propoziţia nr. 1, răspunde la întrebarea ***la ce***, determină verbul ***silindu-se***, introdusă prin conjuncţia subordonatoare ***să***; enunţiativă propriu-zisă, neexclamativă, negativă, dezvoltată;

3. să le inspire celorlalţi teamă - propoziţie subordonată predicativă are ca regentă propoziţia nr. 1, răspunde la întrebarea ***ce***, determină verbul copulativ ***ajung***, introdusă prin conjuncţia subordonatoare ***să***; enunţiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

4. iar agresiunea... ei o exercită asupra semenilor lor - propoziţie principală, regentă, coordonată copulativ cu propoziţia nr. 1, prin conjuncţia ***iar=şi***; enunţiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

5. de care se feresc - propoziţie subordonată atributivă, are ca regentă propoziţia nr. 4, răspunde la întrebarea ***care***, determină substantivul ***agresiune***, introdusă prin pronumele relativ ***care***, precedat de prepoziţia ***de***; enunţiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

6. cît pot - propoziţie subordonată circumstanţială de mod, are ca regentă propoziţia nr. 5, răspunde la întrebarea ***cît (cum)***, determină verbul ***se feresc***, introdusă prin adverbul relativ ***cît***; enunţiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

7. ca şi cum în mod cu totul şi cu totul necesar... trebuie - propoziţie subordonată circumstanţială de mod, are ca regentă propoziţia nr. 4, răspunde la întrebarea ***cum***, determină verbul ***exercită***, introdusă prin locuţiune conjuncţională ***ca şi cum***; propoziţie enunţiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

8. noi... ori să ofensăm - propoziţie subordonată subiectivă, are ca regentă propoziţia nr. 7, răspunde la întrebarea ***ce***, determină verbul impersonal ***trebuie***, introdusă prin conjuncţia subordonatoare ***să***; enunţiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, simplă;

9. ori să fim ofensaţi - propoziţie subordonată subiectivă, are ca regentă propoziţia 7, răspunde la întrebarea ***ce***, determină verbul impersonal ***trebuie***, introdusă prin conjuncţia subordonatoare ***să***, coordonată disjunctiv cu propoziţia nr. 8 prin conjuncţia ***ori*** repetată; enunţiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, simplă;

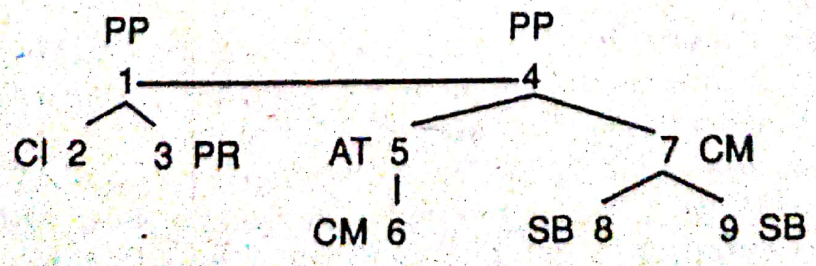

Scanned with OKEN Scanner

b) silindu-se - complement circumstanțial de cauză exprimat prin verb intranzitiv, regulat, conjugarea a IV-a, diateza reflexivă, modul gerunziu;

Observație:

Verbele se clasifică în predicative și nepredicative după criteriul semantic (după înțeles). Verbele predicative au înțeles de sine stătător. Cele nepredicative sînt, la rîndul lor, copulative și auxiliare și nu au înțeles de sine stătător. Funcția sintactică de predicat verbal sau parte componentă a predicatului nominal și-o manifestă numai dacă sînt la un mod predicativ sau personal. De data aceasta operează însă criteriile morfologic și sintactic. Indiferent la ce fel de mod sînt, verbele rămîn după înțeles predicative și nepredicative (copulative și auxiliare). Verbele auxiliare nu se analizează aparte.

teamă - subiect simplu exprimat prin substantiv comun simplu, feminin, singular, defectiv de plural, nominativ, nearticulat;

celorlalți - complement indirect exprimat prin pronume demonstrativ de depărtare, masculin, plural, dativ;

agresiunea - complement direct exprimat prin substantiv comun simplu, feminin, singular, acuzativ, articulat cu articolul hotărît enclitic ***a***;

asupra semenilor - complement indirect exprimat prin substantiv comun simplu, masculin, plural, genitiv, articulat cu articolul hotărît enclitic ***-lor***, precedat de prepoziția ***asupra***;

cu totul și cu totul - complement circumstanțial de mod, exprimat prin locuțiune adverbială de mod (=**absolut**).

II. În precizarea felului subordonatelor din frazele date trebuie să aveți în vedere:

a) întrebarea la care răspund;

b) natura morfologică a elementului regent;

c) elementul corelativ din regentă;

d) elementul subordonator specific; cînd acesta este nespecific, se apelează la substituirea lui;

e) posibilitatea contragerii în partea de propoziție corespunzătoare.

Părerea mea este[1] */ (că) citești prea puțin.*[2] */* - subordonată predicativă avînd ca element regent verbul copulativ ***este***.

Este bine[1] */ (să) înveți.*[2] */* - subordonată subiectivă avînd ca termen regent o expresie verbală impersonală.

Toți aveau convingerea[1] */ (că) vor reuși.*[2] */* - subordonată atributivă avînd ca termen regent substantivul ***convingerea***.

Nu știam[1] */ (că) veniți astăzi.*[2] */* - subordonată completivă directă care determină verbul personal și tranzitiv ***nu știam***.

Adevărul este[1] */ (că) era vinovat*[2] */* - subordonată predicativă avînd ca element regent verbul copulativ ***este***.

Adevărat este[1] */ (că) vom face o excursie în Bucegi.*[2] */* - subordonată subiectivă care are ca termen regent expresia verbală impersonală ***este adevărat*** cu elementele inversate.

Se pare[1] */ (că) va ploua.*[2] */* - subordonată subiectivă avînd ca termen regent verbul reflexiv impersonal ***se pare***.

Scanned with OKEN Scanner

El pare[1] */ (că) e obosit.*[2] */* - propoziție subordonată predicativă care determină verbul copulativ, personal ***pare***.

Îmi pare bine[1] */ (că) a venit.*[2] */* - subordonată completivă indirectă care determină locuțiunea verbală intranzitivă ***pare bine***.

E așa de slab[1] */ (că)-l suflă vîntul.*[2] */* - subordonată circumstanțială consecutivă, deoarece conjuncția ***că*** se înlocuiește prin ***încît***, iar în regentă se află corelativul ***așa (de)***.

A ajuns[1] */ (unde) a dorit.*[2] */* - subordonată circumstanțială de loc, deoarece răspunde la întrebarea ***unde***.

A ajuns[1] */ (ce)-a dorit.*[2] - subordonată predicativă, deoarece verbul determinat din regentă este copulativ, putîndu-se substitui cu ***a deveni***t.

I-a ajuns[1] *(cît) a învățat.*[2] */* - subordonată subiectivă, deoarece verbul regent ***a ajuns*** s-a impersonalizat cu ajutorul formei neaccentuate a pronumelui personal ***i***, iar subordonata se poate contrage printr-un subiect: *Învățatul (învățătura) i-a ajuns.*

El a rămas[1] */ (cum) îl știai.*[2] */* - subordonată predicativă, deoarece verbul regent ***a rămas*** este copulativ, iar subordonata se poate contrage în nume predicativ: *El a rămas neschimbat*..

El a rămas[1] *(unde) l-ai lăsat.*[2] */* - subordonată circumstanțială de loc, deoarece verbul ***a rămas*** este predicativ, iar subordonata răspunde la întrebarea ***unde*** și poate fi contrasă în complementul circumstanțial de loc **acolo**.

Nu i-a rămas[1] */ (decît) să învețe.*[2] */* - subordonată subiectivă care determină din regentă verbul predicativ ***a rămas*** impersonalizat prin forma neaccentuată a pronumelui personal ***i***. Subordonata se poate contrage în subiect: *Învățatul (învățătura) i-a rămas.*

Și-a însemnat[1] */ (ce) i-ai spus.*[2] */* subordonată completivă directă avînd ca termen regent verbul personal și tranzitiv ***a însemnat*** cu înțelesul de ***a notat***.

(Să) reușești[1] */ înseamnă*[2] */ (să) muncești mult.*[3] */* - propoziția nr. 1 este subiectivă, deoarece poate fi contrasă în subiect: ***Reușita*** înseamnă... Propoziția nr. 3 este predicativă, deoarece verbul regent ***înseamnă*** este copulativ fiind sinonim cu ***e tot una cu***. Subordonata poate fi contrasă în nume predicativ: *Reușita înseamnă muncă.*

(Să)-l fi întîlnit,[1] */ m-aș fi bucurat.*[2] */* - subordonată circumstanțială condițională care răspunde la întrebarea ***cu ce condiție*** și al cărei element subordonator se poate înlocui cu ***dacă***.

(Să)-l oblig[1] */ și tot nu recunoaște greșeala.*[2] - subordonată circumstanțială concesivă al cărei element subordonator se înlocuiește cu locuțiunea subordonatoare specifică ***chiar dacă*** și are în regentă elementul corelativ ***și tot***.

Scanned with OKEN Scanner

Soluțiile testului nr. 16

I. a) *"Astept pe cineva[1] / (care) mi-a promis[2] / (să) vină cu niște bani...[3] / Cînd ți-a promis banii?[1] / Ieri,[1] / (dar) probabil[2] / (că) n-a putut[3] / (să) vină[4] / (și)[5a] / (cum) n-am telefon,[6] / aștept[5b] / (să) vină din clipă în clipă."[7] /*

(C. Țoiu - "Obligado")

Fraza I

1. Aștept pe cineva - propoziție principală, regentă; enunțiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

2. care mi-a promis - propoziție subordonată atributivă, are ca regentă propoziția nr. 1, răspunde la întrebarea ***care***, determină pronumele nehotărît ***cineva***, introdusă prin pronumele relativ ***care***; enunțiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

3. să vină cu niște bani - propoziție subordonată completivă directă, are ca regentă propoziția nr. 2, răspunde la întrebarea ***ce***, determină verbul **a promis**, introdusă prin conjuncția subordonatoare ***să***; enunțiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

1. Cînd ți-a promis banii? - propoziție principală independentă; interogativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată. (Adverbul ***cînd*** este interogativ, nu relativ).

Fraza II

1. Ieri (mi-a promis) - propoziție principală; enunțiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată; este eliptică de predicatul verbal ***a promis***;

2. dar probabil - propoziție principală, regentă, coordonată adversativ cu propoziția nr. 1 prin conjuncția ***dar***; enunțiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, simplă;

3. că n-a putut - propoziție subordonată subiectivă, are ca regentă propoziția nr. 2, răspunde la întrebarea ***ce***, determină adverbul predicativ ***probabil***, introdusă prin conjuncția subordonatoare ***că***; enunțiativă propriu-zisă, neexclamativă, negativă, simplă;

4. să vină - propoziție subordonată completivă directă, are ca regentă propoziția nr. 3, răspunde la întrebarea ***ce***, determină verbul ***a putut***, introdusă prin conjuncția subordonatoare ***să***; enunțiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, simplă;

5. și... aștept - propoziție principală, regentă, coordonată copulativă cu propoziția nr. 2; enunțiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, simplă;

6. cum n-am telefon - propoziție subordonată circumstanțială cauzală, are ca regentă propoziția nr. 5, răspunde la întrebarea ***din ce cauză***, determină verbul ***aștept***, introdusă prin adverbul relativ ***cum=deoarece***; enunțiativă propriu-zisă, neexclamativă, negativă, dezvoltată;

7. să vină din clipă în clipă - propoziție subordonată completivă directă, are ca regentă propoziția nr. 5, răspunde la întrebarea ***ce***, determină verbul tranzitiv ***aștept***, introdusă prin conjuncția subordonatoare ***să***; enunțiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată.

Scanned with OKEN Scanner

Observație:
Această subordonată se poate contrage în complement direct. *Aștept* ***venirea.***

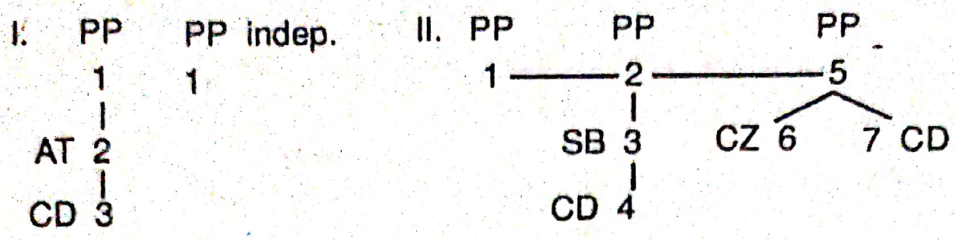

b) pe cineva - complement direct exprimat prin pronume nehotărît compus, singular, acuzativ, precedat de prepoziția simplă ***pe***;

mi - complement indirect exprimat prin pronume personal, formă neaccentuată, persoana I, singular, dativ;

banii - complement direct exprimat prin substantiv comun simplu, masculin, plural, acuzativ, articulat cu articolul hotărît enclitic ***i***;

ieri - complement circumstanțial de timp exprimat prin adverb de timp simplu, fără grad de comparație;

din clipă în clipă - complement circumstanțial de timp exprimat prin locuțiune adverbială de timp.

c) Verbul **a veni** - polisemantic este prezent în manualul de clasa a VII-a cu următoarele sensuri:

Trenul ***vine*** *în gară la ora două.* **(sosește)**
De la gara tata ***vine*** *direct acasă.* **(merge, se îndreaptă)**
Cînd sună de intrare, profesorul ***vine*** *îndată în clasă.* **(intră)**
Oltul ***vine*** *la vale, străbătînd ținuturile muntoase și deluroase cu mare iuțeală.* **(curge)**
Uneori el ***vine*** *mare și inundă Lunca Dunării.* **(crește)**
Zgomotul ***vine*** *pînă departe, tulburînd liniștea ținutului.* **(a ajunge)**
Strămoșii mei ***vin*** *din plăieșii lui Ștefan cel Mare.* **(descind)**
Apa în care înota îi ***venea*** *pînă la umeri.* **(ajungea)**

Consultînd *"Dicționarul explicativ al limbii române"* (p. 1013) și *"Dicționarul de sinonime"* (p. 532) veți găsi și alte sensuri ale verbului ***a veni***, printre care și cele de mai jos:

Rochia aceasta îi ***vine*** *bine.* **(se potrivește)**
Îi ***vin*** *în minte clipele acelea.* **(trec)**
Îi ***vine*** *să plece.* **(e tentat)**
I-a venit ceasul. **(s-a apropiat)**

II. Omonimele cuvintelor date:

vin - *Ei* ***vin*** *spre școală* **(se îndreaptă** - verb)
A cumpărat un litru de ***vin.*** **(băutură alcoolică** - substantiv)

Observație:
În această situație omonimia se stabilește atît pe baza criteriului semantic (sensuri total diferite), cît și a celui morfologic (părți de vorbire diferite). Este de

Scanned with OKEN Scanner

observat și faptul că același termen, în situația noastră cuvîntul **vin**, poate fi, ca verb, și polisemantic. (vezi I. c)

ban - *Nu i-a mai rămas nici un* ***ban.*** (**monedă**, unitate de măsură a valorii)
- *Mihai Viteazul a fost* ***ban*** *al Craiovei.* (**conducător**, funcție dregătorească în trecut)

leu - *Creionul a costat un* ***leu.*** (**monedă**, ban)
- *La grădina zoologică am văzut un* ***leu.*** (**animal**)

Observație:

În aceste situații criteriul de stabilire a omonimiei este numai cel semantic. Pentru a nu confunda omonimele cu cuvintele polisemantice, trebuie să avem în vedere că sensul primelor este total diferit, pe cînd celelalte sînt apropiate ca înțeles.

Soluțiile testului nr. 17

I. a) *"Tu nici nu-ntrebi*[1] */ (ce) voi*[2] */ (și) mi-l și dai.*[3] */*
(Ce) mi-a lipsit,[1] */ întotdeauna ai,*[2] */*
(Și)-ai și uitat[3] */*
(De cîte ori)[4] */ (și) (ce)*[5] */ (și) (cît) mi-ai dat.*[6] */*
Hambarul ți-este plin împărătește.[1] */*
(Pe cît) îl scazi,[1] */ mai mult se împlinește,*[2] */*
(Și) de la sine sacul[3a] */ (ce) se scoate*[4] */*
Se însuflețește cu bucate."[3b] */*

(T. Arghezi - "Psalm")

Fraza I

1. Tu nici nu-ntrebi - propoziție principală, regentă; enunțiativă propriu-zisă, neexclamativă, negativă, simplă;

2. ce voi - propoziție subordonată completivă directă, are ca regentă propoziția nr. 1, răspunde la întrebarea ***ce***, determină verbul tranzitiv ***întrebi***, introdusă prin pronumele relativ ***ce***; enunțiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

3. și mi-l și dai - propoziție principală coordonată copulativ cu propoziția 1, prin conjuncția *și*; enunțiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată.

Fraza II

1. Ce mi-a lipsit - propoziție subordonată completivă directă, are ca regentă propoziția nr. 2, răspunde la întrebarea *ce*, determină verbul tranzitiv ***ai***, introdusă prin pronumele relativ ***ce***; enunțiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

2. întotdeauna ai - propoziție principală, regentă; enunțiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

3. și-ai și uitat - propoziție principală, regentă, coordonată copulativ cu propoziția nr. 2 prin conjuncția ***și***; enunțiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, simplă;

4. de cîte ori (mi-ai dat) - propoziție subordonată completivă directă, are ca regentă propoziția nr. 3, răspunde la întrebarea ***ce***, determină verbul ***ai uitat***,

Scanned with OKEN Scanner

observat și faptul că același termen, în situația noastră cuvîntul **vin**, poate fi, ca verb, și polisemantic. (vezi I. c)

ban - *Nu i-a mai rămas nici un* ***ban.*** (**monedă**, unitate de măsură a valorii)
- *Mihai Viteazul a fost* ***ban*** *al Craiovei.* (**conducător**, funcție dregătorească în trecut)

leu - *Creionul a costat un* ***leu.*** (**monedă**, ban)
- *La grădina zoologică am văzut un* ***leu.*** (**animal**)

Observație:

În aceste situații criteriul de stabilire a omonimiei este numai cel semantic. Pentru a nu confunda omonimele cu cuvintele polisemantice, trebuie să avem în vedere că sensul primelor este total diferit, pe cînd celelalte sînt apropiate ca înțeles.

Soluțiile testului nr. 17

I. a) *"Tu nici nu-ntrebi[1] / (ce) voi[2] / (și) mi-l și dai.[3] /*
(Ce) mi-a lipsit,[1] / întotdeauna ai,[2] /
(Și)-ai și uitat[3] /
(De cîte ori)[4] / (și) (ce)[5] / (și) (cît) mi-ai dat.[6] /
Hambarul ți-este plin împărătește.[1] /
(Pe cît) îl scazi,[1] / mai mult se împlinește,[2] /
(Și) de la sine sacul[3a] / (ce) se scoate[4] /
Se însuflește cu bucate."[3b] /

(T. Arghezi - "Psalm")

Fraza I

1. Tu nici nu-ntrebi - propoziție principală, regentă; enunțiativă propriu-zisă, neexclamativă, negativă, simplă;

2. ce voi - propoziție subordonată completivă directă, are ca regentă propoziția nr. 1, răspunde la întrebarea ***ce***, determină verbul tranzitiv ***întrebi***, introdusă prin pronumele relativ ***ce***; enunțiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

3. și mi-l și dai - propoziție principală coordonată copulativ cu propoziția 1, prin conjuncția *și*; enunțiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată.

Fraza II

1. Ce mi-a lipsit - propoziție subordonată completivă directă, are ca regentă propoziția nr. 2, răspunde la întrebarea *ce*, determină verbul tranzitiv ***ai***, introdusă prin pronumele relativ ***ce***; enunțiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

2. întotdeauna ai - propoziție principală, regentă; enunțiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

3. și-ai și uitat - propoziție principală, regentă, coordonată copulativ cu propoziția nr. 2 prin conjuncția ***și***; enunțiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, simplă;

4. de cîte ori (mi-ai dat) - propoziție subordonată completivă directă, are ca regentă propoziția nr. 3, răspunde la întrebarea ***ce***, determină verbul ***ai uitat,***

Scanned with OKEN Scanner

introdusă prin locuțiunea conjuncțională **de cîte ori**, se subînțelege predicatul **ai dat**; enunțiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată (se subînțelege și complementul indirect ***mi***);

5. și ce (mi-ai dat) - propoziție subordonată completivă directă, are ca regentă propoziția nr. 3, răspunde la întrebarea **ce**, determină verbul ***ai uitat***, introdusă prin pronumele relativ **ce**, se subînțelege predicatul ***ai dat***, coordonată copulativ cu propoziția nr. 4 prin conjuncția **și**; propoziție enunțiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

6. și cît mi-ai dat - propoziție subordonată completivă directă, are ca regentă propoziția nr. 3, răspunde la întrebarea **ce,** determină verbul ***ai uitat,*** introdusă prin adverbul relativ **cît**; enunțiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

1. Hambarul ți-este plin impărătește - propoziție principală independentă; enunțiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată.

Fraza III

1. pe cît îl scazi - propoziție subordonată circumstanțială de mod (de măsură), are ca regentă propoziția nr. 2, răspunde la întrebarea ***cum*** (*cît, în ce măsură*), determină verbul ***se împlinește***, introdusă prin locuțiunea conjuncțională ***pe cît;*** enunțiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

2. mai mult se împlinește - propoziție principală, regentă; enunțiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

3. și de la sine sacul... se însutește cu bucate - propoziție principală, regentă, coordonată copulativ cu propoziția nr. 2, prin conjuncția ***și***; enunțiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

4. ce se scoate - propoziție subordonată atributivă, are ca regentă propoziția nr. 3, răspunde la întrebarea *care*, determină substantivul ***sacul***, introdusă prin pronumele relativ ***ce***; enunțiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, simplă.

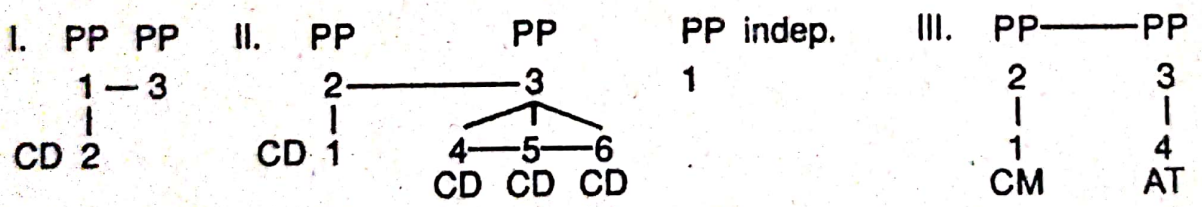

b) ce - complement direct exprimat prin pronume relativ simplu, invariabil, acuzativ;

voi - predicat verbal exprimat prin verb predicativ, personal, tranzitiv, neregulat, conjugarea a IV-a, diateza activă, indicativ, prezent, persoana I, numărul singular;

Observație:

Verbul ***a voi*** poate fi și verb auxiliar: *Eu voi merge la școală.*

Cuvîntul ***voi*** poate fi și pronume personal; *Voi învățați.*

mi- - complement indirect exprimat prin pronume personal, formă neaccentuată, persoana I, numărul singular, cazul dativ;

Scanned with OKEN Scanner

-i complement direct exprimat prin pronume personal, formă neaccentuată, persoana a III-a, numărul singular, genul masculin-neutru, acuzativ;

ce - subiect simplu exprimat prin pronume relativ simplu, invariabil, numărul singular (stabilit prin acord cu predicatul), nominativ;

hambarul - subiect simplu exprimat prin substantiv comun simplu, neutru, singular, nominativ, articulat cu articolul hotărît enclitic ***l***;

ţi - atribut pronominal în dativ exprimat prin pronume personal, formă neaccentuată, persoana a II-a, numărul singular, dativ posesiv (*tău*);

este plin împărăteşte - predicat nominal alcătuit din:

este - verb copulativ, personal, intranzitiv, neregulat, conjugarea a IV-a, diateza activă, indicativ, prezent, persoana a III-a, numărul singular;

plin împărăteşte - nume predicativ exprimat prin adjectiv propriu-zis simplu, variabil cu două terminaţii, acordat în gen, număr şi caz cu subiectul ***hambarul*** - neutru, singular, nominativ, grad superlativ absolut de superioritate format prin adăugarea adverbului ***împărăteşte***;

Observaţie:

Considerăm că în această situaţie adverbul ***împărăteşte*** nu mai poate fi interpretat drept complement circumstanţial de mod. Pentru alte modalităţi de formare a superlativului absolut al adjectivelor vezi *"Gramatica Academiei"*, I, p. 131.

de la sine - complement circumstanţial de mod propriu-zis, exprimat prin pronume reflexiv, formă accentuată, persoana a III-a, numărul singular, genul masculin, acuzativ, precedat de prepoziţia compusă ***de la***;

Observaţie:

Această expresie poate fi interpretată şi ca locuţiune adverbială substituibilă cu adverbul ***firesc***.

ce - subiect simplu exprimat prin pronume relativ simplu, *(sacul)* masculin, singular, nominativ;

se scoate - predicat verbal exprimat prin verb predicativ, personal, intranzitiv, regulat, conjugarea a III-a, diateza reflexivă (cu înţeles pasiv),indicativ, prezent, persoana a III-a, numărul singular.

II. Subiect- la infinitiv: *E uşor* ***a învăţa***.

- la supin: *E greu* ***de reuşit***.
- la gerunziu: *Se aude* ***strigînd***.
- la supin substantivizat: ***Recoltatul*** *s-a terminat.*

Nume predicativ

- la infinit: *Datoria mea este* ***de a mă pregăti***.
- la supin: *Tema este* ***de scris***.
- la gerunziu acordat: *Rana soldatului era* ***sîngerîndă***.
- la participiu: *Dimineaţa aceasta a fost* ***însorită***.

Observaţie:

Participiul ***însorită*** nu acceptă complement de agent. A nu se confunda cu participiu ***lăudat*** din exemplul: *Elevul a fost lăudat*, unde predicatul este ***a fost lăudat***, predicat verbal exprimat prin verb la diateza pasivă, deoarece acceptă complementul de agent ***de cineva***.

Scanned with OKEN Scanner

Atribut verbal:

- la infinitiv: *El are plăcerea de a citi.*
- la supin: *Problema de rezolvat a fost dificilă.*
- la gerunziu neacordat: *Pomi gemînd de rod străjuiesc şoseaua.*

Atribut adjectival

- la participiu cu formă adjectivală: *Cartea citită a fost interesantă.*
- la gerunziu acordat: *Coşuri fumegînde se zăresc în depărtare.*

Soluţiile testului nr. 18

I. a. *"În generaţia aceasta nu este nici un singur scriitor[1] / (care) să plece într-adevăr numai de la sat,[2] / (şi)[3a] / (chiar dacă) unii erau originari de acolo,[4] / nu mai este contactul direct cu satul, contact[3b] / (care) durează în Ardeal[5] / (dar) dincoace nu.[6] /*

(N. Iorga - "Istoria literaturii române. Introducere sintetică")

1. În generaţia aceasta nu este nici un singur scriitor - propoziţie principală, regentă; enunţiativă propriu-zisă, neexclamativă, negativă, dezvoltată;

2. care să plece într-adevăr numai de la sat - propoziţie subordonată atributivă, are ca regentă propoziţia nr. 1, răspunde la întrebarea ***ce fel de***, determină substantivul ***scriitor***, introdusă prin pronumele relativ ***care***; enunţiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

3. şi nu mai este contactul direct cu satul, contact - propoziţie principală regentă, coordonată copulativ prin conjuncţia ***şi*** cu propoziţia numărul 1.; enunţiativă propriu-zisă, neexclamativă, negativă dezvoltată;

4. chiar dacă unii erau originari de acolo - propoziţie subordonată circumstanţială concesivă, are ca regentă propoziţia nr. 3, răspunde la întrebarea ***în ciuda cărui fapt***, determină verbul ***nu este***, introdusă prin locuţiunea conjuncţională specifică ***chiar dacă***; enunţiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

5. care durează în Ardeal - propoziţie subordonată atributivă, are ca regentă propoziţia nr. 3, răspunde la întrebarea ***care***, determină substantivul ***contact***, introdusă prin pronumele relativ *care*; enunţiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

6. dar (care) dincoace nu (durează) - propoziţie subordonată atributivă, are ca regentă propoziţia nr. 3, răspunde la întrebarea ***care***, determină substantivul ***contact***, se subînţeleg pronumele relativ ***care*** şi predicatul verbal ***dureasă***, coordonată adversativ cu propoziţia nr. 5 prin conjuncţia ***dar***; enunţiativă propriu-zisă, neexclamativă, negativă, dezvoltată.

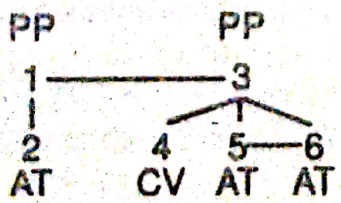

b) aceasta - atribut adjectival exprimat prin adjectiv pronominal demonstrativ de apropiere acordat în gen, număr şi caz cu substantivul ***generaţia*** - feminin, singular, acuzativ;

Scanned with OKEN Scanner

nici un - atribut adjectival exprimat prin adjectiv pronominal negativ compus, acordat în gen, număr și caz cu substantivul **scriitor** - masculin, singular, nominativ;

care (scriitor) - subiect simplu exprimat prin pronume relativ simplu, masculin, singular, nominativ;

unii - subiect simplu exprimat prin pronume nehotărît simplu, masculin, plural, nominativ;

contactul - subiect simplu exprimat prin substantiv comun simplu, neutru, singular, nominativ, articulat cu articolul hotărît enclitic *l*;

cu satul - atribut substantival prepoziţional exprimat prin substantiv comun simplu, neutru, singular, acuzativ, articulat cu articolul hotărît enclitic *l*;

care (contactul) - subiect simplu exprimat prin pronume relativ simplu, neutru, singular, nominativ,

scriitor - subiect simplu exprimat prin substantiv comun simplu, masculin, singular, nominativ, nearticulat.

II. În rezolvarea acestui subiect este necesară o mare atenţie la explicarea ortografiei cuvintelor și a grupurilor de cuvinte, deoarece unele dintre ele pot avea valori morfologice diferite.

cel - *articol demonstrativ* (adjectival):

- cînd leagă un adjectiv, o locuţiune adjectivală sau un numeral de substantivul determinat:
  *Elevul **cel** harnic a învăţat.*
  *Elevul **cel** din urmă învaţă.*
  ***Cel** de al doilea elev citeşte.*
- cînd substantivează un adjectiv sau numeral:
  ***Cel** harnic învaţă.*
  ***Cel** de-al doilea a plecat.*
- cînd intră în alcătuirea gradului superlativ relativ al unui adjectiv sau adverb:
  *El este **cel** mai silitor.*

- *pronume demonstrativ*, cînd înlocuieşte un substantiv:
  ***Cel** de acolo este colegul meu.*
  Băiatul
- *adjectiv pronominal demonstrativ*, cînd stă pe lîngă un substantiv cu care se acordă în gen, număr și caz și este substituibil cu ***acel*** :
  *"Pe **cel** deal, pe **cel** colnic,*
  Trece-o mîndră..."

cea - *articol demonstrativ sau adjectival*: (în aceleași situaţii ca și ***cel***):
- *pronume demonstrativ* (în aceeași situaţie ca și ***cel***)
- *adjectiv pronominal demonstrativ* (în aceeași situaţie cu ***cel***)
  *"Iar **cea** mioriţă..."*
- *interjecţie*:
  *Hăis, **cea**, își îndeamnă plugarul boii.*

cei - *articol demonstrativ* (adjectival) (în aceleași situaţii ca și ***cel***)
- *pronume demonstrativ* (ca și ***cel***)
- *adjectiv pronominal demonstrativ* (ca și ***cel***)

Scanned with OKEN Scanner

nici un - atribut adjectival exprimat prin adjectiv pronominal negativ compus, acordat în gen, număr și caz cu substantivul **scriitor** - masculin, singular, nominativ;

care (scriitor) - subiect simplu exprimat prin pronume relativ simplu, masculin, singular, nominativ;

unii - subiect simplu exprimat prin pronume nehotărît simplu, masculin, plural, nominativ;

contactul - subiect simplu exprimat prin substantiv comun simplu, neutru, singular, nominativ, articulat cu articolul hotărît enclitic *l*;

cu satul - atribut substantival prepozițional exprimat prin substantiv comun simplu, neutru, singular, acuzativ, articulat cu articolul hotărît enclitic *l*;

care (contactul) - subiect simplu exprimat prin pronume relativ simplu, neutru, singular, nominativ,

scriitor - subiect simplu exprimat prin substantiv comun simplu, masculin, singular, nominativ, nearticulat.

II. În rezolvarea acestui subiect este necesară o mare atenție la explicarea ortografiei cuvintelor și a grupurilor de cuvinte, deoarece unele dintre ele pot avea valori morfologice diferite.

cel - *articol demonstrativ* (adjectival):

- cînd leagă un adjectiv, o locuțiune adjectivală sau un numeral de substantivul determinat:
  *Elevul **cel** harnic a învățat.*
  *Elevul **cel** din urmă învață.*
  ***Cel** de al doilea elev citește.*
- cînd substantivează un adjectiv sau numeral:
  ***Cel** harnic învață.*
  ***Cel** de-al doilea a plecat.*
- cînd intră în alcătuirea gradului superlativ relativ al unui adjectiv sau adverb:
  *El este **cel** mai silitor.*

- *pronume demonstrativ*, cînd înlocuiește un substantiv:
  ***Cel** de acolo este colegul meu.*
  Băiatul
- *adjectiv pronominal demonstrativ*, cînd stă pe lîngă un substantiv cu care se acordă în gen, număr și caz și este substituibil cu ***acel*** :
  *"Pe **cel** deal, pe **cel** colnic,*
  Trece-o mîndră..."

cea - *articol demonstrativ sau adjectival*: (în aceleași situații ca și ***cel***):
- *pronume demonstrativ* (în aceeași situație ca și ***cel***)
- *adjectiv pronominal demonstrativ* (în aceeași situație cu ***cel***)
  *"Iar **cea** mioriță..."*
- *interjecție*:
  *Hăis, **cea**, își îndeamnă plugarul boii.*

cei - *articol demonstrativ* (adjectival) (în aceleași situații ca și ***cel***)
- *pronume demonstrativ* (ca și ***cel***)
- *adjectiv pronominal demonstrativ* (ca și ***cel***)

Scanned with OKEN Scanner

ai - *articol posesiv* (genitival) atunci cînd:
- însoțește o parte de vorbire nominală în cazul genitiv:
*Acești colegi **ai** lui Ionel sînt fruntași.*
- însoțește un pronume (adjectiv) posesiv:
***Ai** mei au pleçat.*
***Ai** mei părinți au plecat.*
- *verb predicativ*:
*Tu **ai** o carte.*
- *verb auxiliar*:
*Tu **ai** luat cartea.*
- *interjecție*:
***Ai, ai**! ce s-a lovit!*
- **substantiv**: (regionalism - ***usturoi***)

ați - *verb auxiliar* în alcătuirea modului indicativ, perfect compus și a condiționalului optativ:
*Voi **ați** mers la școală.*
*Voi **ați** merge la școală.*

al - *articol posesiv* genitival - în aceleași situații ca și ***ai*** și cînd însoțește un numeral ordinal:
*A luat premiul **al** doilea.*

ce-l - **ce** - pronume interogativ;
- **l** - pronume personal, formă neaccentuată;
***Ce-l** întrebi?*
- **ce** - pronume relativ;
- **l** - pronume personal, forma neaccentuată;
Nu bănuia **ce-l** întrebi.

ce-a - **ce** - pronume interogativ;
- **a** - verb auxiliar;
***Ce-a** fost acolo?*
- **ce** - pronume relativ;
- **a** - verb auxiliar;
*Nu știu **ce-a** fost acolo.*

ce-i - **ce** pronume interogativ;
- **i** - pronume personal, formă neaccentuată;
***Ce-i** dai?*
- **ce** - pronume relativ;
- **i** - pronume personal, formă neaccentuată;
*Nu mi-ai spus **ce-i** dai.*
- **ce** - pronume interogativ;
- **i** - verbul **a fi**;
***Ce-i** acolo?*
- **ce** - pronume relativ;
- **i** - verbul **a fi**;
*Nu știu **ce-i** acolo.*

a-i - **a** prepoziție a infinitivului;
- **i** - pronume personal, formă neaccentuată;
*E bine **a-i** da cartea.*

Scanned with OKEN Scanner

a-ți - **a** - prepoziție a infinitivului;
- **ți** - pronume personal, formă neaccentuată;
*Înainte de **a-ți** spune acest lucru, te previn asupra urmărilor.*
- **a** - prepoziție a infinitivului;
- **ți** - pronume reflexiv;
*E bine **a-ți** lua măsuri de prevedere.*

a-l - **a** - prepoziție a infinitivului;
- **l** - pronume personal, formă neaccentuată;
***A-l** ajuta pe coleg e un gest frumos.*

Soluțiile testului nr. 19

I. a. *"(Dar)[1a] / (dacă) Biblia cuprindea așa de mult teren în viața morală a oamenilor de atunci,[2] / (dacă) era capabilă[3] / chiar (să) acopere acest teren,[4] / a fost totuși o concurență literară venită de aiurea[1b] / (și) aceasta era necesară în căutarea de subiecte pentru literatură."[5] /*

(N. Iorga - "Istoria literaturii românești. Introducere sintetică")

1. Dar... a fost totuși o concurență literară venită de aiurea - propoziție principală, regentă; enunțiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

2. dacă Biblia cuprindea așa de mult teren în viața morală a oamenilor de atunci - propoziție subordonată circumstanțială concesivă, are ca regentă propoziția nr. 1, răspune la întrebarea ***în ciuda cărui fapt***, determină verbul ***a fost***, introdusă prin conjuncția subordonatoare ***dacă =deși***, ***chiar dacă***, are în regentă adverbul corelativ ***totuși***; enunțiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

3. dacă era capabilă - propoziție subordonată circumstanțială concesivă, are ca regentă propoziția nr. 1, răspunde la întrebarea ***în ciuda cărui fap***t, determină verbul ***a fost***, introdusă prin conjuncția ***dacă =deși***, ***chiar dacă***, are în regentă adverbul corelativ ***totuș***i, coordonată cu propoziția nr. 2 prin juxtapunere; enunțiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, simplă;

4. chiar să acopere acest teren - propoziție subordonată completivă indirectă, are ca regentă propoziția nr. 3, răspunde la întrebarea ***de ce***, determină adjectivul ***capabil***, introdusă prin conjuncția subordonatoare ***să***; enunțiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

5. și aceasta era necesară în căutarea de subiecte pentru literatură - propoziție principală, coordonată copulativ cu propoziția nr. 1 prin conjuncția ***și***; enunțiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

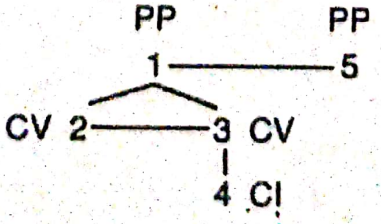

Scanned with OKEN Scanner

b) de atunci - atribut adverbial exprimat prin adverb de timp simplu, fără grad de comparație, precedat de prepoziția simplă ***de***;

acest - atribut adjectival exprimat prin adjectiv pronominal demonstrativ de apropiere, acordat în gen, număr și caz cu substantivul determinat ***teren*** - neutru, singular, acuzativ;

venită - atribut adjectival exprimat prin verb, conjugarea a III-a, participiu cu formă adjectivală, acordat în gen, număr și caz cu substantivul determinat ***concurență*** - feminin, singular, nominativ;

aceasta - subiect simplu exprimat prin pronume demonstrativ de apropiere, feminin, singular, nominativ;

în căutarea - complement circumstanțial de scop exprimat prin substantiv comun simplu, feminin, singular, acuzativ, articulat cu articolul hotărît enclitic ***-a***, precedat de prepoziția simplă ***în***;

de subiecte - atribut substantival prepozițional exprimat prin substantiv comun simplu, neutru, plural, acuzativ, nearticulat, precedat de prepoziția simplă ***de***;

pentru literatură - atribut substantival prepozițional exprimat prin substantiv comun simplu, feminin, singular, acuzativ, nearticulat, precedat de prepoziția simplă ***pentru***.

c. Predicat verbal: *Firește*[1] / *(că) vine.*[2] /

Observație:

Astfel de adverbe se numesc predicative. Au funcție sintactică de predicat verbal atunci cînd nu se subînțelege un verb copulativ și cînd le urmează o conjuncție ori sînt izolate între virgule:

Vine,[1a] / *desigur*,[2] / și el.[1b] /

PP inc.

În următoarele situații, adverbul are funcții sintactice de nume predicativ sau complement circumstanțial de mod:

(E) sigur[1] / *că vine.*[2] / (nume predicativ)

Vine sigur. (complement de mod)

(Vezi Mioara Avram, *"Gramatica pentru toți"*, p. 202, 263-266)

Nume predicativ: *E bine așa.*

Observație:

În această situație adverbul intră în alcătuirea unei expresii verbale impersonale.

Astfel este țara Ardealului.

Atribut: *Lecția de astăzi a fost interesantă.*

Complement circumstanțial de loc: *Vino acolo.*

Complement circumstanțial de timp: *Pleacă mîine.*

Complement circumstanțial de mod: *Merge repede.*

II. Originar - original;
solitar - solidar;
familiar - familial;
eminent - imminent;

Scanned with OKEN Scanner

*El este **originar** din Moldova (**de origine**).*
*I-a înmînat actul **original** (**autentic**).*
*Se plimba **solitar** pe malul lacului (**singuratic**).*
*El este **solidar** cu colegii în orice împrejurare (**unit**).*
*Se comportă **familiar** nu numai cu cunoscuții (**prietenos**).*
*A avut de rezolvat o problemă **familială** (**referitor la familie**).*
*Alin este un elev **eminent** (**excepțional**).*
*În această situație accidentul era **iminent** (**inevitabil**).*

Indicații: Stabiliți sensul cuvintelor înainte de a le folosi în propoziții sau fraze, consultînd un dicționar. Atenție la faptul că unele dintre aceste cuvinte au mai multe sensuri care nu se pot folosi în orice context. (vezi *"Dicționarul explicativ al limbii române"* și *"Dicționarul de sinonime"*).

Soluțiile testului nr. 20

1. a) *"Era mirosul cinstit, tonic, sănătos al mahalagiului român, al lui Ilie, vardistul,*[1a] */ (care) mirosea la fel ca Milică;*[2] */ Ilie*[1b] */ (a cărui) sarcină era*[3] */ (să) fluiere marcînd trecerea timpului*[4] */ (și) iată*[5] */ (că)*[6a] */ (ce) părea atunci o biată slujbă,*[7a] */ trecuse,*[6b] */ timpul adică, anunțat la răspîntii de intervale egale;*[7b] */ Ilie,*[1c] */ (care) pe lîngă "țignal", mai avea și-un "livorver" cu butoi;*[8] */ Ilie, 1d / (pe care) J. T., copil, îi răsfăța vîrîndu-i în buzunarele uniformei pămîntii ca de șiac călugăresc maioneză, cremă de ciocolată și țigări Pelișor cu mușțiuc auriu,*[9] */ (că) protestaseră spălătoresele*[10] */ (și) se alesese cu buzunarele cusute."*[11] /

(C. Toiu - "Obligado")

Observație:
Era mirosul - predicat nominal (se subînțelege subiectul ***acesta***);
iată - predicat verbal exprimat prin interjecție verbală predicativă;
părea... o... slujbă - predicat nominal.

1. Era mirosul cinstit, tonic, sănătos al mahalagiului român, al lui Ilie, vardistul...; Ilie...; Ilie...Ilie - propoziție principală, regentă; enunțiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

2. care mirosea la fel ca Milică - propoziție subordonată atributivă, are ca regentă propoziția nr. 1, răspunde la întrebarea ***care***, determină substantivul *Ilie*, introdusă prin pronumele relativ ***care***; enunțiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

3. a cărui sarcină era - propoziție subordonată atributivă, are ca regentă propoziția nr. 1, răspunde la întrebarea ***care***, determină substantivul ***Ilie***, introdusă prin pronumele relativ ***care*** în genitiv; enunțiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

4. să fluiere marcînd trecerea timpului - propoziție subordonată predicativă, are ca regentă propoziția nr. 3, răspunde la întrebarea ***ce***, determină verbul copulativ ***era***, introdusă prin conjuncția ***să***; enunțiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

Scanned with OKEN Scanner

*El este **originar** din Moldova (**de origine**).*
*I-a înmînat actul **original** (**autentic**).*
*Se plimba **solitar** pe malul lacului (**singuratic**).*
*El este **solidar** cu colegii în orice împrejurare (**unit**).*
*Se comportă **familiar** nu numai cu cunoscuții (**prietenos**).*
*A avut de rezolvat o problemă **familială** (**referitor la familie**).*
*Alin este un elev **eminent** (**excepțional**).*
*În această situație accidentul era **iminent** (**inevitabil**).*

Indicații: Stabiliți sensul cuvintelor înainte de a le folosi în propoziții sau fraze, consultînd un dicționar. Atenție la faptul că unele dintre aceste cuvinte au mai multe sensuri care nu se pot folosi în orice context. (vezi *"Dicționarul explicativ al limbii române"* și *"Dicționarul de sinonime"*).

Soluțiile testului nr. 20

1. a) *"Era mirosul cinstit, tonic, sănătos al mahalagiului român, al lui Ilie, vardistul,*[1a] */ (care) mirosea la fel ca Milică;*[2] */ Ilie*[1b] */ (a cărui) sarcină era*[3] */ (să) fluiere marcînd trecerea timpului*[4] */ (și) iată*[5] */ (că)*[6a] */ (ce) părea atunci o biată slujbă,*[7a] */ trecuse,*[6b] */ timpul adică, anunțat la răspîntii de intervale egale;*[7b] */ Ilie,*[1c] */ (care) pe lîngă "țignal", mai avea și-un "livorver" cu butoi;*[8] */ Ilie, 1d / (pe care) J. T., copil fără răsfăț vîrîndu-i în buzunarele uniformei pămîntii ca de șiac călugăresc maioneză, cremă de ciocolată și țigări Pelișor cu mușțiuc auriu,*[9] */ (că) protestaseră spălătoresele*[10] */ (și) se alesese cu buzunarele cusute."*[11] /

(C. Toiu - "Obligado")

Observație:
Era mirosul - predicat nominal (se subînțelege subiectul **acesta**);
iată - predicat verbal exprimat prin interjecție verbală predicativă;
părea... o... slujbă - predicat nominal.

1. Era mirosul cinstit, tonic, sănătos al mahalagiului român, al lui Ilie, vardistul...; Ilie...; Ilie...Ilie - propoziție principală, regentă; enunțiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

2. care mirosea la fel ca Milică - propoziție subordonată atributivă, are ca regentă propoziția nr. 1, răspunde la întrebarea **care**, determină substantivul *Ilie*, introdusă prin pronumele relativ **care**; enunțiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

3. a cărui sarcină era - propoziție subordonată atributivă, are ca regentă propoziția nr. 1, răspunde la întrebarea **care**, determină substantivul ***Ilie***, introdusă prin pronumele relativ **care** în genitiv; enunțiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

4. să fluiere marcînd trecerea timpului - propoziție subordonată predicativă, are ca regentă propoziția nr. 3, răspunde la întrebarea **ce**, determină verbul copulativ **era**, introdusă prin conjuncția **să**; enunțiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

Scanned with OKEN Scanner

*El este **originar** din Moldova (**de origine**).*
*I-a înmînat actul **original** (**autentic**).*
*Se plimba **solitar** pe malul lacului (**singuratic**).*
*El este **solidar** cu colegii în orice împrejurare (**unit**).*
*Se comportă **familiar** nu numai cu cunoscuții (**prietenos**).*
*A avut de rezolvat o problemă **familială** (**referitor la familie**).*
*Alin este un elev **eminent** (**excepțional**).*
*În această situație accidentul era **iminent** (**inevitabil**).*

Indicații: Stabiliți sensul cuvintelor înainte de a le folosi în propoziții sau fraze, consultînd un dicționar. Atenție la faptul că unele dintre aceste cuvinte au mai multe sensuri care nu se pot folosi în orice context. (vezi *"Dicționarul explicativ al limbii române"* și *"Dicționarul de sinonime"*).

Soluțiile testului nr. 20

1. a) *"Era mirosul cinstit, tonic, sănătos al mahalagiului român, al lui Ilie, vardistul,*[1a] */ (care) mirosea la fel ca Milică;*[2] */ Ilie*[1b] */ (a cărui) sarcină era*[3] */ (să) fluiere marcînd trecerea timpului;*[4] */ (și) iată*[5] */ (că)*[6a] */ (ce) părea atunci o biată slujbă,*[7a] */ trecuse,*[6b] */ timpul adică, anunțat la răspîntii de intervale egale;*[7b] */ Ilie,*[1c] */ (care) pe lîngă "țignal", mai avea și-un "livorver" cu butoi;*[8] */ Ilie, 1d / (pe care) J. T., copil, îl răsfăța vîrîndu-i în buzunarele uniformei pămîntii ca de șiac călugăresc maioneză, cremă de ciocolată și țigări Pelișor cu mușțiuc auriu,*[9] */ (că) protestaseră spălătoresele*[10] */ (și) se alesese cu buzunarele cusute."*[11] /

(C. Toiu - "Obligado")

Observație:
Era mirosul - predicat nominal (se subînțelege subiectul ***acesta***);
iată - predicat verbal exprimat prin interjecție verbală predicativă;
părea... o... slujbă - predicat nominal.

1. Era mirosul cinstit, tonic, sănătos al mahalagiului român, al lui Ilie, vardistul...; Ilie...; Ilie...Ilie - propoziție principală, regentă, enunțiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

2. care mirosea la fel ca Milică - propoziție subordonată atributivă, are ca regentă propoziția nr. 1, răspunde la întrebarea ***care***, determină substantivul ***Ilie***, introdusă prin pronumele relativ ***care***; enunțiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

3. a cărui sarcină era - propoziție subordonată atributivă, are ca regentă propoziția nr. 1, răspunde la întrebarea ***care***, determină substantivul ***Ilie***, introdusă prin pronumele relativ ***care*** în genitiv; enunțiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

4. să fluiere marcînd trecerea timpului - propoziție subordonată predicativă, are ca regentă propoziția nr. 3, răspunde la întrebarea ***ce***, determină verbul copulativ ***era***, introdusă prin conjuncția ***să***; enunțiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

Scanned with OKEN Scanner

5. şi iată - propoziţie principală, regentă, coordonată adversativ cu propoziţia nr. 1, prin conjuncţia ***şi=dar***; enunţiativă imperativă, exclamativă, afirmativă, simplă;

6. că... trecuse - propoziţie subordonată completivă directă, are ca regentă propoziţia nr. 5, răspunde la întrebarea ***ce***, determină interjecţia verbală predicativă ***iată***, introdusă prin conjuncţia ***că***; enunţiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, simplă;

7. ce părea atunci o biată slujbă... timpul adică, anunţat la răspîntii şi intervale egale - propoziţie subordonată subiectivă, are ca regentă propoziţia nr. 6, răspunde la întrebarea ***ce***, determină verbul ***trecuse***, introdusă prin pronumele relativ ***ce***; enunţiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

Observaţie:

Substantivul ***timpul*** cu determinanţii săi face parte din propoziţia nr. 7, deoarece este apoziţie în relaţia de echivalenţă cu subordonata subiectivă din care face parte, şi nu subiect reluat în regentă. Ca apoziţie nu poate fi distribuit decît în aceeaşi propoziţie în care se află şi celălalt termen al relaţiei sintactice respective. Interpretarea acestui substantiv ca apoziţie este justificată de punctuaţie şi de prezenţa adverbului ***adică***.

8. care pe lîngă "ţignal" mai avea şi un "livorver" cu butoi - propoziţie subordonată atributivă, are ca regentă propoziţia nr. 1, răspunde la întrebarea ***care***, determină substantivul ***Ilie***, introdusă prin pronumele relativ ***care***; enunţiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

9. pe care J. T., copil, îl răsfăţa vîrîndu-i în buzunarele uniformei pămîntii ca de şiac călugăresc maioneză, cremă de ciocolată şi ţigări Pelişor, cu muştiuc - propoziţie subordonată atributivă, are ca regentă propoziţia nr. 1, răspunde la întrebarea ***care***, determină substantivul ***Ilie***, introdusă prin pronumele relativ ***care*** precedat de prepoziţia ***pe***; propoziţie enunţiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

10. că protestaseră spălătoresele - propoziţie subordonată circumstanţială consecutivă, are ca regentă propoziţia nr. 9, răspunde la întrebarea ***care e urmarea faptului că***, determină verbul ***vîrînd***, introdusă prin conjuncţia subordonatoare ***că=încît***; propoziţie enunţiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, simplă;

11. şi (că) se alesese cu buzunarele cusute - propoziţie subordonată circumstanţială consecutivă, răspunde la întrebarea ***care e urmarea faptului că***, are ca regentă propoziţia nr. 9, determină verbul ***vîrînd***, se subînţelege conjuncţia subordonatoare ***că = încît***; coordonată copulativ cu propoziţia nr. 10, prin conjuncţia ***şi***; propoziţie enunţiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată.

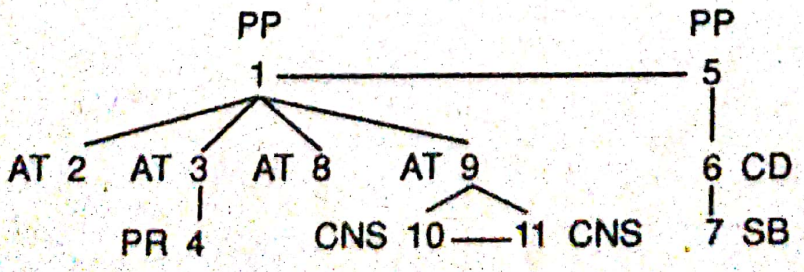

Scanned with OKEN Scanner

b) tonic - atribut adjectival exprimat prin adjectiv propriu-zis simplu, variabil cu două terminații, acordat în gen, număr și caz cu substantivul determinat ***mirosul*** - neutru, singular, nominativ, fără grad de comparație;

al mahalagiului - atribut substantival genitival, exprimat prin substantiv comun simplu, masculin, singular, genitiv, articulat cu articolul hotărît enclitic ***lui***, precedat de articolul posesiv (genitival) ***al***;

al lui Ilie - atribut substantival apozițional, exprimat prin substantiv propriu simplu, masculin, singular, genitiv, articulat cu articol hotărît proclitic **lui**, și precedat de articolul posesiv (genitival) **al**;

vardistul - atribut substantival apozițional exprimat prin substantiv comun simplu, masculin, singular, nominativ, articulat cu articolul hotărît enclitic ***l***;

care (Ilie) - subiect simplu exprimat prin pronume relativ simplu, masculin, singular, nominativ;

Ilie - atribut substantival apozițional exprimat prin substantiv propriu simplu, masculin, singular, nominativ, nearticulat;

a cărui (a lui Ilie) - atribut pronominal genitival exprimat prin pronume relativ simplu, masculin, singular, genitiv, precedat de articolul posesiv (genitival) ***a***;

iată - predicat verbal exprimat prin interjecție verbală predicativă (cu valoare de imperativ);

copil - nume predicativ al unui grup cu funcție de complement circumstanțial de timp, exprimat prin substantiv comun simplu, masculin, singular, nominativ (se subînțelege verbul copulativ la gerunziu ***fiind***), nearticulat.

c) Predicat verbal: - ***Hai*** *acasă.*

Subiect: - *Se auzea* ***cirip, cirip.***

Nume predicativ: - *E* ***vai*** *de el.*

Atribut: *Strigătul* ***hăis!*** *se auzea pînă în depărtare.*

Complement direct: - *Deodată am auzit* ***trosc!***

Complement circumstanțial de mod: - *Și pornesc* ***teleap, teleap.***

II. Subiect (cînd este exprimat prin verb la supin și prepoziția aparține, de fapt, supinului):

E ușor ***de scris.***

Nume predicativ: *Datoria noastră este* ***de a învăța.***

Atribut: *Fata* ***de acolo*** *este prietena mea.*

Complement direct (în aceleași condiții ca la subiect):

Are ***de terminat*** *tema.*

Complement indirect: *Se teme* ***de întuneric.***

Complement de agent: *A fost chemat* ***de un coleg.***

Complement circumstanțial de loc: *Vine* ***de acasă.***

Complement circumstanțial de timp: *Îl cunosc* ***de mic.***

Complement circustanțial de mod: *Este mai prejos* ***de*** *orice* ***critică.***

Complement circumstanțial de cauză: *Era gîrbovă* ***de bătrînețe.***

Complement circumstanțial de scop: *Se pregătesc* ***de sărbătoare.***

Scanned with OKEN Scanner

Soluțiile testului nr. 21

I. a) *"(Că) Dora era înțelegătoare[1] / - era foarte adevărat,[2] / (dar)[3a] / (că) ea s-ar fi priceput[4] / (să) închidă nouă ochi din zece,[5] / (cîți) îi atribuia Leonte,[6] / era cel puțin exagerat,[3b] / (oricum) s-ar privi lucrurile.[7] / (Căci) Dora nu s-a lăsat niciodată stăpînită de o curiozitate atît de iscoditoare,[8] / (încît) să-și multiplice în așa măsură ochii,[9] / (cum) pretindea Leonte."[10] /*

(L. Blaga - "Luntrea lui Caron")

Observații:

Reamintim că în analiza frazelor vom proceda astfel:

1. Subliniem mai întîi predicatele; considerăm că sublinierea subiectelor nu este obligatorie, mai ales că în unele propoziții acestea sînt neexprimate, dar credem că e absolut necesar să stabilim felul predicatelor și natura lor morfologică.

2. Încercuim (izolăm) elementele relaționale, cu atenție deosebită la cele coordonatoare, deoarece ele stabilesc raportul de coordonare și în propoziție.

3. Despărțim fraza în propoziții și le numerotăm, avînd în vedere eventualele intercalări și propoziții discontinue. În ce ne privește, nu optăm pentru numeroatrea propozițiilor în funcție de numărul de ordine al predicatelor, ci în ordinea elementelor relaționale, procedeu adoptat și de manualele școlare ale ciclului gimnazial. La delimitarea propozițiilor textului trebuie avute în vedere și regulile ce derivă din alăturarea a două elemente relaționale:

- două elemente subordonatoare alăturate se despart obligatoriu, indiferent de locul lor în frază;
- un element coordonator și unul subordonator alăturate se despart obligatoriu numai cînd sînt așezate la începutul frazei; cînd se află în interiorul frazei, se despart numai dacă înaintea elementului coordonator nu se află o altă subordonată de același fel cu cea introdusă prin conectivul subordonatelor alăturat celui coordonator.

4. Precizăm felul propozițiilor, raporturile de subordonare dintre ele, îndicînd regenta, întrebarea, termenul regent, elementúl introductiv - și raporturile de coordonare existente.

5. Întocmirea schemei relaționale a frazei.

Pentru înlăturarea oricăror confuzii, în analiza frazei, susținem scrierea integrală a fiecărei propoziții și a felului ei, nu numai în cadrul structurii, ci și ca propoziție independentă. Nu sînt indicate abrevierile, deoarece pot duce la ivirea unor confuzii.

1. **că Dora era înțelegătoare** - propoziție subordonată subiectivă, are ca regentă propoziția nr. 2, răspunde la întrebarea *ce*, determină expresia verbală impersonală *era foarte adevărat*, introdusă prin conjuncția subordonatoare simplă *că*; enunțiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

Observații:

În stabilirea felului propozițiilor subordonate se ține cont de întrebarea la care răspund, de termenul regent și de elementul subordonator, cînd acesta este specific (monofuncțional). Ca mod de verificare se poate proceda și la contragerea în partea de propoziție corespunzătoare prin depredicativizare, la înlocuirea conectivului

Scanned with OKEN Scanner

printr-unul specific, atunci cînd este cazul, și la stabilirea elementului corelativ din regentă.

2. era foarte adevărat - propoziție principală, regentă; enunțiativă, propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, simplă;

3. dar... era cel puțin exagerat - propoziție principală, regentă, coordonată adversativ cu propoziția nr. 2 prin conjuncția simplă ***dar***; enunțiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

4. că ea s-ar fi priceput - propoziție subordonată subiectivă, regentă, are ca regentă propoziția nr. 3, răspunde la întrebarea ***ce***, determină expresia verbală impersonală ***era... exagerat***, introdusă prin conjuncția subordonatoare simplă ***că***; enunțiativă optativă, neexclamativă, afirmativă, simplă;

5. să închidă nouă ochi din zece - propoziție subordonată completivă indirectă, regentă, are ca regentă propoziția numărul 4, răspunde la întrebarea ***la ce***, determină verbul reflexiv intranzitiv ***s-ar fi priceput***, introdusă prin conjuncția subordonatoare simplă ***să***; enunțiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

6. cîți îi atribuia Leonte - propoziție subordonată atributivă, are ca regentă propoziția numărul 5, răspunde la întrebarea ***care***, determină numeralul ***zece***, introdusă prin pronumele relativ ***cîți***; enunțiativă propriu-zisă neexclamativă, afirmativă, dezvoltată.

7. oricum s-ar privi lucrurile - propoziție subordonată circumstanțială concesivă, are ca regentă propoziția numărul 3, răspunde la întrebarea ***în ciuda cărui fapt***, determină expresia verbală impersonală ***era... exagerat***, introdusă prin adverbul nehotărît compus ***oricum***; enunțiativă optativă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată.

Observație:

Nu toți specialiștii acceptă funcția sintactică a adverbelor relative sau nehotărîte, cînd acestea se pot înlocui cu o conjuncție sau locuțiune conjuncțională (Vezi *"Gramatica Academiei"*, II, p. 261).

8. căci Dora nu s-a lăsat niciodată stăpînită de o curiozitate atît de iscoditoare - propoziție subordonată circumstanțială de cauză izolată, regentă, are ca regentă propoziția numărul 3, răspunde la întrebarea ***din ce cauză***, determină expresia verbală impersonală ***era... exagerat***, introdusă prin conjuncția subordonatoare ***căci***; enunțiativă propriu-zisă, neexclamativă, negativă, dezvoltată.

Observație:

Propoziția care se desparte de regentă și deci și de restul frazei prin punct se numește izolată. Procedeul de izolare este specific stilului scriitorului respectiv și are menirea de a insista asupra acțiunii exprimate de propoziția izolată. Cauzale izolate se întîlnesc în manualul de clasa a VIII-a, la exercițiile 1b, 1e, 3b, de la paginile 29, 68, 97.

9. încît să-și multiplice în așa măsură ochii - propoziție subordonată circumstanțială consecutivă, regentă, are ca regentă propoziția numărul 8, răspunde la întrebarea ***care e urmarea faptului că***, determină verbul ***nu s-a lăsat***, introdusă prin conjuncția subordonatoare ***încît***; enunțiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

Scanned with OKEN Scanner

10. **cum pretindea Leonte** - propoziție subordonată circumstanțială de mod, are ca regentă propoziția numărul 9, răspunde la întrebarea ***cum***, determină verbul ***să multiplice***, introdusă prin adverbul relativ ***cum***; enunțiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată.

Observație:

Deoarece am precizat care dintre propozițiile frazei sînt regente ale subordonatelor existente în text, se poate constata că regenta poate fi atît propoziție principală, cît și secundară (subordonată). Subordonata este întotdeauna o propoziție secundară, deoarece ea depinde de o altă propoziție din frază (de regentă).

Exemplu: *Mi-a spus*[1] */ (că) vine la mine.*[2] */*

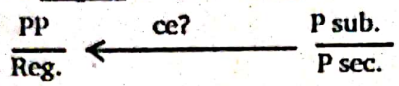

Mi-a spus[1] */ (că) **vine** la mine*[2] */ **(să)-i dau** caietul.*[3] */*

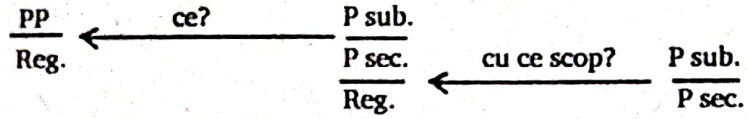

Schema frazei:

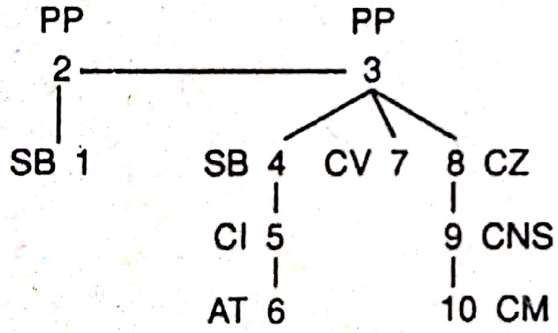

b) nouă - atribut adjectival exprimat prin numeral cardinal simplu cu valoare adjectivală, acordat în gen, număr și caz cu substantivul determinat ***ochi*** - masculin, plural, Ac.;

cîți - complement direct exprimat prin pronume relativ simplu, genul masculin, numărul plural, cazul Ac.;

s-ar privi - predicat verbal exprimat prin verb predicativ, personal, intranzitiv, regulat, conjugarea a IV-a, diateza reflexivă cu înțeles pasiv, modul condițional-optativ, timpul prezent, persoana a III-a, numărul plural;

Observație:

Acest verb este la diateza reflexivă cu înțeles pasiv, deoarece poate fi înlocuit cu forma diatezei pasive: *s-ar privi=ar fi privite* (de cineva).

lucrurile - subiect simplu exprimat prin substantiv comun, simplu, genul neutru, numărul plural, cazul N., articulat cu articolul hotărît enclitic ***le***;

atît de - complement circumstanțial de mod propriu-zis, exprimat prin adverb de mod simplu, fără grad de comparație, urmat de prepoziția ***de***; răspunde la întrebarea ***cît de*** și determină adjectivul ***iscoditoare***;

Scanned with OKEN Scanner

isteaţă - atribut adjectival exprimat prin adjectiv propriu-zis, simplu, variabil cu două terminaţii, acordat în gen, număr şi caz cu substantivul determinat ***curiozitate*** - genul feminin, numărul singular, cazul Ac., gradul de comparaţie pozitiv;

II. 1. **Dora** - G. - D. - **Dorei**;
2. **Florica** - G. - D. - **Floricăi**;
3. **Olga** - G. - D. - **Olgăi**;
4. **Maria** - G. - D. - **Mariei**;
5. **Jana** - G. - D. - **Janei**;
6. **Jeni** - G. - D. - **lui Jeni**;
7. **Carmen** - G. - D. - **lui Carmen**;
8. **Ion** - G. - D. - **lui Ion**;
9. **Leonte** - G. - D. - **lui Leonte**;
10. **vodă** - G. - D. - articulat cu articolul hotărît: **lui vodă**;
- nearticulat: (acestui) vodă;
- articulat cu articol nehotărît: **unui** vodă;
11. **nenea** - G. - D. - articulat cu articolul hotărît: **lui** nenea;
- nearticulat: (acestui) nene;
- articulat cu articol nehotărît: **unui** nene;
12. **casă** - G. - D. - nearticulat: (acestei) case;
- articulat cu articol hotărît: **casei**;
- articulat cu articol nehotărît: **unei** case;
13. **carte** - G. - D.- nearticulat: (acestei) cărţi;
- articulat cu articol hotărît: **cărţii**;
- articulat cu articol nehotărît: **unei** cărţi;
14. **bancă** - G. - D. - nearticulat: (acestei) bănci;
- articulat cu articol hotărît: **băncii**;
- articulat cu articol nehotărît: **unei** bănci;
15. **femeie** - G. - D. - nearticulat: (acestei) femei;
- articulat cu articol hotărît: **femeii**;
- articulat cu articol nehotărît: **unei** femei;
16. **scînteie** - G. - D. - nearticulat: (acestei) scîntei;
- articulat cu articol hotărît: **scînteii**;
- articulat cu articol nehotărît: **unei** scîntei;
17. **cheie** - G. - D. - nearticulat: (acestei) chei;
- articulat cu articol hotărît: **cheii**;
- articulat cu articol nehotărît: **unei** chei;
18. **cîmpie** - G. - D. - nearticulat: (acestei) cîmpii;
- articulat cu articol hotărît: **cîmpiei**;
- articulat cu articol nehotărît: **unei** cîmpii;
19. **copilărie** - G. - D. - nearticulat: (acestei) copilării;
- articulat cu articol hotărît: **copilăriei**;
- articulat cu articol nehotărît: **unei** copilării;
20. **pălărie** - G. - D. - nearticulat: (acestei) pălării;
- articulat cu articol hotărît: **pălăriei**;
- articulat cu articolul nehotărît: **unei** pălării.

Scanned with OKEN Scanner

1. Substantivele proprii masculine, nume de persoane, formează G. - D. cu articolul hotărît proclitic ***lui*** (exemplele 8, 9).

2. Mai rar, şi unele substantive comune de genul masculin primesc la G. - D. singular articolul hotărît ***lui*** în faţă (exemplele 10, 11).

3. Şi unele substantive proprii feminine, nume de persoane, formează G. - D. cu articolul hotărît proclitic ***lui*** (exemplele 6, 7). Acestea sînt, de obicei, nume mai noi. Celelalte feminine proprii se articulează la G. - D. cu **-i** (exemplele 1, 2, 3, 4, 5). Substantivele proprii feminine terminate în **-ca, -ga**, fac dativ - genitivul singular articulat cu articol hotărît în **-căi, -găi**, în care **i** este articol hotărît. Există şi formele populare *Florichii, Olghii, Sultănichii*, dar care nu sînt literare. Cele terminate în **a**, fac G. - D. singular articulat cu articolul hotărît în **-ei**, în care **i** este articolul hotărît.

4. Substantivele comune de genul feminin formează G. - D. singular articulat cu articol hotărît prin adăugarea articolului hotărît **-i** la forma de genitiv-dativ singular nearticulat (identică, de obicei, cu cea de N.- Ac. plural) exemplele 12, 13, 14, 15, 16, 17, -, cu excepţia celor terminate în ***i/e*** în ***hiat***, la care articolul se adaugă la forma de N.- Ac. singular nearticulat (exemplele 18, 19, 20).

5. Toate substantivele comune feminine formează G.- D. singular articulat cu articol nehotărît prin adăugarea articolului nehotărît ***unei*** la forma de genitiv-dativ singular nearticulat (identică, de obicei, cu cea de N.- Ac., plural).

Observaţie:

Substantivele comune feminine terminate în **i/e** în hiat se scriu la G. - D. singular nearticulat şi la N. - Ac. plural nearticulat cu **ii**: primul **i** este din radical sau din temă, iar al doilea **i** este desinenţa:

(o) cîmpie - (acestei) cîmpii - G., D.; sg.
- (două) cîmpii - N., Ac.; pl.
din temă — desinenţă

Prezenţa adjectivului demonstrativ înaintea substantivului impune forma nearticulată. Forma de G.-D. singular nearticulat este, ***de obicei***, identică cu cea de N.-Ac. plural, nearticulat, deoarece există şi excepţii:

mîncare - G.-D. sing. (acestei) mîncări;
- N.-Ac. pl. mîncăruri.

III. **Cîmpie**

1. *Lanurile* ***cîmpiei*** *se leagănă în bătaia vîntului.*
G. - atribut substantival genitival
(fără articol posesiv)

2. *Asupra* ***cîmpiei*** *s-a abătut o grindină puternică.*
G. - complement indirect - cu nuanţă de complement circumstanţial de loc
(fără articol posesiv)

3. *Aceste lanuri* ***ale cîmpiei*** *vor da rod bogat.*
G. - atribut substantival genitival
(cu articol posesiv)

4. ***Ale cîmpiei*** *lanuri se legănau în soare.*
G. - atribut substantival genitival
(cu articol posesiv)

Scanned with OKEN Scanner

5. *Lanurile de grîu* ***ale cîmpiei*** *foşnesc la adierea vîntului.*
G. - atribut substantival genitival
(cu articol posesiv)
6. *Au admirat lanurile aurii* ***ale cîmpiei.***
G. - atribut substantival genitival
(cu articol posesiv)
7. *Cele mai bogate roade au fost* ***ale cîmpiei*** *din marginea oraşului.*
G. - nume predicativ
(cu articol posesiv)
8. *Nemărginirea întinderii,* ***a cîmpiei,*** *se unea undeva, departe, cu orizontul.*
G. - apoziţie
(cu articol posesiv)

Observaţie:

Apoziţia în G. ca şi cea în Ac., D., V., se acordă obligatoriu în caz cu substantivul determinat.

1. Substantivul în cazul G. **nu este însoţit de articol posesiv** (genitival) cînd determină un substantiv articulat definit (cu articol hotărît) şi stă imediat după el.

Tot neînsoţit de articol posesiv (genitival) este substantivul în G. şi cînd e precedat de o prepoziţie sau o locuţiune prepoziţională specifică acestui caz.

2. Substantivul în cazul G. **este însoţit de articolul posesiv (genitival)** în următoarele situaţii:

a) cînd determină un substantiv nearticulat sau articulat nedefinit (cu articol nehotărît);
b) cînd stă înaintea substantivului determinat;
c) cînd între substantivul în genitiv şi substantivul determinat se intercalează alţi determinanţi ai acestuia;
d) cînd are funcţiile sintactice de nume predicativ şi apoziţie.

Soluţiile testului nr. 22

I. a) *"S-au făcut ca ceara albă faţa roşă ca un măr,*
Şi atîta de subţire[1] */ (să) o tai c-un fir de păr*[-2] */*
(Şi) cosiţa ta bălaie o aduni la ochi plîngînd,
Inimă făr' de nădejde, suflete bătut de gînd.[3] */*
Toată ziua la fereastră, suspinînd nu spui nimică,[1] */*
Ridicînd a tale gene, al tău suflet se ridică;[2] */*
Urmărind pe ceruri limpezi[3a] */ (cum) plutește-o ciocîrlie*[4] */*
Tu ai vrea[3b] */ (să) spui*[5] */ (să) ducă către dînsul o solie,*[6] */*
(Dar) ea zboară..[7] */*

(Mihai Eminescu - "Călin (file din poveste)"

Observaţii:

1. Forma de plural a verbului copulativ ***s-au făcut***, în loc de singular, este o variantă gramaticală arhaică. O astfel de formă întîlnim, de pildă, şi în *"Letopiseţul*

Scanned with OKEN Scanner

Țării Moldovei" al lui Grigore Ureche

*"**Fost-au** Ștefan-Vodă om nu mare de statu..."*

2. Considerăm că predicatul nominal cu nume predicativ multiplu este ***s-au făcut ca ceara... și... subțire***, ci nu ***s-au făcut... albă... și... subțire***, deoarece, în această ultimă situație, expresia ***ca ceara*** ar trebui izolată între virgule. De asemenea, se mai întîlnesc și alte exemple în care numele predicativ multiplu este exprimat prin părți de vorbire diferite: ***"păreau prea apropiate și de... însemnătate"***. (Vezi D. D. Drașoveanu, M. Zdrenghea, P. Dumitrescu, *"Analize gramaticale și stilistice"*, ediția a II-a, Editura Științifică, București, 1966, p. 137).

Nu poate fi acceptată nici soluția unui al doilea predicat nominal cu verbul copulativ ***-i*** subînțeles, deoarece prezența acestui verb în structura ***și-i*** n-ar fi denaturat măsura și ritmul verbului și evident că ar fi fost folosit de poet.

3. **S-au făcut** este verb copulativ, deoarece poate fi substituit cu ***a deveni***, care este întotdeauna copulativ.

4. În structura ***toată ziua la fereastră*** nu e necesară subînțelegerea unui predicat, iar dacă o facem, verbul va fi la gerunziu, coordonat cu celălalt gerunziu din vers: ***stînd..., suspinînd***.

Fraza I

1. S-au făcut ca ceara albă fața roșă ca un măr, și atîta de subțire - propoziție principală, regentă; enunțiativă propriu-zisă neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

2. să o tai c-un fir de păr - propoziție subordonată circumstanțială consecutivă, are ca regentă propoziția numărul 1, răspunde la întrebarea ***care e urmarea faptului că***, determină adjectivul ***subțire***, introdusă prin conjuncția subordonatoare simplă **să**; enunțiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

3. și cosița ta bălaie o aduni la ochi plîngînd, inimă făr' de nădejde, suflete bătut de gînd - propoziție principală, coordonată copulativ cu propoziția numărul 1 prin conjuncția simplă ***și***; enunțiativă propriu-zisă, exclamativă, afirmativă, dezvoltată;

Fraza II

1. toată ziua la fereastră, suspinînd nu spui nimică - propoziție principală; enunțiativă propriu-zisă, neexclamativă, negativă, dezvoltată;

2. ridicînd a tale gene, al tău suflet se ridică - propoziție principală, coordonată cu prima propoziție prin juxtapunere; enunțiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

3. urmărind pe ceruri limpezi... tu ai vrea - propoziție principală, regentă, coordonată prin juxtapunere cu propoziția nr. 2; enunțiativă optativă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

4. cum plutește-o ciocîrlie - propoziție subordonată completivă directă, are ca regentă propoziția numărul 3, răspunde la întrebarea ***ce***, determină verbul ***urmărind***, introdusă prin adverbul relativ ***cum***; enunțiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

5. să spui - propoziție subordonată completivă directă, regentă, are ca regentă propoziția numărul 3, răspunde la întrebarea ***ce***, determină verbul ***ai vrea***,

Scanned with OKEN Scanner

introdusă prin conjuncția simplă ***să***; enunțiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, simplă;

6. să ducă către dînsul o solie - propoziție subordonată completivă directă, are ca regentă propoziția nr. 5, răspunde la întrebarea ***ce***, determină verbul personal și tranzitiv ***să spui***, introdusă prin conjuncția subordonatoare simplă ***să***; enunțiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

7. dar ea zboară - propoziție principală, coordonată adversativ cu propoziția nr. 3 prin conjuncția simplă ***dar***; enunțiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, simplă.

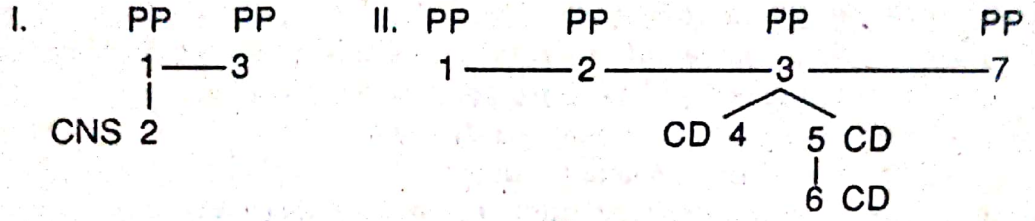

b) ca un măr - complement circumstanțial de mod comparativ (determină adjectivul ***roșă***) exprimat prin substantiv comun simplu, genul neutru, numărul singular, cazul Ac., articulat cu articolul nehotărît proclitic ***un,*** precedat de adverbul de mod comparativ ***ca*** avînd valoare de prepoziție;

inimă - nu are funcție sintactică, substantiv comun simplu, genul feminin, numărul singular, cazul vocativ, nearticulat;

făr' de nădejde - atribut substantival prepozițional exprimat prin substantiv comun simplu, nearticulat, precedat de prepoziția compusă **făr(ă) de**; grupul este considerat și locuțiune adjectivală cu funcție de atribut adjectival ("deznădăjduită"), considerat de unii cercetători atribut substantival prepozițional;

suflete - nu are funcție sintactică, substantiv comun simplu, genul neutru, numărul singular, cazul vocativ, nearticulat;

bătut - atribut adjectival exprimat prin verb, conjugarea a III-a, participiu, acordat în gen, număr și caz cu substantivul determinat **suflete** - genul neutru, numărul singular, cazul vocativ, fără grad de comparație;

Observație:

Substantivul în cazul vocativ nu are funcție sintactică, însă adjectivul care-l determină, chiar dacă este - prin acord cu acesta - în vocativ, are funcție sintactică, deoarece intră într-o relație de subordonare cu substantivul determinat.

de gînd - complement de agent exprimat prin substantiv comun simplu, genul neutru, numărul singular, cazul acuzativ, nearticulat, precedat de prepoziția simplă ***de***;

a tale - atribut adjectival exprimat prin adjectiv pronominal posesiv acordat în gen, număr și caz cu substantivul determinat ***gene*** - genul feminin, numărul plural, cazul acuzativ -, persoana a II-a, un singur posesor;

al tău - atribut adjectival exprimat prin adjectiv pronominal posesiv acordat în gen, număr și caz cu substantivul determinat ***suflet*** - genul neutru, numărul singular, cazul nominativ, persoana a II-a, un singur posesor.

Scanned with OKEN Scanner

Observații:

Deși sînt precedate de articol posesiv (genitival), ***a(le) tale*** și ***al tău*** sînt adjective pronominale posesive, deoarece stau pe lîngă un substantiv pe care îl determină și cu care se acordă în gen, număr și caz. Prezența articolului posesiv (genitival) se explică prin faptul că aceste adjective pronominale posesive stau înaintea cuvintelor determinate.

2. Forma corectă a articolului posesiv genitival de la primul adjectiv posesiv este ***ale***, pe cînd cea din text este o formă regională, neliterară.

3. La adjectivele pronominale posesive precizăm, afară de genul, numărul și cazul lor prin acord, persoana și numărul posesorilor, deoarece:

a) provin din pronume cu forme personale;

b) pronumele posesive din care provin țin atît locul obiectului posedat, cît și al posesorului, acordîndu-se cu fiecare dintre ele:

- cu obiectul posedat în gen, număr și caz;
- cu posesorul în persoană și număr;

Cînd devine adjectiv posesiv, pronumele posesiv apare pe lîngă substantivul care denumește obiectul posedat, dar mai ține încă locul posesorului.

Exemplu:

Caietul *elevului este în ghiozdan.*

ob. posedat — posesor — este în ghiozdan

Al său

(Pron. posesiv)

neutru, sg., N. — pers. a III-a, sing.

Caietul *său este în ghiozdan.*

ob. posedat

înloc. posesorul elev

adj. posesiv

4. Cînd este însoțit de o prepoziție care se construiește cu acuzativul sau de articolul posesiv cu forma ***alor***, pronumele posesiv nu mai devine adjectiv posesiv, chiar dacă stă pe lîngă un substantiv, deoarece nu se mai acordă cu acesta în caz.

*Caietele **de la ai săi** erau îngrijite. (pronume posesiv)*

*Caietele **alor săi** erau îngrijite. (pronume posesiv)*

*Caietele **sale** erau îngrijite. (adjectiv pronominal posesiv)*

cum - complement circumstanțial de mod propriu-zis exprimat prin adverb relativ, de mod, simplu, fără grad de comparație;

suflet - subiect simplu exprimat prin substantiv comun simplu, genul neutru, numărul singular, cazul nominativ, nearticulat.

Scanned with OKEN Scanner

II.

1. *El e* ***ca varul*** (nume predicativ - substantiv în Ac.).
2. *El e alb* ***ca varul*** (complement circumstanţial de mod comparativ - substantiv în Ac.).
3. *"Ceru-i* ***ca oglinda"*** (nume predicativ - substantiv în Ac.).
4. *Cerul străluceşte* ***ca oglinda*** (complement circumstanţial de mod comparativ - substantiv în Ac.).
5. *Vara, Bărăganul părea o tipsie* ***ca de aur*** (atribut substantival prepoziţional - substantiv în Ac.).
6. *Învăţaţi* ***ca ei!*** (complement circumstanţial de mod comparativ - pronume personal în Ac.).
7. *Oameni* ***ca ei*** *nu mai găseşti* (atribut pronominal prepoziţional - pronume personal în Ac.).

Observaţie:

În stabilirea funcţiei sintactice a unei părţi de propoziţie trebuie să ţinem cont de întrebarea la care răspunde aceasta şi de termenul regent. Însă nu întotdeauna întrebarea rămîne operantă în stabilirea funcţiei sintactice, aşa cum se întîmplă în exemplele 1, 2, 3, 4, deoarece părţile de propoziţie subliniate răspund la aceeaşi întrebare: ***cum***. Hotărîtor de data aceasta este termenul regent; verbul copulativ intră în relaţie cu un nume predicativ, iar complementul circumstanţial de mod determină un adjectiv sau un verb predicativ. Uneori întrebarea rămîne inoperantă şi în stabilirea cazului, deoarece acesta se manifestă prin forma cuvîntului respectiv, iar întrebarea ajută numai la precizarea funcţiei sintactice.

De pildă, în exemplele: *Curtea şcolii este plină de copii., S-a oprit înaintea şcolii,* recunoştem că substantivul *şcolii* este în ambele situaţii în cazul genitiv, după forma sa şi după prepoziţia *înaintea* din cel de-al doilea enunţ, întrebarea cazului fiind însă operantă numai pentru primul exemplu, deoarece în cea de-a doua situaţie întrebarea la care răspunde substantivul este ***unde***, specifică acuzativului.

1. El e[1]/ (cum) e varul.[2] / **PR**
2. El e alb[1] / (cum) e varul.[2] / **CM**
3. Ceru-i[1] / (cum) e oglinda.[2] / **PR**
4. Cerul străluceşte[1] / (cum) străluceşte oglinda.[2] / **CM**
5. Vara, Bărăganul *părea o tipsie*[1] / (cum) e aurul.[2] / **AT**
6. Învăţaţi[1] / (cum) învaţă ei.[2] / **CM**
7. Oameni[1a] / (cum) sînt ei[2] / nu mai găsesti.[1b] / **AT**

Observaţie:

Cunoscînd felul părţii de propoziţie ce trebuie transformată în propoziţie subordonată, stabilirea felului acesteia din urmă se face foarte uşor, deoarece ştim că fiecărei părţi de propoziţie îi corespunde un fel de subordonată: subiectului îi corespunde subiectiva, numelui predicativ - predicativa, atributului - artibutiva, iar completivele corespund fiecărui fel de complement.

Pentru dezvoltarea (expansiunea) unei părţi de propoziţie subordonate trebuie să avem în vedere că acest proces se realizează, în esenţă, prin introducerea unei funcţii predicative (apariţia unui predicat) şi a unui element subordonator (vezi Ion

Scanned with OKEN Scanner

Diaconescu, *"Probleme de sintaxă a limbii române actuale"*, Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică, Bucureşti, 1989, p. 22 ş.u.). Dintre procedeele de predicativizare indicate de autor, în rezolvarea cerinţei date s-au folosit:

a) inserţiunea verbului operator ***a fi*** în cadrul unei unităţi sintagmatice nominale (exemplele 1, 2, 3, 5, 7);

b) reluarea în subordonată a verbului dominant.

III. Dintre cele treisprezece specii de subordonate care se studiază în clasa a VIII-a, verbul **a citi** poate să fie regentul următoarelor subordonate:

SB. ***Citeşte***[1] */ (cine)* ***vrea.***[2] */*
CD. ***Citeşte***[1] */ (ce)* ***îi place.***[2] */*
CI. ***Citeşte***[1] */ (cui)* ***îl ascultă.***[2] */*
CL. ***Citeşte***[1] */ (pe unde)* ***apucă.***[2] */*
CT. ***Citeşte***[1] */ (cînd)* ***are*** *timp.*[2] */*
CM. ***Citeşte***[1] */ (cum)* ***trebuie.***[2] */*
CZ. ***Citeşte***[1] */ (deoarece)* ***îi place.***[2] */*
CS. ***Citeşte***[1] */ (ca* ***să)*** ***ştie*** *cît mai multe.*[2] */*
CŢ. *(Dacă)* ***îl îndemni,***[1] */* ***citeşte.***[2] */*
CV. ***Citeşte*** *destul de mult,*[1] */ (deşi)* ***nu*** *prea* ***are*** *timp.*[2] */*
CNS. ***Citeşte*** *aşa de mult*[1] */ (încît)* ***nu*** *mai* ***are*** *timp.*[2] */*

Observaţie:

Nu se pot construi fraze cu subordonată predicativă şi atributivă, deoarece:

a) verbul ***a citi*** nu este copulativ;

b) atributiva nu determină un verb, ci un substantiv sau subtituit al acestuia (numeral ori pronume).

Soluţiile testului nr. 23

I. a) Se dă textul:

"(De) treci codri de aramă,[1] */ de departe vezi albind*[2] */*
(Ş)-auzi mîndra glăsuire a pădurii de argint.[3] */*
Acolo, lîngă izvoară, iarba pare de omăt,[1] */*
Flori albastre tremur ude în văzduhul tămîiet;[2] */*
Pare[3] */ (că) şi trunchii vecinici poartă suflete sub coajă,*[4] */*
(Ce) suspină printre ramuri cu a glasului lor vrajă.[5] */*
(Iar) prin mîndrul întuneric al pădurii de argint
Vezi izvoare zbuciumate peste pietre licurind;[6] */*
Ele trec cu harnici unde[7] */ (şi) suspină-n flori molatic,*[8] */*
(Cînd) coboară-n ropot dulce din ţăpşanul prăvălatic,[9] */*
Ele sar în bulgări fluizi peste prundul din răstoace,
În cuibar rotind de ape[10] */ (peste care) luna zace.*[11] */*

(Mihai Eminescu - "Călin (File de poveste)")

Fraza I

1. De treci codri de aramă - propoziţie subordonată circumstanţială condiţională, are ca regente propoziţiile numărul 2 şi 3, răspunde la întrebarea ***cu ce***

Scanned with OKEN Scanner

Diaconescu, *"Probleme de sintaxă a limbii române actuale"*, Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică, Bucureşti, 1989, p. 22 ş.u.). Dintre procedeele de predicativizare indicate de autor, în rezolvarea cerinţei date s-au folosit:

a) inserţiunea verbului operator ***a fi*** în cadrul unei unităţi sintagmatice nominale (exemplele 1, 2, 3, 5, 7);
b) reluarea în subordonată a verbului dominant.

III. Dintre cele treisprezece specii de subordonate care se studiază în clasa a VIII-a, verbul **a citi** poate să fie regentul următoarelor subordonate:

SB. ***Citeşte***[1] */ (cine)* ***vrea.***[2] */*
CD. ***Citeşte***[1] */ (ce)* ***îi place.***[2] */*
CI. ***Citeşte***[1] */ (cui)* ***îl ascultă.***[2] */*
CL. ***Citeşte***[1] */ (pe unde)* ***apucă.***[2] */*
CT. ***Citeşte***[1] */ (cînd)* ***are*** *timp.*[2] */*
CM. ***Citeşte***[1] */ (cum)* ***trebuie.***[2] */*
CZ. ***Citeşte***[1] */ (deoarece)* ***îi place.***[2] */*
CS. ***Citeşte***[1] */ (ca* ***să)*** ***ştie*** *cît mai multe.*[2] */*
CŢ. *(Dacă)* ***îl îndemni,***[1] */* ***citeşte.***[2] */*
CV. ***Citeşte*** *destul de mult,*[1] */ (deşi)* ***nu*** *prea* ***are*** *timp.*[2] */*
CNS. ***Citeşte*** *aşa de mult*[1] */ (încît)* ***nu*** *mai* ***are*** *timp.*[2] */*

Observaţie:
Nu se pot construi fraze cu subordonată predicativă şi atributivă, deoarece:
a) verbul ***a citi*** nu este copulativ;
b) atributiva nu determină un verb, ci un substantiv sau subtituit al acestuia (numeral ori pronume).

Soluţiile testului nr. 23

I. a) Se dă textul:
"(De) treci codri de aramă,[1] */ de departe vezi albind*[2] */*
(Ş)-auzi mîndra glăsuire a pădurii de argint.[3] */*
Acolo, lîngă izvoară, iarba pare de omăt,[1] */*
Flori albastre tremur ude în văzduhul tămîiet;[2] */*
Pare[3] */ (că) şi trunchii vecinici poartă suflete sub coajă,*[4] */*
(Ce) suspină printre ramuri cu a glasului lor vrajă.[5] */*
(Iar) prin mîndrul întuneric al pădurii de argint
Vezi izvoare zbuciumate peste pietre licurind;[6] */*
Ele trec cu harnici unde[7] */ (şi) suspină-n flori molatic,*[8] */*
(Cînd) coboară-n ropot dulce din ţăpşanul prăvălatic,[9] */*
Ele sar în bulgări fluizi peste prundul din răstoace,
În cuibar rotind de ape[10] */ (peste care) luna zace.*[11] */*
(Mihai Eminescu - "Călin (File de poveste)")

Fraza I

1. De treci codri de aramă - propoziţie subordonată circumstanţială condiţională, are ca regente propoziţiile numărul 2 şi 3, răspunde la întrebarea **cu ce**

Scanned with OKEN Scanner

condiție, determină verbele ***vezi*** și ***auzi***, introdusă prin conjuncția subordonatoare simplă ***de***; enunțiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

2. de departe vezi albind - propoziție principală, regentă; enunțiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

3. ș-auzi mîndra glăsuire a pădurii de argint - propoziție principală, regentă, coordonată copulativ cu propoziția nr. 2 prin conjuncția **ș(i)**; enunțiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

Fraza II

1. Acolo, lîngă izvoară, iarba pare de omăt - propoziție principală; enunțiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

2. flori albastre tremur ude în văzduhul tămîiet - propoziție principală, coordonată cu propoziția nr. 1, prin juxtapunere; enunțiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

3. pare - propoziție principală, regentă, coordonată prin juxtapunere cu propoziția nr. 2; enunțiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, simplă;

4. că și trunchii vecinici poartă suflete sub coajă - propoziție subordonată subiectivă, regentă, are ca regentă propoziția numărul 3, răspunde la întrebarea ***ce***, determină verbul impersonal ***pare***, introdusă prin conjuncția subordonatoare simplă *că*; enunțiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

5. ce suspină printre ramuri cu a glasului lor vrajă - propoziție subordonată atributivă, are ca regentă propoziția numărul 4, răspunde la întrebarea ***care***, determină substantivul **trunchii**, introdusă prin pronumele relativ ***ce***; enunțiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

6. iar prin mîndrul întuneric al pădurii de argint vezi izvoare zdruncinate peste pietre licurind - propoziție principală izolată, coordonată copulativ cu propoziția numărul 3 prin conjuncția simplă ***iar=și***; enunțiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată.

7. ele trec cu harnici unde - propoziție principală, coordonată cu propoziția numărul 6 prin juxtapunere; enunțiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

8. și suspină-n flori molatic - propoziție principală, regentă, coordonată copulativ cu propoziția numărul 7 prin conjuncția simplă ***și***; enunțiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

9. cînd coboară-n ropot dulce din tăpșanul prăvălatic - propoziție subordonată circumstanțială de timp, are ca regentă propoziția numărul 8, răspunde la întrebarea ***cînd***, determină verbul ***suspină***, introdusă prin adverbul relativ **cînd**; enunțiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

10. ele sar în bulgări fluizi peste prundul din răstoace, în culbar rotind de ape - propoziție principală, regentă, coordonată prin juxtapunere cu propoziția numărul 8; enunțiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

11. peste care luna zace - propoziție subordonată atributivă, are ca regentă propoziția numărul 10, răspunde la întrebarea ***care***, determină substantivul ***ape***, introdusă prin pronumele relativ *care* precedat de prepoziția ***peste***; enunțiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

Scanned with OKEN Scanner

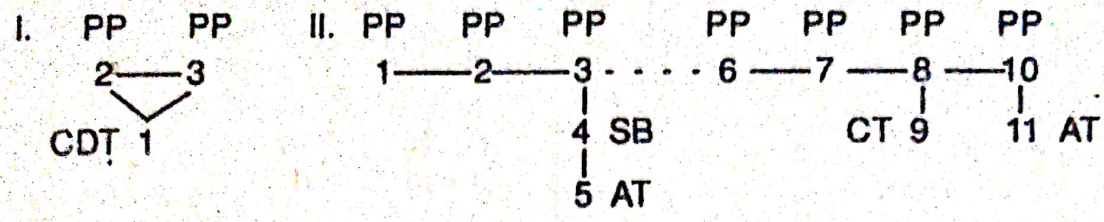

b) pare de omăt - predicat nominal alcătuit din:

pare - verb copulativ, personal, intranzitiv, regulat, conjugarea a III-a, diateza activă, modul indicativ, timpul prezent, persoana a III-a, numărul singular;

de omăt - nume predicativ exprimat prin substantiv comun simplu, genul neutru, numărul singular, cazul acuzativ, nearticulat, precedat de prepoziţia ***de***;

pare - predicat verbal exprimat prin verb predicativ, impersonal, intranzitiv, regulat, conjugarea a III-a, diateza activă (obţinută prin elidarea pronumelui reflexiv **se** din **se pare**), modul indicativ, timpul prezent, are formă de persoana a III-a, numărul singular;

Observaţie:

După cum se poate constata, acelaşi verb poate fi atît copulativ, cît şi predicativ. În această situaţie se pot afla şi verbele: *a ieşi, a ajunge, a se face, a însemna, a rămîne* (vezi Ştefania Popescu, *"Gramatica practică a limbii române cu o culegere de exerciţii"*, Editura Didactică şi Pedagogică, Bucureşti, 1971, p. 391-392).

ce (trunchii) - subiect simplu exprimat prin pronume relativ simplu invariabil, genul masculin, numărul plural, cazul nominativ;

a glasului - atribut substantival genitival exprimat prin substantiv comun simplu, genul neutru, numărul singular, cazul genitiv, articulat cu articolul hotărît enclitic ***-lui***, precedat de articolul posesiv (genitival) ***a***;

lor - atribut pronominal genitival exprimat prin pronume personal, persoana a III-a, numărul plural, genul masculin, cazul genitiv;

licurind - atribut verbal exprimat prin verb intranzitiv, conjugarea a IV-a, diateza activă, modul gerunziu;

molatic - complement circumstanţial de mod propriu-zis, exprimat prin adverb de mod simplu provenit din adjectiv, grad pozitiv;

cînd - complement circumstanţial de timp exprimat prin adverb relativ, de timp, simplu, fără grad de comparaţie;

rotind - atribut verbal exprimat prin verb tranzitiv, regulat, conjugarea a IV-a, diateza activă, modul gerunziu;

peste care (peste ape) - complement circumstanţial de loc exprimat prin pronume relativ simplu, genul feminin, numărul plural, cazul acuzativ, precedat de prepoziţia simplă ***peste***;

Observaţie:

Credem că substantivul din regentă, determinat de propoziţia subordonată atributivă, este *ape*, deoarece este cel mai apropiat subordonatei. În mod firesc, pronumele relativ care introduce atributiva înlocuieşte substantivul din regentă determinat de aceasta.

Scanned with OKEN Scanner

II.

(a) pădurii - primul ***i*** este desinența pentru G., feminin, singular, identică cu cea de N. Ac. plural.

- al doilea ***i*** este articolul hotărît enclitic pentru G., feminin, singular;

Observație:

Atît desinența, cît și articolul sînt aceleași și pentru D. feminin, singular:

G: (al acestei) păduri;
D. (acestei) păduri;
G. (al) pădurii;
D. pădurii.

trunchii - primul ***i*** este desinență pentru N., masculin, plural, identică cu cea de plural la toate cazurile;

- al doilea ***i*** este articolul hotărît enclitic pentru N., masculin, plural, identic cu cel de Ac., masculin, plural;

(ai) pădurii - identic cu prima situație;

Se scriu cu ***ii*** la forma nearticulată și următoarele categorii de substantive:

a) substantivele comune de genul feminin terminate la N. Ac., singular, nearticulate în ***i/e*** în hiat, cînd sînt la G. D. singular nearticulat sau la plural nearticulat, în toate cazurile:

cîmpie - (acestei) cîmpii - G. D. sg.
- (două) cîmpii - pl. toate cazurile

b) substantivele comune de genul neutru terminate la singular nearticulat în ***-iu***, cînd sînt la plural nearticulat, în toate cazurile: *serviciu - servicii*; *exercițiu - exerciții*;

c) substantivele comune de genul masculin - ***copil*** și cele terminate la singular nearticulate în ***-iu***, cînd sînt la plural nearticulat, în toate cazurile:

copil - (acești) copii - N., Ac. pl.
(acestor) copii - G., D., V. pl.
fiu - (acești) fii - N. Ac. pl.
(acestor) fii - G., D., V. pl.

În toate situațiile primul ***i*** aparține radicalului sau temei, iar al doilea ***i*** este desinență.

III. La modul real și concret, elementul dominant al peisajului descris este o poiană cu copaci bătrîni, cu izvoare și pîraie care curg într-o poiană cu iarbă, flori și gîze felurite. Folosind însă o varietate de procedee artistice, Eminescu conferă acestui peisaj o anumită vrajă, transformîndu-l într-un spațiu ireal, fabulos. Sînt folosite: "văzduhul ***tămîiet***", "trunchii ***vecinici***", ***"mîndrul*** întuneric", ***"harnici*** unde", "suspină... ***molatic***", "ropot ***dulce***" etc.

Primul dintre aceste epitete realizează o imagine olfactivă prin care poetul scoate în evidență mireasma îmbătătoare a florilor albastre ce "tremur ude". Atmosfera este proaspătă, pură prin miresmele peisajului. Epitetul ***"mîndrul"***, antepus cuvîntului determinat ***"întuneric"***, constituie, semantic, cu aceasta o antiteză. Întunericul este "mîndru", adică frumos, încîntător, pentru că întregul peisaj este străjuit, copleșit de razele lunii, iar natura este plină de viață. Graba izvoarelor, curgerea lor

Scanned with OKEN Scanner

rapidă și continuă este sugerată cu ajutorul epitetului personificator *"**harnici** unde"*, iar susurul domol al apei, plăcut auzului, este pus în evidență de epitetele *"suspină... **molatic**"* (epitet al verbului) și *"ropot **dulce**"*.

A doua categorie de figuri de stil folosite de scriitor sînt personificările prin intermediul florilor gingașe care par cuprinse de emoție, iar suspinul trunchilor nu este altceva decît adierea domoală a vîntului, freamătul lin al *"pădurii de argint"*. De o rară forță expresivă este și personificarea *"luna zace"* care vine să atenueze dinamismul peisajului. Ea este stăpîna întregului univers pe care îl domină, îl copleșește cu razele ei.

A treia categorie de figuri de stil sînt metaforele, dintre care se remarcă în mod deosebit *"mîndra glăsuire"* , *"bulgări fluizi"*, și *"cuibar rotind de ape"*. *"Mîndra glăsuire"* a pădurii de argint nu poate fi altceva decît foșnetul vrăjit, nuanțat, domol, încîntător al copacilor, iar *"bulgării fluizi"* sînt valurile izvoarelor produse de obstacolele pe care le întîlnesc în cale. Dar pentru vîrtejurile apei ce altă metaforă mai sugestivă decît "cuibarul de ape", ce se rotește permanent, s-ar fi putut găsi?

Prin toate aceste procedee artistice și imagini poetice, Mihai Eminescu ne face să percepem cu toate simțurile frumusețea peisajului, strălucirea lui, bogăția și prospețimea, armonia și miresmele lui.

IV.

unde - *omonim*

1. ***Unde** te duci?* (adverb interogativ)
2. *Nu se știe **unde** a plecat.* (adverb relativ)
3. *Izvorul curge cu **unde** line printre firișoarele de iarbă.* (substantiv - *mișcare ritmică ușoară a apei*).

poartă - *omonim*

1. *Goe **poartă** un frumos costum de marinar.* (verb - *este îmbrăcat*)
2. *A intrat grăbit pe **poartă** în grădina vecinului.* (substantiv - *deschiderea amenajată într-un gard pentru a permite accesul din exterior în interior și invers*)

unde - *polisemantic*

- *substantiv*

1. *Lopețile atingeau ușor **undele** apei. (valuri fine)*
2. *Dinspre pădure veneau **unde** de răcoare. (masă de aer care se mișcă ușor)*
3. ***Undele** strunelor viorii ne încîntau auzul.* (mișcare de vibrație, zgomot ușor)
4. ***Undele** seismului s-au resimțit și în Capitală. (propagare a unei oscilații, mișcare terestră)*

- *adverb*

1. ***Unde** este? (în ce loc)*
2. *De **unde** știți voi? (de la cine)*
3. ***Unde** te gîndești? (la cine, la ce)*
4. *"**Unde** nu dă o căldură..." (numai ce, îndată)*
5. ***Unde** se mai gîndeau ele la copilărie. (exprimă negația)*
6. *(Da) de **unde**! (imposibil)*

poartă - *polisemantic*

- *substantiv*

1. *S-a oprit în **poarta** ogrăzii. (loc de intrare într-o curte)*

Scanned with OKEN Scanner

2. *"Munţii noştri aur poartă.*
Noi cerşim din ***poartă-n poartă.*** *" (casă, gospodărie)*

3. *Minerii treceau tăcuţi pe sub* ***poarta*** *conductei. (arcul pe care îl formează o conductă)*

4. *Mingea a intrat în* ***poarta*** *echipei adverse. (dispozitiv pe terenurile de sport)*

5. *Prin* ***poarta*** *dintre munţi şerpuia un rîu cu unde cristaline. (vale îngustă, pas, trecătoare, defileu)*

6. *Constanţa este* ***poarta*** *maritimă a ţării. (cale de acces, de intrare, pe mare)*

- *verb*

1. *El* ***poartă*** *ghiozdanul în spate.* ***(duce)***
2. *"Munţii noştri aur* ***poartă...*** *"* ***(a conţine)***
3. *El l-a* ***purtat*** *peste tot.* ***(a însoţi, a conduce)***
4. *L-a* ***purtat*** *mereu cu vorba.* ***(a amăgi, a păcăli)***
5. *Îi* ***poartă*** *numele.* ***(a moşteni)***
6. *El* ***poartă*** *un costum frumos.* ***(a fi îmbrăcat)***
7. *Tot el îi* ***poartă*** *de grijă şi lui Ion.* ***(a îngriji, a întreţine)***
8. ***Am purtat*** *cu el o discuţie interesantă.* ***(a susţine, a întreţine, a discuta)***

Observaţii:

1. Pentru sensurile acestor cuvinte vezi *"Dicţionarul explicativ al limbii române"* p . 712, 763-764, 996.

2. Omonimele se pot confunda uşor cu cuvintele polisemantice, deoarece atît unele, cît şi celelalte au formă identică. Le putem deosebi însă prin faptul că omonimele au sensuri total diferite, pe cînd cuvintele polisemantice se înrudesc ca înţeles, avînd cel puţin un element comun. Deci în cadrul omonimelor operează atît criteriul semantic, cît şi cel morfologic. (vezi manualul de *"Limba română pentru clasa a VII-a"*, Editura Didactică şi Pedagogică, Bucureşti, 1990, p. 6-8 şi *"Sinteze de Limba română"*, ediţia a III-a, coordonator Theodor Hristea, Editura "Albatros", Bucureşti, 1984, p. 18, 21-22).

Soluţiile testului nr. 24

I. a) *"Sufletul meu <u>îşi</u> mai <u>aduce-aminte</u>,*
Şi-acum şi neîncetat,[1a]*/ (de ce)-<u>a trecut</u>,*[2] */*
De un trecut[1b] */ (ce) mi-<u>e necunoscut</u>,*[3] */*
(Dar) (ale cărui) sfinte oseminte
<u>S-au aşezat</u> în mine[4] */ (făr' <u>să</u>) <u>ştiu</u>,*[5] */*
(Cum) nici pămîntul <u>ştie</u> pe-ale lui,[6] */*
(În care) <u>dorm</u> statui lîngă statui[7] */*
(Şi)-<u>i zăvorît</u> sicriu lîngă sicriu."[8] */*
(T. Arghezi - Arheologie)

1. Sufletul meu îşi mai aduce-aminte, şi-acum şi neîncetat... de un trecut - propoziţie principală, regentă; enunţiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

2. de ce-a trecut - propoziţie subordonată completivă indirectă, are ca regentă

Scanned with OKEN Scanner

propoziția nr. 1, răspunde la întrebarea ***de ce***, determină locuțiunea verbală ***își aduce aminte***, introdusă prin pronumele relativ ***ce*** precedat de prepoziția simplă ***de***; enunțiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, simplă;

3. ce mi-e necunoscut - propoziție subordonată atributivă, are ca regentă propoziția nr. 1, răspunde la întrebarea ***care***, determină substantivul ***un trecut***, introdusă prin pronumele relativ ***ce***; enunțiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

4. dar ale cărui sfinte oseminte s-au așezat în mine - propoziție subordonată atributivă, regentă, are ca regentă propoziția nr. 1, răspunde la întrebarea ***care***, determină substantivul ***un trecut***, introdusă prin pronumele relativ ***ale cărui*** (în G.), coordonată adversativ cu propoziția numărul 3 prin conjuncția simplă ***dar***; enunțiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

5. făr' să știu - propoziție subordonată circumstanțială de mod, regentă, are ca regentă propoziția numărul 4, răspunde la întrebarea ***cum***, determină verbul ***s-au așezat***, introdusă prin locuțiunea conjuncțională ***făr(ă) să***; enunțiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, simplă;

6. cum nici pământul știe pe-ale lui - propoziție subordonată circumstanțială de mod, regentă, are ca regentă propoziția numărul 5, răspunde la întrebarea ***cum***, determină verbul ***să știu***, introdusă prin adverbul relativ ***cum***; enunțiativă propriu-zisă, neexclamativă, negativă, dezvoltată;

7. în care dorm statui lîngă statui - propoziție subordonată atributivă, are ca regentă propoziția numărul 1, răspunde la întrebarea ***care***, determină substantivul ***trecut***, introdusă prin pronumele relativ ***care*** precedat de prepoziția simplă ***în***; coordonată cu propoziția numărul 4 prin juxtapunere; enunțiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

8. și-i zăvorît sicriu lîngă sicriu - propoziție subordonată atributivă, are ca regentă propoziția numărul 1, răspunde la întrebarea ***care***, determină substantivul ***trecut***, se subînțelege elementul subordonator ***în care***, coordonată copulativ cu propoziția numărul 7 prin conjuncția ***și***; enunțiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

Observație:

Nu vom marca în fraze elipsa unui predicat sau a unui element jonctional prin radical, deoarece vom face remarca la analiza propoziției respective .

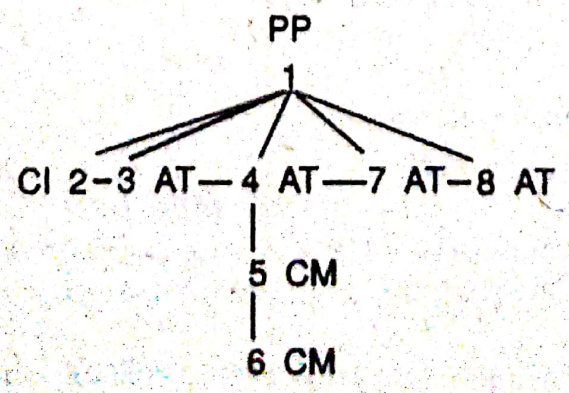

Scanned with OKEN Scanner

II. b)

meu - atribut adjectival exprimat prin adjectiv pronominal posesiv acordat în gen, număr și caz cu substantivul determinat ***sufletul*** - genul neutru, numărul singular, cazul nominativ, persoana I, un singur posesor;

de ce - subiect simplu exprimat prin pronume relativ simplu invariabil, numărul singular, cazul acuzativ, precedat de prepoziția simplă ***de*** (excepție de la nominativ);

Observație:

Pentru aceste excepții ale subiectului de la cazul nominativ, vezi *"Gramatica Academiei"* vol. II, ediția a II-a, București, 1963, p. 90.

ale cărui (*ale trecutului*) - atribut pronominal genitival, exprimat prin pronume relativ simplu, genul neutru, numărul singular, cazul genitiv, precedat de articolul posesiv (genitival) ***ale***;

sfinte - atribut adjectival exprimat prin adjectiv propriu-zis simplu, variabil cu două terminații, acordat în gen, număr și caz cu substantivul determinat ***oseminte*** - genul neutru, numărul plural, cazul nominativ, fără grad de comparație;

oseminte - subiect simplu exprimat prin substantiv comun simplu, genul neutru, numărul plural, cazul nominativ, nearticulat;

pe-ale lui - complement direct exprimat prin pronume personal, persoana a III-a, numărul singular, genul neutru, cazul genitiv, însoțit de articolul posesiv (genitival) ***ale*** și precedat de prepoziția simplă ***pe*** (excepție de la acuzativ);

Observație:

În astfel de situații, Valeria Guțu Romalo, în *"Sintaxa limbii române. Probleme și interpretări"*, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1973, p.63, 166, consideră că complementul direct este exprimat prin pronumele semiindependent în acuzativ. Aici pronumele semiindependent ***ale*** înlocuiește substantivul *oseminte*;

în care *(în trecut)* *(ale)*- complement circumstanțial de loc exprimat prin pronume relativ simplu, genul neutru, numărul singular, cazul acuzativ, precedat de prepoziția simplă ***în***;

II.

trecut - verb la participiu care intră în alcătuirea perfectului compus al verbului ***a trece*** împreună cu verbul auxiliar ***a avea*** cu forma ***a***;

(un) trecut - substantiv comun, articulat cu articolul nehotărît proclitic ***un***;

iar - adverb: *A venit la noi **iar**. **(iarăși; din nou)***

- conjuncție: *Tu înveți, **iar** el scrie. **(însă)***

dar - substantiv: *S-a bucurat pentru acest **dar**. **(cadou)***

- conjuncție: *Am fost la el, **dar** nu l-am găsit. **(însă)***

nici - conjuncție: ***Nici** nu-nvață, **nici** nu scrie.*

- adverb: *N-a învățat **nici** poezia. **(măcar)***

Observație:

Nici cu valoarea adverbială intră și în alcătuirea pronumelui (adjectivului) negativ: ***Nici un** elev n-a venit.*

de - prepoziție: *Am văzut un film **de** desene animate.*

- conjuncție: ***De** vrei, vino. **(dacă)***

Scanned with OKEN Scanner

*Țipa **de-ți** lua auzul . (încît)*
*De-i spui, el tot nu vrea. **(deși)***
*Venea **de** se trata de reumatism. **(să)***

- pronume relativ: *El este băiatul **de** te-a căutat. **(care)***
- interjecție: ***De**, eu știu!*

III. *A plecat*[1] */ (fără să) spună.*[2] */* **CM** (modală)
Vorbește perfect engleza,[1] */ (fără să) fie englez.*[2] */* **CV** (concesivă)

IV.

Ce-a = cea

***Cea** harnică este apreciată* (articol demonstrativ (adjectival)).

Observație:

Cea poate să aibă și alte valori morfologice:

- *pronume demonstrativ:* ***Cea*** de acolo este colega mea.
- *adjectiv demonstrativ:* "Iar ***cea*** mioriță..."
- *interjecție:* ***Cea***, își îndemna el, boii.

Cea, ca articol demonstrativ (adjectival), se mai folosește și în alte situații decît cea prezentată în exemplul inițial (vezi rezolvările din testul nr. 18).

mi-e = mie

*A cîștigat **o mie** de lei.* (numeral cardinal)
***Mie** mi s-a dat un premiu.* (pronume personal, formă accentuată)

Observație:

Mi-e și ***mie*** se deosebesc, în afara valorii morfologice, și prin următoarele aspecte:

mi-e - este monosilabic;
mie - este bisilabic;
mi-e - conține diftongul ***ie***;
mie - conține vocale în hiat ***i/e***.

s-au - sau

*Rămîi **sau** pleci? (conjuncție = ori)*

Soluțiile testului nr. 25

I. a) *"Noi n-am lunecat peste nimeni*
În tulbure-al gloriei ceas,[1] */*
Stă frunza în codri ciulită,[2] */*
(Să) dea,[3a] *(de)-i primejdie*[4] */ glas.*"[3b] */*
(Ana Blandiana - "Doină")

1. noi n-am lunecat peste nimeni în tulbure-al gloriei ceas - propoziție principală; enunțiativă propriu-zisă, neexclamativă, negativă, dezvoltată;

2. stă frunza în codri ciulită - propoziție principală, regentă, coordonată cu propoziția numărul 1 prin juxtapunere; enunțiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă dezvoltată;

Scanned with OKEN Scanner

3. să dea... glas - propoziție subordonată circumstanțială de scop sau finală, regentă, are ca regentă propoziția numărul 2, răspunde la întrebarea ***cu ce scop***, determină verbul la participiu cu valoare adjectivală ***ciulită***, introdusă prin conjuncția **să**; enunțiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, simplă.

4. de-i primejdie - propoziție subordonată circumstanțială condițională, are ca regentă propoziția nr. 3, răspunde la întrebarea ***cu ce condiție***, determină locuțiunea verbală ***să dea glas***, introdusă prin conjuncția subordonatoare simplă ***de***; enunțiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, simplă;

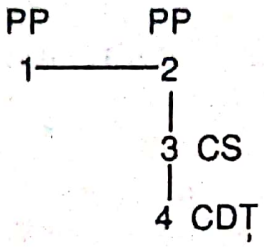

6. în... ceas - complement circumstanțial de timp exprimat prin substantiv comun simplu, genul neutru, numărul singular, cazul acuzativ, nearticulat, precedat de prepoziția simplă ***în***;

tulbure - atribut adjectival exprimat prin adjectiv propriu-zis simplu, variabil cu o terminație, acordat în gen, număr și caz cu substantivul determinat **ceas** - genul neutru, numărul singular, cazul acuzativ, grad pozitiv.

al gloriei - atribut substantival genitival exprimat prin substantiv comun simplu, genul feminin, numărul singular, cazul genitiv, articulat cu articolul hotărît enclitic **-i**, precedat de articolul posesiv (genitival) **al**;

II.

am lunecat - sens propriu: *a-și pierde echilibrul, călcînd pe o suprafață lucioasă, a cădea, a se mișca, a se deplasa, a se strecura, a zbura lin, a se înghiți ușor, a se lăsa ispitit, a se înșela, a greși;*
- sens figurat: *a robi, a cotropi, a cuceri;*

tulbure - sens propriu: *lipsit de transparență, amestecat cu impurități, agitat, învolburat, difuz, neclar;*
- sens figurat: *confuz, încurcat, împăienjenit, neliniștit, nesigur, agitat, frămîntat, zbuciumat, capabil de acțiuni necontrolate;*

ciulită - sens propriu: *ridicată, ținută drept în sus* (pentru a-și încorda auzul);
- sens figurat: *atentă, cu atenția încordată, a asculta cu atenție, a sta la pîndă;*

să dea glas - sens propriu: *a vorbi, a glăsui, a exprima;*
- sens figurat: *a foșni, a fremăta;*

suliță - sens propriu: ***Sulițele*** *dacilor nu dădeau greș.* (armă de luptă)
- sens figurat: ***Sulițele*** *soarelui răzbăteau greu prin perdeaua de nori.* (razele - metaforă)
Sulițele *vorbelor ei îi răneau adînc inima. (duritate, ascuțime* - metaforă)

Scanned with OKEN Scanner

pădure - sens propriu: ***Pădurea*** *de la marginea satului înverzise. (codru)*
- sens figurat: ***O pădure*** *de gînduri i se învălmășeau în minte.* (mulțime - metaforă)

Observație:
Iată un alt exemplu, în care substantivul ***pădure*** este metaforă hiperbolizantă:

"Ți-am semănat în cale, aminte să-ți aduci
Pământul cu morminte și cu păduri de cruci."
(T. Arghezi - "Bunădimineața, Primăvară!")

a ofta - sens propriu: El ***ofta*** întruna gîndindu-se la nenorocirea prin care trecuse. *(a suspina, a scoate un oftat în semn de nemulțumire)*
- sens figurat: Pădurea ***ofta*** la adierea vîntului. *(a fremăta, a foșni - personificare)*

III.
a da cu chirie = a închiria;
a da cu împrumut = a împrumuta;
a da în primire = a preda;
a da o mînă de ajutor - a ajuta;
a da foc = a aprinde, a incendia;

Proprietăreasa ***a dat cu chirie*** *și-a doua cameră pe care n-o folosea.*
I-am ***dat cu împrumut*** *cartea care-l interesa.*
Înainte de a pleca, ***a dat în primire*** *obiectele din inventar.*
*Noi toți le-****am dat o mînă de ajutor*** *să înlăture urmele inundației.*
Șoimaru **a dat foc** *curții de la Murgeni.*

Observație:
Pentru alte locuțiuni verbale cu verbul ***a da***, vezi DEX, p. 226.

IV.
SB.: Nu se știe[1] / (de) va veni.[2] /
PR.: Întrebarea este[1] / (de) va ajunge la timp.[2] /
AT.: Întrebarea [1a] / (de) vor reuși / și-o puneau toți.[1b] /
CD.: Nu știa[1] / (de) va veni și prietenul său.
CI.: Se gîndește[1] / (de) vor sosi toți.[2] /
CS.: A venit la mine[1] (de) a luat caietul.[2] /
CDȚ.: (De) înveți,[1] / știi.[2] /
CV.: (Și de)-l certi,[1] / el tot nu învață.[2] /
CNS.: Cînta [1] / (de) vuia satul.[2] /
CZ.: (De) nu înveți.[1] / apoi nu vei reuși la examen.[2] / (are o pronunțată nuanță condițională; *de* se poate înlocui cu locuțiunea conjuncțională *de vreme ce*)
CT.: (De) l-a auzit așa,[1] / a și plecat.[2] /

Observație:
Simbolurile folosite pentru felul subordonatelor sînt cele din manualul clasei a VIII-a, cu excepția condiționalei, unde am folosit simbolul **CDȚ** în loc de **CȚ**; **SB** = subiectivă; **PR** = predicativă; **AT** = atributivă; **CD** = completivă directă; **CI** = completivă indirectă; **CS** = circumstanțială de scop; **CV** = concesivă; **CNS** = consecutivă; **CZ** = cauzală; **CT** = temporală; **CM** = circumstanțială de mod; **CL** = circumstanțială de loc.

Scanned with OKEN Scanner

Soluțiile testului nr. 26

I. a) *(Ceea ce) caracterizează mai întîi de toate personalitatea lui Eminescu[1] / este o așa de covîrșitoare inteligență, ajutată de o memorie[2] / (căreia) nimic[3a] / (din cele de) își întipărise vreodată[4] / nu-i mai scăpa (nici chiar în epoca alienației declarate)[3b] / (încît) lumea[5a] / (în care) trăia el după firea lui și fără nici o silă[6] / era aproape exclusiv lumea ideilor generale[5b] / (ce) și le însușise[7] / (și) le avea pururea la îndemînă.[8] /*

(Titu Maiorescu - "Eminescu și poeziile lui")

Observații:

1. **avea... la îndemînă** = predicat verbal exprimat prin locuțiune verbală (***poseda***)

2. În privința elementelor subordonatoare ***ceea ce*** și ***cele ce***, trebuie remarcat faptul că nu toți specialiștii le acceptă ca pronume relative compuse. Referindu-se la *ceea ce*, majoritatea îl consideră pronume relativ compus, datorită autonomizării și valorii sale neutre. În schimb, *cel ce, cei ce, cele ce* nu sînt acceptate întotdeauna și de toți. Acest punct de vedere îl adoptă și *"Gramatica Academiei"*, I, p. 160. Pentru practica școlară se impune însă adoptarea unei singure soluții. Gramaticile școlare, de pildă manualul de clasa a VII-a, precizează: "Ca pronume relative se folosesc și *cel ce, ceea ce,* alcătuite din pronumele demonstrativ *cel, ceea* și pronumele relativ *ce* " (p. 52).

1. Ceea ce caracterizează mai întîi de toate personalitatea lui Eminescu - propoziție subordonată subiectivă, are ca regentă propoziția nr. 2, răspunde la întrebarea ***ce***, adresată predicatului nominal ***este o inteligentă*** din regentă, introdusă prin pronumele relativ compus ***ceea ce***; enunțiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

2. este o așa de covîrșitoare inteligență, ajutată de o memorie - propoziție principală, regentă; enunțiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

3. căreia nimic... nu-i mai scăpa (nici chiar în epoca alienației declarate) - propoziție subordonată atributivă, regentă, are ca regentă propoziția numărul 2, răspunde la întrebarea ***ce fel de***, determină substantivul ***memorie***, introdusă prin pronumele relativ ***căreia***; enunțiativă propriu-zisă, neexclamativă, negativă, dezvoltată;

4. din cele ce își întipăresc vreodată - propoziție subordonată atributivă, are ca regentă propoziția numărul 3, răspunde la întrebarea ***care***, determină pronumele negativ ***nimic***, introdusă prin pronumele relativ compus ***cele ce*** precedat de prepoziția simplă ***din***; enunțiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

5. încît lumea... era aproape exclusiv lumea ideilor generale - propoziție subordonată circumstanțială consecutivă, regentă, are ca regentă propoziția numărul 2, răspunde la întrebarea ***care e urmarea faptului că***, determină adjectivul ***covîrșitoare***, introdusă prin conjuncția subordonatoare specifică ***încît***, are ca element corelativ în regentă expresia ***așa de***; propoziție enunțiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

Scanned with OKEN Scanner

6. în care trăia el după firea lui şi fără nici o silă - propoziţie subordonată atributivă, are ca regentă propoziţia numărul 5, răspunde la întrebarea ***care***, determină substantivul ***lumea***, introdusă prin pronumele relativ ***care*** precedat de prepoziţia simplă ***în***; enunţiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

7. ce şi le însuşise - propoziţie subordonată atributivă, are ca regentă propoziţia numărul 5, răspunde la întrebarea ***care***, determină substantivul ***idei***, introdusă prin pronumele relativ ***ce***; enunţiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

8. şi le avea pururea la îndemînă - propoziţie subordonată atributivă, are ca regentă propoziţia numărul 5, răspunde la întrebarea ***care***, determină substantivul ***idei***, se subînţelege elementul subordonator ***ce (pe care)***, coordonată copulativ cu propoziţia numărul 7 prin conjuncţia ***şi***; enunţiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

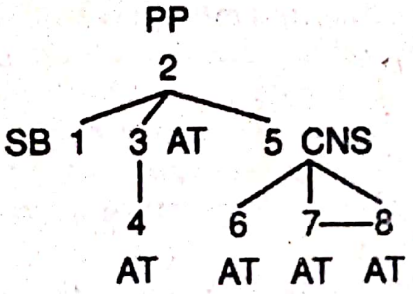

b)

ceea ce - subiect simplu exprimat prin pronume relativ compus, numărul singular, genul feminin, cu valoare neutră, cazul nominativ;

lui - nu are funcţie sintactică, articol hotărît proclitic, genul masculin, numărul singular, cazul genitiv, însoţeşte substantivul *Eminescu*;

căreia *(memoriei)* - complement indirect (reluat prin **i**) exprimat prin pronume relativ simplu, genul feminin, numărul singular, cazul dativ;

nimic - subiect simplu exprimat prin pronume negativ simplu, invariabil, numărul singular (prin acord cu predicatul), cazul nominativ;

în care *(în lume)* - complement circumstanţial de loc, exprimat prin pronume relativ simplu, genul feminin, numărul singular, cazul acuzativ, precedat de prepoziţia *în*;

lui - atribut pronominal genitival exprimat prin pronume personal, persoana a III-a, genul masculin, numărul singular, cazul genitiv;

ce - complement direct (reluat prin *le*) exprimat prin pronume relativ simplu, genul feminin, numărul plural, cazul acuzativ;

c)

Caracteristica *... este o aşa de covîrşitoare inteligenţă...*

subiect

Observaţie:

Procesul de contragere se realizează prin depredicativizarea care constă, în esenţă, în dispariţia predicatului şi a elementului subordonator. Acest proces se

Scanned with OKEN Scanner

realizează prin mai multe procedee. (vezi Ion Diaconescu, *"Probleme de sintaxă a limbii române actuale"*, Ed. Ştiinţifică, Bucureşti, 1989, p. 32 ş.u.)

II.

PP CDT
Părerea unanimă a exegeţilor lui Eminescu este[1] / (că)[2a] / (dacă) poetul ar fi trăit
PR
mai mult,[3] / ar fi creat o operă atît de impresionantă nu numai ca valoare, ci şi ca
CNS
volum,[2b] / (încît) ar fi depăşit cu mult nume ilustre ale romantismului european,[4] /
CV CD CI
(deşi) ştim[5] / (că) romantismul românesc a fost dezavantajat[6] / (că) s-a manifestat ceva mai tîrziu.[7] /

III.

Se ţine de nimicuri.

Observaţie:

Valoarea substantivală se observă graţie formei de plural. Se constată, de asemenea, că propoziţia nu mai este negativă. Pronumele negativ a devenit substantiv şi în exemplul de mai jos:

*"Şi harnicul **nimica**, vioi ca o lăcustă,*
Se-nghesuie săracul..."
(Tudor Arghezi - Născocitorul)

nimica - subiect (N.).

Soluţiile testului nr. 27

I. a)

"Impresia[1a] / (că) judecata publicului cult asupra oratorilor noştri politici a făcut în anii din urmă un nou progres[2] / (şi) a intrat în a treia fază a ei[3] / se poate dobîndi din mai multe simptome ale vieţii publice.[1b] /
Şi mai întîi din faptul caracteristic[1] / (că)[2a] / (precum) unii din oratorii renumiţi ai primei epoci au ajuns[3] / mai tîrziu (să) fie consideraţi numai ca nişte retori[4] / (şi) (să) vadă genul lor de elocvenţă înlăturat şi înlocuit cu altul,[5] / tot aşa unii din cei consideraţi ca oratori în epoca a doua încep a scădea în judecata oamenilor[2b] / (şi) devin oarecum declasaţi."[6] /
(Titu Maiorescu - "Oratori, retori şi limbuţi")

Observaţii:

Predicatele sînt:

a făcut... un progres - predicat verbal exprimat prin locuţiune verbală (***a progresa***);

poate - predicat verbal exprimat prin verb la diateza activă; reflexivul este al infinitului, lucru ce se poate dovedi prin transpunerea infinitivului în conjunctiv: *poate să se dobîndească*; (vezi G. G. Neamţu, *"Elemente de analiză gramaticală"*, Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică, Bucureşti, 1989, p. 228)

Scanned with OKEN Scanner

a intrat - predicat verbal;

În prima propoziție a frazei a doua, predicatul se subînțelege: ***poate*** (***a se dobîndi***)

au ajuns - predicat nominal incomplet (insuficient sau gol), deoarece este exprimat numai prin verbul copulativ *a ajunge* substituibil cu *a deveni*, urmat de o propoziție predicativă;

să fie consideraţi - predicat verbal exprimat prin verb la diateza pasivă, deoarece acceptă complement de agent (de public);

să vîndă - predicat verbal;

încep - predicat verbal; *a scădea* are funcția sintactică de complement direct; nu putem accepta categoria predicatului verbal compus, de vreme ce "nu e... suficient de ferm delimitată" (*"Gramatica Academiei"*, II, p. 98);

devin... declasaţi - predicat nominal, deoarece verbul *a deveni* este întotdeauna copulativ; are părțile componente dislocate.

2. În situația delimitării propozițiilor 3 și 4 din fraza a doua, complementul circumstanțial de timp *mai tîrziu* face parte topic și semantic din propoziția numărul 4; de aceea delimitarea nu s-a făcut înaintea elementului subordonator **să**, ci înaintea complementului (vezi și D. D. Drașoveanu, M. Zdrenghea, P. Dumitrașcu, *op. cit.*, p. 20 ș.u.).

Fraza I

1. impresia... se poate dobîndi din mai multe simptome ale vieții publice - propoziție principală, regentă; enunțiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

2. că judecata publicului cult asupra oratorilor noștri politici a făcut în anii din urmă un nou progres - propoziție subordonată atributivă, are ca regentă propoziția numărul 1, răspunde la întrebarea ***care***, determină substantivul ***impresia***, introdusă prin conjuncția subordonatoare simplă ***că***; enunțiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

3. și a intrat în a treia fază a ei - propoziție subordonată atributivă, are ca regentă propoziția numărul 1, răspunde la întrebarea ***care***, determină substantivul ***impresia***, se subînțelege conjuncția subordonatoare simplă ***că***, coordonată cu propoziția numărul 2 prin conjuncția coordonatoare copulativă simplă ***și***; enunțiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

Fraza a II-a

1. și mai întîi (se poate dobîndi) din faptul caracteristic - propoziție principală eliptică de predicat, regentă; enunțiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

2. că... tot așa unii din cei consideraţi ca oratori în epoca a doua încep a scădea în judecata oamenilor - propoziție subordonată atributivă, regentă, are ca regentă propoziția numărul 1, răspunde la întrebarea ***care***, determină substantivul ***faptul***, introdusă prin conjuncția subordonatoare simplă ***că***; enunțiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

3. precum unii din oratorii renumiți ai primei epoci au ajuns - propoziție subordonată circumstanțială de mod, regentă, are ca regentă propoziția numărul 2, răspunde la întrebarea ***cum***, determină verbul ***încep***, introdusă prin

Scanned with OKEN Scanner

adverbul relativ compus ***precum***; enunţiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

4. mai tîrziu să fie consideraţi numai ca nişte retori - propoziţie subordonată predicativă, are ca regentă propoziţia număul 3, răspunde la întrebarea ***ce***, determină verbul copulativ ***au ajuns = au devenit***, introdusă prin conjuncţia subordonatoare simplă ***să***; enunţiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

5. şi să vadă genul lor de elocvenţă înlăturat şi înlocuit cu altul - propoziţie subordonată predicativă, are ca regentă propoziţia numărul 3, răspunde la întrebarea ***ce***, determină verbul copulativ ***au ajuns = au devenit***, introdusă prin conjuncţia subordonatoare ***să***, coordonată cu propoziţia numărul 4 prin conjuncţia coordonatoare copulativă ***şi;*** enunţiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

6. şi devin oarecum declasaţi - propoziţie subordonată atributivă, are ca regentă propoziţia numărul 1, răspunde la întrebarea ***care***, determină substantivul ***faptul***, se subînţelege conjuncţia subordonatoare simplă ***că***, coordonată cu propoziţia numărul 2 prin conjuncţia copulativă simplă ***şi***; enunţiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată.

I. PP

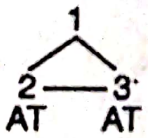

II. PP

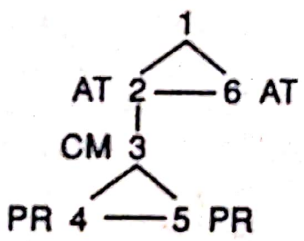

6. asupra oratorilor - atribut substantival prepoziţional exprimat prin substantiv comun simplu, genul masculin, numărul plural, cazul genitiv, articulat cu articolul hotărît enclitic **-lor**, precedat de prepoziţia **asupra**;

noştri - atribut adjectival exprimat prin adjectiv pronominal posesiv, acordat în gen, număr şi caz cu substantivul determinat ***oratorilo***r - genul masculin, numărul plural, cazul genitiv, persoana I, mai mulţi posesori;

unii - subiect simplu exprimat prin pronume nehotărît simplu, genul masculin, numărul plural, cazul nominativ;

din oratorii - atribut substantival prepoziţiõnal, exprimat prin substantiv comun simplu, genul masculin, numărul plural, cazul acuzativ, articulat cu articolul hotărît enclitic ***-i***, precedat de prepoziţia simplă ***din***;

cu altul - complement indirect exprimat prin pronume nehotărît simplu, genul neutru, numărul singular, cazul acuzativ, precedat de prepoziţia simplă ***cu***;

a scădea - complement direct exprimat prin verb tranzitiv, regulat, conjugarea a II-a, diateza activă, modul infinitiv, timpul prezent.

II.

băiat - N. plural, articulat: ***Băieţii*** *au jucat fotbal.* (subiect)

Scanned with OKEN Scanner

nearticulat: *Acești* ***băieți*** *sînt colegii mei.* (subiect)
- Ac. plural,
articulat: *I-am întîlnit* ***pe băieții*** *tăi.* (complement direct)
nearticulat: *Pe cei doi* ***băieți*** *i-am văzut în oraș.* (complement direct)

codru
- N. plural,
articulat: ***Codrii*** *au înfrunzit.* (subiect)
nearticulat: *Acești* ***codri*** *răsună de cîntecul păsărilor.* (subiect)
- Ac. plural,
articulat: *Rătăcea* ***prin codrii*** *din apropiere.* (complement circumstanțial de loc)
nearticulat: **În codri** crește o vegetație bogată. (complement circumstanțial de loc)

fiu
- N. plural,
articulat: ***Fiii*** *lui sînt băieți harnici.* (subiect)
nearticulat: *Doi* ***fii*** *de-ai vecinului meu au plecat în armată.* (subiect)
- Ac. plural,
articulat: *Toți îi laudă pe* ***fiii*** *lui.* (complement direct)
nearticulat: *Pe ceilalți* ***fii*** *i-am condus la gară.* (complement direct)

Substantivul *băiat* se scrie la N. - Ac. plural articulat definit cu ***ii***, deoarece primul ***i*** este desinența de plural, iar al doilea ***i*** este articolul hotărît enclitic. La forma nearticulată se scrie cu ***i***.

Aceeași explicație o are și scrierea substantivului *codru*.

Substantivul *fiu* se scrie la N. - Ac. plural, nearticulat cu **ii**, deoarece primul **i** aparține radicalului, iar al doilea **i** este desinență de plural. La forma de N. - Ac. plural articulat definit se scrie cu **iii**, deoarece un **i** este din radical, al doilea este desinența de plural și al treilea articolul..

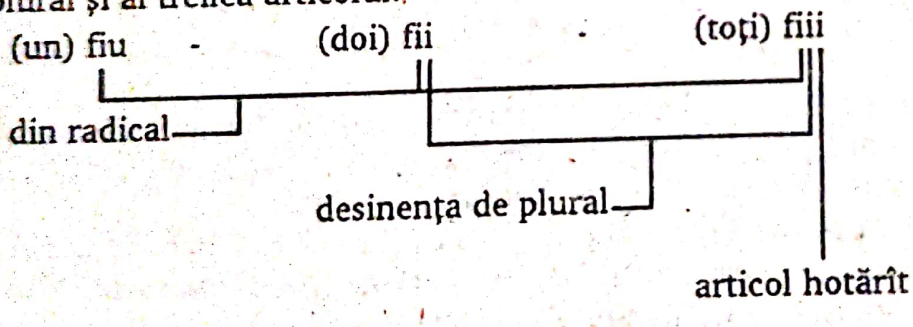

Această ortografie o au toate substantivele de genul masculin terminate la singular nearticulat în ***-iu*** și substantivul ***copil***.

Observație:

În situația substantivului ***codru*** și a altor substantive masculine terminate la singular nearticulat în vocala ***-u*** precedată de un grup de consoane, în care ultima este ***l*** sau ***r***, verificarea scrierii corecte cu articol sau fără articol se face prin substituire cu un alt substantiv.

"La noi sînt ***codri*** *verzi de brad."*
păduri
(nearticulat)

Scanned with OKEN Scanner

Codrii din apropiere fremătau mereu.
pădurile
(articulat)

III.

unii - atribut adjectival (în Ac.):
*M-am întîlnit cu **unii** oameni din cei plecaţi.*
- atribut adjectival (în G.):
*Bucuria **unor** oameni este molipsitoare, tristeţea altora este copleşitoare.*
- atribut pronominal prepoziţional (în Ac.):
*Florile **de la unii** din băieţi mi-au plăcut foarte mult.*
- atribut pronominal genitival:
*Bucuria **unora** dintre ei este şi bucuria celorlalţi.*
- atribut pronominal prepoziţional (în G.):
*Măsurile împotriva **unora** dintre ei au fost aspre.*

Soluţiile testului nr. 28

I. a) *"La această cauză generală se mai adaugă, îndeosebi pentru novelele lui Slavici, Gane şi Negruzzi, întîmplarea favorabilă[1] / (că) ele se găsesc în armonie în privinţa obiectelor,[2] / (ce) ni le înfăţişează[3] / (şi) (care) sunt mai ales figuri tipice din popor,[4] / cu un întreg curent al gustului estetic din Europa, curent[2b] / (pe care) noi îl credem foarte sănătos[5] / (şi) (în urma căruia) romanurile ţărăneşti şi descrierile tipice au ajuns[6] / (să) fie cele mai preţuite produceri ale literaturii de novelişti."[7] /*

(Titu Maiorescu - "Literatura română şi străinătatea")

1. La această cauză generală se mai adaugă, îndeosebi pentru novelele lui Slavici, Gane şi Negruzzi, întîmplarea favorabilă - propoziţie principală, regentă; enunţiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

2. că ele se găsesc în armonie în privinţa obiectelor... cu un întreg curent al gustului estetic din Europa, curent - propoziţie subordonată atributivă, regentă, are ca regentă propoziţia numărul 1, răspunde la întrebarea ***care***, determină substantivul ***întîmplarea***, introdusă prin conjuncţia subordonatoare simplă ***că***; enunţiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

3. ce ni le înfăţişează - propoziţie subordonată atributivă, are ca regentă propoziţia numărul 2, răspunde la întrebarea ***care***, determină substantivul ***obiectelor***, introdusă prin pronumele relativ ***ce***; enunţiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

4. şi care sunt mai ales figuri tipice din popor - propoziţie subordonată atributivă, are ca regentă propoziţia numărul 2, răspunde la întrebarea ***care***, determină substantivul ***obiectelo***r, introdusă prin pronumele relativ ***care***, coordonată cu propoziţia numărul 3 prin conjuncţia copulativă simplă ***şi***; enunţiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

5. pe care noi îl credem foarte sănătos - propoziţie subordonată atributivă, are ca regentă propoziţia numărul 2, răspunde la întrebarea ***care***

Scanned with OKEN Scanner

determină substantivul ***curent***, introdusă prin pronumele relativ ***care*** precedat de prepoziția simplă ***pe***; enunțiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

6. și în urma căruia romanurile țărănești și descrierile tipice au ajuns - propoziție subordonată atributivă, regentă, are ca regentă propoziția numărul 2, răspunde la întrebarea ***care***, determină substantivul ***curent***, introdusă prin pronumele relativ ***căruia*** precedat de locuțiunea prepozițională ***în urma***, coordonată copulativ cu propoziția numărul 5 prin conjuncția simplă ***și***; enunțiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

7. să fie cele mai prețuite produceri ale literaturii de noveliști - propoziție subordonată predicativă, are ca regentă propoziția numărul 6, răspunde la întrebarea ***ce***, determină verbul copulativ ***au ajuns = au devenit***, introdusă prin conjuncția subordonatoare simplă ***să***; enunțiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

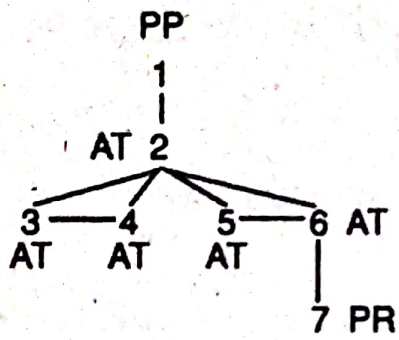

b) întîmplarea - subiect simplu exprimat prin substantiv comun simplu, genul feminin, numărul singular, cazul nominativ, articulat cu articolul hotărît enclitic ***-a;***

ce (obiectele) - complement direct (reluat prin ***le***) exprimat prin pronume relativ simplu, genul neutru, numărul plural, cazul acuzativ;

ni - complement indirect exprimat prin pronume personal, formă neaccentuată, persoana I, numărul plural, cazul dativ;

le - complemnt direct exprimat prin pronume personal formă neaccentuată, persoana a III-a, numărul plural, genul neutru, cazul acuzativ; reia complementul direct ***ce***;

care (obiectele) - subiect simplu exprimat prin pronume relativ simplu, genul neutru, numărul plural, cazul nominativ;

din Europa - atribut substantival prepozițional exprimat prin substantiv propriu simplu, genul feminin, numărul singular, cazul acuzativ, articulat cu articolul hotărît enclitic ***-a***, precedat de prepoziția simplă ***din***;

pe care - complement direct exprimat prin pronume relativ simplu, genul neutru, numărul singular, cazul acuzativ, precedat de prepoziția simplă ***pe***;

descrierile - parte componentă a subiectului multiplu ***romanurile... și descrierile***, exprimat prin substantiv comun simplu, genul feminin, numărul plural, cazul nominativ, articulat cu articolul hotărît enclitic ***-le***;

în urma căruia - complement circumstanțial de timp exprimat prin pronume

Scanned with OKEN Scanner

relativ simplu, genul neutru, numărul singular, cazul genitiv, precedat de locuțiunea prepozițională ***în urma***;

III.

Adverbe		**Prepoziții**
1. înainte	-	înaintea
2. înapoi	-	înapoia
3. împotrivă	-	împotriva

Locuțiuni adverbiale		**Locuțiuni prepoziționale**
1. în față	-	în fața
2. în afară	-	în afara
3. în urmă	-	în urma
4. în loc	-	în loc **de**
5. în afară	-	în afară **de**

Adverbele devin prepoziții articulate cu articolul hotărît enclitic.

Locuțiunile adverbiale devin locuțiuni prepoziționale fie prin articularea substantivului sau a adverbului din alcătuirea lor cu articol hotărît enclitic, fie prin adăugarea, ca ultim element, a unei prepoziții.

III.

Deasupra *se găsesc nori negri.* (adverb)
O frunză plutea lin ***deasupra*** *apei.* (prepoziție)
A tăiat terenul ***de-a lungul.*** (locuțiune adverbială)
Mergea ***de-a lungul*** *șoselei.* (locuțiune prepozițională)

Observație:

Deasupra și ***de-a lungul*** sînt adverb și, respectiv, locuțiune adverbială atunci cînd nu le urmează o parte de vorbire nominală în cazul genitiv.

Soluțiile testului nr. 29

I. a)

"(Cînd)[1a] / (însă)[2a] / Bucureștii[1b] / (în cari)-am suferit[3] /
Rămase-n urma noastră în ceață învelit,
Cu turnuri de biserică, cu teatre și palate,
Cu-ntreaga lui satiră de lux și de păcate,
Cu oameni[1c] / (ce) declamă strigînd: Patriotism,
Împinși de-aceleași patimi ș-același egoism,[4] /
Cu corpuri fără inimi și țeste fără creier[1d] /
(Sub care) cîntă atîția stigleți, și-atîția greieri;[5] /
Oraș[1e] / (în care) zilnic, Dreptatea, în genunchi,
De corbii sugrumării e roasă la rărunchi;[6] /
Prăpastie[1f] / (în care) virtutea este-o crimă[7] /
(Și) crima cea mai neagră, virtute mai sublimă,[8] /
Gomoră renăscută[1g] / (ce) poartă-n al ei sîn

Scanned with OKEN Scanner

Pe lîngă-a ei pieire pe-a neamului român;[9] /
(Cînd) el rămase-n urmă zăcînd în jos pe vale
Cu falsa-i bucurie mai tristă ca o jale[10] /
(Şi) (cînd), încet, urcarăm costişul înverzit -
Lăsînd pe mîna dreaptă clădirea afumată[11] /
(Din care)-n lumea largă pornisem altădată
Atît de tînăr încă şi-atît de fericit -[12] /
Pe marginea şoselei doi oameni s-arătară."[2b] /
(A. Macedonski - "Noapte de noiemvrie")

1. cînd... Bucureştii... rămase-n urma noastră în ceaţă învelit cu turnuri de biserici, cu teatre şi palate, cu-ntreaga lui satiră de lux şi de păcate, cu oameni... cu corpuri fără inimi şi ţeste fără creier... oraş... prăpastie... Gomoră renăscută - propoziţie subordonată circumstanţială de timp, regentă, are ca regentă propoziţia numărul 2, răspunde la întrebarea ***cînd***, determină verbul ***s-arătară***, introdusă prin adverbul relativ ***cînd***; enunţiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată; ***rămase învelit*** - predicat nominal, deoarece verbul este copulativ, fiind urmat de un nume predicativ ***învelit***, între cele două elemente ale predicatului nominal este intercalat un complement circumstanţial de loc care dă impresia că verbul copulativ ***rămase*** ar fi predicativ;

2. însă... pe marginea şoselei doi oameni s-arătară - propoziţie principală, regentă; enunţiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

3. în cari-am suferit - propoziţie subordonată atributivă, are ca regentă propoziţia nr. 1, răspunde la întrebarea ***care***, determină substantivul ***Bucureştii***, introdusă prin pronumele relativ ***cari*** precedat de prepoziţia simplă ***în***; enunţiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

4. ce declară strigînd: Patriotism, împinşi de-aceleaşi patimi şi-acelaşi egoism - propoziţie subordonată atributivă, are ca regentă propoziţia numărul 1, răspunde la întrebarea ***care***, determină substantivul ***oameni***, introdusă prin pronumele relativ ***ce***; enunţiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

5. sub care cîntă atîţia stigleţi, şi-atîţia greieri - propoziţie subordonată atributivă, are ca regentă propoziţia numărul 1, răspunde la întrebarea ***ce fel de***, determină susbstantivul ***ţeste***,introdusă prin pronumele relativ ***care***, precedat de prepoziţia simplă ***sub***; enunţiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

6. în care zilnic, Dreptatea, în genunchi, de corbii sugrumării e roasă la rărunchi - propoziţie subordonată atributivă, are ca regentă propoziţia numărul 1, răspunde la întrebarea ***ce fel de***, determină substantivul ***oraş***, introdusă prin pronumele relativ ***care***, precedat de prepoziţia simplă ***în***; enunţiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată; ***e roasă*** - predicat verbal exprimat prin verb la diateza pasivă;

7. în care virtutea este-o crimă - propoziţie subordonată atributivă, are ca regentă propoziţia numărul 1, răspunde la întrebarea ***ce fel de***, determină substantivul ***prăpastie***, introdusă prin pronumele relativ ***care*** precedat de prepoziţia simplă ***în***; enunţiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată; **este-o crimă** - predicat nominal;

Scanned with OKEN Scanner

8. şi crima cea mai neagră, virtute mai sublimă - propoziţie subordonată atributivă, are ca regentă propoziţia numărul 1, răspunde la întrebarea ***ce fel de***, determină substantivul ***prăpastie***, se subînţelege pronumele relativ ***în care***, coordonată copulativ cu propoziţia numărul 7 prin conjuncţia simplă ***şi***; enunţiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată; predicatul nominal (e) ***virtute*** are verbul copulativ subînţeles; numele predicativ ***virtute*** califică subiectul ***crimă***;

9. ce poartă-n al ei sîn pe lîngă-a ei pieire pe-a neamului român - propoziţie subordonată atributivă, are ca regentă propoziţia numărul 1, răspunde la întrebarea ***care***, determină substantivul ***Gomoră***, introdusă prin pronumele relativ ***ce***; enunţiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

10. cînd el rămase-n urmă zăcînd în jos pe vale cu falsa-i bucurie mai tristă ca o jale - propoziţie subordonată circumstanţială de timp, are ca regentă propoziţia numărul 2, răspunde la întrebarea ***cînd***, determină verbul ***s-arătară***, introdusă prin adverbul relativ ***cînd***, coordonată prin juxtapunere cu propoziţia numărul 1; enunţiativă, propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

11. şi cînd încet urcarăm costişul înverzit - lăsînd pe mîna dreaptă clădirea afumată - propoziţie subordonată circumstanţială de timp, regentă, are ca regentă propoziţia numărul 2, răspunde la întrebarea ***cînd***, determină verbul ***s-arătară***, introdusă prin adverbul relativ ***cînd***, coordonată copulativ cu propoziţia numărul 10 prin conjuncţia simplă ***şi***; enunţiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

12. din care-n lumea largă pornisem.altădată, atît de tînăr încă şi-atît de fericit - propoziţie subordonată atributivă, are ca regentă propoziţia numărul 11, răspunde la întrebarea ***care***, determină substantivul ***clădirea***, introdusă prin pronumele relativ ***care*** precedat de prepoziţia ***din***; enunţiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

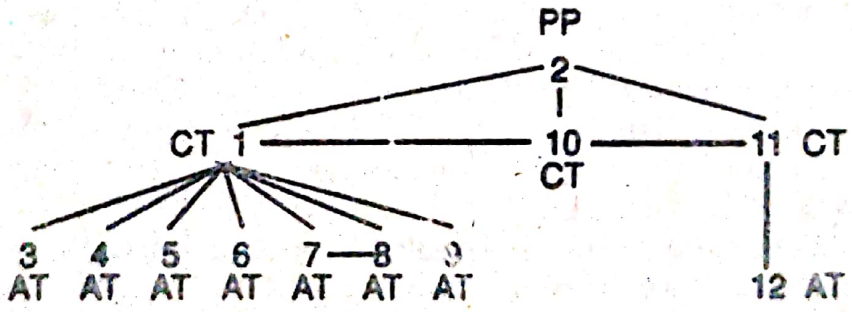

b)

în urma noastră - complement circumstanţial de loc exprimat prin adjectiv pronominal posesiv, genul feminin, numărul singular, cazul acuzativ, persoana I, mai mulţi posesori, precedat de locuţiunea prepoziţională ***în urma***;

Observaţie:

Noastră este adjectiv pronominal posesiv în cazul acuzativ, deşi este precedat de locuţiunea prepoziţională *în urma* care se construieşte cu genitivul.

Este adjectiv pronominal posesiv şi nu pronume posesiv, deoarece ca pronume

Scanned with OKEN Scanner

în G. ar trebui să aibă forma ***alor noastre (alor noştri)***, însoţit deci de articol posesiv (genitival) cu forma ***alor***.

Ca adjectiv posesiv este în cazul acuzativ şi nu în genitiv, deoarece forma de genitiv este alta: ***al casei noastre***.

Genul şi numărul acestui adjectiv posesiv se stabileşte în relaţia cu ***-a*** final din substantivul ***urma*** care intră în alcătuirea locuţiunii prepoziţionale (vezi *"Gramatica Academiei"*, I, p. 158, şi G. G. Neamţu, *op. cit.*, p. 103-106).

cu corpuri - atribut substantival prepoziţional exprimat prin substantiv comun simplu, genul neutru, numărul plural, cazul acuzativ, nearticulat, precedat de prepoziţia simplă ***din***;

fără inimi - atribut substantival prepoziţional exprimat prin substantiv comun simplu, genul feminin, numărul plural, cazul acuzativ, nearticulat, precedat de prepoziţia simplă ***fără***;

atîţia - atribut adjectival exprimat prin adjectiv pronominal nehotărît simplu, acordat în gen, număr şi caz cu substantivul determinat ***greieri*** - genul masculin, numărul plural, cazul nominativ;

oraş - atribut substantival apoziţional exprimat prin substantiv comun simplu, genul neutru, numărul singular, cazul nominativ, nearticulat;

de corbii - complement de agent exprimat prin substantiv comun simplu, genul masculin, numărul plural, cazul acuzativ, articulat cu articolul hotărît enclitic ***-i***, precedat de prepoziţia simplă ***de***;

altădată - complement circumstanţial de timp, exprimat prin adverb de timp compus, fără grad de comparţie;

II.

Altădată învăţai mai bine. (adverb compus = **odinioară**)
*Îţi spun **altă dată**.* (locuţiune adverbială = **"în altă împrejurare"**)
*A fost **odată** ca niciodată...* (adverb compus = ***cîndva***)
*Această zi este **o dată** importantă în viaţa mea.* (substantiv precedat de articol nehotărît proclitic = **un eveniment**)
*A fost la mine numai **o dată**, nu de două ori.* (numeral adverbial)
*Se culcă **devreme**.* (adverb compus)
*Se teme **de vreme** rea.* (prepoziţie + substantiv)
*Vino **oricînd**.* (adverb compus)
*Vii acum **ori cînd** te înapoiezi de la şcoală?* (conjuncţie + adverb)
Numai** tu ai rămas.* (adverb compus = ***doar)
***Nu mai** vine nimeni.* (două adverbe diferite).

III.

*Oamenii **aceia** au plecat.* (adjectiv pronominal demonstrativ de depărtare; se scrie cu ***ia*** pentru că este la masculin, plural)

*Fata **aceea** este prietena mea.* (adjectiv pronominal demonstrativ de depărtare; se scrie cu ***ea*** pentru că este la feminin singular)

***Aceia** sînt oameni harnici.* (pronume demonstrativ de depărtare, este la masculin plural).

*A rămas **aceeaşi** prietenă adevărată.* (adjectiv pronominal demonstrativ de

Scanned with OKEN Scanner

identitate; se scrie cu **ea**, fiindcă este la feminin singular)

Sînt şi-acum ***aceiaşi*** *oameni de nădejde.* (adjectiv pronominal demonstrativ de identitate se scrie cu **ia**, fiindcă este la masculin plural)

Ai rămas ***aceeaşi*** *de odinioară.* (pronume demonstrativ de identitate, este la feminin singular)

Şi noi rămînem ***aceiaşi****, cum am fost.* (pronume demontrativ de identitate; este la masculin plural)

Aceea *este o elevă harnică.* (pronume demonstrativ de depărtare; se scrie cu **ea**, fiindcă este la feminin singular)

Toate formele pronumelor şi adjectivelor pronominale demonstrative de identitate se scriu cu **-i** final.

Soluţiile testului nr. 30

I. a)

"Un popă[1a] */ (ce) uitase pe piept a-mi pune cruce,*[2] */*
Se uită împrejuru-i,[1b] */ o cere,*[3] */ (şi) s-aduce.*[4] */*
Aş vrea[1] */ (să) pot a-i spune*[2] */ (că) nu voiesc*[3] */ (s)-o port*[4] */*
(Că)-n viaţă am purtat-o pe umerii-mi legată
Ducîndu-mi tinereţea sub dînsa-ncovoiată[5] */*
(Dar) crucea te urmează oriunde - viu sau mort."[6] */*

(Al. Macedonski - "Noapte de noiembrie")

Fraza I

1. un popă... se uită împrejuru-i - propoziţie principală, regentă; enunţiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

2. ce uitase pe piept a-mi pune cruce - propoziţie subordonată atributivă, are ca regentă propoziţia numărul 1, răspunde la întrebarea ***care***, determină substantivul ***un popă***, introdusă prin pronumele relativ ***ce***; enunţiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

3.o cere - propoziţie principală cooordonată prin juxtapunere cu propoziţia numărul 1; enunţiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

4. şi s-aduce propoziţie principală coordonată cu propoziţia numărul 3 prin conjuncţia coordonatoare copulativă simplă ***şi***; enunţiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, simplă.

Fraza II

1. Aş vrea - propoziţie principală, regentă; enunţiativă optativă, neexclamativă, afirmativă, simplă;

2. să pot a-i spune - propoziţie subordonată completivă directă, regentă, are ca regentă propoziţia numărul 1, răspunde la întrebarea **ce**, determină verbul ***aş vrea***, introdusă prin conjuncţia simplă subordonatoare ***să***; enunţiativă propriu-zisă, afirmativă, dezvoltată;

Scanned with OKEN Scanner

3. că nu voiesc - propoziție subordonată completivă directă, regentă, are ca regentă propoziția numărul 2, răspunde la întrebarea **ce**, determină verbul ***a spune***, introdusă prin conjuncția simplă subordonatoare ***că***; enunțiativă propriu-zisă, neexclamativă, negativă, simplă;

4. s-o port - propoziție subordonată completivă directă, are ca regentă propoziția numărul 3, răspunde la întrebarea **ce**, determină verbul ***nu voiesc***, introdusă prin conjuncția simplă subordonatoare ***s(ă)***; enunțiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

5. că-n viață am purtat-o pe umerii-mi legată ducîndu-mi tinerețea sub dînsa-ncovoiată - propoziție subordonată circumstanțială de cauză, are ca regentă propoziția numărul 3, răspunde la întrebarea ***din ce cauză***, determină verbul ***nu voiesc***, introdusă prin conjuncția subordonatoare simplă ***că***; enunțiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

Observație:

Propoziția numărul 5 este cauzală, deoarece arată motivul (cauza) refuzului. Interpretarea ei ca subordonată completivă directă, coordonată cu propoziția numărul 3, considerăm că este nejustificată.

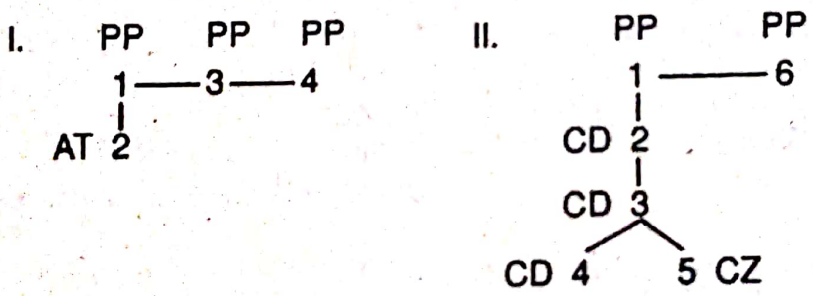

6. dar crucea te urmează oriunde - viu sau mort - propoziție principală, regentă, coordonată cu propoziția numărul 1 prin conjuncția coordonatoare adversativă simplă ***dar***; enunțiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

b)

împrejuru-i - complement circumstanțial de loc exprimat prin pronume personal, formă neaccentuată, persoana a III-a, numărul singular, genul masculin, cazul dativ posesiv, precedat de prepoziția ***împrejuru(l)***.

a... spune - complement direct exprimat prin verb tranzitiv, regulat, conjugarea a III-a, diateza activă, modul infinitiv, timpul prezent;

-i - complement indirect exprimat prin pronume personal, formă neaccentuată, persoana a III-a, numărul singular, genul masculin, cazul dativ;

mi - atribut pronominal exprimat prin pronume personal, formă neaccentuată, persoana I, numărul singular, cazul dativ posesiv;

Observații:

Forma neaccentuată de dativ a pronumelui personal sau a celui reflexiv care se poate înlocui prin adjectiv posesiv se numește ***dativ posesiv***:

împrejuru-**i** - împrejurul **său**;

umerii-**mi** - umerii **mei**;

Scanned with OKEN Scanner

II.

ai - verb predicativ: *Tu **ai** o carte.*

- verb auxiliar: *Tu **ai** învățat.* (în alcătuirea perfectului compus)

*Tu **ai** merge în tabără.* (în alcătuirea condiționalului-optativ)

- articol posesiv (genitival):

1. ***Ai** mei au plecat.* (însoțește un pronume posesiv)
2. ***Ai** mei părinți au plecat.* (însoțește un adjectiv posesiv)
3. *Banii sînt **ai** lui.* (însoțește un pronume personal în cazul genitiv)
4. *Pantofii sînt **ai** băiatului.* (însoțește un substantiv în G.)

- interjecție: ***Ai, ai,** ce rău s-a lovit!*
- substantiv (regionalism - usturoi): *A cules **ai**.*

a-i (spune) - se folosește liniuța de unire pentru a marca rostirea într-o singură silabă a două părți de vorbire diferite, cu omiterea vocalei **i**;

a = prepoziție simplă care intră în alcătuirea infinitivului;

(i)i = pronume personal, formă neaccentuată.

III.

- nume predicativ: *Colegii sînt **împotriva lor**.*
- atribut prepozițional: *Lupta **împotriva răufăcătorilor** continuă.*
- complement indirect: *S-au răsculat **împotriva nedreptăților**.*
- complement circumstanțial de mod: *Înoată **împotriva curentului**.*

(vezi Mioara Avram, *"Gramatica pentru toți"*, Editura Academiei, București, 1986, p.45).

Soluțiile testului nr. 31

I. a)

"Anticăria aceasta a lui rotundă, solidă, gheboasă, avea șase încăperi. Număr apocaliptic anunțînd monștri neterminați, neajunși pe culmea impară a cifrei a șaptea[1] / din (a cărei) divină asimetrie creaturile primesc impulsul viu, trebuincios mișcării lor spre desăvîrșire.[2] / La intrare, scrisă pe ciment cu litere negre, o inscripție anume făcută, la comandă,[1a] / (cînd) anticăria fusese preluată,[2] / îți atrăgea atenția (...)"[1b] /

(Constantin Țoiu - "Galeria cu viță sălbatică")

Observații:

1. Predicatele sînt:

avea - predicat verbal;

primesc - predicat verbal

fusese preluată - predicat verbal exprimat prin verb la diateza pasivă;

atrăgea atenția - predicat verbal exprimat prin locuțiune verbală *(atenționa)*.

2. Delimitarea primei propoziții nu s-a făcut la punct, deoarece ceea ce urmează este o apoziție dezvoltată analizabilă, izolată prin punct de restul propoziției.

3. Prepoziția *din*, care se construiește cu acuzativul, nu leagă atributul pronominal ***a cărei*** exprimat prin pronume relativ în genitiv, ci complementul *asimetrie*, de verbul determinat *primesc*. De aceea nu am inclus-o în elementul relațional.

Scanned with OKEN Scanner

Fraza I

1. Anticăria aceasta a lui rotundă, solidă, gheboasă avea şase încăperi. Număr apocaliptic anunţînd monştri neterminaţi, neajunşi pe culmea impară a cifrei a şaptea - propoziţie principală, regentă; enunţiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

2. din a cărei divină asimetrie creaturile primesc impulsul viu, trebuincios mişcării lor spre desăvîrşire - propoziţie subordonată atributivă, are ca regentă propoziţia numărul 1, răspunde la întrebarea ***care***, determină substantivul **cifră** introdusă prin pronumele relativ ***a cărei*** (în G.); enunţiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată.

Fraza II

1. La intrare, scrisă pe ciment cu litere negre, o inscripţie anume făcută, la comandă... îţi atrăgea atenţia (...) - propoziţie principală, regentă; enunţiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

2. cînd anticăria fusese preluată - propoziţie subordonată circumstanţială de timp, are ca regentă propoziţia numărul 1, răspunde la întrebarea ***cînd***, determină verbul la participiu ***făcută***, introdusă prin adverbul relativ ***cînd***; enunţiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

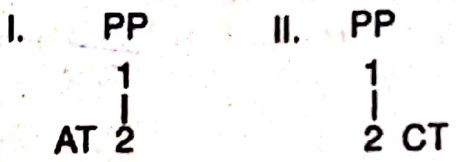

b)

această - atribut adjectival exprimat prin adjectiv pronominal demonstrativ de apropiere, acordat în gen, număr şi caz cu substantivul ***anticăria*** - genul feminin, numărul singular, cazul nominativ;

şase - atribut adjectival exprimat prin numeral cardinal propriu-zis simplu cu valoare adjectivală, acordat în gen, număr şi caz cu substantivul determinat ***intrări*** - genul feminin, numărul plural, cazul acuzativ;

anunţînd - atribut verbal exprimat prin verb tranzitiv, regulat, conjugarea I, diateza activă, modul gerunziu;

a cărei - atribut pronominal genitival exprimat prin pronume relativ simplu, genul feminin, numărul singular, cazul genitiv, însoţit de articolul posesiv (genitival) **a**;

mişcării - complement indirect exprimat prin substantiv comun simplu, genul feminin, numărul singular, cazul dativ, articulat cu articolul hotărît enclitic **-i**; (determină adjectivul **trebuincios**).

II.

anticar, -i - nederivat cu prefix, **antiinfecţios** - derivat cu prefixul **anti-**; **apocaliptic** - nederivat cu prefix; **apolitic** - derivat cu prefixul ***a-***; **asimetric** - derivat cu prefixul ***a-***; **anapoda** - nederivat cu prefix; **neterminaţi** - derivat cu prefixul ***ne-***; **negre** - nederivat cu prefix, **impară** - derivat cu prefixul ***im-***; **imnuri** - nederivat cu prefix; **impuls** - nederivat cu prefix; **neajunşi** - derivat cu prefixul ***ne-***; **negură** - nederivat cu prefix.

Scanned with OKEN Scanner

Observație:

Nu toate cuvintele care încep cu aceleași sunete sînt derivate cu prefixe. Pentru a stabili cuvintele derivate cu prefixe trebuie să găsim mai întîi cuvîntul de bază, apoi înrudirea de sens între acesta și cuvîntul în discuție, în funcție de sensul prefixului. Cuvîntul derivat cu prefix trebuie să îndeplinească ambele condiții. De pildă, cuvîntul **impar**, este derivat cu prefixul ***im-***, deoarece pornește de la cuvîntul de bază ***-par***, iar prin prezența prefixului arată lipsa parității, creînd antonimele ***par - impar***. În schimb cuvîntul **impuls**, nu este derivat cu prefixul ***im-***, deoarece, deși există cuvîntul de bază ***puls***, grupul de sunete ***im-*** nu arată lipsa ***pulsului***, încît să creeze antonimia.

III.

debloca - cuvînt derivat cu prefixul ***de-***; (derivat în franceză)
despre - cuvînt compus prin contopire (unire, sudură) - prepoziție;
dinspre - cuvînt compus prin contopire, prepoziție;
înnoda - cuvînt derivat cu prefixul ***în-***
înspre - cuvînt compus prin contopire, prepoziție;
înălbi - cuvînt derivat cu prefixul ***în-***;
doisprezece - cuvînt compus prin contopire, numeral cardinal
îndoi - cuvînt derivat cu prefixul ***în-***;

Soluțiile testului nr. 32

I. a)

"El recunoscuse după aceea cu toată sinceritatea[1] / (că)[2a] / (dacă) ar fi fost singur[3]/ ar fi trecut cu vederea acest eveniment[2b] / (însă) reacția anticarului, isteria[4a] / (ce)-l cuprinsese[5] / comentariile și tot[4b] / (ce) mai urmase seara și noaptea pînă tîrziu,[6]/ umflaseră întîmplarea, grăbind idei, dînd naștere unor sentimente[4c] / (a căror) înțelegere cere de obicei un anume răgaz[7] / (ca să) le faci față[8a] / (cum) se cuvine[9] / și cu întreaga putere a minții de a le primi senină și într-o ordine cît de cît logică."[8b] /

(Constantin Țoiu - "Galeria cu viță sălbatică")

Observații:

1. Predicatele sînt:
   recunoscuse - predicat verbal;
   ar fi fost singur - predicat nominal;
   ar fi trecut cu vederea - predicat verbal exprimat prin locuțiune verbală *(a accepta, a îngădui, a neglija);*
   cuprinsese - predicat verbal;
   urmase - predicat verbal;
   umflaseră - predicat verbal;
   cere - predicat verbal ;
   să facă față - predicat verbal exprimat prin locuțiune verbală *(a corespunde);*
   se cuvine - predicat verbal.
2. Propoziția numărul 9 este secundară coordonată cu o parte de propoziție: *cum se cuvine[9] / și cu... putere[8] /.*

Scanned with OKEN Scanner

1. El recunoscuse după aceea cu toată sinceritatea - propoziție principală, regentă; enunțiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

2. că... ar fi trecut cu vederea acest eveniment - propoziție subordonată completivă directă, regentă, are ca regentă propoziția numărul 1, răspunde la întrebarea ***ce***, determină verbul personal și tranzitiv ***recunoscuse***, introdusă prin conjuncția subordonatoare simplă ***că***; enunțiativă optativă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

3. dacă ar fi fost singur - propoziție subordonată circumstanțială condițională, are ca regentă propoziția numărul 2, răspunde la întrebarea ***cu ce condiție***, determină locuțiunea verbală ***ar fi trecut cu vederea***, introdusă prin conjuncția subordonatoare ***dacă***; enunțiativă optativă, neexclamativă, afirmativă, simplă;

4. însă reacția anticarului, isteria... comentariile și tot... umflaseră întîmplarea, grăbind idei, dînd naștere unor sentimente - propoziție principală, regentă, coordonată cu propoziția numărul 1 prin conjuncția adversativă ***însă***; enunțiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

5. ce-l cuprinsese - propoziție subordonată atributivă, are ca regentă propoziția numărul 4, răspunde la întrebarea ***care***, determină substantivul ***isteria***, introdusă prin pronumele relativ ***ce***; enunțiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

6. ce mai urmase seara și noaptea pînă tîrziu - propoziție subordonată atributivă, are ca regentă propoziția numărul 4, răspunde la întrebarea ***care***, determină pronumele nehotărît **tot**, introdusă prin pronumele relativ ***ce***; enunțiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

7. a căror înțelegere cere de obicei un anume răgaz - propoziție subordonată atributivă, are ca regentă propoziția numărul 4, răspunde la întrebarea ***care***, determină substantivele ***idei și sentimente***, introdusă prin pronumele relativ ***a căror*** (în G.); enunțiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

8. ca să le faci față... și cu întreaga putere a minții de a le primi senină într-o ordine cît de cît logică - propoziție subordonată circumstanțială de scop cu nuanță consecutivă, regentă, are ca regentă propoziția numărul 7, răspunde la întrebarea ***cu ce scop***, determină verbul ***cere***, introdusă prin conjuncția subordonatoare compusă ***ca să***; enunțiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

9. cum se cuvine - propoziție subordonată circumstanțială de mod, are ca regentă propoziția numărul 8, răspunde la întrebarea ***cum***, determină locuțiunea verbală ***să faci față***, introdusă prin adverbul relativ ***cum***; enunțiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

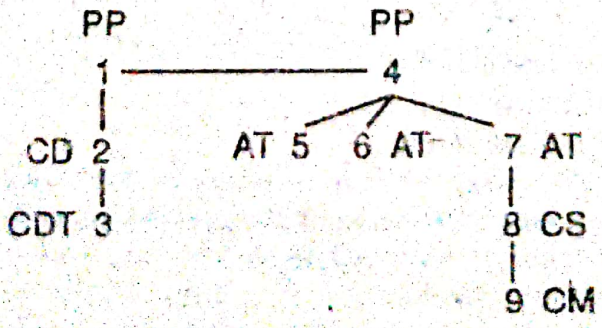

Scanned with OKEN Scanner

b)

după aceea - complement circumstanțial de timp exprimat prin locuțiune adverbială de timp *(apoi)*;

comentariile - parte componentă a subiectului multiplu ***reacția... isteria... comentariile și tot***, exprimat prin substantiv comun simplu, genul neutru, numărul plural, cazul nominativ, articulat cu articolul hotărît enclitic ***-le***;

seara - complement circumstanțial de timp exprimat prin adverb de timp simplu, provenit din substantiv prin schimbarea valorii gramaticale;

Observație:

Cuvîntul ***seara*** poate avea și valoare morfologică de substantiv:

Seara *s-a lăsat peste sat.*

a căror - atribut pronominal genitival exprimat prin pronume relativ simplu, genul feminin neutru (înlocuiește două substantive: ***idei*** și ***sentimente***), numărul plural, cazul genitiv, precedat de articolul posesiv (genitival) ***a***;

cît de cît - complementul circumstanțial de mod exprimat prin locuțiune adverbială de mod (***relativ***, ***oarecum***, ***aproximativ***).

c)

(,) **dacă ar fi singur** (,) - primele două virgule izolează o propoziție subordonată circumstanțială condițională intercalată între termenii regentei;

(,) **însă...** - a treia virgulă desparte două propoziții principale coordonate adversativ prin conjuncția ***însă***, între ele intercalîndu-se și două propoziții subordonate;

reacția anticarului (,) **isteria** - a patra virgulă s-a folosit între două părți componente ale subiectului multiplu ***reacția***, ***isteria***, coordonate prin juxtapunere, nu prin conjuncțiile ***și***, ***ori***, ***sau***; prima parte a subiectului multiplu are și determinant atributul ***anticarului***;

ce-l cuprinsese (,) **comentariile** - a cincea virgulă s-a folosit după o propoziție subordonată atributivă (P5), intercalată între termenii regentei; această virgulă are și rolul de a despărți două părți componente ale subiectului multiplu: ***isteria..., comentariile***;

pînă tîrziu (,) **umflaseră** - a șasea virgulă s-a folosit după o propoziție subordonată atributivă (P6) intercalată între termenii regentei;

umflaseră întîmplarea (,) **grăbind idei** - a șaptea virgulă s-a folosit înaintea unui complement circumstanțial așezat după verbul determinat, între ele intercalîndu-se o altă parte de propoziție (complementul direct - ***întîmplarea***);

grăbind idei (,) **dînd naștere** - a opta virgulă s-a folosit pentru a despărți două părți de propoziție de același fel (două complemente circumstanțiale de mod) coordonate prin juxtapunere: ***grăbind*** (cu determinantul *idei*) și ***dînd naștere*** (***iscînd*** - locuțiune verbală).

II. Început de vacanță

Se prevestea o dimineață frumoasă de primăvară (,) /[1] *dar soarele (,)* [2] *astrul zilei și stăpînul tăriilor (,)* [3] *nu apăruse încă la orizont.* /[II]

Mergînd spre școală (,) [4] *l-am întîlnit pe Gigel,* /[III] *care m-a întrebat (:)* /[5] [IV]

(-) Unde te duci așa de dimineață, în prima zi de vacanță (?) /^{V}

(-) La școală (!) /^{VI} *Plecăm în excursie ! /*^{VII}

Ajungînd acolo, am constatat /^{VIII} *că doamna dirigintă și mulți colegi fuseseră mai harnici decît mine. /*^{IX}

Peste cîteva minute, ne-am îmbarcat în autocarul sosit la timp, pornind într-o călătorie minunată, devenită o amintire de neșters. /^{X}

1 - virgula desparte două propoziții principale coordonate adversativ prin conjuncția *dar*;

2, 3 - cele două virgule izolează o apoziție dezvoltată de restul propoziției;

4 - virgula s-a folosit după o expresie gerunzială așezată la începutul frazei;

5 - două puncte s-au folosit după un verb de declarație și înaintea vorbirii directe;

6, 8 - cele două linii de dialog marchează începutul vorbirii fiecărei persoane care participă la convorbire (la dialog);

7 - semnul întrebării s-a folosit la sfîrșitul unei propoziții interogative propriu-zise neexclamative;

9 - semnul exclamării s-a folosit după o expresie exclamativă cu valoarea unei propoziții (eliptică de predicat).

Pentru explicarea acestor semne de punctuație, vezi *"Îndreptarul ortografic, ortoepic și de punctuație"*, ediția a IV-a, Editura Academiei, București, 1983, p. 59 (231 c), 56 (218 și 221), 68 (259 a), 73 (274), 47 (191), 50 (203).

Observații:

1. Dificultatea rezolvări unui astfel de subiect o constituie limitarea numărului de propoziții.

2. De asemenea, trebuie respectate cerințele generale ale unei compuneri:
- stabilirea titlului în deplină concordanță cu conținutul compunerii;
- respectarea celor trei părți ale unei compuneri: introducere, cuprins și încheiere;
- așezarea în pagină;
- logica, fluența, claritatea și corectitudinea exprimării;
- respectarea regulilor de ortografie și punctuație.

Soluțiile testului nr. 33

I. a)

"(Cine) n-a avut[1] sentimentul acelei teribile agonii / (cînd) moartea se înalță în tine[2] / (și) te cuprinde ca un aflux de sînge, ca o forță interioară imposibil de stăpînit[3] / (și) (care) te domină pînă la sufocare[4] / (sau) (cînd) te strînge ca un șarpe provocîndu-ți halucinații de groază,[5] / acela nu cunoaște caracterul demonic al vieții și efervescențele interioare[6] / (din care) răsar marile transfigurări.[7] /

(Emil Cioran - "Pe culmile disperării")

1. Cine n-a avut sentimentul acelei teribile agonii - propoziție subordonată subiectivă, regentă, are ca regentă propoziția numărul 6, răspunde la întrebarea ***cine***, determină verbul ***nu cunoaște***, introdusă prin pronumele relativ ***cine***; propoziție

Scanned with OKEN Scanner

enunțiativă propriu-zisă, neexclamativă, negativă, dezvoltată;

Observație:

Deși propoziția regentă (6) are subiectul ***acela***, propoziția numărul 1 este subiectivă, deoarece ea este doar reluată în regentă prin subiectul respectiv. Gh. D. Trandafir, în *"Probleme controversate de gramatică a limbii române actuale"*, Editura "Scrisul Românesc", Craiova, 1982, p. 206-207, arată că subiectiva reluată nu poate fi considerată apozitivă, ci o subiectivă apozitivă avem atunci cînd ea reia un subiect, fiind anticipată prin acesta. Deci nu putem interpreta prima propoziție a textului dat ca atributivă. Ca argument se poate aduce și faptul că atributiva nu stă înaintea regentei și a elementului regent. Mai mult decît atît, introducerea ei prin pronumele relativ *cine* în N. duce la un enunț nereperabil în limba română:

* *Acela cine n-a avut sentimentul... nu cunoaște...*

2. cînd moartea se înalță în tine - propoziție subordonată atributivă, are ca regentă propoziția numărul 1, răspunde la întrebarea ***care***, determină substantivul ***agonii***, introdusă prin adverbul relativ ***cînd***; enunțiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

3. și te cuprinde ca un aflux de sînge, ca o forță interioară imposibil de stăpînit - propoziție subordonată atributivă, regentă, are ca regentă propoziția numărul 1, răspunde la întrebarea ***care***, determină substantivul ***agonii***, se subînțelege adverbul relativ ***cînd***, coordonată cu propoziția numărul 2 prin conjuncția copulativă simplă ***și***; enunțiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

4. și care te domină pînă la sufocare - propoziție subordonată atributivă, are ca regentă propoziția numărul 3, răspunde la întrebarea ***care***, determină substantivul ***forță***, introdusă prin pronumele relativ ***care***, coordonată copulativ cu un atribut din regentă prin conjuncția simplă ***și***; enunțiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

5. sau cînd te strînge ca un șarpe provocîndu-ți halucinații de groază - propoziție subordonată atributivă, are ca regentă propoziția numărul 1, răspunde la întrebarea ***care***, determină substantivul ***agonii***, introdusă prin adverbul relativ ***cînd***, coordonată cu propoziția numărul 3 prin conjuncția disjunctivă simplă ***sau***;

6. acela nu cunoaște caracterul demonic al vieții și efervescenței interioare - propoziție principală, regentă; enunțiativă propriu-zisă, neexclamativă, negativă, dezvoltată;

7. din care răsar marile transfigurări - propoziție subordonată atributivă, are ca regentă propoziția numărul 6, răspunde la întrebarea ***care***, determină substantivul ***efervescențele***, introdusă prin pronumele relativ ***care*** în acuzativ precedat de prepoziția simplă ***din***; enunțiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

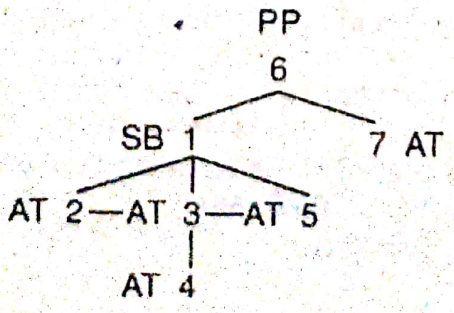

Scanned with OKEN Scanner

b)

acelei - atribut adjectival exprimat prin adjectiv pronominal demonstrativ de depărtare, acordat în gen, număr şi caz cu substantivul determinat ***agonii*** - genul feminin, numărul singular, cazul genitiv;

agonii - atribut substantival genitival exprimat prin substantiv comun, simplu, genul feminin, numărul singular, cazul genitiv, nearticulat;

din care (din efervescenţă)- complement circumstanţial de loc exprimat prin pronume relativ simplu, genul feminin, numărul plural, cazul acuzativ, precedat de prepoziţia simplă ***din***;

răsar - predicat verbal exprimat prin verb predicativ, personal, intranzitiv, regulat, conjugarea a IV-a, diateza activă, modul indicativ, timpul prezent, persoana a III-a, numărul plural;

transfigurări - subiect simplu exprimat prin substantiv comun simplu, genul feminin, numărul plural, cazul nominativ, nearticulat.

Observaţie:

În această situaţie, pentru a verifica funcţia sintactică şi cazul substantivului, înlocuim întrebarea **ce** cu **cine** (vezi Mircea Zdrenghea, Stela Zdrenghea, *"Probleme de analiză morfologică"*, Editura Ştiinţifică, Bucureşti, 1971, p. 28).

c) teribile - adjectiv propriu-zis simplu, variabil cu două terminaţii, acordat în gen, număr şi caz cu substantivul determinat ***agonii*** - genul feminin, numărul singular, cazul genitiv, gradul de comparaţie pozitiv, funcţia sintactică de atribut adjectival;

interioară - adjectiv propriu-zis simplu, variabil cu două terminaţii, acordat în gen, număr şi caz cu substantivul determinat ***forţă*** - genul feminin, numărul singular, cazul acuzativ, fără grad de comparaţie, funcţie sintactică de atribut adjectival;

demonic - adjectiv propriu-zis simplu, variabil cu două terminaţii, acordat în gen, număr şi caz cu substantivul determinat ***caracterul*** - genul neutru, numărul singular, cazul acuzativ, fără grad de comparaţie;

interioare - adjectiv propriu-zis simplu, variabil cu două terminaţii, acordat în gen, număr şi caz cu substantivul determinat ***efervescenţele*** - genul feminin, numărul plural, cazul acuzativ -, fără grad de comparaţie;

marile - adjectiv propriu-zis simplu, variabil cu o terminaţie, acordat în gen, număr şi caz cu substantivul determinat ***transfigurări*** - genul feminin, numărul plural, cazul nominativ -, formă articulată cu articolul hotărît enclitic ***-le***, preluat de la substantivul ***transfigurări*** pe care îl precedă, gradul de comparaţie pozitiv.

Observaţii:

Adjectivul se poate articula numai cu articolul hotărît, atunci cînd stă înaintea substantivului determinat. Cînd adjectivul articulat definit nu mai însoţeşte un substantiv, el se substantivează:

Harnicul *elev învaţă bine.*
(adj.)
Harnicul *învaţă bine.*
(subst.)

Adjectivul se poate substantiviza şi cu ajutorul articolului demonstrativ (adjectival), cînd adjectivul nu mai însoţeşte un substantiv:

Elevul ***cel harnic*** *învaţă.*
(adj.)

Scanned with OKEN Scanner

Cel harnic *învață.*
(adj. substantivizat)

II. a) Adjectivul poate îndeplini următoarele funcții sintactice:
- atribut adjectival: *Copaci* ***înalți*** *străjuiesc șoseaua.*
- nume predicativ: *El este* ***înalt****.*
- complement indirect: ***Din roșu*** *s-a făcut negru.*
- complement circumstanțial de timp: *Îl cunosc* ***de mic****.*
- complement circumstanțial de mod comparativ:
E mai mult mort ***decît viu****.*
- complement circumstanțial de cauză: *Nu mai putea* ***de flămînd****.*

Observație:

"Gramatica Academiei" mai prevede și funcțiile sintactice de complement de relație și element predicativ suplimentar, părți de propoziție care nu se studiază în școala generală (p. 134).

b) *El este un om* ***de treabă****.* (atribut)
A cumpărat un obiect ***de preț****.* (atribut)
Acest obiect este ***de valoare****.* (nume predicativ)
"Băiatul era foarte blînd, ***de treabă****, nu avea nici un vițiu".* (nume predicativ)
(I. L. Caragiale - "În Nirvana")

Observație:

Specialiștii nu au căzut de acord asupra felului atributului exprimat prin locuțiune adjectivală. Unii susțin că este atribut adjectival, deoarece locuțiunea adjectivală substituie un adjectiv. Cei care îl consideră atribut substantival aduc ca argument lipsa acordului cu substantivul determinat, acordul fiind obligatoriu în cazul atributului adjectival.

Soluțiile testului nr. 34

I. a)

"Desigur[1] / (că) ea este mult prea misterioasă[2] / (pentru ca să) o putem sesiza[3] / (Dar)[4a] / (din moment ce) eu părăsesc seducțiile vieții naive[5a] / (sau) sînt silit[6] / (să) le părăsesc[7] / pentru a mă arunca în lume fără nici un sens[5b] / - (căci) eroismul meu este grotesc[8] / n-are nici viziunea triumfului[9] -, / trebuie[4b] / (să) există această atracție misterioasă."[10] /

(Emil Cioran - "Pe culmile disperării")

1. Desigur - propoziție principală, regentă; enunțiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, simplă;

2. că ea este mult prea misterioasă - propoziție subordonată subiectivă, regentă, are ca regentă propoziția numărul 1, răspunde la întrebarea ***ce***, determină adverbul predicativ ***desigur***, introdusă prin conjuncția simplă subordonatoare ***că***; enunțiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

3. pentru ca să o putem sesiza - propoziție subordonată circumstanțială consecutivă, are ca regentă propoziția numărul 2, răspunde la întrebarea ***care e urmarea faptului că***, determină adjectivul ***prea misterioasă***, introdusă prin locuțiunea conjuncțională ***pentru ca să***; enunțiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

Scanned with OKEN Scanner

4. Dar... trebuie - propoziție principală regentă, coordonată cu propoziția numărul 1 prin conjuncția adversativă simplă ***dar***; enunțiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, simplă;

5. din moment ce eu părăsesc seducțiile vieții naive... pentru a mă arunca în lume fără nici un sens - propoziție subordonată circumstanțială de cauză, are ca regentă propoziția numărul 4, răspunde la întrebarea ***din ce cauză***, determină verbul ***trebuie***, introdusă prin locuțiunea conjuncțională ***din moment ce;*** enunțiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

Observație:

Complementul circumstanțial de scop ***pentru a arunca*** și determinanții săi fac parte din această propoziție, deoarece este despărțit prin virgulă de propoziția numărul 7, care se termină cu verbul pe care l-ar putea determina.

6. sau sînt silit - propoziție subordonată circumstanțială de cauză, regentă, are ca regentă propoziția numărul 4, răspunde la întrebarea ***din ce cauză***, determină verbul ***trebuie***, se subînțelege locuțiunea conjuncțională ***din moment ce***, coordonată disjunctiv cu propoziția numărul 5 prin conjuncția ***sau***; enunțiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, simplă;

7. să le părăsesc - propoziție subordonată completivă indirectă, are ca regentă propoziția numărul 6, răspunde la întrebarea ***la ce***, determină participiul ***silit***, introdusă prin conjuncția subordonatoare simplă ***să***; enunțiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

8. căci eroismul meu este grotesc - propoziție subordonată circumstanțială de cauză (incidentă); enunțiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

9. n-are nici viziunea triumfului - propoziție subordonată circumstanțială de cauză (incidentă), coordonată prin juxtapunere cu propoziția numărul 8; enunțiativă propriu-zisă, neexclamativă, negativă, dezvoltată;

Observație:

Deși din punct de vedere gramatical aceste propoziții nu realizează un raport sintactic cu celelalte propoziții din frază, ele aduc din punctul de vedere al sensului o explicație, o completare necesară propoziției numărul 5 (vezi și *"Gramatica Academiei"*, II, p. 422-423).

10. să existe această atracție misterioasă - propoziție subordonată subiectivă, are ca regentă propoziția numărul 4, răspunde la întrebarea **ce**, determină verbul impersonal ***trebuie***, introdusă prin conjuncția subordonatoare simplă ***să***; enunțiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

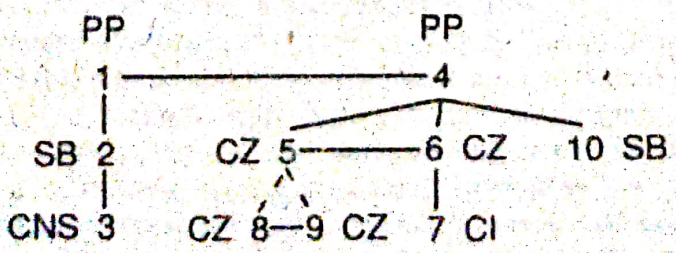

Scanned with OKEN Scanner

b) pentru a mă arunca - complement circumstanțial de scop exprimat prin verb tranzitiv, regulat, conjugarea I, diateza reflexivă, cu pronumele reflexiv ***mă*** în Ac., modul infinitiv, timpul prezent, precedat de prepoziția simplă ***pentru***;

Observație:

Se consideră însă că pronumele reflexiv are funcție sintactică, deoarece verbul este pronominal obiectiv: "subiectul face acțiunea și tot el îi suferă efectele" ("Gramatica Academiei", I, p. 211).

atracție - subiect simplu exprimat prin substantiv comun simplu, genul feminin, numărul singular, cazul nominativ, nearticulat.

c) vieții - atribut substantival genitival exprimat prin substantiv comun simplu, genul feminin, numărul singular, cazul genitiv, articulat cu articolul hotărît enclitic **-i**;

naive - atribut adjectival exprimat prin adjectiv propriu-zis simplu, variabil cu două terminații, acordat în gen, număr și caz cu substantivul determinat ***vieții*** - genul feminin, numărul singular, cazul genitiv, grad de comparație pozitiv;

meu - atribut adjectival exprimat prin adjectiv pronominal posesiv, acordat în gen, număr și caz cu substantivul determinat ***eroismul*** - genul neutru, numărul singular, cazul nominativ -, persoana I, un singur posesor;

triumfului - atribut substantival genitival exprimat prin substantiv comun simplu, genul neutru, numărul singular, cazul genitiv, articulat cu articolul hotărît enclitic ***-lui***;

această - atribut adjectival exprimat prin adjectiv pronominal demonstrativ de apropiere acordat în gen, număr și caz cu substantivul ***atracție*** - genul feminin, numărul singular, cazul nominativ;

misterioasă - atribut adjectival exprimat prin adjectiv propriu-zis simplu, variabil cu două terminații, acordat în gen, număr și caz cu substantivul determinat ***atracție*** - genul feminin, numărul singular, cazul nominativ, gradul de comparație pozitiv.

II. Atribut pronominal genitival:

*Apreciem meritele **aceluia** care a cîștigat concursul.*

Atribut pronominal prepozițional:

*Cadoul **pentru acela** a fost deja procurat.*

Atribut pronominal apozițional:

*"Cultul nostru pentru Eminescu, **acela** care n-a avut înaintași (...) ai geniului său (...) e o adevărată garanție pentru viitorul nostru (...)".*

(Nicolae Iorga)

Atribut adjectival: *Băiatul **acela** este prietenul meu.*

Observație:

1. Felul atributului se recunoaște după partea de vorbire prin care este exprimat.

2. Atribut adjectival este exprimat prin adjective propriu-zise, adjective pronominale și alte părți de vorbire cu valoare adjectivală: numerale, verbe la participiu sau gerunziu acordat.

Cînd numeralele nu mai au valoare adjectivală, ci substantivală, atributul este substantival:

***Doi** elevi învață.*
(atr. adj.)

Scanned with OKEN Scanner

Cărțile ***celor doi*** *se află pe bancă.*
(atr. subst.)

(vezi Ștefania Popescu, ***op. cit.***, p. 100-101 și Mioara Avram, ***op. cit.*** p. 278).

Dacă verbul la gerunziu nu are valoare adjectivală (nu este acordat), atributul este verbal:

Coșuri ***fumegînde*** *se zăresc la marginea orașului.*
(atr. adj.)

Coșuri ***fumegînd*** *se zăresc la marginea orașului.*
(atr. verbal)

Atributul adjectival exprimat prin adjective pronominale se confundă, de obicei, cu atributul pronominal.

Deosebirea lor se poate face ținînd cont că:

a) atributul adjectival se acordă întotdeauna în gen, număr și caz cu substantivul determinat, pe cînd cel pronominal nu acceptă acordul în caz cu substantivul determina (cu excepția celui apozițional);

b) valoarea adjectivală și acordul pot fi dovedite prin proba omisibilității cuvîntului determinat:

Cartea ***aceasta*** *este nouă .(atr. adj. - adj. demonstr.)*
N. N.

Aceasta *este nouă. (enunț posibil și corect)*
N.

Cartea ***acestuia*** *este nouă. (atr. pron. - pron. dem.)*
N. G.

* Acestuia este nouă. (enunț nereperabil în limba română și incorect)

c) atributul pronominal ține locul altui substantiv decît cel determinat.

3. Există o categorie de atribute (substantivale sau pronominale) care nu se încadrează celor genitivale, prepoziționale sau apoziționale: cele exprimate prin dativ fără prepoziție:

El este nepot aceluia. (dativ)

Se remarcă faptul că substantivul determinat denumește un grad de rudenie și este nearticulat.

4. În afara atributelor adjectivale, substantivale, pronominale, verbale și adverbiale prevăzute și tratate de gramaticile școlare, mai există și atribute interjecționale (exprimate prin interjecții):

Strigătul ***hei!*** *se auzea pînă departe.*

În cadrul atributelor pronominale există și cele exprimate prin pronume personale și reflexive în dativ posesiv:

*Păru-**i** pletos atîrnă în neregulă.*
*"Ochii-**și** negri arunca..."*

III.

Predicatul nominal este alcătuit din verb copulativ și nume predicativ.

Verbul copulativ face legătura între numele predicativ și subiect.

Numele predicativ este o parte de propoziție care formează un predicat nominal împreună cu verbul copulativ.

Scanned with OKEN Scanner

Verbele copulative sînt:

- a fi: *El* ***este*** ***elev***

Vb. cop. — n. pr. — P.N.

Observaţie:

Verbul **a fi** mai are valoare auxiliară şi predicativă:

Să fi mers *şi tu acolo. (auxiliar)*

Ei ***sînt*** *în clasă. (predicativ)*

- a deveni - este întotdeauna copulativ:

El ***a devenit*** ***inginer.***

vb. cop. — n. pred. — P.N.

- a ieşi
- a ajunge
- a se face — - cînd se înlocuiesc cu **a deveni**:

El ***a ieşit medic.***

El ***a ajuns mecanic*** *de locomotivă.*

El ***s-a făcut profesor.***

Observaţie:

Cînd nu au sensul de ***a deveni*** aceste verbe sînt predicative cu funcţie sintactică de predicat verbal:

PV

El ***a ieşit*** *din clasă.*

PV

Tu ***ai ajuns*** *repede acasă.*

PV

Acolo ***s-a făcut*** *o şcoală.*

- a părea - cînd este personal: *El* ***părea bolnav.***

- a însemna - cînd are înţeles de *e tot una cu*: *Învăţătura* ***înseamnă muncă.***

- a rămîne - cînd nu are înţelesul de *a sta pe loc*: *El* ***a rămas repetent..***

Observaţii:

Ultimele trei verbe pot fi şi predicative, ca în exemplele:

PV

Se ***părea***[1] */ (că) va ploua.*[2] */*

PV

El ***însemna*** *totul în carnet. (îşi nota, scria)*

PV

El ***a rămas*** *acasă.*

Scanned with OKEN Scanner

Numele predicativ poate fi exprimat prin:

- substantiv comun sau propriu în cazurile N., Ac., G.:

*El este **elev**. (N.)*
*Acesta este **Mihai**. (N.)*
*Cărțile sînt **pentru colegul** meu. (Ac.)*
*Floarea este **pentru Maria**. (Ac.)*
*Caietul este **al băiatului**. (G.)*
*Meritul este **al Ioanei**. (G.)*

- adjectiv propriu-zis în N.

*Acest copil este **harnic**.*

- pronume personal, de politete, reflexiv, posesiv, demonatrativ, nehotărît, interogativ, relativ, negativ în cazurile N., Ac., G. (cel reflexiv numai în acuzativ)

*Comandantul regimentului este **el**. (pr. pers. N.)*
*Cadoul este **pentru el**. (pr. pers. Ac.)*
*Creionul este **al lui**. (pr. pers. G.)*
*Rectorul universității este **dumnealui**. (pr. de pol. N.)*
*Diploma este pentru **dumnealui**. (pr. de pol. Ac.)*
*Meritul este **al dumnealui**. (pr. de pol. G.)*
*Totul **e pentru sine**. (pr. refl. Ac.)*
*Creionul este **al meu**. (pr. pos. N.)*
*Florile sînt **pentru ai mei**. (pr. pos. Ac.)*
*Obiectivul **este acesta**. (pr. dem. N.)*
*Halatul este **pentru celălalt**. (pr. dem. Ac.)*
*Ghiozdanul este **al celeilalte**. (pr. dem. G.)*
*El a ajuns **ceva** în viață. (pr. neh. N.)*
***Cine** este el? (pr. int. N.)*
***Pentru cine** este cartea? (pr. int. Ac.)*
***Al cui** este creionul? (pr. int. G.)*
*Nu mi-ai spus[1] / **cine** este el.[2] / (pr. rel. N.)*
*Nu se știe[1] / **pentru cine** este cartea.[2] / (pr. rel. Ac.)*
*Nu știu[1] / **al cui** este creionul.[2] / (pr. rel. G.)*
*Această afacere nu înseamnă **nimic**. (pr. neg. N.)*
*Aceste cărți nu sînt **pentru nici una** dintre ele. (pr. neg. Ac.)*
*Creionul acesta nu este al **nici unuia** dintre ei. (pr. neg. G.)*

Observație:

Atenție la formularea exemplelor cu nume predicative exprimate prin unele pronume (posesiv, demonstrativ, nehotărît, interogativ, relativ, negativ), deoarece acestea, dacă stau pe lîngă un substantiv, devin adjective pronominale cu funcție sintactică de atribut adjectival, iar funcția de nume predicativ o are substantivul.

Ex. *Cartea **este pentru** acest **elev**.*

Scanned with OKEN Scanner

- numeral cardinal, ordinal și colectiv în cazurile N., Ac., G.:

Ei sînt ***doi.***

Cărțile sînt ***pentru cei doi.***

Caietele sînt ***ale celor doi.***

Tu ești ***al treilea.***

Buchetul de flori este ***pentru prima.***

Meritul este ***al celei de-a doua.***

Ei sînt ***amîndoi.***

Ciocolatele sînt ***pentru amîndoi.***

Meritele sînt ***ale amîndorura.***

Observație:

Cînd numele predicativ este exprimat printr-o parte de vorbire nominală în Ac. este, întotdeauna, însoțit de prepoziție. Cînd stă în cazul G. este însoțit de articol posesiv (genitival) sau, mai rar, de prepoziție:

Ex.: *El este* ***împotriva celuilalt!***

Dacă numele predicativ stă în cazul N. nu dispune de nici un instrument gramatical.

- numeral multiplicativ cu valoare adjectivală:

Răsplata este ***însutită.***

- numeral fracționar:

Această parte este ***o doime.***

- verb la infinitiv:

Datoria noastră este ***de a învăța.***

- la supin:

Tema este ***de scris.***

- la participiu:

Dimineața aceasta a fost ***însorită*** *(nu acceptă compl. de agent)*

Observație:

Cînd un predicat acceptă complement de agent este predicat verbal exprimat prin verb la diateza pasivă, iar verbul ***a fi*** este auxiliar:

El e chemat	*de profesor.*
P.V.	C. de ag.

- la gerunziu (acordat)

Rana soldatului era ***sîngerîndă.***

- adverb: ***Așa*** *este el.*

- interjecție: *E* ***vai*** *de ei.*

Cînd este exprimat prin mai multe părți de vorbire coordonate între ele, numele predicativ este multiplu.

Ei sînt ***harnici, silitori și disciplinați.***

Numele predicativ stă, de obicei, după verbul copulativ, dar poate sta și înaintea acestuia:

El a rămas ***același.***

Astfel *este țara Ardealului.* ***Cum*** *este vremea?*

Scanned with OKEN Scanner

Uneori verbul copulativ se poate subînțelege:

***Harnici sînt** băieții, [1]/dar **mai harnice,** fetele. [2]/*

Observație:

Verbul copulativ se subînțelege numai dacă numele predicativ se referă la un alt subiect. Este greșit să-l subînțelegem pe lîngă fiecare parte componentă a unui nume predicativ multiplu.

Între verbul copulativ și numele predicativ se poate intercala o altă parte de propoziție:

"Să fie el sănătos..."

Observație:

Părțile componente ale numelui predicativ multiplu se despart prin virgulă, dacă nu sînt legate prin conjuncțiile **și, ori, sau** (nerepetate).

Soluțiile testului nr. 35

I. a)

"Aceia[1a] / (care) au trăit[2] / (și) trăiesc asimilați naivi în existență, nu din prostie sau imbecilitate[3a] / - (căci) naivitatea exclude astfel de deficiențe, ea fiind o stare mult mai pură -[4] / ci dintr-o iubire instinctivă și organică pentru un farmec natural al lumii,[3b] / (pe care) naivitatea îl descoperă întotdeauna[5] / aceia ating o armonie[1b] / (și) realizează o integrare în viață[6] / (care) merită a fi invidiată sau cel puțin apreciată de cei[7] / (care) rătăcesc pe culmile disperării.[8] /

(Emil Cioran - "Pe culmile disperării")

1. Aceia... aceia ating o armonie - propoziție principală, regentă; enunțiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

2. care au trăit - propoziție subordonată atributivă, are ca regentă propoziția numărul 1, răspunde la întrebarea ***care***, determină pronumele demonstrativ ***aceia***, introdusă prin pronumele relativ ***care***; enunțiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, simplă;.

3. și trăiesc asimilați naivi în existență, nu din prostie sau imbecilitate... ci dintr-o iubire instinctivă și organică pentru un farmec natural al lumii - propoziție subordonată atributivă, regentă, are ca regentă propoziția numărul 1, răspunde la întrebarea ***care***, determină pronumele demonstrativ ***aceia***, se subînțelege pronumele relativ ***care***, coordonată cu propoziția numărul 2, prin conjuncția copulativă simplă ***și***; enunțiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

4. căci naivitatea exclude astfel de deficiențe, ea fiind o stare mult mai pură - propoziție subordonată circumstanțială cauzală; enunțiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată, are ca regentă propoziția numărul 3; pare prin punctuația folosită o incidentă;

5. pe care naivitatea îl descoperă întotdeauna - propoziție subordonată atributivă, are ca regentă propoziția numărul 3, răspunde la întrebarea ***care***, determină substantivul ***un farmec***, introdusă prin pronumele relativ ***care*** precedat de prepoziția simplă ***pe***; enunțiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

Scanned with OKEN Scanner

6. şi realizează o integrare în viaţă - propoziţie principală, regentă, coordonată cu propoziţia numărul 1, prin conjuncţia copulativă simplă ***şi***; enunţiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

7. care merită a fi invidiată sau cel puţin apreciată de cei - propoziţie subordonată atributivă, regentă, are ca regentă propoziţia numărul 6, răspunde la întrebarea ***ce fel de***, determină substantivul ***o integrare***, introdusă prin pronumele relativ ***care***; enunţiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

8. care rătăcesc pe culmile disperării - propoziţie subordonată atributivă, are ca regentă propoziţia numărul 7, răspunde la întrebarea ***care***, determină pronumele demonstrativ **cei**, introdusă prin pronumele relativ ***care***; enunţiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

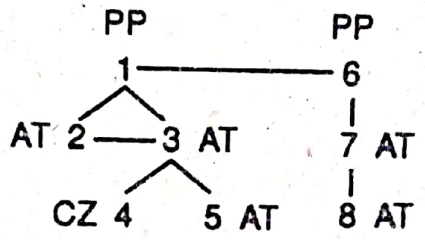

b)

nu din prostie - complement circumstanţial de cauză exprimat prin substantiv comun simplu, genul feminin, numărul singular, cazul acuzativ, nearticulat, precedat de prepoziţia simplă ***din***, negat de adverbul de mod ***nu***;

pentru un farmec - atribut substantival prepoziţional exprimat prin substantiv comun, simplu, genul neutru, numărul singular, cazul acuzativ, articulat cu articolul nehotărît proclitic ***un***, precedat de prepoziţia simplă ***pentru***;

a fi invidiată - complement direct exprimat prin verb intranzitiv, regulat, conjugarea I, diateza pasivă, modul infinitiv, timpul prezent;

apreciată - complement direct exprimat prin verb intranzitiv, regulat, conjugarea I, diateza pasivă, cu verbul auxiliar ***a fi*** subînţeles, modul infinitiv, timp prezent;

de cei - complement de agent exprimat prin pronume demonstrativ de depărtare, genul masculin, numărul plural, cazul acuzativ, precedat de prepoziţia simplă **de**;

II.

Felul complementelor se recunoaşte după întrebările la care răspund:

I. Complemente necircumstanţiale:

1. complement direct: **pe cine? ce?**
   L-am văzut pe Mihai.
   A învăţat lecţia.
2. complement indirect: **cui?** (D)
   Mariei i s-a dat premiul întîi.
   despre cine? despre ce?
   cu cine? cu ce?
   la cine? la ce?
   pentru cine? pentru ce? (Ac.)

Scanned with OKEN Scanner

M-am întîlnit ***cu el.***
asupra cui?
contra cui?
împotriva cui?
S-au năpustit ***asupra dușmanilor.***

3. complement de agent: **de cine?**
de către cine?

A fost chemat ***de un coleg.***

II. Complemente circumstanțiale:

1. complement circumstanțial de loc: **unde?**
de unde? pînă unde?
pe unde? de pe unde?
încotro?

A plecat ***la școală.***

2. complement circumstanțial de timp:
cînd? de cînd? pînă cînd?
de pe cînd? pe cînd? cît timp?

El pleacă mîine.

3. complement circumstanțial de mod:
cum? în ce fel? în ce mod? în ce chip?
cît? de ce?

Merge ***repede.***

4. Complement circumstanțial de cauză:
din ce cauză? din ce pricină?

Nu mai putea ***de obosită.***

5. complement circumstanțial de scop:
cu ce scop? în ce scop?

A venit la mine ***pentru a lua*** *caietul.*

Observație:

1. Acestea sînt felurile de complemente prevăzute și tratate de gramaticile școlare. *"Gramatica Academiei"* și alte studii de specialitate prevăd și alte feluri de complemente: sociativ, instrumental, de relație, de excepție, opozițional ș.a.

2. Nu ne-am propus să precizăm prin ce părți de vorbire se exprimă fiecare fel de complement.

Soluțiile testului nr. 36

I. a)

"A simți[1a] / (că) poți totul[2], / (că) absolutul e în mîna ta[3], / (că) exuberanța ta este exuberanța acestei lumi[4], / (că) ritmul universal palpită în tine frenetic și intens[5], / (că) tu ești lumea[6], / (că) existența nu este concepibilă decît în măsura[7] / (în care) trece prin tine[8], / a găsi sensul lumii actualizat în fiecare moment în expresia cea mai deplină este desigur a realiza o formă de bucurie greu de bănuit[1b] / (și) (care) este un monopol al celor dotați cu sensibilitate magică.[9] /

(Emil Cioran - "Pe culmile disperării")

Scanned with OKEN Scanner

1. A simți..., a găsi sensul lumii actualizat în fiecare moment în expresia cea mai deplină este desigur a realiza o formă de bucurie greu de bănuit - propoziție principală, regentă; enunțiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

2. că poți totul - proproziție subordonată completivă directă, are ca regentă propoziția numărul 1, răspunde la întrebarea ***ce***, determină verbul ***a simți***, introdusă prin conjuncția simplă subordonatoare ***că***; enunțiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

3. că absolutul e în mîna ta - propoziție subordonată completivă directă, are ca regentă propoziția numărul 1, răspunde la întrebarea ***ce***, determină verbul ***a simți***, introdusă prin conjuncția subordonatoare simplă ***că***, coordonată cu propoziția numărul 2 prin juxtapunere; enunțiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

4. că exuberanța ta este exuberanța acestei lumi - propoziție subordonată completivă directă, are ca regentă propoziția numărul 1, răspunde la întrebarea ***ce***, determină verbul ***a simți***, introdusă prin conjuncția subordonatoare simplă ***că***, coordonată cu propoziția numărul 3 prin juxtapunere; enunțiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

5. că ritmul universal palpită în tine frenetic și intens - propoziție subordonată completivă directă, are ca regentă propoziția numărul 1, răspunde la întrebarea ***ce***, determină verbul ***a simți***, introdusă prin conjuncția subordonatoare simplă ***că***; coordonată cu propoziția numărul 4 prin juxtapunere; enunțiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

6. că tu ești lumea - propoziție subordonată completivă directă, are a regentă propoziția numărul 1, răspunde la întrebarea ***ce***, determină verbul ***a simți***, introdusă prin conjuncția subordonatoare simplă ***că***, coordonată cu propoziția numărul 5 prin juxtapunere; enunțiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, simplă;

7. că existența nu este concepibilă decît în măsura - propoziție subordonată completivă directă, regentă, are ca regentă propoziția numărul 1, răspunde la întrebarea ***ce***, determină verbul ***a simți***, introdusă prin conjuncția subordonatoare simplă ***că***; coordonată prin juxtapunere cu propoziția numărul 6; enunțiativă propriu-zisă, neexclamativă, negativă, dezvoltată;

8. în care trece prin tine - propoziție subordonată atributivă, are ca regentă propoziția numărul 7, răspunde la întrebarea ***care***, determină substantivul ***măsură***, introdusă prin pronumele relativ ***care*** precedat de prepoziția simplă ***în***; enunțiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

9. și care este un monopol al celor dotați cu sensibilitate magică - propoziție subordonată atributivă, are ca regentă propoziția numărul 1, răspunde la întrebarea ***care***, determină substantivul ***formă***, introdusă prin pronumele relativ ***care***; coordonată copulativ cu un atribut din propoziția regentă prin conjuncția coordonatoare copulativă simplă ***și***; enunțiativă, propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

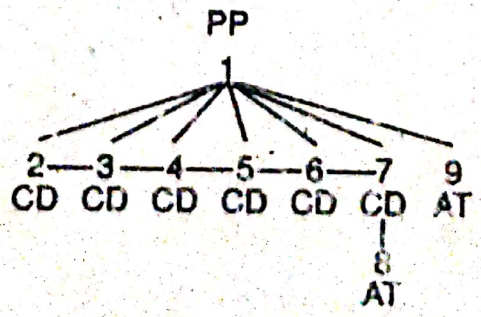

Scanned with OKEN Scanner

b)

lumea - nume predicativ exprimat prin substantiv comun simplu, genul feminin, numărul singular, cazul nominativ, articulat cu articolul hotărît enclitic ***-a***;

absolutul - subiect simplu exprimat prin substantiv comun simplu, genul neutru, numărul singular, cazul nominativ, articulat cu articolul hotărît enclitic ***-l***;

o formă - complement direct exprimat prin substantiv comun simplu, genul feminin, numărul singular, cazul acuzativ, articulat cu articolul nehotărît proclitic ***o***;

de bucurie - atribut substantival prepoziţional exprimat prin substantiv comun simplu, genul feminin, numărul singular, cazul acuzativ, nearticulat, precedat de prepoziţia simplă ***de***;

care - subiect simplu exprimat prin pronume relativ simplu, genul feminin, numărul singular, cazul nominativ;

un monopol - nume predicativ exprimat prin substantiv comun simplu, genul neutru, numărul singular, cazul nominativ, articulat cu articolul nehotărît proclitic ***un***;

c)

Primele virgule despart propoziţii de acelaşi fel (completive directe) coordonate prin juxtapunere. Ultima virgulă s-a folosit după un grup de propoziţii subordonate coordonate între ele intercalate între termenii regentei (între părţile componente ale subiectului multiplu).

d)

a simţi - parte componentă a subiectului multiplu a ***simţi... a găsi***, exprimat prin verb tranzitiv, regulat, conjugarea a IV-a, diateza activă, modul infinitiv, timpul prezent;

(Să) ***simţi***...[1] */ este desigur a realiza...*[2]*/* (subiectivă)

a găsi - parte componentă a subiectului multiplu ***a simţi... a găsi***, exprimat prin verb tranzitiv, regulat, conjugarea a IV-a, diateza activă, modul infinitiv, timpul prezent;

... (să) ***găseşti****... / este desigur a realiza... /* (subiectivă)

a realiza - nume predicativ prin verb tranzitiv, regulat, conjugarea I, diateza activă, modul infinitiv, timpul prezent;

A simţi... a găsi este desigur / (să) ***realizezi*** *o formă de bucurie.* (predicativă)

II.

Verbele la moduri nepersonale (nepredicative) au următoarele funcţii sintactice:

- infinitiv:
  - subiect: *E uşor* ***a scrie*** *versuri.*
  - nume predicativ: *Plăcerea lui este de* ***a cîti****.*
  - atribut verbal: *Toţi copii au plăcerea de* ***a se juca****.*
  - c. direct: *Nu putem* ***merge*** *acolo.*
  - c. indirect: *Se teme* ***a pleca*** *la drum noaptea.*
  - c.c. de timp: ***Înainte de a pleca****, a dat pe la mine.*
  - c.c. de mod: *A plecat* ***fără a spune****.*
  - c.c. de scop: *A venit* ***pentru a lua*** *caietul.*
  - c.c. de cauză: *Era furios* ***de a nu fi reuşit****.*
- supin:
  - subiect: *E uşor* ***de învăţat****.*
  - nume predicativ: *Tema este* ***de scris****.*
  - atribut verbal: *Şi-a cumpărat o maşină* ***de scris****.*
  - c. direct: *A terminat* ***de scris****.*

Scanned with OKEN Scanner

- c. indirect: *S-a săturat **de așteptat**.*
- c.c. de loc: *Am dat o raită **la scăldat**.*
- c.c. de scop: *S-a dus **la vînat**.*

- gerunziu:
  - nume predicativ: *Rana soldatului era **sîngerîndă**.* (gerunziu acordat)
  - atribut verbal: *Pomi **gemînd** de rod se legănau în bătaia vîntului.*
  - atribut adjectival: *Coșuri **fumegînde** se zăreau la marginea orașului.* (gerunziu acordat)
  - complement direct: *Am auzit **strigînd**.*
  - complement indirect: *S-a plictisit **învățînd**.*
  - complement circ. de timp: ***Plimbîndu-se** prin parc, s-a întîlnit cu el.*
  - compl. circ de mod: *Venea **alergînd**.*
  - complement circ. de cauză: ***Întîrziind**, n-a mai intrat în clasă.*

- participiu:
  - nume predicativ: *Cîmpia este **înverzită**.*
  - atribut adjectival: *Cartea **citită** mi-a plăcut mult.*
  - c.c. de mod: *Se uită **ca vrăjit**.*
  - c.c. de cauză: *Nu mai putea **de obosită**.*

Observații:

1. Participiul substantivizat poate avea aceleași funcții sintactice ca și substantivul.
2. În precizarea funcțiilor sintactice am avut în vedere părțile de propoziție studiate în ciclul gimnazial.

III.

poți - predicat verbal;
e (se află) - predicat verbal;
este exuberanța - predicat nominal;
palpită - predicat verbal;
ești lumea - predicat nominal;
nu este conceptibilă - predicat nominal;
trece - predicat verbal;
este... a realiza - predicat nominal;
este un monopol - predicat nominal.

IV.

Predicatul este de mai multe feluri:

1. *Predicat verbal;*
2. *Predicat nominal;*
3. *Predicat nominal incomplet* (insuficient, gol) - exprimat prin verb copulativ urmat de o propoziție predicativă;

Predicatul verbal se exprimă prin:

1. verb predicativ la orice diateză, la unul din modurile predicative (personale): indicativ, imperativ, conjunctiv, condițional-optativ, prezumtiv:

*El **vine** la școală.* (diateza activă)
*Copilul **se joacă** în curte.* (diateza reflexivă)

Scanned with OKEN Scanner

*El **este chemat** de mama sa.* (diateza pasivă)

2. locuțiune verbală, în aceleași condiții cu verbul:

*El **și-a dat seama** de greșeala făcută.*

3. interjecție verbală predicativă:

***Hai** acasă.*

4. adverb predicativ (izolat prin virgulă sau urmat de o conjuncție subordonatoare, cu condiția să nu accepte un verb copulativ):

***Firește**[1] / (că) va veni.[2] /*

5. locuțiune adverbială predicativă:

***Fără îndoială**[1] / (că) va veni.[2] /*

Soluțiile testului nr. 37

1. a)

"Acei[1a] / (care) susțin[2] / (că) frica de moarte nu-și are o justificare mai adîncă[3] / (deoarece)[4a] / (atît cît) este un eu[5] / moartea nu există[4b], / iar[6a] / (cînd) ești mort[7] / eul a dispărut[6b], / uită de fenomenul atît de ciudat al agoniei treptate."[1b] /

(Emil Cioran - "Pe culmile disperării")

1. Acei... uită de fenomenul atît de ciudat al agoniei treptate - propoziție principală, regentă; enunțiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

2. care susțin - propoziție subordonată atributivă, regentă, are ca regentă propoziția numărul 1, răspunde la întrebarea ***care***, determină pronumele demonstrativ ***acei***, introdusă prin pronumele relativ ***care***; enunțiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, simplă;

3. că frica de moarte nu-și are o justificare mai adîncă - propoziție subordonată completivă directă, regentă, are ca regentă propoziția numărul 2, răspunde la întrebarea ***ce***, determină verbul tranzitiv ***susțin***, introdusă prin conjuncția subordonatoare simplă ***că***; enunțiativă propriu-zisă, neexclamativă, negativă, dezvoltată;

4. deoarece... moartea nu există - propoziție subordonată circumstanțială de cauză, regentă, are ca regentă propoziția numărul 3, răspunde la întrebarea ***din ce cauză***, determină verbul ***nu are***, introdusă prin conjuncția subordonatoare compusă ***deoarece***; enunțiativă propriu-zisă, neexclamativă, negativă, simplă;

5. atît cît este un eu - propoziție subordonată circumstanțială de timp, are ca regentă propoziția numărul 4, răspunde la întrebarea ***cît timp***, determină verbul ***nu există***; introdusă prin locuțiunea conjuncțională ***atît cît*** sinonimă ***cu atît(a) timp cît***; enunțiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, simplă;

6. iar... eul a dispărut - propoziție subordonată circumstanțială de cauză, regentă, are ca regentă propoziția numărul 3, răspunde la întrebarea ***din ce cauză***, determină verbul ***nu are***, se subînțelege conjuncția subordonatoare ***deoarece***, coordonată cu propoziția numărul 4 prin conjuncția copulativă ***iar=și***; enunțiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, simplă;

7. cînd ești mort - propoziție subordonată circumstanțială de timp, are ca regentă propoziția numărul 6, răspunde la întrebarea ***cînd***, determină verbul ***a dispărut***, introdusă prin adverbul relativ ***cînd***; enunțiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

Scanned with OKEN Scanner

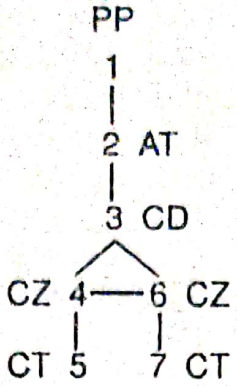

b)

o justificare - complement direct exprimat prin substantiv comun simplu, genul feminin, numărul singular, cazul acuzativ, articulat cu articolul nehotărît proclitic **o**;

Observaţie:

Nu considerăm expresia ***nu... are o justificare*** locuţiune verbală, deşi poate fi înlocuită cu ***a se justifica***, deoarece, în cazul locuţiunilor, un criteriu este şi vechimea lor în vorbire şi în funcţie de aceasta, gradul de sudură al elementelor ei.

cînd - complement circumstanţial de timp exprimat prin adverb relativ, de timp, simplu, fără grad de comparaţie;

de fenomenul - complement indirect exprimat prin substantiv comun simplu, genul neutru, numărul singular, cazul acuzativ, articulat cu articolul hotărît enclitic **-l**;

atît de - complement circumstanţial de mod propriu-zis (determină adjectivul ***ciudat***) exprimat prin adverb de mod simplu, fără grad de comparaţie, urmat de prepoziţia simplă **de**;

II.

susţin (a susţine)

1. **a sprijini, a servi (de suport), a ajuta;**
2. **a lua o atitudine favorabilă, a sprijini, a apăra;**
3. **a argumenta;**
4. **a cîntări;**
5. **a proclama;**
6. **a participa** (la un concurs);
7. **a ajuta, a întreţine;**
8. **a patrona;**
9. **a însufleţi;**
10. **a declara, a pretinde, a spune, a zice.**

justificare -

1. **legitimare, legimitate, demonstrare, îndreptăţire, motivare;**
2. **explicaţie, dezvinovăţire;**
3. **dovadă, argument.**

există (a exista) -

1. **a se afla;**

Scanned with OKEN Scanner

2. **a avea;**
3. **a trăi;**
4. **a dăinui;**
5. **a data;**
6. **a consta;**
7. **a se găsi;**
8. **a se manifesta.**

dispare (a dispărea) -

1. **a pieri, a o șterge, a se eclipsa, a se evapora, a se volatiliza;**
2. **a se pierde, a se mistui, a se scufunda;**
3. **a muri;**
4. **a apune;**
5. **a se risipi;**
6. **a înceta;**
7. **a se stinge.**

fenomen -

1. **proces;**
2. **fapt;**
3. **transformare, evoluție, efect;**
4. **aspect, întîmplare, ființă, obiect** (care surprinde prin unele calități);

agonie - **comă**, (figurativ) **zbucium, zbatere, neliniște.**

eul - **personalitate, individualitate.**

Observație:

Pentru a stabili sinonimele acestor neologisme, consultați *"Dicționarul de sinonime"*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1989.

Soluțiile testului nr. 38

I. a)

"Eram cinci inși la precupeața Lenca Liuchici[1] / (și) aveam două paturi și o masă,[2]/ (iar) Huțu se culca pe jos[3] / (fiindcă) taică-său îi adusese o saltea de paie, două perini, o velință, trei rînduri de albituri, două pîini mari, un săculeț de fasole, altul cu făină de mămăligă și o bucată de slănină[4] / (ca să)-i fie pe două săptămîni.[5] / Seca Lenca avea două fete și un copil..."[6] /

(Ioan Slavici - "Budulea Taichii")

1. Eram cinci inși la precupeața Lenca Liuchici - propoziție principală; enunțiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

2. și aveam două paturi și o masă - propoziție principală coordonată copulativ cu propoziția numărul 1 prin conjuncția simplă ***și***; enunțiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

3. iar Huțu se culca pe jos - propoziție principală, regentă, coordonată cu propoziția numărul 2 prin conjuncția simplă adversativă ***dar***; enunțiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

Scanned with OKEN Scanner

4. fiindcă taică-său îi adusese o saltea cu paie, două perini, o velință, trei rînduri de albituri, două pîini mari, un săculeț de fasole, altul cu făină de mămăligă și o bucată de slănină - propoziție subordonată circumstanțială de cauză, regentă, are ca regentă propoziția numărul 3, răspunde la întrebarea ***din ce cauză***, determină verbul ***se culca***, introdusă prin conjuncția subordonatoare ***fiindcă***; enunțiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

5. ca să-i fie pe două săptămîni - propoziție subordonată circumstanțială de scop, are ca regentă propoziția numărul 4, răspunde la întrebarea ***cu ce scop***, determină verbul ***adusese***, introdusă prin conjuncția subordonatoare compusă ***ca să***; enunțiativă, propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

6. Seca Lenca avea două fete și un copil - propoziție principală independentă; enunțiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată.

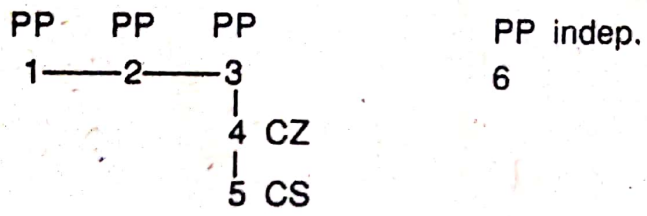

înși - subiect simplu exprimat prin substantiv comun simplu, genul masculin, numărul plural, cazul nominativ, nearticulat;

o - atribut adjectival exprimat prin numeral cardinal propriu-zis simplu cu valoare adjectivală, acordat în gen, număr și caz cu substantivul determinat ***masă*** - genul feminin, numărul singular, cazul acuzativ;

(***O*** este numeral, deoarece în aceeași propoziție se află și numeralul ***două***)

un - atribut adjectival exprimat prin adjectiv pronominal nehotărît simplu, acordat în gen, număr și caz cu substantivul determinat ***săculeț*** - genul masculin, numărul plural, cazul acuzativ; (**Un** este adjectiv pronominal nehotărît, deoarece alternează cu pronumele nehotărît ***altul***);

altul - complement direct exprimat prin pronume nehotărît simplu, genul masculin, numărul singular, cazul acuzativ;

cu făină - atribut substantival prepozițional exprimat prin substantiv comun simplu, genul feminin, numărul singular, defectiv de plural, cazul acuzativ, nearticulat, precedat de prepoziția simplă ***cu***;

pe două săptămîni - complement circumstanțial de timp dezvoltat exprimat prin substantiv comun simplu, genul feminin, numărul plural, cazul acuzativ, nearticulat, precedat de prepoziția simplă ***pe***; numeralul cardinal simplu ***două*** (cu valoare adjectivală acordat în gen, număr și caz cu substantivul săptămîni - genul feminin, numărul plural, cazul acuzativ) este atribut adjectival;

Observație:

Acest complement circumstanțial de timp dezvoltat este analizabil:

pe... săptămîni - complement circumstanțial de timp exprimat prin substantiv;

două - atribut adjectival exprimat prin numeral cardinal simplu cu valoare adjectivală.

Scanned with OKEN Scanner

un - atribut adjectival exprimat prin numeral cardinal propriu-zis simplu cu valoare adjectivală, acordat în gen, număr și caz cu substantivul determinat copil - genul masculin, numărul plural, cazul acuzativ; (***Un*** este numeral, deoarece alternează cu numeralul ***două*** cu care se află în aceeași propoziție).

c)

eram - predicat verbal;

(Verbul ***a fi*** este predicativ, deoarece are sensul *de a se afla, a sta*)

aveam - predicat verbal;

se culca - predicat verbal;

adusese - predicat verbal;

să fie - predicat verbal; (Verbul ***a fi*** este predicativ, deoarece are înțelesul de ***a ajunge***)

avea - predicat verbal.

II.

câte doi - complement circumstanțial de mod propriu-zis exprimat prin numeral distributiv;

câte o - atribut adjectival exprimat prin numeral distributiv cu valoare adjectivală, acordat în gen, număr și caz cu substantivul determinat ***pagină*** - genul feminin, numărul singular, cazul acuzativ;

înzecit - complement circumstanțial de mod propriu-zis exprimat prin numeral multiplicativ cu valoare adverbială.

înzecit - atribut adjectival exprimat prin numeral multiplicativ cu valoare adjectivală, acordat în gen, număr și caz cu substantivul determinat ***efortul*** - genul neutru, numărul singular, cazul nominativ;

amîndoi - subiect simplu exprimat prin numeral colectiv cu valoare substantivală, genul masculin, numărul plural, cazul nominativ;

tustrei - atribut adjectival exprimat prin numeral colectiv cu valoare adjectivală, acordat în gen, număr și caz cu substantivul determinat ***elevi*** - genul masculin, numărul plural, cazul nominativ;

o dată - complement circumstanțial de timp (arată frecvența acțiunii), exprimat prin numeral adverbial (sau de repetiție);

de trei ori - complement circumstanțial de mod (de măsură), exprimat prin numeral adverbial (sau de repetiție);

a doi - atribut substantival genitival exprimat prin numeral cardinal simplu cu valoare substantivală, genul feminin, numărul plural, cazul genitiv, precedat de prepoziția ***a***.

Observații:

1. Atributele exprimate prin numerale cu valoare substantivală sînt atribute substantivale. Cînd numeralul are valoare adjectivală, sînt atribute adjectivale. (Vezi Mioara Avram, *op. cit.*, p. 278).

2. ***A*** este prepoziție cu care se construiește genitivul numeralelor cardinale. Genitivul lor se mai poate construi și cu articolul demonstrativ (adjectival): *celor (doi)*.

a doi - atribut adjectival exprimat prin numeral cardinal simplu cu valoare adjectivală, acordat în gen, număr și caz cu substantivul determinat ***elevi*** - genul masculin, numărul plural, cazul genitiv.

Scanned with OKEN Scanner

celui de-al treilea - atribut substantival genitival, exprimat prin numeral ordinal simplu cu valoare substantivală, genul masculin, numărul singular, cazul genitiv, precedat de articolul demonstrativ (adjectival) ***celui*** și de prepoziția simplă ***de***;

celui de-al doilea - atribut adjectival exprimat prin numeral ordinal simplu cu valoare adjectivală, acordat în gen, număr și caz cu substantivul determinat ***elev*** - genul masculin, numărul singular, cazul genitiv.

Observație:

G. - D. numeralelor ordinale se formează numai cu articolele demonstrative (adjectivale) *cel, cea*, urmate de prepoziția ***de***: *celui de -, celei de -.*

la trei - complement indirect anticipat prin forma neaccentuată a pronumelui personal în D., ***le-***, exprimat prin numeral cardinal simplu cu valoare substantivală, genul masculin, numărul plural, cazul dativ; (Dativul numeralelor cardinale se formează cu prepoziția ***la*** sau cu articolul demonstrativ (adjectival): ***celor trei*** .)

trei - atribut adjectival exprimat prin numeral cardinal simplu cu valoare adjectivală, acordat în gen, număr și caz cu substantivul determinat ***elevi***, genul masculin, numărul plural, cazul dativ;

o doime - complement direct exprimat prin numeral fracționar cu valoare substantivală, genul feminin, numărul singular, cazul acuzativ.

III.

o dată - *Am fost la el doar* ***o dată.*** (numeral adverbial)
- *Și-a notat* ***o dată*** *importantă în caiet.*
(substantiv articulat cu articolul nehotărît).

odată - *A fost* ***odată*** *ca niciodată.* (adverb = **cîndva**)

IV.

Subiect - ***Doi*** *au plecat.* (numeral cardinal - N.)
- ***Al doilea*** *a venit.* (numeral ordinal - N.)

Nume predicativ: - *Ei sînt* ***doi.*** (numeral cardinal - N.)
- *Tu ești* ***al treilea.*** (numeral ordinal - N.)

Atribut substantival
(cînd are valoare substantivală)
- *Cărțile* ***celor doi*** *sînt îngrijite.* (numeral cardinal - G.)
- *Cartea* ***de la cel de-al doilea*** *mi-a plăcut mai mult.* (numeral ordinal - Ac.)

Atribut adjectival:
(cînd are valoare adjectivală)
- ***Doi*** *copii se joacă.* (numeral cardinal - N)
- *Stă în banca* ***a doua.*** (numeral ordinal - Ac.)

Complement direct: - ***Pe cei doi*** *îi laudă toți.* (numeral cardinal - Ac.)
- ***Pe al treilea*** *l-am întîlnit în oraș.* (numeral cardinal - Ac.)

Observații:

1. Numele predicativ exprimat prin numeral mai poate sta și în cazurile Ac. și G.:
Cărțile sînt ***pentru cei doi.*** *(Ac.)*
Meritul este ***al celei de-a doua*** *(G.)*
2. Cu funcția de atribut substantival, numeralul poate sta și în cazul D.:
Oameni ***asemenea celor doi,*** *rar întîlnești.*
3. Numeralul îndeplinește funcția sintactică de atribut adjectival cu condiția să aibă valoare adjectivală. În această situație el ia, prin acord, cazurile substantivului determinat.

Scanned with OKEN Scanner

BIBLIOGRAFIE
SELECTIVĂ

1. **xxx** *Dicționarul explicativ al limbii române*, Editura Academiei, București, 1975.

2. **xxx** *Dicționarul ortografic, ortoepic și morfologic al limbii române*, Editura Academiei, București, 1982.

3. **xxx** *Gramatica limbii române*, ediția a II-a, revăzută și adăugită, tiraj nou, vol. I-II, Editura Academiei, București, 1977.

4. **xxx** *Îndreptarul ortografic, ortoepic și de punctuație*, ediția a IV-a, Editura Academiei, București, 1983.

5. **Anghelescu Temelie, N., Popescu, Adrian Gh.,** *Dificultăți ale analizei gramaticale*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1976.

6. **Avram, Mioara**, *Gramatica pentru toți*, Editura Academiei, București, 1986.

7. **Beldescu, G.**, *Ortografia în școală*, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1973.

8. **Butoi, Mihaela, Constantinescu-Dobridor, Gh.,** *Limba română, Manual pentru clasa a VI-a*, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1990.

9. **Coteanu, Ion**, *Gramatica de bază a limbii române*, Editura Albatros, București, 1982.

10. **Coleașcă, Iancu, Novac, Alexandrina,** *Culegere de fraze analizate sintactic*, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1973.

11. **Diaconescu, Ion,** *Probleme de sintaxă a limbii române actuale. Construcție și analiză*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1989.

12. **Drașoveanu, D.D., Dumitrașcu, P., Zdrenghea, M.,** *Analize gramaticale și stilistice*, ediția a II-a, Editura Științifică, București, 1966.

13. **Drincu, Sergiu**, *Semnele ortografice și de punctuație în limba română. Norme și exerciții*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1983.

14. **Dumitrescu, Ana, Teodorescu, Vasile**, *Limba română. Manual pentru clasa a V-a*, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1990.

15. **Evseev, Ivan, Șerban, Vasile**, *Vocabularul românesc contemporan*, Editura "Facla", 1978.

16. **Guțu-Romalo, Valeria**, *Sintaxa limbii române. Probleme și interpretări*, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1973.

17. **Hristea, Theodor** (coord.), *Sinteze de limba română*, ediția a III-a revăzută și din nou îmbogățită, Editura Albatros, București, 1984.

18. **Irimia, Dumitru**, *Structura gramaticală a limbii române. Sintaxa*, Editura Junimea, Iași, 1983.

19. **Ivănuș, Dumitru** (coordonator), *Limba română. Sintaxă și morfologie. Rezolvări, soluții și îndrumări*, Editura "Cartea Nouă", Craiova, 1991.

Scanned with OKEN Scanner

20. **Ivănuș, Dumitru, Toma, Ion**, *Limba română. Manual preparator pentru bacalaureat și admiterea în învățământul superior*, Colecția Universitas, 1991.

21. **Ivănuș, Dumitru, Toma, Ion**, *Limba română. Manual preparator pentru bacalaureat și admitere în învățământul superior*, Colecția Universitas, Editura Presa Națională, București, 1992.

22. **Neamțu, G.G.**, *Elemente de analiză gramaticală, 99 de confuzii/distincții*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1989.

23. **Nicolescu, Aurel**, *Probleme de sintaxă a propoziției*, Editura Științifică, București, 1970.

24. **Nicolescu, Aurel**, *Analize gramaticale*, ediția a treia, revăzută și adăugită, Editura Ion Creangă, București, 1978.

25. **Popescu, Ion**, *Limba română. Gramatică și noțiuni de vocabular și de istorie a limbii române. Manual pentru clasa a VIII-a*, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1990.

26. **Popescu, Ion**, *Limba română. Gramatică și noțiuni de vocabular. Manual pentru clasa a VII-a*, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1990.

27. **Popescu, Ștefania**, *Gramatica practică a limbii române cu o culegere de exerciții*, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1971.

28. **Preda, Irina, Seche, Luiza, Seche, Mircea**, *Dicționar de sinonime*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1988.

29. **Șerban, Vasile**, *Sintaxa limbii române, curs practic, ediția a II-a revizuită și completată*, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1970.

30. **Trandafir, Gheorghe D.**, *Probleme controversate de gramatică a limbii române actuale*, Editura "Scrisul Românesc", Craiova, 1982.

31. **Zdrenghea, Mircea, Zdrenghea, Stela**, *Probleme de analiză morfologică*, Editura Științifică, București, 1971.

Scanned with OKEN Scanner

CUPRINS

Pagina

Câteva precizări 3
Unele aspecte ale analizei gramaticale 4
I. Analiza sintactică a frazei 4
II. Analiza sintactico-morfologică și morfo-sintactică 10

Testul nr. 1 13
Testul nr. 2 13
Testul nr. 3 14
Testul nr. 4 14
Testul nr. 5 15
Testul nr. 6 15
Testul nr. 7 16
Testul nr. 8 16
Testul nr. 9 16
Testul nr. 10 17
Testul nr. 11 17
Testul nr. 12 18
Testul nr. 13 19
Testul nr. 14 19
Testul nr. 15 19
Testul nr. 16 20
Testul nr. 17 20
Testul nr. 18 21
Testul nr. 19 21
Testul nr. 20 22
Testul nr. 21 22
Testul nr. 22 23
Testul nr. 23 23
Testul nr. 24 24
Testul nr. 25 24
Testul nr. 26 25
Testul nr. 27 25
Testul nr. 28 26
Testul nr. 29 26
Testul nr. 30 27
Testul nr. 31 28
Testul nr. 32 28
Testul nr. 33 28
Testul nr. 34 29
Testul nr. 35 29
Testul nr. 36 30
Testul nr. 37 30
Testul nr. 38 30

Soluțiile testului nr. 1 32
Soluțiile testului nr. 2 34
Soluțiile testului nr. 3 38
Soluțiile testului nr. 4 41
Soluțiile testului nr. 5 44
Soluțiile testului nr. 6 48
Soluțiile testului nr. 7 50
Soluțiile testului nr. 8 54
Soluțiile testului nr. 9 57
Soluțiile testului nr. 10 60
Soluțiile testului nr. 11 63
Soluțiile testului nr. 12 66
Soluțiile testului nr. 13 70
Soluțiile testului nr. 14 72
Soluțiile testului nr. 15 75
Soluțiile testului nr. 16 79
Soluțiile testului nr. 17 81
Soluțiile testului nr. 18 84
Soluțiile testului nr. 19 87
Soluțiile testului nr. 20 89
Soluțiile testului nr. 21 92
Soluțiile testului nr. 22 97
Soluțiile testului nr. 23 102
Soluțiile testului nr. 24 107
Soluțiile testului nr. 25 110
Soluțiile testului nr. 26 113
Soluțiile testului nr. 27 115
Soluțiile testului nr. 28 119
Soluțiile testului nr. 29 121
Soluțiile testului nr. 30 125
Soluțiile testului nr. 31 127
Soluțiile testului nr. 32 129
Soluțiile testului nr. 33 132
Soluțiile testului nr. 34 135
Soluțiile testului nr. 35 142
Soluțiile testului nr. 36 144
Soluțiile testului nr. 37 148
Soluțiile testului nr. 38 150

BIBLIOGRAFIE 154

Scanned with OKEN Scanner

Lucrarea vizează cunoștințele prevăzute de programele și manualele școlare în vigoare ale ciclului gimnazial și liceal recomandate candidaților la examenele de admitere. Ea are menirea de a completa și a îmbogăți prin conținutul ei o altă lucrare a acelorași autori, intitulată „Limba română – subiecte date la examenele de admitere în licee și școli profesionale – 1990–1993; rezolvări integrale și îndrumări", Editura Didactică și Pedagogică, București 1993.

ISBN 973-96065-2-0

1650 L

Scanned with OKEN Scanner

1. Substantivele proprii masculine, nume de persoane, formează G. - D. cu articolul hotărît proclitic ***lui*** (exemplele 8, 9).

2. Mai rar, şi unele substantive comune de genul masculin primesc la G. - D. singular articolul hotărît ***lui*** în faţă (exemplele 10, 11).

3. Şi unele substantive proprii feminine, nume de persoane, formează G. - D. cu articolul hotărît proclitic ***lui*** (exemplele 6, 7). Acestea sînt, de obicei, nume mai noi. Celelalte feminine proprii se articulează la G. - D. cu **-i** (exemplele 1, 2, 3, 4, 5). Substantivele proprii feminine terminate în ***-ca***, ***-ga***, fac dativ - genitivul singular articulat cu articol hotărît în ***-căi***, ***-găi***, în care ***i*** este articol hotărît. Există şi formele populare *Florichii*, *Olghii*, *Sultănichii*, dar care nu sînt literare. Cele terminate în ***a***, fac G. - D. singular articulat cu articolul hotărît în ***-ei***, în care ***i*** este articolul hotărît.

4. Substantivele comune de genul feminin formează G. - D. singular articulat cu articol hotărît prin adăugarea articolului hotărît ***-i*** la forma de genitiv-dativ singular nearticulat (identică, de obicei, cu cea de N.- Ac. plural) exemplele 12, 13, 14, 15, 16, 17, -, cu excepţia celor terminate în ***i/e*** în ***hiat***, la care articolul se adaugă la forma de N.- Ac. singular nearticulat (exemplele 18, 19, 20).

5. Toate substantivele comune feminine formează G.- D. singular articulat cu articol nehotărît prin adăugarea articolului nehotărît ***unei*** la forma de genitiv-dativ singular nearticulat (identică, de obicei, cu cea de N.- Ac., plural).

Observaţie:

Substantivele comune feminine terminate în **i/e** în hiat se scriu la G. - D. singular nearticulat şi la N. - Ac. plural nearticulat cu **ii**: primul **i** este din radical sau din temă, iar al doilea **i** este desinenţa:

(o) cîmpie - (acestei) cîmpii - G., D.; sg.
- (două) cîmpii - N., Ac.; pl.
din temă — desinenţă

Prezenţa adjectivului demonstrativ înaintea substantivului impune forma nearticulată. Forma de G.-D. singular nearticulat este, ***de obicei***, identică cu cea de N.-Ac. plural, nearticulat, deoarece există şi excepţii:

mîncare - G.-D. sing. (acestei) mîncări;
- N.-Ac. pl. mîncăruri.

III. Cîmpie

1. *Lanurile* ***cîmpiei*** *se leagănă în bătaia vîntului.*
G. - atribut substantival genitival
(fără articol posesiv)
2. *Asupra* ***cîmpiei*** *s-a abătut o grindină puternică.*
G. - complement indirect - cu nuanţă de complement circumstanţial de loc
(fără articol posesiv)
3. *Aceste lanuri* ***ale cîmpiei*** *vor da rod bogat.*
G. - atribut substantival genitival
(cu articol posesiv)
4. ***Ale cîmpiei*** *lanuri se legănau în soare.*
G. - atribut substantival genitival
(cu articol posesiv)

Scanned with OKEN Scanner

observat și faptul că același termen, în situația noastră cuvîntul **vin**, poate fi, ca verb, și polisemantic. (vezi I. c)

ban - *Nu i-a mai rămas nici un* ***ban.*** (**monedă**, unitate de măsură a valorii)
- *Mihai Viteazul a fost* ***ban*** *al Craiovei.* (**conducător**, funcție dregătorească în trecut)

leu - *Creionul a costat un* ***leu.*** (**monedă**, ban)
- *La grădina zoologică am văzut un* ***leu.*** (**animal**)

Observație:

În aceste situații criteriul de stabilire a omonimiei este numai cel semantic. Pentru a nu confunda omonimele cu cuvintele polisemantice, trebuie să avem în vedere că sensul primelor este total diferit, pe cînd celelalte sînt apropiate ca înțeles.

Soluțiile testului nr. 17

I. a) *"Tu nici nu-ntrebi*[1] */ (ce) voi*[2] */ (și) mi-l și dai.*[3] */*
(Ce) mi-a lipsit,[1] */ întotdeauna ai,*[2] */*
(Și)-ai și uitat[3] */*
(De cîte ori)[4] */ (și) (ce)*[5] */ (și) (cît) mi-ai dat.*[6] */*
Hambarul ți-este plin împărătește.[1] */*
(Pe cît) îl scazi,[1] */ mai mult se împlinește,*[2] */*
(Și) de la sine sacul[3a] */ (ce) se scoate*[4] */*
Se însuflește cu bucate."[3b] */*

(T. Arghezi - "Psalm")

Fraza I

1. Tu nici nu-ntrebi - propoziție principală, regentă; enunțiativă propriu-zisă, neexclamativă, negativă, simplă;

2. ce voi - propoziție subordonată completivă directă, are ca regentă propoziția nr. 1, răspunde la întrebarea *ce*, determină verbul tranzitiv ***întrebi***, introdusă prin pronumele relativ ***ce***; enunțiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

3. și mi-l și dai - propoziție principală coordonată copulativ cu propoziția 1, prin conjuncția *și*; enunțiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată.

Fraza II

1. Ce mi-a lipsit - propoziție subordonată completivă directă, are ca regentă propoziția nr. 2, răspunde la întrebarea *ce*, determină verbul tranzitiv ***ai***, introdusă prin pronumele relativ ***ce***; enunțiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

2. întotdeauna ai - propoziție principală, regentă; enunțiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

3. și-ai și uitat - propoziție principală, regentă, coordonată copulativ cu propoziția nr. 2 prin conjuncția ***și***; enunțiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, simplă;

4. de cîte ori (mi-ai dat) - propoziție subordonată completivă directă, are ca regentă propoziția nr. 3, răspunde la întrebarea ***ce***, determină verbul ***ai uitat,***

Scanned with OKEN Scanner

nici un - atribut adjectival exprimat prin adjectiv pronominal negativ compus, acordat în gen, număr și caz cu substantivul **scriitor** - masculin, singular, nominativ;

care (scriitor) - subiect simplu exprimat prin pronume relativ simplu, masculin, singular, nominativ;

unii - subiect simplu exprimat prin pronume nehotărît simplu, masculin, plural, nominativ;

contactul - subiect simplu exprimat prin substantiv comun simplu, neutru, singular, nominativ, articulat cu articolul hotărît enclitic *l*;

cu satul - atribut substantival prepozițional exprimat prin substantiv comun simplu, neutru, singular, acuzativ, articulat cu articolul hotărît enclitic *l*;

care (contactul) - subiect simplu exprimat prin pronume relativ simplu, neutru, singular, nominativ,

scriitor - subiect simplu exprimat prin substantiv comun simplu, masculin, singular, nominativ, nearticulat.

II. În rezolvarea acestui subiect este necesară o mare atenție la explicarea ortografiei cuvintelor și a grupurilor de cuvinte, deoarece unele dintre ele pot avea valori morfologice diferite.

cel - *articol demonstrativ* (adjectival):

- cînd leagă un adjectiv, o locuțiune adjectivală sau un numeral de substantivul determinat:
  *Elevul **cel** harnic a învățat.*
  *Elevul **cel** din urmă învață.*
  ***Cel** de al doilea elev citește.*
- cînd substantivează un adjectiv sau numeral:
  ***Cel** harnic învață.*
  ***Cel** de-al doilea a plecat.*
- cînd intră în alcătuirea gradului superlativ relativ al unui adjectiv sau adverb:
  *El este **cel** mai silitor.*

- *pronume demonstrativ*, cînd înlocuiește un substantiv:
  ***Cel** de acolo este colegul meu.*
  Băiatul
- *adjectiv pronominal demonstrativ*, cînd stă pe lîngă un substantiv cu care se acordă în gen, număr și caz și este substituibil cu ***acel*** :
  *"Pe **cel** deal, pe **cel** colnic,*
  Trece-o mîndră..."

cea - *articol demonstrativ sau adjectival*: (în aceleași situații ca și ***cel***):
- *pronume demonstrativ* (în aceeași situație ca și ***cel***)
- *adjectiv pronominal demonstrativ* (în aceeași situație cu ***cel***)
  *"Iar **cea** mioriță..."*
- *interjecție*:
  *Hăis, **cea**, își îndeamnă plugarul boii.*

cei - *articol demonstrativ* (adjectival) (în aceleași situații ca și ***cel***)
- *pronume demonstrativ* (ca și ***cel***)
- *adjectiv pronominal demonstrativ* (ca și ***cel***)

Scanned with OKEN Scanner

Atribut verbal:

- la infinitiv: *El are plăcerea de a cîti.*
- la supin: *Problema de rezolvat a fost dificilă.*
- la gerunziu neacordat: *Pomi gemînd de rod străjuiesc şoseaua.*

Atribut adjectival

- la participiu cu formă adjectivală: *Cartea citită a fost interesantă.*
- la gerunziu acordat: *Coşuri fumegînde se zăresc în depărtare.*

Soluţiile testului nr. 18

I. a. *"În generaţia aceasta nu este nici un singur scriitor[1] / (care) să plece într-adevăr numai de la sat,[2] / (şi)[3a] / (chiar dacă) unii erau originari de acolo,[4] / nu mai este contactul direct cu satul, contact[3b] / (care) durează în Ardeal[5] / (dar) dincoace nu.[6] /*

(N. Iorga - "Istoria literaturii române. Introducere sintetică")

1. În generaţia aceasta nu este nici un singur scriitor - propoziţie principală, regentă; enunţiativă propriu-zisă, neexclamativă, negativă, dezvoltată;

2. care să plece într-adevăr numai de la sat - propoziţie subordonată atributivă, are ca regentă propoziţia nr. 1, răspunde la întrebarea ***ce fel de***, determină substantivul ***scriitor***, introdusă prin pronumele relativ ***care***; enunţiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

3. şi nu mai este contactul direct cu satul, contact - propoziţie principală regentă, coordonată copulativ prin conjuncţia *şi* cu propoziţia numărul 1.; enunţiativă propriu-zisă, neexclamativă, negativă dezvoltată;

4. chiar dacă unii erau originari de acolo - propoziţie subordonată circumstanţială concesivă, are ca regentă propoziţia nr. 3, răspunde la întrebarea ***în ciuda cărui fapt***, determină verbul ***nu este***, introdusă prin locuţiunea conjuncţională specifică ***chiar dacă***; enunţiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

5. care durează în Ardeal - propoziţie subordonată atributivă, are ca regentă propoziţia nr. 3, răspunde la întrebarea ***care***, determină substantivul ***contact***, introdusă prin pronumele relativ *care*; enunţiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

6. dar (care) dincoace nu (durează) - propoziţie subordonată atributivă, are ca regentă propoziţia nr. 3, răspunde la întrebarea ***care***, determină substantivul ***contact***, se subînţeleg pronumele relativ ***care*** şi predicatul verbal ***durează***, coordonată adversativ cu propoziţia nr. 5 prin conjuncţia ***dar***; enunţiativă propriu-zisă, neexclamativă, negativă, dezvoltată.

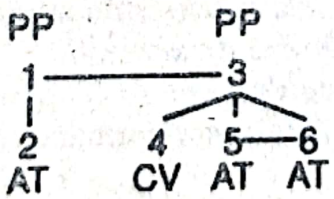

b) aceasta - atribut adjectival exprimat prin adjectiv pronominal demonstrativ de apropiere acordat în gen, număr şi caz cu substantivul ***generaţia*** - feminin, singular, acuzativ;

Scanned with OKEN Scanner

*El este **originar** din Moldova (**de origine**).*
*I-a înmînat actul **original** (**autentic**).*
*Se plimba **solitar** pe malul lacului (**singuratic**).*
*El este **solidar** cu colegii în orice împrejurare (**unit**).*
*Se comportă **familiar** nu numai cu cunoscuţii (**prietenos**).*
*A avut de rezolvat o problemă **familială** (**referitor la familie**).*
*Alin este un elev **eminent** (**excepţional**).*
*În această situaţie accidentul era **iminent** (**inevitabil**).*

Indicaţii: Stabiliţi sensul cuvintelor înainte de a le folosi în propoziţii sau fraze, consultînd un dicţionar. Atenţie la faptul că unele dintre aceste cuvinte au mai multe sensuri care nu se pot folosi în orice context. (vezi *"Dicţionarul explicativ al limbii române"* şi *"Dicţionarul de sinonime"*).

Soluţiile testului nr. 20

1. a) *"Era mirosul cinstit, tonic, sănătos al mahalagiului român, al lui Ilie, vardistul,*[1a] */ (care) mirosea la fel ca Milică;*[2] */ Ilie*[1b] */ (a cărui) sarcină era*[3] */ (să) fluiere marcînd trecerea timpului*[4] */ (şi) iată*[5] */ (că)*[6a] */ (ce) părea atunci o biată slujbă,*[7a] */ trecuse,*[6b] */ timpul adică, anunţat la răspîntii de intervale egale;*[7b] */ Ilie,*[1c] */ (care) pe lîngă "ţignal", mai avea şi-un "livorver" cu butoi;*[8] */ Ilie,1d/ (pe care) J. T., copil fă răsfăţa vîrîndu-i în buzunarele uniformei pămîntii ca de şiac călugăresc maioneză, cremă de ciocolată şi ţigări Pelişor cu muştiuc auriu,*[9] */ (că) protestaseră spălătoresele*[10] */ (şi) se alesese cu buzunarele cusute."*[11] /

(C. Ţoiu - "Obligado")

Observaţie:
Era mirosul - predicat nominal (se subînţelege subiectul ***acesta***);
iată - predicat verbal exprimat prin interjecţie verbală predicativă;
părea... o... slujbă - predicat nominal.

1. Era mirosul cinstit, tonic, sănătos al mahalagiului român, al lui Ilie, vardistul...; Ilie...; Ilie...Ilie - propoziţie principală, regentă; enunţiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

2. care mirosea la fel ca Milică - propoziţie subordonată atributivă, are ca regentă propoziţia nr. 1, răspunde la întrebarea ***care***, determină substantivul ***Ilie***, introdusă prin pronumele relativ ***care***; enunţiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

3. a cărui sarcină era - propoziţie subordonată atributivă, are ca regentă propoziţia nr. 1, răspunde la întrebarea ***care***, determină substantivul ***Ilie***, introdusă prin pronumele relativ ***care*** în genitiv; enunţiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

4. să fluiere marcînd trecerea timpului - propoziţie subordonată predicativă, are ca regentă propoziţia nr. 3, răspunde la întrebarea ***ce***, determină verbul copulativ ***era***, introdusă prin conjuncţia ***să***; enunţiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

Scanned with OKEN Scanner

b) de atunci - atribut adverbial exprimat prin adverb de timp simplu, fără grad de comparație, precedat de prepoziția simplă ***de***;

acest - atribut adjectival exprimat prin adjectiv pronominal demonstrativ de apropiere, acordat în gen, număr și caz cu substantivul determinat ***teren*** - neutru, singular, acuzativ;

venită - atribut adjectival exprimat prin verb, conjugarea a III-a, participiu cu formă adjectivală, acordat în gen, număr și caz cu substantivul determinat ***concurență*** - feminin, singular, nominativ;

aceasta - subiect simplu exprimat prin pronume demonstrativ de apropiere, feminin, singular, nominativ;

în căutarea - complement circumstanțial de scop exprimat prin substantiv comun simplu, feminin, singular, acuzativ, articulat cu articolul hotărît enclitic ***-a***, precedat de prepoziția simplă ***în***;

de subiecte - atribut substantival prepozițional exprimat prin substantiv comun simplu, neutru, plural, acuzativ, nearticulat, precedat de prepoziția simplă ***de***;

pentru literatură - atribut substantival prepozițional exprimat prin substantiv comun simplu, feminin, singular, acuzativ, nearticulat, precedat de prepoziția simplă ***pentru***.

c. Predicat verbal: *Fireşte*[1] / *(că) vine.*[2] /

Observație:

Astfel de adverbe se numesc predicative. Au funcție sintactică de predicat verbal atunci cînd nu se subînțelege un verb copulativ și cînd le urmează o conjuncție ori sînt izolate între virgule:

Vine,[1a] / *desigur*,[2] / și el.[1b] /

PP inc.

În următoarele situații, adverbul are funcții sintactice de nume predicativ sau complement circumstanțial de mod:

(E) sigur[1] / *că vine.*[2] / (nume predicativ)

Vine sigur. (complement de mod)

(Vezi Mioara Avram, *"Gramatica pentru toți"*, p. 202, 263-266)

Nume predicativ: *E bine așa.*

Observație:

În această situație adverbul intră în alcătuirea unei expresii verbale impersonale.

Astfel este țara Ardealului.

Atribut: *Lecția de astăzi a fost interesantă.*

Complement circumstanțial de loc: *Vino acolo.*

Complement circumstanțial de timp: *Pleacă mîine.*

Complement circumstanțial de mod: *Merge* ***repede.***

II. Originar - original;
solitar - solidar;
familiar - familial;
eminent - iminent;

Scanned with OKEN Scanner

printr-unul specific, atunci cînd este cazul, și la stabilirea elementului corelativ din regentă.

2. era foarte adevărat - propoziție principală, regentă; enunțiativă, propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, simplă;

3. dar... era cel puțin exagerat - propoziție principală, regentă, coordonată adversativ cu propoziția nr. 2 prin conjuncția simplă ***dar***; enunțiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

4. că ea s-ar fi priceput - propoziție subordonată subiectivă, regentă, are ca regentă propoziția nr. 3, răspunde la întrebarea ***ce***, determină expresia verbală impersonală ***era... exagerat***, introdusă prin conjuncția subordonatoare simplă ***că***; enunțiativă optativă, neexclamativă, afirmativă, simplă;

5. să închidă nouă ochi din zece - propoziție subordonată completivă indirectă, regentă, are ca regentă propoziția numărul 4, răspunde la întrebarea ***la ce***, determină verbul reflexiv intranzitiv ***s-ar fi priceput***, introdusă prin conjuncția subordonatoare simplă ***să***; enunțiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

6. cîți îi atribuia Leonte - propoziție subordonată atributivă, are ca regentă propoziția numărul 5, răspunde la întrebarea ***care***, determină numeralul ***zece***, introdusă prin pronumele relativ ***cîți***; enunțiativă propriu-zisă neexclamativă, afirmativă, dezvoltată.

7. oricum s-ar privi lucrurile - propoziție subordonată circumstanțială concesivă, are ca regentă propoziția numărul 3, răspunde la întrebarea ***în ciuda cărui fapt***, determină expresia verbală impersonală ***era... exagerat***, introdusă prin adverbul nehotărît compus ***oricum***; enunțiativă optativă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată.

Observație:

Nu toți specialiștii acceptă funcția sintactică a adverbelor relative sau nehotărîte, cînd acestea se pot înlocui cu o conjuncție sau locuțiune conjuncțională (Vezi *"Gramatica Academiei"*, II, p. 261).

8. căci Dora nu s-a lăsat niciodată stăpînită de o curiozitate atît de iscoditoare - propoziție subordonată circumstanțială de cauză izolată, regentă, are ca regentă propoziția numărul 3, răspunde la întrebarea ***din ce cauză***, determină expresia verbală impersonală ***era... exagerat***, introdusă prin conjuncția subordonatoare ***căci***; enunțiativă propriu-zisă, neexclamativă, negativă, dezvoltată.

Observație:

Propoziția care se desparte de regentă și deci și de restul frazei prin punct se numește izolată. Procedeul de izolare este specific stilului scriitorului respectiv și are menirea de a insista asupra acțiunii exprimate de propoziția izolată. Cauzale izolate se întîlnesc în manualul de clasa a VIII-a, la exercițiile 1b, 1e, 3b, de la paginile 29, 68, 97.

9. încît să-și multiplice în așa măsură ochii - propoziție subordonată circumstanțială consecutivă, regentă, are ca regentă propoziția numărul 8, răspunde la întrebarea ***care e urmarea faptului că***, determină verbul ***nu s-a lăsat***, introdusă prin conjuncția subordonatoare ***încît***; enunțiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

Scanned with OKEN Scanner

Soluțiile testului nr. 21

I. a) *"(Că) Dora era înțelegătoare[1] / - era foarte adevărat,[2] / (dar)[3a] / (că) ea s-ar fi priceput[4] / (să) închidă nouă ochi din zece,[5] / (cîți) îi atribuia Leonte,[6] / era cel puțin exagerat,[3b] / (oricum) s-ar privi lucrurile.[7] / (Căci) Dora nu s-a lăsat niciodată stăpînită de o curiozitate atît de iscoditoare,[8] / (încît) să-și multiplice în așa măsură ochii,[9] / (cum) pretindea Leonte."[10] /*

(L. Blaga - "Luntrea lui Caron")

Observații:

Reamintim că în analiza frazelor vom proceda astfel:

1. Subliniem mai întîi predicatele; considerăm că sublinierea subiectelor nu este obligatorie, mai ales că în unele propoziții acestea sînt neexprimate, dar credem că e absolut necesar să stabilim felul predicatelor și natura lor morfologică.

2. Încercuim (izolăm) elementele relaționale, cu atenție deosebită la cele coordonatoare, deoarece ele stabilesc raportul de coordonare și în propoziție.

3. Despărțim fraza în propoziții și le numerotăm, avînd în vedere eventualele intercalări și propoziții discontinue. În ce ne privește, nu optăm pentru numeroatrea propozițiilor în funcție de numărul de ordine al predicatelor, ci în ordinea elementelor relaționale, procedeu adoptat și de manualele școlare ale ciclului gimnazial. La delimitarea propozițiilor textului trebuie avute în vedere și regulile ce derivă din alăturarea a două elemente relaționale:

- două elemente subordonatoare alăturate se despart obligatoriu, indiferent de locul lor în frază;
- un element coordonator și unul subordonator alăturate se despart obligatoriu numai cînd sînt așezate la începutul frazei; cînd se află în interiorul frazei, se despart numai dacă înaintea elementului coordonator nu se află o altă subordonată de același fel cu cea introdusă prin conectivul subordonatelor alăturat celui coordonator.

4. Precizăm felul propozițiilor, raporturile de subordonare dintre ele, indicînd regenta, întrebarea, termenul regent, elementul introductiv - și raporturile de coordonare existente.

5. Întocmirea schemei relaționale a frazei.

Pentru înlăturarea oricăror confuzii, în analiza frazei, susținem scrierea integrală a fiecărei propoziții și a felului ei, nu numai în cadrul structurii, ci și ca propoziție independentă. Nu sînt indicate abrevierile, deoarece pot duce la ivirea unor confuzii.

1. că Dora era înțelegătoare - propoziție subordonată subiectivă, are ca regentă propoziția nr. 2, răspunde la întrebarea *ce*, determină expresia verbală impersonală ***era foarte adevărat***, introdusă prin conjuncția subordonatoare simplă ***că***; enunțiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

Observații:

În stabilirea felului propozițiilor subordonate se ține cont de întrebarea la care răspund, de termenul regent și de elementul subordonator, cînd acesta este specific (monofuncțional). Ca mod de verificare se poate proceda și la contragerea în partea de propoziție corespunzătoare prin depredicativizare, la înlocuirea conectivului

Scanned with OKEN Scanner

lor, datorie patriotică și vrednică de toată lauda, și c-au avut norocirea ***a cîștiga făgăduința marelui Sobieski*** *că vor fi slobozi și nesupărați."*

(C. Negruzzi - "Sobieski și românii")

Cerințe:

a) Analizați frazele din text, precizînd propozițiile și raporturile dintre ele.

b) Analizați sintactico-morfologic cuvintele subliniate din text.

c) Precizați care sînt arhaismele din text. Arătați ce alte trăsături arhaice are textul.

II. Formulați fraze în care pronumele relativ ***care*** să introducă cinci subordonate diferite în care să aibă funcții sintactice de subiect, nume predicativ, atribut, complement direct și complement indirect.

Testul nr. 10

I. Se dă textul:

"Nu știu alții cum sînt, dar eu, cînd mă gîndesc la locul nașterii ***mele****, la casa părintească* ***din Humulești****, la stîlpul hornului unde lega mama o șfară cu motocei la capăt, de crăpau mîțele jucîndu-se cu ei, la prichiciul vetrei* ***cel humuit*** *de care mă țineam cînd începusem* ***a merge*** *copăcel, la cuptiorul pe care mă ascundeam, cînd ne jucam noi,* ***băieții****, de-a mijoarca, și la alte jocuri și jucării pline de hazul și farmecul copilăresc, parcă-mi saltă și acum inima* ***de bucurie****!"*

(I. Creangă, "Amintiri din copilărie")

Cerințe:

a) Analizați fraza, precizînd felul propozițiilor și raporturile dintre ele.

b) Analizați sintactico-morfologic cuvintele subliniate în text.

c) Precizați care sînt regionalismele din text. Arătați ce alte trăsături regionale are textul.

II. a) Puneți în locul punctelor formele corespunzătoare ale pronumelui relativ *"care"* în genitiv și arătați cum s-a făcut acordul:

Am un coleg..... mamă este profesoară.

Acesta este colegul..... merit este deosebit.

Aceasta este profesoara mea..... opinii le împărtășesc.

Fata..... părinți au trecut pe la noi este o elevă eminentă.

Ți-am adus o carte..... subiect te va atrage.

Ți-am adus niște cărți..... subiecte te vor atrage.

b) Formulați fraze în care să aveți următoarele forme ale pronumelui relativ ***care****: ai cărui, ale cărui, a cărei, a căror, ai căror.*

Testul nr. 11

I. Se dă textul:

"E ușor ***a scrie*** *versuri*
Cînd nimic nu ai ***a spune****,*

Scanned with OKEN Scanner

b)

după aceea - complement circumstanțial de timp exprimat prin locuțiune adverbială de timp *(apoi)*;

comentariile - parte componentă a subiectului multiplu ***reacția... isteria... comentariile și tot***, exprimat prin substantiv comun simplu, genul neutru, numărul plural, cazul nominativ, articulat cu articolul hotărît enclitic ***-le***;

seara - complement circumstanțial de timp exprimat prin adverb de timp simplu, provenit din substantiv prin schimbarea valorii gramaticale;

Observație:

Cuvîntul ***seara*** poate avea și valoare morfologică de substantiv:

Seara *s-a lăsat peste sat.*

a căror - atribut pronominal genitival exprimat prin pronume relativ simplu, genul feminin neutru (înlocuiește două substantive: ***idei*** și ***sentimente***), numărul plural, cazul genitiv, precedat de articolul posesiv (genitival) ***a***;

cît de cît - complementul circumstanțial de mod exprimat prin locuțiune adverbială de mod (***relativ***, ***oarecum***, ***aproximativ***).

c)

(,) **dacă ar fi singur** (,) - primele două virgule izolează o propoziție subordonată circumstanțială condițională intercalată între termenii regentei;

(,) **însă...** - a treia virgulă desparte două propoziții principale coordonate adversativ prin conjuncția ***însă***, între ele intercalîndu-se și două propoziții subordonate;

reacția anticarului (,) **isteria** - a patra virgulă s-a folosit între două părți componente ale subiectului multiplu ***reacția***, ***isteria***, coordonate prin juxtapunere, nu prin conjuncțiile ***și***, ***ori***, ***sau***; prima parte a subiectului multiplu are și determinant atributul ***anticarului***;

ce-l cuprinsese (,) **comentariile** - a cincea virgulă s-a folosit după o propoziție subordonată atributivă (P5), intercalată între termenii regentei; această virgulă are și rolul de a despărți două părți componente ale subiectului multiplu: ***isteria..., comentariile***;

pînă tîrziu (,) **umflaseră** - a șasea virgulă s-a folosit după o propoziție subordonată atributivă (P6) intercalată între termenii regentei;

umflaseră întîmplarea (,) **grăbind idei** - a șaptea virgulă s-a folosit înaintea unui complement circumstanțial așezat după verbul determinat, între ele intercalîndu-se o altă parte de propoziție (complementul direct - ***întîmplarea***);

grăbind idei (,) **dînd naștere** - a opta virgulă s-a folosit pentru a despărți două părți de propoziție de același fel (două complemente circumstanțiale de mod) coordonate prin juxtapunere: ***grăbind*** (cu determinantul *idei*) și ***dînd naștere*** (***iscînd*** - locuțiune verbală).

II. Început de vacanță

Se prevestea o dimineață frumoasă de primăvară (,)[1] */*[I] *dar soarele (,)*[2] *astrul zilei și stăpînul tăriilor (,)*[3] *nu apăruse încă la orizont.* */*[II]

Mergînd spre școală (,)[4] *l-am întîlnit pe Gigel,* */*[III] *care m-a întrebat (:)*[5] */*[IV]

1. Substantivele proprii masculine, nume de persoane, formează G. - D. cu articolul hotărît proclitic ***lui*** (exemplele 8, 9).

2. Mai rar, și unele substantive comune de genul masculin primesc la G. - D. singular articolul hotărît ***lui*** în față (exemplele 10, 11).

3. Și unele substantive proprii feminine, nume de persoane, formează G. - D. cu articolul hotărît proclitic ***lui*** (exemplele 6, 7). Acestea sînt, de obicei, nume mai noi. Celelalte feminine proprii se articulează la G. - D. cu **-i** (exemplele 1, 2, 3, 4, 5). Substantivele proprii feminine terminate în ***-ca***, ***-ga***, fac dativ - genitivul singular articulat cu articol hotărît în ***-căi***, ***-găi***, în care ***i*** este articol hotărît. Există și formele populare *Florichii*, *Olghii*, *Sultănichii*, dar care nu sînt literare. Cele terminate în ***a***, fac G. - D. singular articulat cu articolul hotărît în ***-ei***, în care ***i*** este articolul hotărît.

4. Substantivele comune de genul feminin formează G. - D. singular articulat cu articol hotărît prin adăugarea articolului hotărît ***-i*** la forma de genitiv-dativ singular nearticulat (identică, de obicei, cu cea de N.- Ac. plural) exemplele 12, 13, 14, 15, 16, 17, -, cu excepția celor terminate în ***i/e*** în ***hiat***, la care articolul se adaugă la forma de N.- Ac. singular nearticulat (exemplele 18, 19, 20).

5. Toate substantivele comune feminine formează G.- D. singular articulat cu articol nehotărît prin adăugarea articolului nehotărît ***unei*** la forma de genitiv-dativ singular nearticulat (identică, de obicei, cu cea de N.- Ac., plural).

Observație:

Substantivele comune feminine terminate în **i/e** în hiat se scriu la G. - D. singular nearticulat și la N. - Ac. plural nearticulat cu **ii**: primul **i** este din radical sau din temă, iar al doilea **i** este desinența:

(o) cîmpie - (acestei) cîmpii - G., D.; sg.
- (două) cîmpii - N., Ac.; pl.
din temă — desinență

Prezența adjectivului demonstrativ înaintea substantivului impune forma nearticulată. Forma de G.-D. singular nearticulat este, ***de obicei***, identică cu cea de N.-Ac. plural, nearticulat, deoarece există și excepții:

mîncare - G.-D. sing. (acestei) mîncări;
- N.-Ac. pl. mîncăruri.

III. Cîmpie

1. *Lanurile* ***cîmpiei*** *se leagănă în bătaia vîntului.*
G. - atribut substantival genitival
(fără articol posesiv)
2. *Asupra* ***cîmpiei*** *s-a abătut o grindină puternică.*
G. - complement indirect - cu nuanță de complement circumstanțial de loc
(fără articol posesiv)
3. *Aceste lanuri* ***ale cîmpiei*** *vor da rod bogat.*
G. - atribut substantival genitival
(cu articol posesiv)
4. ***Ale cîmpiei*** *lanuri se legănau în soare.*
G. - atribut substantival genitival
(cu articol posesiv)

Scanned with OKEN Scanner

printr-unul specific, atunci cînd este cazul, și la stabilirea elementului corelativ din regentă.

2. era foarte adevărat - propoziție principală, regentă; enunțiativă, propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, simplă;

3. dar... era cel puțin exagerat - propoziție principală, regentă, coordonată adversativ cu propoziția nr. 2 prin conjuncția simplă ***dar***; enunțiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

4. că ea s-ar fi priceput - propoziție subordonată subiectivă, regentă, are ca regentă propoziția nr. 3, răspunde la întrebarea ***ce***, determină expresia verbală impersonală ***era... exagerat***, introdusă prin conjuncția subordonatoare simplă ***că***; enunțiativă optativă, neexclamativă, afirmativă, simplă;

5. să închidă nouă ochi din zece - propoziție subordonată completivă indirectă, regentă, are ca regentă propoziția numărul 4, răspunde la întrebarea ***la ce***, determină verbul reflexiv intranzitiv ***s-ar fi priceput***, introdusă prin conjuncția subordonatoare simplă ***să***; enunțiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

6. cîți îi atribuia Leonte - propoziție subordonată atributivă, are ca regentă propoziția numărul 5, răspunde la întrebarea ***care***, determină numeralul ***zece***, introdusă prin pronumele relativ ***cîți***; enunțiativă propriu-zisă neexclamativă, afirmativă, dezvoltată.

7. oricum s-ar privi lucrurile - propoziție subordonată circumstanțială concesivă, are ca regentă propoziția numărul 3, răspunde la întrebarea ***în ciuda cărui fapt***, determină expresia verbală impersonală ***era... exagerat***, introdusă prin adverbul nehotărît compus ***oricum***; enunțiativă optativă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată.

Observație:

Nu toți specialiștii acceptă funcția sintactică a adverbelor relative sau nehotărîte, cînd acestea se pot înlocui cu o conjuncție sau locuțiune conjuncțională (Vezi *"Gramatica Academiei"*, II, p. 261).

8. căci Dora nu s-a lăsat niciodată stăpînită de o curiozitate atît de iscoditoare - propoziție subordonată circumstanțială de cauză izolată, regentă, are ca regentă propoziția numărul 3, răspunde la întrebarea ***din ce cauză***, determină expresia verbală impersonală ***era... exagerat***, introdusă prin conjuncția subordonatoare ***căci***; enunțiativă propriu-zisă, neexclamativă, negativă, dezvoltată.

Observație:

Propoziția care se desparte de regentă și deci și de restul frazei prin punct se numește izolată. Procedeul de izolare este specific stilului scriitorului respectiv și are menirea de a insista asupra acțiunii exprimate de propoziția izolată. Cauzale izolate se întîlnesc în manualul de clasa a VIII-a, la exercițiile 1b, 1e, 3b, de la paginile 29, 68, 97.

9. încît să-și multiplice în așa măsură ochii - propoziție subordonată circumstanțială consecutivă, regentă, are ca regentă propoziția numărul 8, răspunde la întrebarea ***care e urmarea faptului că***, determină verbul ***nu s-a lăsat***, introdusă prin conjuncția subordonatoare ***încît***; enunțiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

Scanned with OKEN Scanner

Soluțiile testului nr. 21

I. a) *"(Că) Dora era înțelegătoare[1] / - era foarte adevărat,[2] / (dar)[3a] / (că) ea s-ar fi priceput[4] / (să) închidă nouă ochi din zece,[5] / (cîți) îi atribuia Leonte,[6] / era cel puțin exagerat,[3b] / (oricum) s-ar privi lucrurile.[7] / (Căci) Dora nu s-a lăsat niciodată stăpînită de o curiozitate atît de iscoditoare,[8] / (încît) să-și multiplice în așa măsură ochii,[9] / (cum) pretindea Leonte."[10] /*

(L. Blaga - "Luntrea lui Caron")

Observații:

Reamintim că în analiza frazelor vom proceda astfel:

1. Subliniem mai întîi predicatele; considerăm că sublinierea subiectelor nu este obligatorie, mai ales că în unele propoziții acestea sînt neexprimate, dar credem că e absolut necesar să stabilim felul predicatelor și natura lor morfologică.

2. Încercuim (izolăm) elementele relaționale, cu atenție deosebită la cele coordonatoare, deoarece ele stabilesc raportul de coordonare și în propoziție.

3. Despărțim fraza în propoziții și le numerotăm, avînd în vedere eventualele intercalări și propoziții discontinue. În ce ne privește, nu optăm pentru numeroatrea propozițiilor în funcție de numărul de ordine al predicatelor, ci în ordinea elementelor relaționale, procedeu adoptat și de manualele școlare ale ciclului gimnazial. La delimitarea propozițiilor textului trebuie avute în vedere și regulile ce derivă din alăturarea a două elemente relaționale:

- două elemente subordonatoare alăturate se despart obligatoriu, indiferent de locul lor în frază;
- un element coordonator și unul subordonator alăturate se despart obligatoriu numai cînd sînt așezate la începutul frazei; cînd se află în interiorul frazei, se despart numai dacă înaintea elementului coordonator nu se află o altă subordonată de același fel cu cea introdusă prin conectivul subordonatelor alăturat celui coordonator.

4. Precizăm felul propozițiilor, raporturile de subordonare dintre ele, indicînd regenta, întrebarea, termenul regent, elementul introductiv - și raporturile de coordonare existente.

5. Întocmirea schemei relaționale a frazei.

Pentru înlăturarea oricăror confuzii, în analiza frazei, susținem scrierea integrală a fiecărei propoziții și a felului ei, nu numai în cadrul structurii, ci și ca propoziție independentă. Nu sînt indicate abrevierile, deoarece pot duce la ivirea unor confuzii.

1. că Dora era înțelegătoare - propoziție subordonată subiectivă, are ca regentă propoziția nr. 2, răspunde la întrebarea **ce**, determină expresia verbală impersonală ***era foarte adevărat***, introdusă prin conjuncția subordonatoare simplă **că**; enunțiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

Observații:

În stabilirea felului propozițiilor subordonate se ține cont de întrebarea la care răspund, de termenul regent și de elementul subordonator, cînd acesta este specific (monofuncțional). Ca mod de verificare se poate proceda și la contragerea în partea de propoziție corespunzătoare prin depredicativizare, la înlocuirea conectivului

Scanned with OKEN Scanner

*El este **originar** din Moldova (**de origine**).*
*I-a înmînat actul **original** (**autentic**).*
*Se plimba **solitar** pe malul lacului (**singuratic**).*
*El este **solidar** cu colegii în orice împrejurare (**unit**).*
*Se comportă **familiar** nu numai cu cunoscuţii (**prietenos**).*
*A avut de rezolvat o problemă **familială** (**referitor la familie**).*
*Alin este un elev **eminent** (**excepţional**).*
*În această situaţie accidentul era **iminent** (**inevitabil**).*

Indicaţii: Stabiliţi sensul cuvintelor înainte de a le folosi în propoziţii sau fraze, consultînd un dicţionar. Atenţie la faptul că unele dintre aceste cuvinte au mai multe sensuri care nu se pot folosi în orice context. (vezi *"Dicţionarul explicativ al limbii române"* şi *"Dicţionarul de sinonime"*).

Soluţiile testului nr. 20

1. a) *"Era mirosul cinstit, tonic, sănătos al mahalagiului român, al lui Ilie, vardistul,*[1a] */ (care) mirosea la fel ca Milică;*[2] */ Ilie*[1b] */ (a cărui) sarcină era*[3] */ (să) fluiere marcînd trecerea timpului*[4] */ (şi) iată*[5] */ (că)*[6a] */ (ce) părea atunci o biată slujbă,*[7a] */ trecuse,*[6b] */ timpul adică, anunţat la răspîntii de intervale egale;*[7b] */ Ilie,*[1c] */ (care) pe lîngă "ţignal", mai avea şi-un "livorver" cu butoi;*[8] */ Ilie, 1d / (pe care) J. T., copil, îl răsfăţa vîrîndu-i în buzunarele uniformei pămîntii ca de şiac călugăresc maioneză, cremă de ciocolată şi ţigări Pelişor cu muştiuc auriu,*[9] */ (că) protestaseră spălătoresele*[10] */ (şi) se alesese cu buzunarele cusute."*[11] /

(C. Toiu - "Obligado")

Observaţie:
Era mirosul - predicat nominal (se subînţelege subiectul ***acesta***);
iată - predicat verbal exprimat prin interjecţie verbală predicativă;
părea... o... slujbă - predicat nominal.

1. Era mirosul cinstit, tonic, sănătos al mahalagiului român, al lui Ilie, vardistul...; Ilie...; Ilie...Ilie - propoziţie principală, regentă; enunţiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

2. care mirosea la fel ca Milică - propoziţie subordonată atributivă, are ca regentă propoziţia nr. 1, răspunde la întrebarea ***care***, determină substantivul ***Ilie***, introdusă prin pronumele relativ ***care***; enunţiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

3. a cărui sarcină era - propoziţie subordonată atributivă, are ca regentă propoziţia nr. 1, răspunde la întrebarea ***care***, determină substantivul ***Ilie***, introdusă prin pronumele relativ ***care*** în genitiv; enunţiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

4. să fluiere marcînd trecerea timpului - propoziţie subordonată predicativă, are ca regentă propoziţia nr. 3, răspunde la întrebarea ***ce***, determină verbul copulativ ***era***, introdusă prin conjuncţia ***să***; enunţiativă propriu-zisă, neexclamativă, afirmativă, dezvoltată;

Scanned with OKEN Scanner